

ئالىم ھېمىت ئايكۈل تۇرسۇن

ئۇيغۇرچە - خەنزۇچە
ئۇيغۇر خەلقى ماقالى - مەسىلىلىرى

مىللەتلەر نەشرىياتى

بېيجىڭ

ئاپتورلار

ئالم ھېمىت ئايگۈل تۇرسۇن

ئۇيغۇرچە - خەنزۇچە
ئۇيغۇر خەلق ماقالى - تەمسىللىرى

مىللەتلەر نەشرىياتى

كىرىش سۆز

ماقال - تەمسىللەر — خەلق ئېغىز ئەدەبىياتىنىڭ مۇھىم زاتلىرىنىڭ بىرى بولۇپ، كەڭ خەلق ئاممىسىنىڭ ئۇزاق مۇددەتلىك تارىخىي كۆرەش، مەدەنىيەت، ئىشلەپچىقىرىش، ئىجتىمائىي ئالاقە ۋە تۇرمۇش تەجرىبىلىرىنىڭ ئەڭ ئىخچام يەكۈنى، شۇنداقلا ئەجدادلىرىمىز ئەقىل - پاراسىتىنىڭ جەۋھىرىدۇر. ئۇ ئىخچام قۇرۇلما، جانلىق ئوبراز، پەلسەپىۋىلىكى چوڭقۇر، نەزىرىيىۋى ئەھمىيىتى كۈچلۈك بولغان ئۆزگىچە تىل شەكلى ئارقىلىق، كۆپ تەرەپلىمە مەزمۇنلارنى ئومۇملاشتۇرۇپ ئەكس ئەتتۈرۈپ بېرىدۇ.

خەلقىمىز ئارىسىدا بۇرۇندىلا «ئەر كۆركى ساقال، سۆز كۆركى ماقال» دېگەن ماقال بار. ھەرقانداق كىشى ئۆز پىكىرىنىڭ قايىل قىلىش كۈچىنى ئاشۇرۇش ۋە ئۆز مەقسىتىنى توغرا، دەل، جايىدا ئىپادىلەش ئۈچۈن ماقال - تەمسىللەرگە مۇراجىئەت قىلىدۇ. مەيلى ئېغىز تىلى ياكى ئەدەبىي تىلدا بولسۇن، بىز ئۇنىڭدىن ئايرىلالمايمىز. جايىدا قوللىنىلغان ماقال - تەمسىللەر تىلىمىزغا بىر خىل سېھرىي كۈچ بېغىشلاپ، تىلنىڭ ئىپادىلەش كۈچى ۋە بەدىئىيلىكىنى ئاشۇرىدۇ.

ئۇيغۇر تىلى ماقال - تەمسىلگە ئىنتايىن باي تىل بولۇپ، قەدىمكى زامانلاردىن تارتىپ خەلقىمىز ئارىسىغا كەڭ تارقىلىپ، ئېسىل ئەدەبىي ۋە مەدەنىيەت مىراسلىرى قاتارىدا ئەۋلادتىن - ئەۋلادقا داۋاملىشىپ كەلدى ۋە بېيىپ مۇكەممەللەشتى. ئۇنىڭغا ۋارىسلىق قىلىش، ئۇنى تونۇتۇش ھەمدە كېيىنكى ئەۋلادلارغا يەتكۈزۈش بىزنىڭ باش تارتىپ بولمايدىغان بۇرچىمىز. ماقال - تەمسىللەرنى خەنزۇ تىلىغا تەرجىمە قىلىشتا، ئىككى تىلنىڭ

قۇرۇلمىسى ۋە ئىپادىلەش ئۇسۇلى ئوخشىمىغاچقا، تەرجىمە خىزمىتىگە نۇرغۇن قىيىنچىلىقلارنى ئېلىپ كەلدى. 1984- يىلى 1- ئايدا شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى تەرىپىدىن نەشر قىلىنغان ئالىم قادىر، جاڭ چۈنشى، جاۋ شىنجىي قاتارلىقلار خەنزۇ تىلىغا ئۇدۇل تەرجىمە قىلىپ تۈزگەن «ئۇيغۇر خەلق ماقالى - تەمسىللىرى» خەلقىمىزنىڭ بۇ مول تىل بايلىقلىرىنى جامائەتچىلىككە تونۇتۇپ، ماقالى - تەمسىللەر تەرجىمە خىزمىتىگە دەسلەپكى ئاساسنى سالدى. لېكىن ھازىرغىچە ئىجتىمائىي ئالاقىدە ئەمەلىي قوللىنىشقا بولىدىغان بىرەر ماقالى - تەمسىللەر لۇغىتى تېخى مەيدانغا كەلمىدى. بىز بۇ جەھەتتىكى بوشلۇقنى تولدۇرۇش ئۈچۈن خۇددى ئۇيغۇر خەلق ماقالى - تەمسىللىرىدە ئېيتىلغاندەك «تاپقىنى گۈل كەلتۈرەر، تاپالمىغىنى بىر باش پىياز» دەپ كۈچىمىزنىڭ يېتىشىچە ئىزدىنىپ، نۇرغۇن ماتېرىياللارنى توپلاش، كۆرۈش، سېلىشتۇرۇش، رەتلەش، تەرجىمە قىلىش ۋە ئۇيغۇر، خەنزۇ قېرىنداشلارنى زىيارەت قىلىش ئارقىلىق، ئالتە يىل ۋاقىت سەرپ قىلىپ بۇ لۇغەتنى تۈزۈپ چىقتۇق. تۈزۈش جەريانىدا مەتبۇئات يۈزىدە ئېلان قىلىنغان ماتېرىياللار(344 - بەت)دىكى تەرجىمىسىنى ئاساس قىلدۇق. مەيلى ئۇيغۇر تىلى ياكى خەنزۇ تىلىدا بولسۇن، كۆپلىگەن ماقالى - تەمسىللەرنىڭ بىرقانچە، ھەتتا ئون نەچچە خىل ۋارىيانتى بار بولۇپ، لۇغەتنىڭ مۇكەممەل بولۇشىنى كۆزدە تۇتۇپ، ھەممىسىنى دېگۈدەك كىرگۈزدۇق.

ئۇيغۇر تىلىدىكى كۆپلىگەن ماقالى - تەمسىللەر خەنزۇ تىلىدا ئوخشاشلا مۇناسىپ ماقالى ياكى تەمسىل (俗语或谚语) لەر ئارقىلىق ئىپادىلىنىدۇ، بەزىلىرى تۇراقلىق ئىبارىلەر (成语) بىلەن ئىپادىلىنىدۇ. مەسىلەن:

ئارپا - تېرىق ئاش ئىكەن، ئۈنچە - مارجان تاش ئىكەن

米珠薪桂 mǐ zhū xīn guì

ناھايىتى ئاز ساندىكىلىرى ئادەت سۆزلىرى (惯用语) بىلەنمۇ
ئىپادىلىنىدۇ. مەسىلەن:
چۆچىنى كۆزدە سانا

秋后算帐 qiū hòu suàn zhàng

تەرجىمىدە ئاساسەن تۆۋەندىكىدەك ئۈچ خىل ئۇسۇل قوللىنىلدى:
1. ئۇدۇل تەرجىمە. بەزى ماقال - تەمسىللەر ئۇيغۇر، خەنزۇ تىللىرىدا
ئورتاق قوللىنىلىدۇ، بۇنداق ئىبارىلەر ئۇدۇل تەرجىمە قىلىندى. مەسىلەن:
تاغدا يولۋاس بولمىسا، مايىمۇن پادىشاھ

山中无老虎，猴子称大王 shān zhōng wú lǎo hǔ , hóu zi
chēng dài wang

يىراقتىكى تۇغقاندىن يېقىندىكى قوشنا ياخشى

远亲不如近邻 yuǎn qīn bù rú jìn lín

2. مەنەن تەرجىمە. ئۇيغۇر، خەنزۇ مىللەتلىرىنىڭ مەدەنىيەت
ئەنئەنىسى، تۇرمۇش ئۇسۇلى، ئۆرپ - ئادەت، دىنىي ئېتىقاد، تەپەككۇر
شەكلى قاتارلىقلار ئوخشىمىغاچقا، ئوخشاش بىر مەنىدىكى ئىبارە ئىككى
تىلدا ئوخشىمايدىغان شەكىلدە ئىپادىلىنىدۇ. شۇڭا بۇ لۇغەتتىكى
كۆپلىگەن ئىبارىلەر مەنەن تەرجىمە قىلىندى. مەسىلەن:

بۇرۇن چىققان قۇلاقىن كېيىن چىققان مۈڭگۈز ئېشىپ كېتىپتۇ

青出于蓝而胜于蓝 qīng chū yú lán ér shèng yú lán

چوڭنىڭ ئەقلىمۇ چوڭ

姜还是老的辣 jiāng hái shì lǎo de là

3. قىسمەن تەرجىمە. كۆپلىگەن ماقال - تەمسىللەر ئۆزئارا قاپىيداش
كەلگەن ئىككى بۆلەكتىن تۈزۈلگەن بولۇپ، بۇنداق ئىبارىلەرنىڭ مەنىسى
تولۇق تەرجىمە قىلىشقا ئىمكان بولمىغانلىرى قىسمەن تەرجىمە قىلىندى.
مەسىلەن:

كېسەلگە قاراپ دورا، كاڭغا قاراپ بورا

对症下药 duì zhèng xià yào

ئۇرۇق - تۇغقاننىڭ يىرىقى ياخشى، ئوتۇن - ساماننىڭ يېقىنى

亲戚远来香 qīn qi yuǎn lái xiāng

مەزكۇر لۇغەت قوش تىل ئوقۇتۇشىدىكى پايدىلىنىش ماتېرىيالى بولۇپ، رايونىمىزدىكى كەڭ ئۇيغۇر قوش تىل ئوقۇتقۇچىلىرى ۋە ئادەتتىكى ئوقۇتقۇچىلار، ئوتتۇرا - باشلانغۇچ مەكتەپ ۋە ئالىي مەكتەپ ئوقۇغۇچىلىرى، تىل - يېزىق خىزمىتى بىلەن شۇغۇللانغۇچىلار، تەرجىمانلار ۋە باشقا ھەر ساھەدىكى خادىملارنىڭ قوللىنىشىغا باب كېلىدۇ. بۇ لۇغەتنى تۈزۈش جەريانىدا غەييۇر ئابدۇقادىر، جاۋ گودوڭ قاتارلىق ئۇستازلار ۋە چىن ئەيمىڭ، ئەن جىپىڭ، ياسىن نىياز قاتارلىق خىزمەتداشلارنىڭ كۆرسەتمە بېرىشى ۋە يېقىندىن ياردىمىگە ئېرىشتۇق ھەمدە نۇرغۇنلىغان ئۇيغۇرچە، خەنزۇچە كىتاب - ماتېرىياللار (344 - بەتكە قارالسۇن) دىن بىۋاسىتە پايدىلاندىق، بۇ كىتاب - ماتېرىياللارنىڭ مۇئەللىپلىرىگە چىن قەلبىمىزدىن چوڭقۇر رەھمەت ئېيتىمىز!

بۇ خىل لۇغەتنى تۈزۈشىمىز تۇنجى قېتىملىق ئىش، سەۋىيىمىز چەكلىك، تەجرىبىمىز كەمچىل بولغانلىقتىن، تەرجىمىدە مۇۋاپىق بولمىغان ۋە خاتا تەرجىمە قىلىنغان جايلار بولۇشى، نۇرغۇن ماقال - تەمسىللەر چۈشۈپ قالغان بولۇشى مۇمكىن. كەڭ كەسىپداشلار ۋە كىتابخانلارنىڭ تەنقىدىي پىكىر بېرىشىنى ئۈمىد قىلىمىز.

تۈزگۈچىلەردىن

2005- يىل 11- ئاي

لۇغەتنىڭ تۈزۈلۈشى ھەققىدە

1. بۇ لۇغەتكە ئىستېمالدا كۆپ قوللىنىۋاتقان 1771 ماقال - تەمسىل ۋە ئۇنىڭ ۋارىيانتلىرىدىن بولۇپ جەمئىي 2337 ماقال - تەمسىل كىرگۈزۈلدى.
2. لۇغەتتىكى ماقال - تەمسىللەر ھازىرقى زامان ئۇيغۇر ئەدەبىي تىلىنىڭ ئېلىپبە تەرتىپى بويىچە تىزىلدى.
3. ئوقۇش ۋە قوللىنىشقا ئاسان بولسۇن ئۈچۈن ھەربىر ماقال - تەمسىلنىڭ ئۆلچەملىك ترانسكرىپسىيىسى بېرىلدى.
4. كۆپىنچە ماقال - تەمسىللەر ئوخشاش بولمىغان تىل شارائىتىدا ئوخشاش بولمىغان مەنىلەردە قوللىنىلىدۇ، بەزىلىرى كۆپ خىل شەكىلدە ئېيتىلىدۇ. شۇڭا تەرجىمىدە ئۇلارنىڭ ھەرخىل ۋارىيانتلىرى ئىمكان قەدەر تولۇق بېرىلدى. ئەڭ يېقىن مەنىدە ئېيتىلىدىغانلىرى باشقا تىزىلدى، قالغانلىرى مەنە ئىپادىلەش جەھەتتىكى يىراق - يېقىنلىقىغا ئاساسەن ئىلگىرى - كېيىن تىزىلدى. كۆپىنچىسىدە خەنزۇ تىلىنىڭ ھەرپ تەرتىپى ئاساس قىلىندى. ئىستېمالدا ئەمەلىي ئەھۋالغا قاراپ قوللىنىلسا بولىدۇ.
5. تەرجىمىدە ماقال - تەمسىللەرنىڭ ئەسلىسى ئاساس قىلىندى، ۋارىيانتلىرى ئايرىم تەرجىمە قىلىنماي، «يوقىرىدىكىگە قاراڭ»، «تۆۋەندىكىگە قاراڭ» ياكى «...گە قاراڭ» دەپ ئىزاھلاندى. مەيلى ئۇيغۇرچە ياكى خەنزۇچىسىدە بولسۇن، قايسىسىنى قوللانسا بولىۋېرىدىغان سۆزلەر تىرناق ئىچىگە ئېلىندى.

مۇندەرىجە

1	ئا
40	ئە
50	ب
82	پ
92	ت
120	ج
126	چ
136	خ
142	د
151	ر
153	ز
155	س
170	ش
172	غ

175	ق
200	ك
225	گ
230	ل
231	م
243	ن
247	ھ
260	ئو
270	ئو
274	ئو
291	ئو
293	ۋ
295	ئې
303	ئى
315	ي
344	پايدىلانغان كىتاب - ماتېرىياللار

ئا

ئابدالغا كەپسەن بەرسە، جىڭنىڭ راستمۇ دەپتۇ

叫花子倒嫌饭馊 jiào huā zǐ dào xián fàn sōu

白吃包子嫌面黑 bái chī bāo zi xián miàn hēi

白吃杨梅嫌核大 bái chī yáng méi xián hú dà

ئابروينى پۇلغا سېتىۋالغىلى بولماس

金钱难买声誉 jīn qián nán mǎi shēng yù

ئابرويۇم ئالا چاپان

人是衣裳，马是鞍 rén shì yī shang, mǎ shì ān

人凭衣裳，马靠鞍 rén píng yī shang, mǎ kào ān

人配衣裳，马配鞍 rén pèi yī shang, mǎ pèi ān

人靠衣裳马靠鞍，三分长相七分穿 rén kào yī shang

mǎ kào ān, sān fēn zhǎng xiàng qī fēn chuān

ئابرويۇڭنى ياشلىقنىڭدا ساقلا

爱惜衣服要新时起，爱惜名声要幼时起 ài xī yī fu

yào xīn shí qǐ, ài xī míng shēng yào yòu shí qǐ

— ئاپاڭ نېمە قىلىۋاتىدۇ؟ — تىكىپ - سۆكۈپ

周而复始 zhōu ér fù shǐ

ئات ئالساڭ مىنىپ كۆر، چىنە ئالساڭ چېكىپ كۆر

马要骑着看，人要交着看 mǎ yào qí zhe kàn, rén yào

jiāo zhe kàn

买瓜看皮，买针看孔 mǎi guā kàn pí, mǎi zhēn kàn kǒng

ئات ئايلىغانغا، يول سارىغانغا

南辕北辙 nán yuán běi zhé

南其辕而北其辙 nán qí yuán ér běi qí zhé

行不顾言 xíng bù gù yán

ئات ئايلىنىپ ئوقۇرنى تاپار

叶落归根 yè luò guī gēn

落叶归根 luò yè guī gēn

树高（长）千丈，叶落归根 shù gāo(zhǎng)qiān zhàng,
yè luò guī gēn

人老归乡，叶落归根 rén lǎo guī xiāng, yè luò guī gēn

鹅毛满天飞，必有落地时 é máo mǎn tiān fēi, bì yǒu
luò dì shí

ئات ئايىغان ئات منەر، كىسىم ئايىغان تون كىيەر

爱马的人有马骑，爱衣的人有衣穿 ài mǎ de rén yǒu
mǎ qí, ài yī de rén yǒu yī chuān

惜衣有衣穿，惜饭有饭吃 xī yī yǒu yī chuān, xī fàn
yǒu fàn chī

惜衣有衣，惜食有食 xī yī yǒu yī, xī shí yǒu shí

惜衣者常穿，惜饭者常吃 xī yī zhě cháng chuān, xī
fàn zhě cháng chī

俭吃有剩，俭穿有新 jiǎn chī yǒu shèng, jiǎn chuān
yǒu xīn

ئات ئايىغىنى تاي باسدۇ

前人开路后人行 qián rén kāi lù hòu rén xíng

ئات ئەر كىشىگە قانات

马是男子汉（男人）的翅膀 mǎ shì nán zǐ hàn(nán rén)de
chì bǎng

ئات تاپقىچە ئېشەك مەن

得着毛驴当马骑 dé zháo máo lú dāng mǎ qí

ئات تاپقىچە ئېگەر تاپ

有钱买马，没钱置鞍 yǒu qián mǎi mǎ, méi qián zhì ān

买马容易配鞍难 mǎi mǎ róng yì pèi ān nán

ئات قەدىرىنى بىلمەس پىيادە ماڭمىغىچە،

ئاش قەدىرىنى بىلمەس ئاچ قالمىغىچە

井干才觉水可贵 jǐng gān cái jué shuǐ kě guì

ئات كۆركى ئېگەر - توقۇم

«ئاتنىڭ زىنىنى ئېگەر - توقۇم» غا قاراڭ، 6 - بەت

ئات مىنىپ ئاتامغا باقمىدىم

背祖忘本 bèi zǔ wàng běn

ئات ئورۇق، يول يىراق

任重道远 rèn zhòng dào yuǎn

ئات ئۆلسە ئىتنىڭ تويى بولار

死了只老虎，喂饱千只狐狸 sǐ le zhī lǎo hǔ, wèi bǎo qiān zhī hú li

ئات ئېغىنىغان يەردە تۈك قالار، ئوق تەگكەن يەردە ئىز

车过留辙，人过留名 chēguò liúzhé, rén guò liú míng

雁过留声，人过留名 yàn guò liúshēng, rén guò liú míng

ئات ئېغىنىغان يەردە تۈك قالار، ئېشەك ئېغىنىغان يەردە يوق

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

ئات ئېگەردىن پەس ئەمەس

马不在鞍子低 mǎ bù zài ān zǐ dī

ئات ئېگىرى بىلەن، قۇش مېڭىسى بىلەن

人是衣裳，马是鞍 rén shì yī shang, mǎ shì ān

人凭衣裳，马靠鞍 rén píng yī shang, mǎ kào ān

人配衣裳，马配鞍 rén pèi yī shang, mǎ pèi ān

ئات يوق يەردە ئېشەكمۇ ئات

河里无鱼虾也贵 hé li wú yú xiā yě guì

缺了朱砂红土贵 quē le zhū shā hóng tǔ guì

ئانا باشلىمىغاننىڭ پودىقى چوڭ، ئانا باشلىمىغاننىڭ ئەمچىكى چوڭ
教子不严父的过，养女不贤娘的错 jiào zǐ bù yán fù de guò, yǎng nǚ bù xián niáng de cuò

ئانا بولمىغان ئاتا قەدىرىنى بىلمەس

不作父母不知父母恩 bù zuò fù mǔ bù zhī fù mǔ ēn

不养儿不知父母恩 bù yǎng ér bù zhī fù mǔ ēn

不当家不知柴米贵 bù dāng jiā bù zhī chái mǐ guì

ئانا كەمچىلىكى يوق، لانا كەمچىلىكى

不是人丑，而是衣破 bù shì rén chǒu, ér shì yī pò

ئانا ئۆلمەي ئاتا قەدىرىنى بىلمەس

井干才觉水可贵 jǐng gān cái jué shuǐ kě guì

ئاتاقتا بار، ئەمەلدە يوق

تۆۋەندىكىگە قاراڭ

ئاتاقتا بار، ساناقتا يوق

名存实亡 míng cún shí wáng

有名无实 yǒu míng wú shí

滥竽充数 làn yú chōng shù

ئاتاڭ كىم بولسا، سەن شۇنىڭ ئوغلى

有其父必有其子 yǒu qí fù bì yǒu qí zǐ

ئاتاڭ كىمنى ئالسا، ئاپاڭ شۇ

你爹取了谁，你就叫谁娘 nǐ diē qǔ le shuí, nǐ jiù jiào shuí niáng

ئاتاڭ مېرەپ بولغىچە يېرىڭ باشتا بولسۇن

近水楼台先得月 jìn shuǐ lóu tái xiān dé yuè

ئاتاڭدىن دۇنيا قالغىچە، ھۈنەر قالسۇن

赐子千金，不如赐子一艺 cì zǐ qiān jīn, bù rú cì zǐ yī yì

ئاتاڭغا نېمە قىلساڭ، بالاڭدىن شۇنى كۆرسەن

你对爹娘怎么样，儿女对你怎么样 nǐ duì dié niáng zěn me yàng, ér nǚ duì nǐ zěn me yang

ئاتالمىغان ئوقىدىن كۆرىدۇ، چىچالمىغان پوقىدىن

拉不出屎来怨茅房 lā bu chū shǐ lái yuàn máo fáng

拉不出屎嫌坑臭 lā bu chū shǐ xián kēng chòu

盛不上饭怨勺子 chéng bu shàng fàn yuàn sháo zi

睡不觉怨枕头 shuì bu jiào yuàn zhěn tou

不会写字怨笔秃 bù huì xiě zì yuàn bǐ tū

不会过河怨河宽 bù huì guò hé yuàn hé kuān

不会睡觉怪床歪 bù huì shuì jiào guài chuáng wāi

刀子钝怪肉生 dāo zi dùn guài ròu shēng

自己无能，反推物钝 zì jǐ wú néng, fǎn tuī wù dùn

ئاتالمىغان ئوقىدىن كۆرىدۇ، قايتىپ كېلىپ خوتۇنىدىن

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

ئاتالمىغاننىڭ ئوقى ئالتە غۇلاچ كېلەر

«ئاتالمىغان ئوقىدىن كۆرىدۇ، چىچالمىغان پوقىدىن» غا قاراڭ، مۇشۇ بەت

ئاتام قازناقتا يوق

此地无银三百两 cǐ dì wú yín sān bǎi liǎng

ئاتام ئېيتقان بايقى

陈谷子烂芝麻 chén gǔ zi làn zhī ma

老生常谈 lǎo shēng cháng tán

老一套 lǎo yīào

换汤不换药 huàn tāng bù huàn yào

ئاتامنىڭ ئۆلگىنى ئانامغا ياراشتى، چەلىپكىنى ئىتلار تالاشتى

张三得利，李四沾光 zhāng sān dé lì, lǐ sì zhān guāng

ئاتتىن ئايرىلساڭ ئايرىل، ئېگەردىن ئايرىلما

卖马不卖鞍，卖牛不卖绳 mài mǎ bù mài ān, mài niú
bù mài shēng

ئاتتىن ئايرىلىپ قالساڭمۇ توقۇمىدىن ئايرىلما

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

ئاتتىن چۈشسىمۇ ئۈزەڭگىدىن چۈشمەس

倒驴不倒架 dǎo lú bù dǎo jià

ئاتقان ئوق قايتىپ كەلمەس

出弦的箭不回来 chū xián de jiàn bù huí lái

开弓没有回头箭 kāi gōng méi yǒu huí tóu jiàn

ئاتقان ئوقنى ياندۇرۇۋالغىلى (قايتۇرۇۋالغىلى) بولماس

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

ئاتلىق پىيادىنىڭ قەدىرىگە يەتمەس

马上不知马下苦 mǎ shàng bù zhī mǎ xià kǔ

骑马的不知步行的苦 qí mǎ de bù zhī bù xíng de kǔ

骑驴不知赶脚苦 qí lú bù zhī gǎn jiǎo kǔ

骑驴的不知赶脚的苦 qí lú de bù zhī gǎn jiǎo de kǔ

ئاتلىق پىيادىنىڭ قەدىرىنى بىلمەس

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

ئاتلىق پىيادىنىڭ ھارغىنىنى بىلمەس

«ئاتلىق پىيادىنىڭ قەدىرىگە يەتمەس» كە قاراڭ، مۇشۇ بەت

ئاتنى ساتساڭ يۈگەننى قوي

卖马不卖鞍，卖牛不卖绳 mài mǎ bù mài ān, mài niú
bù mài shēng

ئاتنىڭ خۇيىنى ئىگىسى بىلەر

赶马三年知马性 gǎn mǎ sān nián zhī mǎ xìng

ئاتنىڭ زىنىنى ئېگەر - توقۇم

人是衣裳，马是鞍 rén shì yī shang, mǎ shì ān

人凭衣裳，马靠鞍 rén píng yī shang, mǎ kào ān

人配衣裳，马配鞍 rén pèi yī shang, mǎ pèi ān

ئاتنىڭ نوختىسى ئېشەككە توغرا كەلمەس

牛头不对马嘴 niú tóu bù duì mǎ zuǐ

驴唇不对马嘴 lú chún bù duì mǎ zuǐ

驴子不能驮马鞍 lú zuǐ bù néng tuó mǎ ān

ئاتنىڭ ئېگىرى ئېشەككە ياراشماس

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

ئاتىسى ئاتالمىغان قوڭغۇزنى، بالىسى ئېتىپتۇ توڭگۇزنى

青出于蓝而胜于蓝 qīng chū yú lán ér shèng yú lán

青出于蓝而胜于蓝，冰生于水而寒于水 qīng chū yú lán

ér shèng yú lán, bīng shēng yú shuǐ ér hán yú shuǐ

ئاتىسى تىككەن دەرەخ نەسلىگە سايە بېرەر

前人种（栽）树，后人乘（歇）凉 qián rén zhòng (zāi)

shù, hòu rén chéng (xiē) liáng

ئاتنىڭ قىلىقى بالغا ئەينەك

大人爬墙，小孩学样 dà rén pá qiáng, xiǎo hái xué yàng

大狗爬墙，小狗看样 dà gǒu pá qiáng, xiǎo gǒu kàn yàng

父欲行劫，子必杀人 fù yù xíng jié, zǐ bì shā rén

老不正经，教坏子孙 lǎo bù zhèng jīng, jiào huài zǐ sūn

ئاچ قالغان تاماق تاللىماس

饥不择食 jī bù zé shí

ئاچ قالمىغىچە ئاش قەدىرىنى بىلمەس ،

پىيادە يۈرمىگىچە ئات قەدىرىنى بىلمەس

井干才觉水可贵 jǐng gān cái jué shuǐ kě guì

ئاچ كىشىنىڭ ئاچچىقى يامان

穷难惹，饥难挡 qióng nán rě, jī nán dǎng

ئاچچىق - تاتلىقنى تېتىغان بلۇر، يىراق - يېقىننى يۈرگەن بلۇر

不吃苦中苦，不知甜上甜 bù chī kǔ zhōng kǔ, bù zhī tián shàng tián

不吃黄连，不知药苦 bù chī huáng lián, bù zhī yào kǔ

ئاچچىق يۇتماق، تاغ يۇتماق

吞下一口怨气，等于吞下一座山 tūn xià yī kǒu yuàn qì, dēng yú tūn xià yī zuò shān

ئاچچىقلانغاندىن قورقما، ھىجايغاندىن قورق

不怕黑李逵，就怕笑刘备 bù pà hēi lǐ kuí, jiù pà xiào liú bèi

不怕红脸关爷，就怕抿嘴菩萨 bù pà hóng lián guān yé, jiù pà mǐn zuǐ pú sà

不怕瞪眼金刚，就怕蒙面菩萨 bù pà dèng yǎn jīn gāng, jiù pà méng miàn pú sà

ئاچچىقنىڭ كەلسە لېۋىڭنى چىشلە

忍得一时忿，终身无烦恼 rěn de yī shí fèn, zhōng shēn wú fán nǎo

忍得一分怒，终身无烦闷 rěn de yī fèn nù, zhōng shēn wú fán mèn

忍得一时怒，终身无烦恼 rěn de yī shí nù, zhōng shēn wú fán nǎo

忍得一时忿，终身无恼闷 rěn de yī shí fèn, zhōng shēn wú nǎo mèn

忍得一时之气，免百日之忧（灾） rěn de yī shí zhī qì, miǎn bǎi rì zhī yōu (zāi)

忍得一时之气，免得百日之灾 rěn de yī shí zhī qì, miǎn de bǎi rì zhī zāi

ئاچسام ئالقنىمىدا سەن، يۇمسام سىقىمىمدا

孙猴子（孙悟空）跳不出如来佛的手心（手掌） sūn hóu zi (sūn wǔ kōng) tiào bu chū rú lái fó de shǒu xīn (shǒu zhǎng)

孙悟空本事再大也跳不出如来佛的手掌 sūn wǔ kōng běn shì zài dà yě tiào bu chū rú lái fó de shǒu zhǎng

ئاچكۆز تويماس، بېخىل بېيماس

贪婪的人饱不了，吝啬的人富不了 tān lán de rén bǎo bu liǎo, lìn sè de rén fù bu liǎo

眼馋的吃不饱，吝啬的不知足 yǎn chán de chī bù bǎo, lìn sè de bù zhī zú

ئاچكۆزنىڭ قورسقى تويسمۇ كۆرى تويماس

吃着碗里的，望（看）着锅里的 chī zhe wǎn lǐ de, wàng (kàn) zhe guō lǐ de

人心不足蛇吞象 rén xīn bù zú shé tūn xiàng

ئاچلىقتا تۇتقان قاچاڭنى توقلۇقتا ئۇنتۇما

饱时莫忘饿（饥）时苦 bǎo shí mò wàng è (jī) shí kǔ

饱时莫忘饥时苦，有衣莫忘无衣难 bǎo shí mò wàng jī shí kǔ, yǒu yī mò wàng wú yī nán

饱时莫忘饿（饥）时苦，好了疮疤莫忘痛 bǎo shí mò wàng è (jī) shí kǔ, hǎo le chuāng bā mò wàng tòng

饱时要记饿时饥，骑马莫忘背行李 bǎo shí yào jì è shí jī, qí mǎ mò wàng bēi xíng lǐ

常将有日思无日，莫待无时思有时 cháng jiāng yǒu rì sī wú rì, mò dài wú rì sī yǒu shí

ئاچنىڭ دەردىنى توق بىلمەس

饱汉不知饿汉饥 bǎo hàn bù zhī è hàn jī

饱人不晓饥人事 bǎo rén bù xiǎo jī rén shì

饱人不知饿人饥 bǎo rén bù zhī è rén jī

自饱不知别人饥 zì bǎo bù zhī bié rén jī

吃饱饭的人不晓得饿肚皮人的苦 chī bǎo fàn de rén bù xiǎo de è dù pí rén de kǔ

ئاخىرلاشمايدىغان زىياپەت يوق

未有不散之筵 wèi yǒu bù sǎn zhī yán

世上（天下）没有不散的筵席 shì shàng (tiān xià) méi yǒu bù sǎn de yán xí

ئاداشقانغا ياماشقان

祸不单行 huò bù dān xíng

ئادەم ئادەم بىلەن، پىستە بادام بىلەن

人靠人帮，花靠叶捧 rén kào rén bāng, huā kào yè pěng

人要人从，花要叶衬 rén yào rén cóng, huā yào yè chèn

ئادەم ئادەمگە ئەينەك

以镜自照见形容，以人自照见吉凶 yǐ jìng zì zhào jiàn xíng róng, yǐ rén zì zhào jiàn jí xióng

ئادەم ئادەمدىن قورقمايدۇ

天下无有人怕人 tiān xià wú yǒu rén pà rén

ئادەم ئەپتىدىن بىلىنەر، ئوت تەپتىدىن

人之相知，贵相知心 rén zhī xiàng zhī, guì xiàng zhī xīn

人之相知，贵在知心 rén zhī xiàng zhī, guì zài zhī xīn

ئادەم ئەتكەنگە تەزىم ئەت

你敬我一尺，我敬你一丈 nǐ jìng wǒ yī chǐ, wǒ jìng nǐ yī zhàng

他敬我一尺，我敬他一丈 tā jìng wǒ yī chǐ, wǒ jìng tā yī zhàng

人待我一尺，我待人一丈 rén dài wǒ yī chǐ, wǒ dài rén yī zhàng

人待我一尺，我待人一丈：人待我一丈，我把人顶在头上

rén dài wǒ yī chǐ, wǒ dài rén yī zhàng ; rén dài wǒ yī
zhàng, wǒ bǎ rén dīng zài tóu shàng

ئادەم ئەسكىسى ئەمەس، كىيىم ئەسكىسى

不是人丑，而是衣破 bù shì rén chǒu, ér shì yī pò

ئادەم ئەللىك (يۈز) يىلدا يېتىلەر، دەرەخ ئون يىلدا

十年树木，百年树人 shí nián shù mù, bǎi nián shù rén

ئادەم بالىسى دۇكان كۆرمىگىچە ئادەم بولماس

不经一事，不长一智 bù jīng yī shì, bù zhǎng yī zhì

ئادەم بالىسىنى باقساڭ ئاغزى - بۇرنۇڭنى قان ئېتەر،

هاياۋان بالىسىنى باقساڭ ئاغزى - بۇرنۇڭنى ياغ ئېتەر

养坏人，不如养好狗 yǎng huài rén, bù rú yǎng hǎo gǒu

养人无恩，养狗有恩 yǎng rén wú ēn, yǎng gǒu yǒu ēn

ئادەم بالىسىنىڭ باھاسى ئىلىم بىلەن

鸟以羽毛为贵，人以知识为贵 niǎo yǐ yú máo wéi guì,

rén yǐ zhī shì wéi guì

ئادەم بىرخىل، مېجەز ھەرخىل

每个人都有自己的性格 měi gè rén dōu yǒu zì jǐ de
xìng gé

人各有性 rén gè yǒu xìng

十个人十个性 shí gè rén shí gè xìng

百人百性 bǎi rén bǎi xìng

百人百性，各人各性 bǎi rén bǎi xìng, gè rén gè xìng

百性百样性 bǎi xìng bǎi yàng xìng

百人百样 bǎi rén bǎi yàng

千人千脾气，万人万模样 qiān rén qiān pí qì, wàn rén
wàn mú yàng

曹操诸葛亮脾气不一样 cáo cāo zhū gě liàng pí qì bù
yī yàng

萝卜白菜（青菜），各有所爱 luó bo bǎi cài (qīng cài), gè yǒu suǒ ài

爱吃萝卜的不一定爱吃梨 ài chī luó bo de bù yī dìng ài chī lí

ئادەم بىرخىل، ھەۋسى ھەرخىل

百人吃百味 bǎi rén chī bǎi wèi

萝卜白菜（青菜），各有所爱 luó bo bǎi cài (qīng cài), gè yǒu suǒ ài

爱吃萝卜的不一定爱吃梨 ài chī luó bo de bù yī dìng ài chī lí

ئادەم تىلىدىن كېتەر، ھاۋان مۇڭگۈزىدىن

祸从口出 huò cóng kǒu chū

ئادەم خىلى بىلەن، مال تۈرى بىلەن

人以类聚，物以群分 rén yǐ lèi jù, wù yǐ qún fēn

物以类聚，人以群分 wù yǐ lèi jù, rén yǐ qún fēn

ئادەم دېگەن خام سۈت ئەمگەن نەرسە

人吃五谷生百病 rén chī wǔ gǔ shēng bǎi bìng

人非圣贤（圣人），孰能无过 rén fēi shèng xián (shèng rén), shú néng wú guò

人无完人 rén wú wán rén

人无完人，金无足赤 rén wú wán rén, jīn wú zú chì

ئادەم سەپەر دە بىلىنەر

路遥知马力，日久见人心 lù yáo zhī mǎ lì, rì jiǔ jiàn rén xīn

ئادەم قېرىسمۇ كۆڭلى قېرىماس، دەرەخ قېرىسمۇ يىلتىزى قېرىماس

人老心不老，树老根不老 rén lǎo xīn bù lǎo, shù lǎo gēn bù lǎo

ئادەم كۆپ جايدا (يەردە) سۆز تولا، قارايدىغان كۆز تولا

人多嘴（口）杂（多） rén duō zuǐ (kǒu) zá (duō)
人多舌头（口面）多 rén duō shé tou (kǒu miàn) duō
人多闲言，藤多闲缠 rén duō xián yán, téng duō xián chán

ئادەم كۆپ يەردە قوي ھارام

«موللا كۆپ بولسا ئېشەك ھارام» غا قاراڭ، 236 - بەت

ئادەم كۆركى كىيىم، ئات كۆركى ئېگەر - توقۇم

«ئادەمنىڭ زىننىتى كىيىم، ئاتنىڭ زىننىتى ئېگەر - توقۇم» غا قاراڭ،

15 - بەت

ئادەم ئۆلتۈرگەن ئادەم قولىدا ئۆلەر

杀人者，人必杀之 shā rén zhě, rén bì shā zhī

ئادەم ئۆلسە نامى قالار، ھايۋان ئۆلسە تېرىسى

人死留名，豹死留皮 rén sǐ liú míng, bào sǐ liú pí

ئادەم ئۆلدۇ (كېتىدۇ)، دۇنيا قالدۇ

人死物在 rén sǐ wù zài

人死大地在 rén sǐ dà dì zài

ئادەم ئېغىلدا ياتسا، ئېشەكنىڭ خۇيى ئۆتۈپتۇ

«ئادەمنىڭ يېنىدا تۇرسا ئادەمنىڭ خۇيىنى ئالار، ھايۋاننىڭ يېنىدا

تۇرسا ھايۋاننىڭ خۇيىنى ئالار» غا قاراڭ، 16 - بەت

ئادەم يەرنى ئالدىمسا (گوللىمىسا)، يەرمۇ ئادەمنى ئالدىمايدۇ (گوللىمايدۇ)

人不哄地皮，地不哄肚皮 rén bù hǒng dì pí, dì bù hǒng

dù pí

人不亏地皮，地不亏肚皮 rén bù kuī dì pí, dì bù kuī

dù pí

ئادەم يەرنى باقسا، يەر ئادەمنى باقىدۇ

人耕地，地养人 rén gēng dì, dì yǎng rén

ئادەم يۈز يىلدا يېتىلەر، دەرەخ ئون يىلدا

«ئادەم ئەللىك (يۈز) يىلدا بىتىلەر، دەرمەخ ئون يىلدا» غا قاراڭ، 11

- بەت

ئادەم يېمەيدىغان بۆرە يوق

没有不吃人的狼 méi yǒu bù chī rén de láng

天下没有不吃人的狼 tiān xià méi yǒu bù chī rén de láng

ئادەمدە يۈز بولمىسا جىنىمۇ قورقۇدۇ

人不要脸，鬼都害怕 rén bù yào liǎn, guǐ dōu hài pà

ئادەمگە ئادەم كېرەك

«ئادەم ئادەم بىلەن، پىستە بادام بىلەن» گە قاراڭ، 10 - بەت

ئادەمگە ئادەم ئوخشىماس

«ئادەم بىرخىل، مېجەز ھەرخىل» غا قاراڭ، 11 - بەت

ئادەمنى بىلمەكچى بولساڭ ئۇنىڭ دوستىغا قارا

欲识其人，视其朋友 yù shí qí rén, shì qí péng you

欲观其人，先观其友 yù guān qí rén, xiān guān qí yǒu

ئادەمنىڭ ئالىسى ئىچىدە، ھايۋاننىڭ ئالىسى تېشىدا

人不可貌相 rén bù kě mào xiàng

知人知面不知心 zhī rén zhī miàn bù zhī xīn

人心隔肚皮 rén xīn gé dù pí

人心难测，水难量 rén xīn nán cè, shuǐ nán liáng

老虎花在背，人心花在内 lǎo hǔ huā zài bèi, rén xīn huā

zài nèi

虎心隔毛皮，人心隔肚皮 hǔ xīn gé máo pí, rén xīn gé

dù pí

外貌容易解，内心最难猜 wài mào róng yì jiě, nèi xīn

zuì nán cāi

ئادەمنىڭ بىگىسى قۇرساقتا، ئاتنىڭ بىگىسى تۇياقتا

人的本领藏在心上，马的本领露在蹄上 rén de běn lǐng

cáng zài xīn shang, mǎ de běn lǐng lù zài tí shang

ئادەمنىڭ تېشىغا باقماي، ئىچىگە باق

تۆۋەندىكىگە قاراڭ

ئادەمنىڭ تېشىغا قارىما، ئىچىگە قارا

不要单看人家的外表，要看他的心好不好 bù yào dān

kàn rén jia de wài biǎo, yào kàn tā de xīn hǎo bu hǎo

看人看心，听话听音 kàn rén kàn xīn, tīng huà tīng yīn

ئادەمنىڭ دېگىنىگە قارىما، قىلغىنىغا قارا

看其人不如其言，听其言不如观其行 kàn qí rén bù rú

tīng qí yán, tīng qí yán bù rú guān qí xíng

ئادەمنىڭ زىنىتى كىيىم، ئاتنىڭ زىنىتى ئېگەر - توقۇم

人是衣裳，马是鞍 rén shì yī shang, mǎ shì ān

人凭衣裳，马靠鞍 rén píng yī shang, mǎ kào ān

人配衣裳，马配鞍 rén pèi yī shang, mǎ pèi ān

人靠衣裳马靠鞍，三分长相七分穿 rén kào yī shang

mǎ kào ān, sān fēn zhǎng xiàng qī fēn chuān

ئادەمنىڭ سۆزىگە باقماي، ئۆزىگە باق

تۆۋەندىكىگە قاراڭ

ئادەمنىڭ سۆزىگە قارىماي، ئۆزىگە قارا

看其人不如其言，听其言不如观其行 kàn qí rén bù rú

tīng qí yán, tīng qí yán bù rú guān qí xíng

看人看心，听话听音 kàn rén kàn xīn, tīng huà tīng yīn

ئادەمنىڭ سۆلىتىگە باقماي، مېھنىتىگە باق

تۆۋەندىكىگە قاراڭ

ئادەمنىڭ سۆلىتىگە قارىماي، مېھنىتىگە قارا

别看衣衫，要看心灵 bié kàn yī shān, yào kàn xīn líng

ئادەمنىڭ قەدەر - قىممىتى ئۆزىنى بىلىشتە

人贵有自知之明 rén guì yǒu zì zhī zhī míng

ئادەمنىڭ قەدىرى ئۆلگەندە ئۆتسەر

盖棺论定，入土为安 gài guān lùn dìng, rù tǔ fāng xiū

ئادەمنىڭ ئىچىدە ئادەم بار

人中有吕布，马中有赤兔 rén zhōng yǒu lǚ bù, mǎ zhōng yǒu chì tù

人中有张飞，马中有乌骓 rén zhōng yǒu zhāng fēi , mǎ zhōng yǒu wū zhuī

ئادەمنىڭ ئىچىدىكىنى بىلىمەك (تاپماق) تەس

人心难（不可）测 rén xīn nán (bù kě) cè

外貌容易解，内心最难猜 wài mào róng yì jiě, nèi xīn zuì nán cāi

ئادەمنىڭ يۈزىگە قارىما، سۆزىگە قارا

马看牙板，人看言行 mǎ kàn yá bǎn, rén kàn yán xíng

ئادەمنىڭ يېنىدا تۇرسا ئادەمنىڭ خۇيىنى ئالار،

ھايۋاننىڭ يېنىدا تۇرسا ھايۋاننىڭ خۇيىنى ئالار

嫁鸡随鸡，嫁狗随狗 jià jī suí jī, jià gǒu suí gǒu

跟好人学好人，跟猫虎学咬人 gēn hǎo rén xué hǎo rén, gēn māo hǔ xué yǎo rén

守什么人学什么人，守着巫婆会跳神 shǒu shén me rén xué shén me rén, shǒu zhe wū pó huì tiào shén

ئادىمى ئۆلدى، چىرىغى ئۆچتى

人死如灯灭 rén sǐ rú dēng miè

ئادىمى يوق ئۆيدە ئۆچكىنىڭ ئېتى ئابدۇراخمان

«ئۆيىنىڭ چوڭى بولمىسا، ئۆچكىنىڭ ئېتى ئابدۇراخمان» غا قاراڭ،

289 - بەت

ئادىمىگە چىلىك قېرمايدۇ

礼在人情在 lǐ zài rén qíng zài

人在情在 rén zài qíng zài

ئارپا تېرىپ بۇغداي ئالسىمەن دېمە

种的是南瓜就不要盼着结桃子 zhòng de shì nán guā jiù

bù yào pàn zhe jié táo zi

种下苦瓠子，不得甜菜吃 zhòng xià kǔ hù zi, bù dé tián
cài chī

ئارپا - تېرىق ئاش ئىكەن، ئۈنچە - مارجان تاش ئىكەن

米珠薪桂 mǐ zhū xīn guì

ئارپا ئىچىدە بىر بۇغداي

鹤立鸡群 hè lì jī qún

ئارتۇق سۆز (گەپ) ئېشەككە يۈك

无（毋）庸赘述 wú (wú) yōng zhuì shù

多说话，多是非；少说话，少祸根 duō shuō huà, duō

shì fēi; shǎo shuō huà, shǎo huò gēn

ئارزۇلاپ تېرىغان چىلگىنىڭ باش بۇرىنى ئىت يەپتۇ

劳而无获 láo ér wú huò

为他人做嫁衣裳 wèi tā rén zuò jià yī shang

替人作嫁 tì rén zuò jià

ئارزۇلىغان ئەي بولماس

特意种花栽不活，无心插柳柳成荫 tè yì zhòng huā zāi

bù huó, wú xīn chā liǔ liǔ chéng yīn

ئارغامچا ئىنچىكە يەردىن ئۈزۈلەر

绳子总在细处断 shéng zi zǒng zài xì chù duàn

麻绳几便（偏）从细处断 má shéng r biàn (piān) cóng xì

chù duàn

毛草绳先从细处断 máo cǎo shéng xiān cóng xì chù duàn

千斤绳从细处烂起 qiān jīn shéng cóng xì chù làn qǐ

ئارغامچاڭنىڭ پۇلى تۇرۇپ تۇرسۇن، كۇلامنىڭ پۇلىنى بەر
欠债的是爷，要债的是儿子 qiàn zhài de shì yé, yào zhài
de shì ér zi

ئارمان بار، دەرمان يوق

心有余而力不足 xīn yǒu yú ér lì bù zú

心余力绌 xīn yú lì chù

有心无力 yǒu xīn wú lì

力不从心 lì bù cóng xīn

鞭长莫及 biàn cháng mò jí

才疏志大 cái shū zhì dà

眼高手低 yǎn gāo shǒu dī

ئارمان كۆپ، دەرمان يوق

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

ئارمانغا چۈشلۈك دەرمان يوق

«ئارمان بار، دەرمان يوق» قا قاراڭ، مۇشۇ بەت

ئاز بولسا كۆپكە تۈۋاپ قىل

礼轻，人意重 lǐ qīng, rén yì zhòng

千里送鹅毛，礼轻情意重 qiān lǐ sòng é máo, lǐ qīng

qíng yì zhòng

安分守己 ān fēn shǒu jǐ

ئاز بولسىمۇ ساز بولسۇن

تۆۋەندىكىگە قاراڭ

ئاز بولسۇن، ساز بولسۇن

少而精 shǎo ér jīng

兵贵精，不贵多 bīng guì jīng, bù guì duō

宁缺毋滥 nìng quē wú làn

ئاز سۆزلە، كۆپ ئاڭلا؛ ئاز يە، كۆپ چاينا

少说多听，少吃多嚼 shǎoshuō duō tīng, shǎo chī duō jiáo
多吃不如细嚼 duō chī bù rú xì jiáo
细嚼慢咽 xì jiáo màn yàn

ئاز سۈتلۈك ئېنەك كۆپ مۆرىدۇ

爱叫的母鸡不下蛋 ài jiào de mǔ jī bù xià dàn

ئاز كۆرگەن كۆپ تېگىرقار

知事少时遭烦恼 zhī shì shǎo shí zāo fán nǎo

ئاز يە، ساز يە

宁吃仙桃一口，不吃烂杏一筐 nìng chī xiān táo yī kǒu,
bù chī làn xìng yī kuāng

少吃香，多吃伤 shǎo chī xiāng, duō chī shāng

ئاز يەپ ئاسان تىرىل

船小调头快 chuán xiǎo diào tóu kuài

ئازنى دەپ كۆپتىن قۇرۇق قايتۇ

贪小失大 tān xiǎo shī dà

因小失大 yīn xiǎo shī dà

贪小便宜吃大亏 tān xiǎo pián yì chī dà kuī

ئازنى ئايىغان كۆپتىن قۇرۇق قايتۇ

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

ئازمايدىغان ئىنسان يوق

人非圣贤，孰能无过 rén fēi shèng xián, shú néng wú guò

人有失足，马有失蹄 rén yǒu shī zú, mǎ yǒu shī tí

人有失错，马有漏蹄 rén yǒu shī cuò, mǎ yǒu lòu tí

人有错手，马有失蹄 rén yǒu cuò shǒu, mǎ yǒu shī tí

马有闪蹄，人有失足 mǎ yǒu shǎn tí, rén yǒu shī zú

人有一时不慎，马有一时失蹄 rén yǒu yī shí bù shèn,
mǎ yǒu yī shí shī tí

ئاساسىز گەپ بولماس، مەنبەسىز سۇ

话有根，水有源 huà yǒu gēn, shuǐ yǒu yuán

无风不起浪 wú fēng bù qǐ làng

ئاسان قولغا كەلگەن نەرسە، ئاسان قولدىن كېتىدۇ

容易得到的东西也容易失去 róng yì dé dào de dōng xi
yě róng yì shī qù

来得易，去得易 lái de yì, qù de yì

来得容易，去得快 lái de róng yì, qù de kuài

易得来，易得去 yì dé lái, yì dé qù

ئاستا ماڭغانمۇ ماڭغان، توختاپ قالغان يامان

不怕慢，只怕站 bù pà màn, zhǐ pà zhàn

ئاستا يۈرگەن تاغ ئاشار، يۈگۈرگەن باغ

缓行走远路 huǎn xíng zǒu yuǎn lù

欲速则不达 yù sù zé bù dá

ئاسقۇدا بىر جىڭ گۆش، يېمىسەممۇ كۆڭلۈم خوش
تۆۋەندىكىگە قاراڭ

ئاسقۇدا گۆش بولسا، بىر كۈنى مېھمانغا يارار

有备无患 yǒu bèi wú huàn

壶里有酒好待客 hú li yǒu jiǔ hǎo dài kè

ئاسمان بېسىۋالسا ئاستىدا يېتىپ مانتا يەر

«ئاسمان ئۆرۈلۈپ چۈشسە، تېگىدە يېتىپ مانتا يەر» گە قاراڭ، 21-

بەت

ئاسمان ئەرگەك، يەر چىشى

天上不落（浇），地上不生 tiān shàng bù luò (jiāo), dì
shàng bù shēng

ئاسمان ئۆرۈلۈپ چۈشسە ئاۋۋال ئېگىزنى باسدۇ

天坍有高个 tiān tān yǒu gāo gè

天坍有大汉 tiān tān yǒu dà hàn

天塌下来有长人顶 tiān tā xia lai yǒu cháng rén dǐng

天塌下来自有长子撑 tiān tā xia lai zì yǒu cháng zǐ chéng

ئاسمان ئۆرۈلۈپ چۈشسە، تېگىدە يېتىپ مانتا يەر

天坍下来地接着 tiān tān xia lai dì jiē zhe

天塌了有地接着 tiān tā le yǒu dì jiē zhe

天塌下来有人顶住 tiān tā xia lai yǒu rén dǐng zhù

天塌有大家 tiān tā yǒu dà jiā

天塌下来大家撑着 tiān tā xia lai dà jiā chēng zhe

天塌下来也不在乎 tiān tā xia lai yě bù zài hu

天塌下来正好捉云雀 tiān tā xia lai zhèng hǎo zhuō yún què

塌了天还有四大汉扶 tā le tiān hái yǒu sì dà hàn fú zhe

安枕无忧 ān zhěn wú yōu

高枕无忧 gāo zhěn wú yōu

若无其事 ruò wú qí shì

无牵无挂 wú qiān wú guà

心大量大 xīn dà liàng dà

燕雀处堂 yàn què chǔ táng

置若罔闻 zhì ruò wǎng wén

ئاسمان يىراق، يەر قاتتىق

«ئاسمانغا چىقاي دېسەم ئاسمان (يول) يىراق، يەرگە كىرەي دېسەم يەر

قاتتىق» قا قاراڭ، 22 - بەت

ئاسمان يىراق، يەر قاتتىق، ئۆلەي دېسەم جان تاتلىق

«ئاسمانغا چىقاي دېسەم ئاسمان (يول) يىراق، يەرگە كىرەي دېسەم

يەر قاتتىق» قا قاراڭ، 22 - بەت

ئاسمان يىقىلىپ چۈشسە ئاستىدا يېتىپ مانتا يەر

«ئاسمان ئۆرۈلۈپ چۈشسە، تېگىدە يېتىپ مانتا يەر» گە قاراڭ، مۇشۇ

بەت

ئاسماندا ئۇچقان قۇشنىڭمۇ سايىسى يەرگە چۈشەر
«قۇش ئاسماندا ئۇچسا، سايىسى يەرگە چۈشەر» گە قاراڭ، 192 -

بەت

ئاسماندىكى غازنىڭ شورپىسىغا نان چىلاپتۇ

癞蛤蟆想吃天鹅肉 lài há ma xiǎng chī tiān é ròu

癞蛤蟆想上樱桃树 lài há ma xiǎng shàng yīng táo shù

痴心妄想 chī xīn wàng xiǎng

妙想天开 miào xiǎng tiān kāi

异想天开 yì xiǎng tiān kāi

指雁为羹 zhǐ yàn wéi gēng

ئاسمانغا چىقاي دېسەم ئاسمان (يول) يىراق،

يەرگە كىرەي دېسەم يەر قاتتىق

上天无路，入地无门 shàng tiān wú lù, rù dì wú mén

叫天天高，叫地地厚 jiào tiān tiān gāo, jiào dì dì hòu

无路可走 wú lù kě zǒu

ئاسمانغا قاراپ تۈكۈرسەڭ يۈزۈڭگە چۈشەر

朝天丢石子砸自个的头，地上挖坑崴自个的脚 cháo tiān diū shí zi zá zì gěr de tóu, dì shàng wā kēng wǎi zì gěr de jiǎo

多行不义自毙 duō xíng bù yì zì bì

ئاش بەرگەنگە مۇشت بېرىپتۇ

恩将仇报 ēn jiāng chóu bào

忘恩负义 wàng ēn fù yì

以怨报德 yǐ yuàn bào dé

ئاش بولسا ئىش بولمىسا، ياز بولسا قىش بولمىسا

好吃懒做 hào chī lǎn zuò

好逸恶劳 hào yì wù láo

饱食终日，无所事事 bǎo shí zhōng rì, wú suǒ shì shì

ئاش كەلسە ئىمان قېچىپتۇ

吃了果子忘了树 chī le guǒ zi wàng le shù

吃了菌子，忘了树蕈 chī le jùn zi, wàng le shù dōu

见利忘义 jiàn lì wàng yì

ئاش - نان كېلىدۇ نەدىن، تەر تۆكۈلگەن يەردىن

白米白（细）面，上里（中）提炼 bái mǐ bái (xì) miàn,

tǔ li (zhong) tí liàn

ئاش يەملە؟ - ئىلتىپاتلىرى

ئىش قىلاملا؟ - خۇدا ساقلىسۇن

好吃懒做 hào chī lǎn zuò

饭来张口，衣（水）来伸手 fàn lái zhāng kǒu, yī (shuǐ)

lái shēn shǒu

ئاشقا تەييار، ئىشقا ھەييار

好吃懒做 hào chī lǎn zuò

吃饭抢大碗，干活白瞪眼 chī fàn qiǎng dà wǎn, gàn huó

bái dèng yǎn

饭来张口，衣（水）来伸手 fàn lái zhāng kǒu, yī (shuǐ)

lái shēn shǒu

见水渴，见饭饿 jiàn shuǐ kě, jiàn fàn è

ئاشنى كۆرسە ئىچىڭ تاز، ئىشنى كۆرسە قېچىڭ تاز

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

ئاشنىڭ تەمى تۈز بىلەن

菜没盐无味，话没理无力 cài méi yán wú wèi, huà méi

lǐ wú lì

好厨师一把盐 hǎo chú shī yī bǎ yán

ئاشپەز ئۆز تامىقىنى ماختار

王婆卖瓜，自卖自夸 wáng pó mài guā, zì mài zì kuā

自己筐里没烂杏 zì jǐ kuāng lǐ méi làn xìng

ئاشپەزنىڭ ماھارىتى چۆمۈچ - سايلىق بىلەن،

ساتىراشنىڭ ماھارىتى ئۈستىرا - كاپلىغۇچ بىلەن

好手（巧姑娘）难绣没（无）线花 hǎo shǒu (qiǎo gū niang)

nán xiù méi (wú) xiàn huā

ئاشكارا بالا - قازادىن يوشۇرۇن سۇيقەست يامان

明枪易躲，暗箭难防 míng qiāng yì duǒ, àn jiàn nán fáng

ئاشلىقنىڭ كۆپەيسە ئەسلىگىنى ئۇنتۇما، بۇزۇپ - چېچىپ خالتاگىنى قۇرۇتما

饱时莫忘饿（饥）时苦 bǎo shí mò wàng è (jī) shí kǔ

饱时莫忘饥时苦，有衣莫忘无衣难 bǎo shí mò wàng jī

shí kǔ, yǒu yī mò wàng wú yī nán

饱时莫忘饿（饥）时苦，好了疮疤莫忘痛 bǎo shí mò

wàng è (jī) shí kǔ, hǎo le chuāng bā mò wàng tòng

ئاشىق چوكانغا ئات تېزىكى ئاي كۆرۈنۈپتۇ

爱屋及乌 ài wū jí wū

ئاغرىق پاتمانلاپ كىرىپ، مىسقاللاپ چىقىدۇ

病来如山倒，病去如抽丝 bìng lái rú shān dǎo, bìng qù

rú chōu sī

得（来）病如山倒，去病如抽丝 dé (lái) bìng rú shān

dǎo, qù bìng rú chōu sī

病来如箭，病去如线 bìng lái rú jiàn, bìng qù rú xiàn

ئاغرىق ساقايغاندا تېۋىپنىڭ نېمە كېرىكى

病好打太医 bìng hǎo dǎ tài yī

ئاغرىق قالسىمۇ ئادەت قالماي

本性（秉性）难移 běn xìng (bǐng xìng) nán yí

积习难改 jī xí nán gǎi

江山易改，本性难移 jiāng shān yì gǎi, běn xìng nán gǎi

老猫不死旧性在 lǎo māo bù sǐ jiù xìng zài

骡子不死，脾气不改 luó zi bù sǐ, pí qì bù gǎi

ئاغرىقنى يوشۇرساڭ ئۆلۈم ئاشكارا

«كېسەلنى يوشۇرساڭ ئۆلۈم ئاشكارا» گە قاراڭ، 217 - بەت

ئاغرىقنىڭ دەردىنى كېسەل بىلىدۇ

同病相怜 tóng bìng xiāng lián

同疾相怜，同忧相救 tóng jí xiāng lián, tóng yōu xiāng jiù

ئاغرىقنىڭ ھالىنى ئاغرىق بىلەر

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

ئاغرىماس بېشىغا ئالتە تاياق

自讨（找）苦吃 zì tǎo (zhǎo) kǔ chī

自找苦头 zì zhǎo kǔ tóu

把别人家的棺材拉在自家里（自己门口）哭 bǎ bié rén

jiā de guān cai lā zài zì jiā li (zì jǐ mén kǒu) kū

ئاغرىمىغان ساقلىقنىڭ قەدىرىنى بىلمەس

壮汉不知病人苦 zhuàng hàn bù zhī bìng rén kǔ

ئاغزى شېكەر، دىلى زەھەر

口蜜腹剑 kǒu mì fù jiàn

佛口蛇心 fó kǒu shé xīn

ئاغزى قايماق، كۆڭلى مايماق

口甜心辣 kǒu tián xīn là

口甜如蜜，心黑如漆 kǒu tián rú mì, xīn hēi rú qī

口善心不善 kǒu shàn xīn bù shàn

ئاغزى مايلاشقاننىڭ تىلى باغلىنار

吃了人家的嘴软（短） chī le rén jiā de zuǐ ruǎn (duǎn)

吃人家的嘴软，拿人家的手（理）短 chī rén jiā de zuǐ ruǎn, ná rén jiā de shǒu (lǐ) duǎn

吃人嘴软，拿人手软 chī rén zuǐ ruǎn, ná rén shǒu ruǎn

ئاغزى يۇمشاق موزاي قوش ئۈمچەك ئېمەر

嘴软的牛犊吃双奶，嘴硬的牛犊没奶吃 zuǐ ruǎn de niú dú chī shuāng nǎi, zuǐ yìng de niú dú méi nǎi chī

温柔天下去得，刚强寸步难移 wēn róu tiān xià qù dé, gāng qiáng cùn bù nán yí

和气生财 hé qì shēng cái

叫人不蚀本，不过舌头打个滚 jiào rén bù shí běn, bù guò shé tou dǎ gè gǔn

ئاغزىدا شەھەر ئالار

纸上谈兵 zhǐ shàng tán bīng

ئاغزىدا كۈلكە - چاقچاق، قوينىدا پالتا - پىچاق

笑里藏刀 xiào li cáng dāo

口密腹剑 kǒu mì fù jiàn

脸上带笑，袖里藏刀 liǎn shang dài xiào, xiù li cáng dāo

面上笑呵呵，心里毒蛇窠 miàn shang xiào hē hē, xīn li dú shé kē

ئاغزىدا ياق - ياق، كۆڭلىدە موڭ - موڭ

心口不一 xīn kǒu bù yī

言行不一 yán xíng bù yī

ئاغزىدىن ھەسەل تامىدۇ، كۆڭلىدىن زەھەر

«تېلى شېكەر، دېلى زەھەر» گە قاراڭ، 119 - بەت

ئاغزىڭ گەپتە بولسىمۇ، قولۇڭ ئىشتا بولسۇن

讲在口，做在手 jiǎng zài kǒu, zuò zài shǒu

ئاغزىمىدىن چىقتى - ساقلىمىغا ياماشتى

言者无心，听者有意 yán zhě wú xīn, tīng zhě yǒu yì

ئاغزىمغا كەلدى دەپ دەۋەمە، ئالدىمغا كەلدى دەپ يەۋەمە

过头饭别吃，过头话别讲 guò tóu fàn bié chī, guò tóu huà bié jiǎng

多吃无滋味，多话不值钱 duō chī wú zī wèi, duō huà bù zhí qián

言多语失，食多伤身 yán duō yǔ shī, shí duō shāng shēn

ئاق مۈشۈك - قارا مۈشۈك، چاشقان تۇتسلا ياخشى مۈشۈك

白猫黑猫，抓（逮）到（住）老鼠（耗子）就是好猫 bái māo hēi māo, zhuā (dǎi) dào (zhù) lǎo shǔ (hào zi) jiù shì hǎo māo

ئاق ئىت - قارا ئىت، بەربىر ئىت

一犬吠形，百犬吠声 yī quǎn fèi xíng, bǎi quǎn fèi shēng

一犬吠影，群犬吠声 yī quǎn fèi yǐng, qún quǎn fèi shēng

ئاقىنىڭ قارايمىقى ئاسان، قارىنىڭ ئاقارمىقى تەس

白的易黑，黑的不易白 bái de yì hēi, hēi de bù yì bái

ئاقىل ئۆزىنى ئايدۇ

明哲保身 míng zhé bǎo shēn

ئاقىلغا ئىشارەت، نادانغا سۆز (جوۋالدورۇز)

明人点头就（即）知，痴人棒打不晓 míng rén diǎn tóu jiù (jí) zhī, chī rén bàng dǎ bù xiǎo

明人不必（不用）细说（讲） míng rén bù bì (bù yòng)

xì shuō (jiǎng)

明人不用指点，响鼓何须重捶 míng rén bù yòng zhǐ

diǎn, xiǎng gǔ hé xū zhòng chuí

快人一言，快马一鞭 kuài rén yī yán, kuài mǎ yī biàn

响鼓不用重捶（锤） xiǎng gǔ bù yòng zhòng chuí (chuí)

ئاقىلمۇ ئازىدۇ

圣人也有错 shèng rén yě yǒu cuò

圣人也有三分错 shèng rén yě yǒu sān fēn cuò

圣人还打碗呢 shèng rén hái dǎ wǎn ne

孔子有三错 kǒng zǐ yǒu sān cuò

孔子也有三分差 kǒng zǐ yě yǒu sān fēn cuò

神仙也有三分错 shén xiān yě yǒu sān fēn cuò

聪明人也会做傻事 cōng míng rén yě huì zuò shǎ shì

智者千虑，必有一失 zhì zhě qiān lǜ, bì yǒu yī shī

ئاكا - ئۇكىنىڭ ئازارى بولسۇمۇ بىزارى يوق

打死不离亲兄弟 dǎ sǐ bù lí qīn xiōng dì

血浓于水 xuè nóng yú shuǐ

ئاكاڭ كىمنى ئالسا يەڭگەڭ شۇ

你哥取了谁，谁就是你嫂子 nǐ gē qǔ le shuí, shuí jiù shì nǐ sǎo zi

上了你爹的花轿，就是你的娘 shàng le nǐ diē de huā jiào, jiù shì nǐ de niáng

有奶便是（就是）娘 yǒu nǎi biàn shì (jiù shì) niáng

ئاڭلىغان قۇلاقتا گۇناھ يوق

闻者无罪 wén zhě wú zuì

ئال دېسە «ئەئۇزۇبىللا»، بەر دېسە «ئەستاغپۇرۇلۇللا»

«ئالغۇچە بىسىمللا، بەرگۈچە ئەستاغپۇرۇلۇللا» غا قاراڭ، 34 - بەت

ئالاقاغدا ئېلىشنىڭ بولسا بىر كۈنى ئالارسەن

债有主，冤有头 zhài yǒu zhǔ, yuān yǒu tóu

没有不还的债 méi yǒu bù huán de zhài

人不死，债不烂 rén bù sǐ, zhài bù làn

人死帐不死 rén sǐ zhàng bù sǐ

ئالا قۇيرۇقىنىڭ بالىسى چالا قۇيرۇق

تۆۋەندىكىگە قاراڭ

ئالا ئىنەكنىڭ (ئېشەكنىڭ) بالىسى چالا قۇيرۇق

有其父必有其子 (女) yǒu qí fù bì yǒu qí zǐ (nǚ)

龙生龙，凤生凤 lóng shēng lóng, fèng shēng fèng

龙生龙，凤生凤，老鼠生儿会打洞 lóng shēng lóng, fèng shēng fèng, lǎo shǔ shēng ér huì dǎ dòng

什么根什么苗，什么葫芦开什么瓢 shén me gēn shén me miáo, shén me hú lu kāi shén me piáo

什么葫芦开什么瓢 shén me hú lu kāi shén me piáo

什么葫芦什么瓢，什么种子什么苗 shén me hú lu shén me piáo, shén me zhǒng zǐ shén me miáo

什么葫芦开什么瓢，什么根须长什么苗 shén me hú lu kāi shén me piáo, shén me gēn xū zhǎng shén me miáo

什么种子长什么苗 shén me zhǒng zǐ zhǎng shén me miáo

什么样的老母下什么样的儿 shén me yàng de lǎo mǔ xià shén me yàng de ér

什么样的种，什么样的苗 shén me yàng de zhǒng, shén me yàng de miáo

恶狗养不出好犬来 è gǒu yǎng bu chū hǎo quǎn lái

上行下效 shàng xíng xià xiào

ئالەمنى سۇ باسسا ئوشۇقى ھۆل بولماپتۇ

«دۇنيانى سۇ باسسا ئۆردەككە نېمە غەم» گە قاراڭ، 147 - بەت

ئالتە ئاي ئاتقان پاختام بىر چاپانغا يەتمىدى

百 (千) 日打 (砍) 柴，一日烧 bǎi (qiān) rì dǎ (kǎn) chái, yī rì shāo

十年打柴，一火烧了 shí nián dǎ chái, yī huǒ shāo le

千日之功，败于一时 qiān rì zhī gōng, bài yú yī shí

白费功夫 bái fèi gōng fù

前功尽弃 qián gōng jìn qì

徒劳无功 tú láo wú gōng

竹篮打水一场空 zhú lán dǎ shuǐ yī cháng kōng

ئالتە ئاي ياز ئىشلەپ، قالدیم لېۋىمنى چىشلەپ

白费功夫 bái fèi gōng fu

ئالتە تەڭگەم بار ئات ئالىمەن، يەتتە تەڭگەم بار قىز ئالىمەن

手里三串钱，又想买驴子，又想把牛牵 shǒu lì sān chuàn qián,
yòu xiǎng mǎi lú zi, yòu xiǎng bǎ niú qiān

ئالتە ئۈچكىگە يەتتە تېكە

十羊九牧 shí yǎng jiǔ mù

一国三公 yī guó sān gōng

七口子当家，八口子主事 qī kǒu zi dāng jiā, bā kǒu zi zhǔ shì

官多兵少 guān duō bīng shǎo

ئالتە ئۆلچەپ بىر كەس

«يەتتە ئۆلچەپ بىر كەس» كە قاراڭ، 331 - بەت

ئالتۇن ئەخلەت ئىچىدىمۇ ئالتۇن

金子的光彩，灰尘蒙不住 jīn zi de guāng cǎi, huī chén méng bu zhù

ئالتۇن پوقنىڭ ئىچىدىمۇ پارقرايدۇ

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

ئالتۇن تاۋاقنىڭ سۇنۇقىمۇ پۇل

金盆摔破也值钱 jīn pén shuāi pò yě zhí qián

金盆打了分量在 jīn pén dǎ le fèn liàng zài

ئالتۇن تاۋىقى تۇرۇپ نېنى يوق، ئورماندا تۇرۇپ ئۇتۇنى

守着大河没水浇，守着青山没柴烧 shǒu zhe dà hé méi shuǐ jiāo, shǒu zhe qīng shān méi chái shāo

ئالتۇن چوتكا سۇنسىمۇ باھاسى چۈشمەس

金盆摔破也值钱 jīn pén shuāi pò yě zhí qián

金盆打了分量在 jīn pén dǎ le fèn liàng zài

金项链断了还是金子 jīn xiàng liàn duàn le hái shì jīn zi

金子碎了分量在 jīn zi suì le fèn liàng zài

ئالتۇن ساپ بولماس، ئادەم نۇقسانسىز

金无足赤，人无完人 jīn wú zú chì, rén wú wán rén

金无足赤，人无十全 jīn wú zú chì, rén wú shí quán

ئالتۇن ئوتتا بىلىنەر، ئادەم مېھنەتتە

真金不怕火炼，好汉不怕考验 zhēn jīn bù pà huǒ liàn,

hǎo hàn bù pà kǎo yàn

ئالتۇن ئۈزۈككە ياقۇت كۆر

珠联璧合 zhū lián bì hé

门当户对 mén dāng hù duì

ئالتۇن ياتىدۇ سايدا، تونۇمساڭ نېمە پايدا

«گۆھەر ياتىدۇ سايدا، تونۇمساڭ نېمە پايدا» غا قاراڭ، 229 - بەت

ئالتۇنلۇق ئۆيىدىن كۆڭۈلنىڭ تىنچلىقى ياخشى

万两黄金未为贵，一家安乐值钱多 wàn liǎng huáng jīn

wèi wéi guì, yī jiā ān lè zhí qián duō

ئالتۇننى كۆرسە پەرىشتىمۇ يولدىن ئازار

见了金子圣贤也迷路 jiàn le jīn zi shèng xián yě mí lù

ئالتۇننىڭ قەدىرىنى زەرگەر بىلەر

金匠识真金 jīn jiāng shí zhēn jīn

ئالتۇننىڭ ھورىدا مىس پارقىراپتۇ

黄铜尽沾黄金的光 huáng tóng jīn zhān huáng jīn de guāng

借花献佛 jiè huā xiàn fó

ئالدىدا ھى - ھى، ئارقىدا خى - خى

当面一套，背后一套 dāng miàn yī tào, bèi hòu yī tào

明一套，暗一套 míng yī tào, àn yī tào

阴一套，阳一套 yīn yī tào, yáng yī tào

当面鼓，背后锣 dāng miàn gǔ, bèi hòu luó

当面说人话，背后说鬼话 dāng miàn shuō rén huà, bèi hòu shuō guǐ huà

ئالدىراڭچۇلۇق ئادەم ئۆلتۈرەر

人躁有祸，天燥有雨 rén zào yǒu huò, tiān zào yǒu yǔ

ئالدىرساڭ قونۇپ قال

心急锅不滚 xīn jí guō bù gǔn

欲速则不达 yù sù zé bù dá

越着急越串皮 yuè zháo jí yuè chuàn pí

ئالدىرىغان قالار، بۇيرىغان ئالار

«ئالدىرىغان يولدا قالار» غا قاراڭ، مۇشۇ بەت

ئالدىرىغان مۇرادىغا يەتمەس

«ئالدىرىغان يولدا قالار» غا قاراڭ، مۇشۇ بەت

ئالدىرىغان ئىت تامغا سەكرەر

狗急跳墙 gǒu jí tiào qiáng

ئالدىرىغان ئىشقا شەيتان ئارىلىشار

تۆۋەندىكىگە قاراڭ

ئالدىرىغان يولدا قالار

欲速则不达 yù sù zé bù dá

越着急越串皮 yuè zháo jí yuè chuàn pí

心急吃不了热豆腐 xīn jí chī bu liǎo rè dòu fu

心急吃不得热粥 xīn jí chī bu dé rè zhōu

人急办不了好事，猫急速不住（到）耗子 rén jí bàn bu liǎo hǎo shì, māo jí dǎi bu zhù (dào) hào zi

急则有失 jí zé yǒu shī

忙（急、快）行无好步 máng (jí、kuài) xíng wú hǎo bù
一步不能登天 yī bù bù néng dēng tiān

急火烧不成饭 jí huǒ shāo bu chéng fàn

猛火烧不出好烧饼 měng huǒ shāo bu chū hǎo shāo bǐng

ئالدىرىغان يولدا قالار، ماڭگىلىغان ئۆيگە بارار

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

ئالدىرىغاندا بىر قولنى ئىككى قىلالماپتۇ

忙得不可开交 máng de bù kě kāi jiāo

ئالدىرىغاندا تۈلپارمۇ ئاستا بىلىنەر

心急只恨马行慢 xīn jí zhǐ hèn mǎ xíng màn

ئالدىرىغاندا قارىغۇدىن يول سوراپتۇ

问道于盲 wèn dào yú máng

万事尽从忙里错 wàn shì jìn cóng máng lǐ cuò

ئالدىرىغاننىڭ ئايىغى كۆيەر

«ئالدىرىغان يولدا قالار» غا قاراڭ، 32 - بەت

ئالدىرىغاننىڭ بۇرنى قانار، ئالدىرىمىغان لەززەت تاپار

«ئالدىرىغان يولدا قالار» غا قاراڭ، 32 - بەت

ئالدىرىغاننىڭ ئوشۇقى تېيىپتۇ

«ئالدىرىغان يولدا قالار» غا قاراڭ، 32 - بەت

ئالدىرىغاننىڭ ئېشىكى يېتىۋاپتۇ

心（人）急马不快 xīn(rén) jí mǎ bù kuài

急惊风遇了个（碰上个）慢郎中 jí jīng fēng yù le ge

(pèng shang ge) màn láng zhōng

欲快反慢 yù kuài fǎn màn

ئالدىڭغا بىر چامدىساڭ، كەينىڭگە ئىككى قارا

走一步，看两步 zǒu yī bù, kàn liǎng bù

ئالدىڭغا بىر قارىساڭ، كەينىڭگە ئىككى قارا

تۆۋەندىكىگە قاراڭ

ئالدىڭغا ماڭساڭ، كەينىڭگە قارا

走一步，看两步 zǒu yī bù, kàn liǎng bù

前留三步好走，后留三步好行 qián liú sān bù hǎo zǒu,
hòu liú sān bù hǎo xíng

ئالسام بەرمىسەم، يېسەم تەرمىسەم

爱借的人不爱还 ài jiè de rén bù ài huán

ئالغۇچە ئالمان، بەرگۈچە بەزگەك

تۆۋەندىكىگە قاراڭ

ئالغۇچە بىسىمىلا، بەرگۈچە ئەستاغپۇرۇلا

借时喜洋洋，还时愁断肠 jiè shí xǐ yáng yáng, huán
shí chóu duàn cháng

热食好吃，冷债难还 rè shí hǎo chī, lěng zhài nán huán

ئالغۇچە قوغۇن پىچاي، ئالغاندىن كېيىن ئاغزىڭغا چىچاي

借时喜洋洋，还时愁断肠 jiè shí xǐ yáng yáng, huán
shí chóu duàn cháng

用得着菩萨求菩萨，用不着菩萨骂菩萨 yòng de zháo pú
sà qiú pú sà, yòng bù zháo pú sà mà pú sà

过了河就拆桥 guò le hé jiù chāi qiáo

ئالغۇچە ياپىر، بەرگۈچە كاپىر

«ئالغۇچە بىسىمىلا، بەرگۈچە ئەستاغپۇرۇلا» غا قاراڭ، مۇشۇ بەت

ئالما دەرىخىدىن يىراق چۈشمەس

秤锤秤杆，相离不远 chèn chuí chèn gǎn, xiāng lí bù yuǎn

ئالماقنىڭ بەرمىكى بار

有借有还 yǒu jiè yǒu huán

有借有还，再借不难 yǒu jiè yǒu huán, zài jiè bù nán

ئالماقنىڭ بەرمىكى بار، چىقماقنىڭ چۈشمىكى

有借就有还，有上就有下 yǒu jiè jiù yǒu huán, yǒu shàng jiù yǒu xià

ئالمىغان ئاتقا ئوقۇر ساپتۇ

蛋尚未孵先数鸡 dàn shàng wèi fū xiān shǔ jī

ئالم بولساڭ ئالم سېنىڭكى

有了满腹才，不怕运不来 yǒu le mǎn fù cái, bù pà yùn bù lái

人巧夺天宫 rén qiǎo duó tiān gōng

ئالمەن دەپ قوشلاپ بېرىپتۇ

赔了夫人又折兵 péi le fū rén yòu zhé bīng

偷鸡不成（着）蚀把米 tōu jī bù chéng (zháo) shí bǎ mǐ

羊肉吃不成，惹得一身臊 yáng ròu chī bu chéng, rě de yī shēn sāo

ئامانەتكە خىيانەت

打油（酱）的钱买醋 dǎ yóu (jiàng) de qián mǎi cù

辜负重托 gū fù zhòng tuō

有失重托 yǒu shī zhòng tuō

ئامەت كەلسە تاز باشقىمۇ تۈك ئۈنەر

运到时来，铁树花开 yùn dào shí lái, tiě shù huā kāi

ئامەت كەلسە قوش كەپتۇ

运不单来 yùn bù dān lái

利上滚利 lì shàng gǔn lì

ئامەت كەلسە چېقىر ئۈجمىمۇ مېۋە بېرەر

«ئامەت كەلسە تاز باشقىمۇ تۈك ئۈنەر» گە قاراڭ، مۇشۇ بەت

ئامەت كەلسە ئىشىك - تۈگۈكتىن كىرەر

运气来了，城墙挡不住 yùn qì lái le, chéng qiáng dǎngbuzhù

运气来到，拿门板也挡不住 yùn qì lái dào, ná mén bǎn

yě dǎng bu zhù

ئامەت كەلسە قاپمۇ تولىدۇ، خۇرجۇنمۇ تولىدۇ
«ئامەت كەلسە قوش كەپتۇ» غا قاراڭ، 35 - بەت

ئامبالدىن يايىسى يامان

官好见，衙役难搪（缠） guān hǎo jiàn, yá yì nán táng (chán)

阎王好见，小鬼难缠 yán wang hǎo jiàn, xiǎo guǐ nán chán
机儿不快梭儿快 jīr bù kuài suōr kuài

ئامبالنىڭ ئوت قويۇشغا رۇخسەت،

پۇقرانىڭ چىراغ يېقىشىغا رۇخسەت يوق

«ئوت قويسا ئامبال يوق سوراق، پۇقرا ياقالمايدۇ چىراغ» قا قاراڭ،

260 - بەت

ئانا كۆرۈپ قىز ئال، قىرغاق كۆرۈپ بۆز

娶妻子看娘，买房子看梁 qǔ qī zi kàn niáng, mǎi fáng zi kàn liáng

ئانا يۇرتۇڭ ئامان بولسا، رەڭگىروينىڭ سامان بولماس

国家安定，百姓高兴 guó jiā ān dìng, bǎi xìng gāo xìng

ئانام بارغىچە لەيلىقاراق توزۇپتۇ

事不可迟 shì bù kě chí

ئانچىلىك ئىش قانچىلىك ئىش

小事一桩 xiǎo shì yī zhuāng

微不足道 wēi bù zú dào

微乎其微 wēi hū qí wēi

ئانىنى ئانى تاپمىساڭ، قىيامەتتە سورىقى بار

«بوزەكنى بوزەك ئەتمىسەڭ، قىيامەتتە سورىقى بار» غا قاراڭ، 60 -

بەت

ئاۋۋال تائام، ئاندىن كالام

食人饭前，话人饭后 shí rén fàn qián, huà rén fàn hòu

天子不差饿兵 tiān zǐ bù chāi è bīng

ئاۋۋال چىققان قۇلاقتىن كېيىن چىققان مۈڭگۈز ئېشىپ كېتىپتۇ

«بۇرۇن چىققان قۇلاقتىن كېيىن چىققان مۈڭگۈز ئېشىپ كېتىپتۇ» غا

قاراڭ، 63 - بەت

ئاۋۋال ئويلا، ئاندىن سۆزلە

话到舌（口）边（间）留半句 huà dào shé (kǒu) biān

(jiān) liú bàn jù

饭先尝一尝，话先想一想 fàn xiān cháng yì cháng, huà

xiān xiǎng yì xiǎng

ئاي دېسە ئاغزى بار، كۈن دېسە كۆزى بار

تۆۋەندىكىگە قاراڭ

ئاي دېسە ئاي ئەمەس، كۈن دېسە كۈن ئەمەس

闭月羞花 bì yuè xiū huā

沉鱼落雁，闭月羞花 chén yú luò yàn, bì yuè xiū huā

ئاي يورۇقى ئوغرىغا ياقماس

做贼怕明月 zuò zéi pà míng yuè

夜盗恨明月 yè dào hèn míng yuè

ئاينى ئېتەك بىلەن ياپقىلى بولماس

衣襟遮不住太阳 yī jīn zhē bu zhù tài yáng

ئاينىڭ بېشىدىن قورققىچە، بەشىدىن قورق

不怕初一，怕十五 bù pà chū yī, pà shí wǔ

ئاينىڭ ئون بەشى ئايدىڭ، ئون بەشى قاراڭغۇ

三十年（三年、十年、九年）河东，三十年（三年、十年、

九年）河西 sān shí nián (sān nián, shí nián, jī nián) hé

dōng, sān shí nián (sān nián, shí nián, jī nián) hé xī

今日河东，明日河西 jīn rì hé dōng, míng rì hé xī
花无长红，月无长圆 huā wú cháng hóng, yuè wú cháng yuán

月满则亏 yuè mǎn zé kuī

ئاينىڭ يۈزىدىمۇ داغ بار

白璧微瑕 bái bì wēi xiá

金无足赤 jīn wú zú chì

美中不足 měi zhōng bù zú

ئايغاغا چەم كېرەك، ئىشقا پەم

«ھەر ئىش ئېپى بىلەن، كەتمەن سېپى بىلەن» گە قاراڭ، 253 -

بەت

ئايال خەقنىڭ (كىشىنىڭ) يۇرتى يوق

女孩子是别人家的人 nǚ hái zi shì bié rén jiā de rén

女孩子长大都是别人家的 nǚ hái zi zhǎng dà dōu shì bié rén jiā de

ئايال كىشىنىڭ چېچى ئۇزۇن، ئەقلى قىسقا

«خوتۇن كىشىنىڭ چېچى ئۇزۇن، ئەقلى قىسقا» غا قاراڭ، 138 -

بەت

ئايرىلغاننى بۆرە يەر

离群的羊会被狼吃掉 lí qún de yáng huì bèi láng chī diào

离群的绵羊迟早要喂狼 lí qún de mián yáng chí zǎo yào wèi láng

严霜单打独根草 yán shuāng dān dǎ dú gēn cǎo

ئايرىلغاننى قار باسار، بۆلۈنگەننى بوران

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

ئايرىلغاننى ئېيىق يەر، بۆلۈنگەننى بۆرە

«ئايرىلغاننى بۆرە يەر» گە قاراڭ، مۇشۇ بەت

ئايىرلىش ھەممىدىن (ئۆلۈمدىن) يامان

人生最苦是离别 rén shēng zuì kǔ shì lí bié

人生离别难 rén shēng lí bié nán

ئايىساڭ ئۆتسەن، يامىساڭ پۈتسەن

紧紧手，年年有 jǐn jǐn shǒu, nián nián yǒu

惜衣有衣，惜食有食 xī yī yǒu yī, xī shí yǒu shí

惜衣有衣穿，惜饭有饭吃 xī yī yǒu yī chuān, xī fàn yǒu fàn chī

ئايىغى چاققان بالدۇر يېتىپتۇ

捷足先登 jié zú xiān dēng

ئايىغى چاققانغا يول ئۇزۇن بىلىنمەس

腿快不怕路远 tuǐ kuài bù pà lù yuǎn

ئايىماي ئۇرۇۋېدىم ، ئاغرىماي ئۆلۈپ قالدى

下手狠，要人命 xià shǒu hěn, yào rén mìng

ئە

ئەتىگە قالغان ئىشقا قار ياغار

夜长梦多 yè cháng mèng duō

日长事多，夜长梦多 rìcháng shì duō, yècháng mèngduō

事不宜迟 shì bù yí chí

ئەتىگەن قىلساڭ ناشتا، كېسەل تۇرماس باشتا

早饭吃得好，不用吃补药 zǎo fàn chī de hǎo, bù yòng
chī bǔ yào

ئەتىگەندە كۆچەت تىكىپ كەچتە سايىسىنى ئىزدەپتۇ

早晨栽下树，晚来想乘凉 zǎo chen zāi xià shù, wǎn lái
xiǎng chéng liáng

ئەتىكى قۇيرۇقتىن بۈگۈنكى ئۆپكە ئەلا

明天的羊肉，不如今天的羊肺 míng tiān de yáng ròu, bù
rú jīn tiān de yáng fèi

今日有酒今日醉 jīn rì yǒu jiǔ jīn rì zuì

今朝有酒今朝醉 jīn zhāo yǒu jiǔ jīn zhāo zuì

ئەجەل يەتمەي جان چىقماس

命不该死不会死 mìng bù gāi sǐ bù huì sǐ

ئەجىر قىلساڭ تاشقا، ئاغزىڭ تېگەر ئاشقا

白米白（细）面，上里（中）提炼 bái mǐ bái (xì) miàn,
tú lǐ (zhōng) tí liàn

ئەخمەققە توقماق

明人点头就（即）知，痴人棒打不晓 míng rén diǎn tóu
jiù (jí) zhī, chī rén bàng dǎ bù xiǎo

ئەخمەقنىڭ ئەقلى چۈشتىن كېيىن

事后诸葛亮 shì hòu zhū gě liàng

ئەر - خوتۇن ماجىراسى - ئۆتكۈنچى يامغۇر

夫妻不吵隔夜架 fū qī bù chǎo gé yè jià

夫妻无隔夜（宿）之仇 fū qī wú gé yè (sù) zhī chóu

ئەر سۆزىدىن قايتماس، يولۋاس ئىزىدىن

«يىگىت سۆزىدىن قايتماس، يولۋاس ئىزىدىن» غا قاراڭ، 340 -

بەت

ئەر قەدىرىنى ئەر بىلەر، زەر قەدىرىنى زەرگەر

慧眼识英雄 huì yǎn shí yīng xióng

ئەر كۆركى ساقال، سۆز كۆركى ماقال

男子的风采是胡须，语言的精华是谚语 nán zǐ de fēng

cǎi shì hú xū, yǔ yán de jīng huá shì yàn yǔ

ئەر كىشىگە يەتمىش خىل ھۈنەر ئازلىق قىلار

艺多不压身 yì duō bù yā shēn

ئەر كىشىنىڭ سەتى يوق

男子无丑相 nán zǐ wú chǒu xiàng

世上谁见男儿丑 shì shàng shuí jiàn nánr chǒu

ئەر كىشىنىڭ ئېزىتقۇسى خوتۇن

«ئەرنىڭ ئېزىتقۇسى خوتۇن» غا قاراڭ، 42 - بەت

ئەر ئۆلسە ئېتى قالار، ئات ئۆلسە ئېگىرى

«ئادەم ئۆلسە نامى قالار، ھايۋان ئۆلسە تېرىسى» گە قاراڭ، 13 - بەت

ئەر ئىچىدە ئەر بار، يەر ئىچىدە يەر

很好金更好 yín hǎo jīn gèng hǎo

ئەرزان گۆشنىڭ شورپىسى يوق

便宜无好货 pián yì wú hǎo huò

ئەركىڭنى ئەل ئارىسىدىن ئىزدە، يارىڭنى گۈل ئارىسىدىن
«يارىڭنى گۈل ئارىسىدىن ئىزدە، ئەركىڭنى ئەل ئارىسىدىن» غا
قاراڭ، 322 - بەت

ئەرنى ئەر قىلغان خوتۇن

妻贤夫祸少 qí xián fū huò shǎo

ئەرنى ئەر قىلغان خوتۇن، يەر قىلغانمۇ خوتۇن
يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

ئەرنىڭ ئېزىتقۇسى خوتۇن

大丈夫难过女人关 dà zhàng fu nán guò nǚ rén guān

好汉难过美人关 hǎo hàn nán guò měi rén guān

英雄难过美人关 yīng xióng nán guò měi rén guān

硬汉难避枕旁风 yìng hàn nán bì zhěn páng fēng

ئەرنىڭ ئىچىگە ئەل سىغار

宰相肚里能撑（行）船 zǎi xiàng dù lǐ néng chēng (xíng)
chuán

宰相腹中撑得船过 zǎi xiàng fù zhōng chēng de chuán guò
好汉的胸膛能容下全鞍马 hǎo hàn de xiōng táng néng róng
xià quán ān mǎ

ئەزرائىلدىن جىنىمۇ قېچىپ قۇتۇلالماس

阎王面前没有放回的鬼 yán wang miàn qián méi yǒu
fàng huí de guǐ

— ئەسسالامۇ ئەلەيكۇم! دېسە، — بەش تەڭگەمنى بەر ئاداش — دەپتۇ

不识抬举 bù shí tái jǔ

有眼不识好歹 yǒu yǎn bù shí hǎo dǎi

ئەسكى تۇماققا تاز (سېسىق) كالا خېرىدار

鱼找（恋）鱼，虾找（恋）虾 yú zhǎo (liàn) yú, xiā
zhǎo (liàn) xiā

鱼交鱼，虾结虾，蛤蟆找的蛙亲家 yú jiāo yú, xiā jié xiā, há ma zhǎo de wā qīng jia

鱼找鱼，虾找虾，王八找个鳖亲家 yú zhǎo yú, xiā zhǎo xiā, wáng ba zhǎo ge biē qīng jia

鱼找鱼，虾找虾，乌龟找王八 yú zhǎo yú, xiā zhǎo xiā, wū guī zhǎo wáng ba

鱼找鱼，虾找虾，乌龟王八结亲家 yú zhǎo yú, xiā zhǎo xiā, wū guī wáng ba jié qīng jia

蟹恋蟹，虾恋虾，乌龟恋的是王八 xiè liàn xiè, xiā liàn xiā, wū guī liàn de shì wáng ba

山羊找山羊，绵羊找绵羊，一窝落找一窝落 shān yáng zhǎo shān yáng, mián yáng zhǎo mián yáng, yī wō luò zhǎo yī wō luò

兔子找兔子，狐狸找狐狸 tù zi zhǎo tù zi, hú li zhǎo hú li
烂锅就有烂锅盖 làn guō jiù yǒu làn guō gài

丑人就有丑人爱，烂锅就有烂锅盖 chǒu rén jiù yǒu chǒu rén ài, làn guō jiù yǒu làn guō gài

ئەسكى چاپاننىڭ ئىچىدە ئەر بار

衣裳虽破，里面还有个人 yī shang suī pò, lǐ mian hái yǒu ge rén

身上穿得破，肚里有好货 shēn shang chuān de pò, dù li yǒu hǎo huò

包子有肉不在褶上 bāo zi yǒu ròu bù zài zhě shang

真人不露相（像） zhēn rén bù lòu xiàng (xiàng)

ئەسكىدىن جىنىمۇ قورقىدۇ

«ياماندىن جىنىمۇ قورقىدۇ» غا قاراڭ، 326 - بەت

ئەسلى ساراڭ ساقايماق، ئەسلى قارا ئاقارماق

تۆۋەندىكىگە قاراڭ

ئەسلى قارا ئاقارماس، ئەسلى ساراڭ ساقايماس

白的可以变黑，黑的却难变白 bái de kě yì biàn hēi, hēi de què nán biàn bái

白的黑不了，黑的白不了 báide hēibuliǎo, hēide báibuliǎo

ئەقلى دۈمبىسىگە ئۆتۈپ قاپتۇ، كۆزى گەجكەسگە

冒傻气 mào shǎ qì

少心眼儿 shǎo xīn yǎnr

ئەقىل توزىماس، بىلىم خورىماس

智慧是穿不破的衣裳，知识是取不尽的宝藏 zhì huì shì chuān bu pò de yī shang, zhī shì shì qǔ bu jìn de bǎo zàng

ئەقىل ياشتا ئەمەس، باشتا

聪明不在年岁上 cōng míng bù zài nián suì shang

有志不在年高 yǒu zhì bù zài nián gāo

ئەقىلدىن ئارتۇق بايلىق يوق

智慧是最大的财富 zhì huì shì zuì dà de cái fù

ئەقىلسىز باشنىڭ دەردىنى پۇت تارتىدۇ (كۆتۈرىدۇ)

头无智慧脚受累 tóu wú zhì huì jiǎo shòu lèi

ئەقىلگە ئىشارەت ، نادانغا سۆز (جۈۋالدۇرۇز)

«ئاقىلغا ئىشارەت، نادانغا سۆز (جۈۋالدۇرۇز)» گە قاراڭ، 27 - بەت

ئەقىللىق ئۆزىنى ئەيىبلەر، ئەقىلسىز ئۆزىگىنى

会怪的怪自己，不会怪的怪别人 huì guài de guài zì jǐ, bù huì guài de guài bié ren

ئەگرى بولسىمۇ ئۆزۈم سالغان تام

«قىڭغىر بولسىمۇ ئۆزۈم سالغان تام» غا قاراڭ، 198 - بەت

ئەگرى قوزۇققا دوناي توقماق

扣子对扣门，歪把跟歪瓢 kòu zǐ duì kòu mén, wāi bǎ

gēn wāi piáo

一套配一套，歪锅配扁灶 yī tào pèi yī tào, wāi guō pèi biǎn zào

ئەگرى دەرەخنى كەسمەي تۈزۈلمەس

树不修不直 shù bù xiū bù zhí

ئەگرى كۆڭۈلدە ئەگمە تولا

心不正心眼多 xīn bù zhèng xīn yǎn duō

ئەگرىنى تۈزەيمەن دېسەڭ ھەددىدىن ئاشۇرۇۋەت

矫枉必须过正 jiǎo wǎng bì xū guò zhèng

矫枉必须过正，不过正不能矫枉 jiǎo wǎng bì xū guò zhèng, bù guò zhèng bù néng jiǎo wǎng

ئەگرىنىڭ سايىسىمۇ ئەگرى

根不正苗歪 gēn bù zhèng miáo wāi

板不正，苗必歪 bǎn bù zhèng, miáo bì wāi

树弯影也斜 shù wān yǐng yě xié

ئەل ئامان، شەھىرىڭ ئامان

国泰则民安 guó tài zé mín ān

国泰民可安 guó tài mín kě ān

ئەل ئامان، مەن تىنچ

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

ئەل بار يەردە ئەر بار، ئەر بار يەردە ئەل بار

国强民不辱，民富国不侮 guó qiáng mín bù rǔ, mín fù guó bù wǔ

众人之中必有勇士 zhòng rén zhī zhōng bì yǒu yǒng shì

ئەل تىنچ - مەن تىنچ

«ئەل ئامان، شەھىرىڭ ئامان» غا قاراڭ، مۇشۇ بەت

ئەل قارغىغاننى خۇدا قارغاپتۇ

民咒者天咒 mǐn zhòu zhě tiān zhòu

ئەل قايان، سەن شۇيان

«زامان قايان، سەن شۇيان» غا قاراڭ، 153 - بەت

ئەل قوزغالسا تەخت قوزغىلار

民众造反，皇位动摇 mǐn zhòng zào fǎn, huáng wèi dòng yáo

人心齐，泰山移 rén xīn qí, tài shān yí

ئەل قىساسى مەنەلەھق

为民申冤，天经地义 wéi mǐn shēn yuān, tiān jīng dì yì

ئەل ئېيتىماس، ئېيتسا خاتا بولماس

人民不轻言，但言无不中 rén mǐn bù qīng yán, dàn yán wú bù zhòng

ئەلدىن ئەلگە نەپ

互惠互利 hù huì hù lì

礼尚往来 lǐ shàng wǎng lái

ئەلدىن ئەلگە نەپ، بولمىسا قوڭىغا تەپ

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

ئەلچىگە ئۆلۈم يوق

两国交战，不杀来使 liǎng guó jiāo zhàn, bù shā lái shǐ

ئەلگە قوشۇلساڭ ئەر بولسەن، ئەلدىن ئايرىلساڭ يەر بولسەن

合群的是条好汉，离群的不值一分钱 hé qún de shì tiáo hǎo hàn, lí qún de bù zhí yī fēn qián

依靠民众如虎添翼，离开民众一事无成 yī kào mǐn zhòng rú hǔ tiān yì, lí kāi mǐn zhòng yī shì wú chéng

ئەلگە كىرسەڭ ئېلىڭچە، سۇغا كىرسەڭ بېلىڭچە

入乡问（随）俗 rù xiāng wèn (suí) sú

入乡（国）问禁 rù xiāng (guó) wèn jìn

入国从（问）俗 rù guó cóng(wèn) sú

入乡随俗，入水随流 rù xiāng suí sú, rù shuǐ suí liú

入乡随乡，入街随街 rù xiāng suí xiāng, rù jiē suí jiē

入国随国，入乡随乡 rù guó suí guó, rù xiāng suí xiāng

随乡入乡（俗） suí xiāng rù xiāng(sú)

吃哪江水，讲哪方话 chī nǎ jiāng shuǐ, jiǎng nǎ fāng huà

喝什么地方的水，随什么地方的俗 hē shén me dì fāng de shuǐ, suí shén me dì fāng de sú

到什么山上，唱什么歌 dào shén me shān shang, chàng shén me gē

上什么山，唱什么歌 shàng shén me shān, chàng shén me gē

见什么人说什么话，见什么菩萨烧什么香 jiàn shén me rén shuō shén me huà, jiàn shén me púsa shāo shén me xiāng

见人说人话，见鬼说鬼话 jiàn rén shuō rén huà, jiàn guǐ shuō guǐ huà

ئەللىك يىلدا ئەل يېڭىلىنار، يۈز يىلدا قازان

五十年前人吃土，五十年后土吃人 wǔ shí nián qián rén chī tǔ, wǔ shí nián hòu tǔ chī rén

ئەلنىڭ قولى تاراڭا

众人是杆秤，斤两称分明 zhòng rén shì gǎn chèng, jīn liǎng chēng fēn míng

众人眼里有杆秤 zhòng rén yǎn li yǒu gǎn chèng

众人眼是秤 zhòng rén yǎn shì chèng

ئەلنىڭ قۇلقى ئەللىك

人民（群众、老百姓）的眼睛是雪亮的 rén mín (qún zhòng 、lǎo bǎi xìng) de yǎn jīng shì xuě liàng de

ئەلنىڭ ھۆكۈمى لىللا

众人是杆秤，斤两称分明 zhòng rén shì gǎn chèng, jīn

liǎng chēng fēn míng

ئەمەتنىڭ دوپپىسىنى (بۆكىنى) سەمەتكە كىيگۈزۈپتۇ

张冠李戴 zhāng guān lǐ dài

张公帽子李公戴 zhāng gōng mào zi lǐ gōng dài

ئەمەل دېگەن نامازدىگەرنىڭ ئاپتېپى

人死如灯灭，丢官如花谢 rén sǐ rú dēng miè, diū guān rú huā xiè

ئەمەلدار ئەمەلدارنىڭ قاياشى

官向（为、找）官 guān xiàng (wèi 、zhǎo) guān

官则为官，吏则为吏 guān zé wèi guān, lì zé wèi lì

官官相护 guān guān xiāng hù

ئەمەلدار پاك بولسا دورغىلارغا نەپ تەگمەس

官清衙门瘦 guān qīng yá mén shòu

ئەمەلدارنىڭ خوتۇنى ئۆلسە مىڭ كىشى كەپتۇ، ئۆزى ئۆلسە بىر كىشى

官娘死了满街白，官死了无人抬 guān niáng sǐ le mǎn jiē bái, guān sǐ le wú rén tái

太太死了满（一）街白，老爷死了没人埋 tài tai sǐ le mǎn (yī) jiē bái, lǎo ye sǐ le méi rén mái

死了太太跑满街，死了老爷没人抬 sǐ le tài tai pǎo mǎn jiē, sǐ le lǎo ye méi rén tái

ئەمگەك بىلەن ئەر كۆكرەر، يامغۇر بىلەن يەر

人要勤劳，地要常刨 rén yào qín láo, dì yào cháng páo

饿得死懒汉，饿不死穷汉 è de sǐ lǎn hàn, è bu sǐ qióng hàn

ئەمگەك قىلساڭ يەر سېخىي

人耕地，地养人 rén gēng dì, dì yǎng rén

庄稼不负勤劳人 zhuāng jia bù fù qín láo rén

ئەمگەك يەردە قالماي

功夫不负有心人 gōng fu bù fù yǒu xīn rén

ئەمىلى ئۆستى، ئەلىمىمۇ ئۆستى

官大一级压死人 guān dà yī jí yā sǐ rén

ئەمىلىدىن قورقما، ئەلىمىدىن قورق

不怕官，只怕管 bù pà guān, zhǐ pà guǎn

ئەيسا ئاكام ئۆلۈپتۇ، قۇم داۋانغا كۆمۈپتۇ؛

يىغلايدىغان كىشى يوق، ئۆزى قويۇپ يىغلاپتۇ

自己跌倒自己爬 zì jǐ diē dǎo zì jǐ pá

自己的梦自己圆 zì jǐ de mèng zì jǐ yuán

ئەيسانىڭ ئەلىمىنى مۇسادىن ئاپتۇ

打不动牛打车 dǎ bu dòng niú dǎ chē

打不着野狼打家狗 dǎ bu zháo yě láng dǎ jiā gǒu

冬瓜走去，拿瓠子出气 dōng guā zǒu qu, ná hù zǐ chū qì

ب

باتۇر جەڭدە، ھورۇن كاڭدا

好汉死在战场（疆场），懒汉死在炕上 hǎo hàn sǐ zài zhàn chǎng (jiāng chǎng), lǎn hàn sǐ zài kàng shang
好汉在战场，懦夫在炕头 hǎo hàn ài zhàn chǎng, nuò fū zài kàng tou

باتۇر دۈشمەنسز بولماس

英雄忌人 yīng xióng jì rén

باداڭدا ئېشىك بولسا كۆڭلۈڭ توق

家有储备粮，荒年心不慌 jiā yǒu chǔ bèi liáng, huāng nián xīn bù huāng
有备无患 yǒu bèi wú huàn

بار بولسا تۇرالمایدۇ، يوق بولسا چىدىالمایدۇ

«باردا پۆلدۈرۈڭ - پۆلدۈرۈڭ، يوقتا قاراپ ئۆلتۈرۈڭ» غا قاراڭ، 51 -

بەت

بار پۇلۇمنى ئوغرى ئالدى، قالغىنىنى رەمچى

祸不单行 huò bù dān xíng
雪上加霜 xuě shàng jiā shuāng

بار چاغدا ھەپىرەڭ، يوق چاغدا زەپىرەڭ

«باردا پۆلدۈرۈڭ - پۆلدۈرۈڭ، يوقتا قاراپ ئۆلتۈرۈڭ» غا قاراڭ، 51 -

بەت

بار دەپ تۆكمە، يوق دەپ كۆپمە

贫而无怨难，富而无骄易 pín ér wú yuàn nán, fù ér wú

jiāo yì

بار دەپ يەۋىرىپىتىمەن، تۈگەرنى بىلمەپىتىمەن
«باردا پۈلدۈرۈڭ - پۈلدۈرۈڭ، يوقتا قاراپ ئولتۇرۇڭ» غا قاراڭ، مۇشۇ

بەت

بار تاۋىقىم، يان تاۋىقىم، يانمىساڭ ئارىدا سۇن تاۋىقىم

礼尚往来 lǐ shàng wǎng lái

礼尚往来，来而不往非礼也 lǐ shàng wǎng lái, lái ér bù
wǎng fēi lǐ yě

人情一把锯，你不来，我不去 rén qíng yī bǎ jù, nǐ bù
lái, wǒ bù qù

报桃报李 bào táo bào lǐ

报李投桃 bào lǐ tóu táo

بار ماختانسا ئېچىلىدۇ، يوق ماختانسا چېچىلىدۇ

富人受夸，心花怒放；穷人受夸，担惊受怕 fù rén shòu
kuā, xīn huā nù fàng; qióng rén shòu kuā, dān jīng shòu pà

باردا پۈلدۈرۈڭ - پۈلدۈرۈڭ، يوقتا قاراپ ئولتۇرۇڭ

今日有酒今日醉 jīn rì yǒu jiǔ jīn rì zuì

今朝有酒今朝醉 jīn zhāo yǒu jiǔ jīn zhāo zuì

今朝有酒今朝醉，明日无酒喝凉水 jīn zhāo yǒu jiǔ jīn
zhāo zuì, míng rì wú jiǔ hē liáng shuǐ

今朝有酒今朝醉，明日愁来明日当（愁） jīn zhāo yǒu jiǔ
jīn zhāo zuì, míng rì chóu lái míng rì dāng (chóu)

一日打柴，一日烧 yī rì dǎ chái, yī rì shāo

有柴一灶，有米一锅 yǒu chái yī zào, yǒu mǐ yī guō

有就吃一顿，无就息一顿 yǒu jiù chī yī dùn, wú jiù xī yī dùn

有米一锅煮，有柴一顿（灶）烧 yǒu mǐ yī guō zhǔ,

yǒu chái yī dùn (zào) shāo

只管今天有饭吃，不管明天无柴烧 zhǐ guǎn jīn tiān yǒu

fān chī, bù guān míng tiān wú chái shāo

بارغا رازى بول، يوققا سەۋر قىل

安分守己 ān fèn shǒu jǐ

بارچە گۇناھ ئۆزۈمدە تۇرۇپ، قاپ كۆتۈرۈپ نەگە باراي

自食其果 zì shí qí guǒ

自作自受 zì zuò zì shòu

自己酿的苦(酸)酒自己喝 zì jǐ niàng de kǔ (suān) jiǔ
zì jǐ hē

بارلىق بەزدۈرىدۇ، يوقلۇق ئۆگىتىدۇ

贫贱布衣勤俭度日，百万富翁酒肉不香 pín jiàn bù yī
qín jiǎn dù rì, bǎi wàn fù wēng jiǔ ròu bù xiāng

بارماقنىڭ كەلىمىكى بار

有来有往 yǒu lái yǒu wǎng

有上坡必有下坡，有进路必有退路 yǒu shàng pō bì yǒu
xià pō, yǒu jìn lù bì yǒu tuì lù

بارمايمەن دېگەن تۈگمەنگە يەتتە قېتىم بېرىپتۇ

不走的路走三回 bù zǒu de lù zǒu sān huí

不走的路也要走三回 bù zǒu de lù yě yào zǒu sān huí

重蹈覆辙 chóng dǎo fù zhé

بارنى كۆرسە كۆرەلمەيدۇ، يوقنى كۆرسە بېرەلمەيدۇ

自己不喝酒，嫉妒人脸红 zì jǐ bù hē jiǔ, jí dù rén liǎn hóng

بارىدا چىلىق - چىلىق، يوقىدا قۇرۇقچىلىق

«باردا يولدۇرۇڭ - يولدۇرۇڭ، يوققا قاراپ ئولتۇرۇڭ» غا قاراڭ، 51 -

بەت

بارىدا مىڭى دوست، يوقىدا قېنى دوست

«پۇل بار چاغدا مىڭى دوست، پۇل تۈگىگەندە قېنى دوست» قا

قاراڭ، 87 - بەت

بارغا پەتە، يوقىغا ئەتە

今日有酒今日醉 jīn rì yǒu jiǔ jīn rì zuì

今朝有酒今朝醉 jīn zhāo yǒu jiǔ jīn zhāo zuì

今朝有酒今朝醉，明日无酒喝凉水 jīn zhāo yǒu jiǔ jīn zhāo zuì, míng rì wú jiǔ hē liáng shuǐ

今朝有酒今朝醉，明日愁来明日当（愁） jīn zhāo yǒu jiǔ jīn zhāo zuì, míng rì chóu lái míng rì dāng (chóu)

只管今天有饭吃，不管明天无柴烧 zhǐ guǎn jīn tiān yǒu fàn chī, bù guǎn míng tiān wú chái shāo

有米一锅煮，有柴一顿（灶）烧 yǒu mǐ yī guō zhǔ, yǒu chái yī dùn (zào) shāo

有柴一灶，有米一锅 yǒu chái yī zào, yǒu mǐ yī guō

有就吃一顿，无就息一顿 yǒu jiù chī yī dùn, wú jiù xī yī dùn

بارنى ئوغرى ئالدى، قالغىنىنى رەمچى

«بار پۈلۈمنى ئوغرى ئالدى، قالغىنىنى رەمچى» گە قاراڭ، 50 - بەت

بازار - چاققاننىڭ

捷足先登 jié zú xiān dēng

بازاردا مىڭ كىشى، كۆڭۈلدە بىر كىشى

情人眼里出西施 qíng rén yǎn li chū xī shī

باش تاشقا تەگمىگىچە ئەقىل باشقا كىرمەس

不撞南墙不回头 bù zhuàng nán qiáng bù huí tóu

不挨一拳，不长一着 bù ái yī quán, bù zhǎng yī zhāo

不吃一亏，不长一智 bù chī yī quàn, bù zhǎng yī zhì

不经一事，不长一智 bù jīng yī shì, bù zhǎng yī zhì

不受挫折，不长智慧 bù shòu cuò zhé, bù zhǎng zhì huì

باش قەيەردە بولسا، پۇت شۇيەردە

振臂一呼，应者云集 zhèn bì yī hū, yìng zhě yún jí

باش كىچىك تۇماق يوغان، بەل كىچىك غىلاپ يوغان

牛头 (驴头、驴脸) 不对马嘴 niú tóu (lǘ tóu , lǘ chún) ,
bù duì mǎ zuǐ

باش يېرىلسا بۆك ئىچىدە، قول سۇنسا يەك ئىچىدە

胳膊折了往袖里藏 gē bo shé le wǎng xiù li cáng

胳膊断了藏在袖子里 gē bo duàn le cáng zài xiù zi li

胳膊折在袖内 gē bo shé zài xiù nèi

胳膊曲了往里弯 gē bo qū le wǎng li wān

胳膊折了袖子里吞 gē bo shé le xiù zi li tūn

家丑不可外扬 jiā chǒu bù kě wài yáng

باشقا كەلگەندە باتۇر

车到山前必有路 chē dào shān qián bì yǒu lù

临危不惧 lín wēi bù jù

置之死地而后生 zhì zhī sǐ dì ér hòu shēng

باشقا كەلگەندە باش قاشلاپتۇ

事到临头慌乱迟 shì dào lín tóu huāng luàn chí

باشقىلارغا جىگدە ئېغىتقان ئۆزى قۇرۇق قول قاپتۇ

给人家拔灯眼，到自己跟前就烘着了 gěi rén jiā bá dēng

yǎn, dào zì jǐ gēn qián jiù hōng zhāo le

باغ ئەتكىچە تام ئەت

种田先做岸，种地先做沟 zhòng tián xiān zuò àn, zhòng

dì xiān zuò gōu

باغلاقلىق (باغلىغان) ئىت ئوۋغا يارىماس

套着脖子的狗不能打猎 tào zhe bó zi de gǒu bù néng dǎ liè

套着脖子的狗打不成猎 tào zhe bózi de gǒu dǎ bùchéng liè

باغنى دېسە، تاغنى دەپتۇ

«كالا دېسە، پاچاق» قا قاراڭ، 200 - بەت

بالا ئانىسىنى يامان دېمەس، ئىت ئىگىسىنى

儿不嫌娘丑，狗不嫌家贫 ér bù xián niáng chǒu, gǒu bù xián jiā pín

بالا چوڭ بولدى، قۇلىقى پاڭ بولدى

儿大不由爹，女大不由娘 ér dà bù yóu diē, nǚ dà bù yóu niáng

بالا زاكسىدىن (كىچىكىدىن) مەلۇم

从小看大，三岁看（知）老 cóng xiǎo kàn dà, sān suì kàn (zhī) lǎo

بالا، قىلغان ئىشى چالا

孩子办事，丢三落四 hái zi bàn shì, diū sān là sì

嘴上无毛，办事不牢 zuǐ shang wú máo, bàn shì bù láo

بالا كىچىكىدىن (زاكسىدىن) مەلۇم، تېرىق قۇلىقىدىن

«بالا زاكسىدىن (كىچىكىدىن) مەلۇم» غا قاراڭ، مۇشۇ بەت

بالا يىغلاپ چوڭ بولۇر، قاپاق ساڭگىلاپ

小孩哭大，葫芦吊大 xiǎo hái kū dà, hú lu diào dà

葫芦茄子吊着长，小孩叫喊着长 hú lu qié zi diào zhe zhǎng, xiǎo hái jiào hǎn zhe zhǎng

بالا يىغلىمىغىچە ئانا ئەمچەك سالىماپتۇ

孩子不哭，娘不奶 hái zi bù kū, niáng bà nǎi

بالىسى غورا يېسە ئاتىسىنىڭ (دادىسىنىڭ) چىشى قالماپتۇ

打在儿身，痛在娘身 dǎ zài ér shēn, tòng zài niáng shēn

بالىنى ئىشقا بۇيرۇ، كەينىدىن ئۆزۈڭ يۈگۈر

«كىچىك بالىنى ئىشقا بۇيرىساڭ (جورىساڭ) كەينىدىن ئۆزۈڭ چاپ»

قا قاراڭ، 219 - بەت

بالىنى ياشتىن ئۆگەت، خوتۇننى باشتىن

教妇初来，教儿婴孩 jiāo fù chū lái, jiāo ér yīng hái

树大了难揉，人大了难教 shù dà le nán róu, rén dà le

nán jiào

树小扶直易，树大扳直难 shù xiǎo fú zhí yì, shù dà bān zhí nán

بالىنىڭ بارىمىقى ئاغرىسا، ئانىنىڭ يۈرىكى سىقىقارار

儿子指头痛，母亲心就痛 ér zi zhǐ tou tòng, mǔ qīn xīn jiù tòng

بالا - قازا قاش - كىرىكنىڭ ئارىلىقىدا

天有不测风云，人有旦夕祸福 tiān yǒu bù cè fēng yún, rén yǒu dàn xī huò fú

灾生不测，祸起须臾 zāi shēng bù cè, huò qǐ xū yú

بالا - قازا كۆرۈنۈپ كەلمەس، پۈت - قولىنى ساڭگىلىتىپ

祸从天降 huò cóng tiān jiàng

闭门家中坐，祸从上来来 bì mén jiā zhōng zuò, huò cóng tiān shàng lái

人在家中坐，祸从上来来 rén zài jiā zhōng zuò, huò cóng tiān shàng lái

无事家中坐，祸从上来来 wú shì jiā zhōng zuò, huò cóng tiān shàng lái

半天里扔下块砖头 bàn tiān lǐ rēng xià kuài zhuān tóu

بالا - قازا يالغۇز يۈرمەيدۇ

تۆۋەندىكىگە قاراڭ

بالا كەلسە قوش كەپتۇ

祸不单行 huò bù dān xíng

بالا كەلسە قېرىنداشتىن

«يېغى ياندىن قوپار، بالا كەلسە قېرىنداشتىن» غا قاراڭ، 338 - بەت

بالدۇر چىققان قۇلاقتىن كېيىن چىققان مۈڭگۈز ئېشىپ كېتىپتۇ

«بۇرۇن چىققان قۇلاقتىن كېيىن چىققان مۈڭگۈز ئېشىپ كېتىپتۇ» غا

قاراڭ، 63 - بەت

باي بىلەن دەۋالاشما، باتۇر بىلەن چېلىشما

穷不同富斗，男不同女斗 qióng bù tóng fù dòu, nán bù tóng nǚ dòu

باي مېلىنى سۆزلەر، گاداي مۇڭىنى

阔人谈的是家产，穷人扯的是辛酸 kuò rén tán de shì jiā chǎn, qióng rén chě de shì xīn suān

بايدىن ئەمەلدار چىقسا، كەمبەغەلدىن دانا چىقار

寒门出才子 hán mén chū cái zǐ

寒门生贵子，白屋出公卿 hán mén shēng guì zǐ, bái wū chū gōng qīng

بايغا كۈندە بايرام، كۈندە توي، كەمبەغەلگە كۈندە قايغۇ، كۈندە ئوي

富的天天是年，穷的几时拉馋 fù de tiān tiān shì nián, qióng de jǐ shí lā chán

富家过年，穷家拉馋 fù jiā guò nián, qióng jiā lā chán
富人天天吃酒谈欢，穷人节日愁眉苦脸 fù rén tiān tiān chī jiǔ tán huān, qióng rén jié rì chóu méi kǔ lián

富人花天酒地，穷人呼天呼地 fù rén huā tiān jiǔ dì, qióng rén hū tiān hū dì

بايلىق كىشىنى (ئادەمنى) مەست قىلۇر

金子可以坠死人 jīn zǐ kě yǐ zhuì sǐ rén

باينىڭ بالىسىمۇ ئەرگە، كالىسىمۇ

富家儿子傲，贵家女儿娇 fù jiā ér zǐ ào, guì jiā nǚ ér jiāo

باينىڭ خەزىنىسى نامرات

富先富，到头不富 fù xiān fù, dào tóu bù fù

باينىڭ قىزىغا باي خېرىدار، كەمبەغەلنىڭ قىزىغا كەمبەغەل خېرىدار

竹门对竹门，木门对木门 zhú mén duì zhú mén, mù

mén duì mù mén

木门对木门，笆门对笆门 mù mén duì mù mén, bā mén duì bā mén

باينىڭ مېلى - كەمبەغەلنىڭ كۆز - يېشى

富人的财产，穷人的血汗 fù rén de cái chǎn, qióng rén de xuè hàn

بەتنام قوغۇننىڭ ئۇرۇقى تولا

赖瓜籽多 lài guā zǐ duō

بەتنيەتنىڭ قازىنى تۆشۈك

恶人自有天报应 è rén zì yǒu tiān bào yìng

بەدەنگە چاپاندىن كۆڭلەك يېقىن

自己的衬衫最贴身 zì jǐ de chèn shān zuì tiē shēn

- بەخت نەگە بارسەن؟ - دوقا ماڭلايغا

笨人有笨福 bèn rén yǒu bèn fú

傻人有傻福 shǎ rén yǒu shǎ fú

懒人有懒福 lǎn rén yǒu lǎn fú

بەختسىز قىز تېزەك تەرگىلى چىقسا، كالىلار سۇغا تېزەكلەپتۇ

«بىتەلەي قىز تېزەك تەرگىلى چىقسا، كالىلار سۇغا تېزەكلەپتۇ» غا

قاراڭ، 70 - بەت

بەختسىزنىڭ بېغىغا مۆلدۈر ياغار

«بىتەلەينىڭ بېغىغا مۆلدۈر ياغار» غا قاراڭ، 71 - بەت

بەختى بارنىڭ رەختى يوق، رەختى بارنىڭ بەختى يوق

人有当时祸福 rén yǒu dāng shí huò fú

人有七贫八福 rén yǒu qī pín bā fú

بەرسە يېمەس، تاپسا قويماي

争着不够吃，让着吃不了 zhēng zhe bù chī, ràng zhe chī

bu liǎo

بەرسەڭ يەيمەن، ئۇرساڭ ئۆلمەن

见水就渴，见饭就饿 jiàn shuǐ jiù kě, jiàn fàn jiù è
饭来张口，衣来伸手 fàn lái zhāng kǒu, yī lái shēn shǒu
衣来伸手，饭来张口 yī lái shēn shǒu, fàn lái zhāng kǒu

بەرگەن باتۇر ئەمەس، سوریغان باتۇر

«قەرر سوریماق - شەھەر سوریماق» قا قاراڭ، 183 - بەت

بەرگەن باتۇرمۇ، سوریغان باتۇر؟

«قەرر سوریماق - شەھەر سوریماق» قا قاراڭ، 183 - بەت

بەرمەسنىڭ ئېشى پىشماس

吝啬鬼锅里的肉永远熟不了 lìn sè guī guō lǐ de ròu
yǒng yuǎn shú bù liǎo

بەز يېمەيدىغان مۈشۈك يوق

没有不吃腥的猫 méi yǒu bù chī xīng de māo

哪只猫儿不吃腥 nǎ zhī māo er bù chī xīng

尘世上没有不吃腥的猫 chén shì shàng méi yǒu bù chī
xīng de māo

哪有猫不吃鼠 nǎ yǒu māo bù chī shǔ

馋猫没有不偷嘴的 chán māo méi yǒu bù tōu zuǐ de

哪儿有不偷鱼吃的猫儿 nǎr yǒu bù tōu yú chī de māo er

猫哪有不吃鱼的 māo nǎ yǒu bù chī yú de

بەزىدە خۇدا بىلەن رۇسۇل، بەزىدە دۇتار بىلەن ئۇسسۇل

«گاھى خۇدا بىلەن رۇسۇل، گاھى دۇتار بىلەن ئۇسسۇل» غا قاراڭ،

225 - بەت

بەش بالامنى بەرسەڭچۇ، كۈچۈڭ يەتسە ئالساڭچۇ

中原逐鹿，捷足先登 zhōng yuán zhú lù, jié zú xiān dēng

بەش قول تەڭ ئەمەس

五个（十个）指头不一般齐 wǔ ge (shí ge) zhǐ tóu bù

yī bān qí

十个指头有长有短 shí ge zhǐ tou yǒu cháng yǒu duǎn

بەش قول ئېغىزغا سىغماس (پاتماس)

一口吃不成胖子 yī kǒu chī bu chéng pàng zi

贪多嚼不烂 tān duō jiáo bu làn

بەش قولنى بىراقلا ئېغىزغا تىقىپتۇ

眉毛胡子一把抓 méi mao hú zi yī bǎ zhuā

胡子眉毛一把抓 hú zi méi mao yī bǎ zhuā

急于求成 jí yú qiú chéng

بەش قولنىڭ قايسىسىنى چىشلىسەڭ ئوخشاش ئاغرىدۇ

十个指头咬着都疼 shí ge zhǐ tou yǎo zhe dōu téng

十个指头挨咬，咬哪一个都照样疼 shí ge zhǐ tou ái

yǎo, yǎo nǎ yī ge dōu zhào yàng téng

十个指头只只痛 shí ge zhǐ tou zhī zhīòng

بەش گەز مۇز بىر كۈندە قاتمايدۇ

«قېلىن مۇز بىر كۈندىلا قاتقان ئەمەس» گە قاراڭ، 196 - بەت

بەش ئۆچكىگە ئالتە تېكە

«ئالتە ئۆچكىگە يەتتە تېكە» گە قاراڭ، 30 - بەت

بوزەكنى بوزەك ئەتمەسەڭ، قىيامەتتە سورىقى بار

老实人到处有人欺负 lǎo shí rén dào chù yǒu rén qī fù

马善被人骑，人善被人欺 mǎ shàn bèi rén qí, rén shàn

bèi rén qī

人善受欺凌 rén shàn shòu qī líng

惹不起甜瓜惹苦瓜 rě bù qǐ tián guā rě kǔ guā

بوش تاغار ئۆرە تۇرمايدۇ

«قۇرۇق تاغار ئۆرە تۇرمايدۇ» غا قاراڭ، 191 - بەت

بوغۇزلايمەن دېسەڭ قويۇمۇ تېپىرلايدۇ

物不平则鸣 wù bù píng zé míng

بولسا بولار، بولمسا ئىزپۇلى قالار

过（混）一天算一天 guò (hùn) yī tiān suàn yī tiān

当一天和尚撞一天钟 dāng yī tiān hé shang zhuàng yī tiān zhōng

做一日和尚撞一日钟 zuò yī rì héshang zhuàng yī rì zhōng

争一只眼，闭一只眼 zhēng yī zhī yǎn, bì yī zhī yǎn

得过且过 dé guò qiě guò

بولسا ھەرنېمە ئوخشايدۇ

有钱可方圆 yǒu qián kě fāng yuán

有钱万事足 yǒu qián wàn shì zú

بولغانسېرى بولغۇم كېلىدۇ

有五福，想六福 yǒu wǔ fú, xiǎng liù fú

有豆腐，想吃肉 yǒu dòu fu, xiǎng chī ròu

有一千，想一万 yǒu yī qiān, xiǎng yī wàn

有了白马，还想红马 yǒu le bái mǎ, hái xiǎng hóng mǎ

得了六国，想七国 dé le liù guó, xiǎng qī guó

得了金马驹，还想它娘 dé le jīn mǎ jū, hái xiǎng tā niáng

得了屋子，又想炕 dé le wū zi, yòu xiǎng kàng

得一望十，得十望百 dé yī wàng shí, dé shí wàng bǎi

骑着骡子思骏马 qí zhe luó zi sī jùn mǎ

想了五羊，又想六马 xiǎng le wǔ yáng, yòu xiǎng liù mǎ

好了还要好，人心比天高 hǎo le hái yào hǎo, rén xīn bǐ tiān gāo

到了这山望那山，做了皇帝想成仙 dào le zhè shān wàng nà shān, zuò le huáng dì xiǎng chéng xiān

作了皇帝想登仙 zuò le huáng dì xiǎng dēng xiān

得陇望蜀 dé lǒng wàng shǔ

多多益善 duō duō yì shàn

بولدىغان ئاش (ئاشلىق، زىرائەت) كۆكەندىن مەلۇم

从小看大，三岁看（知）老 cóng xiǎo kàn dà, sān suì kàn (zhī) lǎo

بوي يەتمىگەن شاپتۇل (ئۈزۈم) ئاچچىق

«قول يەتمىگەن شاپتۇل (ئۈزۈم) ئاچچىق» قا قاراڭ، 189 - بەت

بوياقچى، بوياقچى دېسە، ساقلىنى بوياپتۇ

说你胖，你就喘 shuō nǐ pàng, nǐ jiù chuǎn

بويندا ئىللىتى بارنىڭ ئايىغى سىقىرار

心中有病，心神不定 xīn zhōng yǒu bìng, xīn shén bùdìng

بۇ ئالەم - ئۇزۇن ئالەم

来日方长 lái rì fāng cháng

بۇ قۇلاقتىن كىرىپ، ئۇ قۇلاقتىن چىقىپتۇ

东风吹马耳 dōng fēng chuī mǎ ěr

把话当成耳旁（边）风 bǎ huà dāng chéng ěr páng (biān) fēng

这耳朵进，那耳朵出 zhè ěr duo jìn, nà ěr duo chū

这个耳朵进来，那个耳朵出来 zhè ge ěr duo jìn lái, nà ge ěr duo chū lai

左耳进去，右耳出来 zuǒ ěr jìn qù, yòu ěr chū lái

这一个耳朵听，那一个耳朵冒 zhè yī ge ěr duo tīng, nà yī ge ěr duo mào

一只耳朵进，一只耳朵出 yī zhī ěr duo jìn, yī zhī ěr duo chū

بۇ كۈنلەرمۇ ئۆتۈپ كېتىدۇ

过了荒年有熟年 guò le huāng nián yǒu shú nián

بۇ دۆلەت سەندە تۇرماس، بۇ مەينەت مەندە

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

بۇ يەردە ئوغرى يوق، ھېلى قويغان ھېلى يوق

不翼而飞 bù yì ér fēi

بۇ يەرگە يامبۇ كۆمۈپ قويدۇم، ئۈستىگە ئەگرى - بۈگرى سىيىپ قويدۇم

此地无银三百两 cǐ dì wá yín sān bǎi liǎng

بۇرۇنغا يېمىگىچە موللا بولماس

«باش تاشقا تەگمىگىچە ئەقىل باشقا كىرمەس» كە قاراڭ، 53 - بەت

بۇرۇنغا دەرد كەلسە كۆز يىغلايدۇ

唇亡齿寒 chún wáng chǐ hán

بۇرۇنغا خاپا بولسام، ساقال چىقتى

按倒葫芦瓢起来 àn dǎo hú lu piáo qǐ lái

按下葫芦起来瓢 àn xià hú lu qǐ lái piáo

雪上加霜 xuě shàng jiā shuāng

بۇرۇننى پىلىكتە مايلاپ، پولو يېدىم دەپ چىقىپتۇ

打肿脸充胖子 dǎ zhǒng liǎn chōng pàng zi

بۇرۇن تاغ ئايلىنىپ كەلسە، ھازىر باغ ئايلىنىپ كېلىدۇ

恶人自有天报应 è rén zì yǒu tiān bào yìng

山不转水转，水不转路转 shān bù zhuàn shuǐ zhuàn, shuǐ

bù zhuàn lù zhuàn

بۇرۇن چىققان قۇلاقتىن كېيىن چىققان مۈڭگۈز ئېشىپ كېتىپتۇ

青出于蓝而胜于蓝 qīng chū yú lán ér shèng yú lán

青出于蓝而胜于蓝，冰生于水而寒于水 qīng chū yú lán

ér shèng yú lán, bīng shēng yú shuǐ ér hán yú shuǐ

بۇرۇننىڭ خوتۇنى بۇرۇق

恶马恶人骑 è mǎ è rén qí

بۇرۇن ئاسان، تۈزىمەك تەس

破坏容易建设难 pò huài róng yì jiàn shè nán

بۇغداي نېنىڭ بولمىسا، بۇغداي سۆزۈڭ يوقىمىدى

客来茶当酒，意好水也甜 kè lái chá dāng jiǔ, yì hǎo shuǐ yě tián

بۇغداينىڭ بارار يېرى تۈگمەن

人老归乡，叶落归根 rén lǎo guī xiāng, yè luò guī gēn
兔子满跑，到老归旧窝 tù zǐ mǎn pǎo, dào lǎo guī jiù wō
兔子满山跑，仍旧归老巢 tù zǐ mǎn shān pǎo, réng jiù guī lǎo cháo

兔儿沿山跑，还来归旧窝 tù yán shān pǎo, hái lái guī jiù wō

兔子转山坡，转来转去回老窝 tù zǐ zhuǎn shān pō, zhuǎn lái zhuǎn qù huí lǎo wō

بۇغداينىڭ باھانسىدە قارىمۇق سۇ ئىچىپتۇ

一人得到，鸡犬升天 yī rén dé dào, jī quǎn shēng tiān
山顶有花山下香，桥下有水桥面凉 shān dǐng yǒu huā shān xià xiāng, qiáo xià yǒu shuǐ qiáo miàn liáng
小船歇在大船边，三月不用买油盐 xiǎo chuán xiē zài dà chuán biān, sān yuè bù yòng mǎi yóu yán

بۇقا قېرىسا، بۇرنى قېرىماس

牛瘦角不瘦 niú shòu jiǎo bù shòu

人老心不老 rén lǎo xīn bù lǎo

بۇقنى ھۆركىرەتكەن ئىككى تېشى

财大气粗 cái dà qì cū

بۇلبۇلغا باغ ياخشى، كەكلىككە تاغ

风不离巢，龙不离窝 fēng bù lí cháo, lóng bù lí wō

人不离乡，鸟不离枝 rén bù lí xiāng, niǎo bù lí zhī

بۇلبۇلنىڭ ناۋاسىنى لەڭلەك بىلمەس

对牛弹琴 duì niú tán qín

对牛弹琴，牛耳不闻 duì niú tán qín, niú ěr bù wén
弹琴不入牛耳 tán qín bù rù niú ěr

بۇلۇتنىڭ قەدىرى يوق ئاي يېنىدا، پېقىرنىڭ قەدىرى يوق باي يېنىدا
狗眼看人低 gǒu yǎn kàn rén dī

بۇيرۇغان ئالۇر، قاترىغان قالۇر

欲速则不达 yù sù zé bù dá

بۆرە بالىسى تاغقا (جاڭگالغا) قاراپ ھوۋلار

狼再喂也不会变成看家狗 láng zài wèi yě bù huì biàn
chéng kān jiā gǒu

野狼喂不成家犬 yě láng wèi bu chéng jiā quǎn

野狼养不成家狗 yě láng yǎng bu chéng jiā gǒu

بۆرە قوي تېرىسىگە ئورۇنۇۋالسىمۇ بۆرىلىكىنى چاندۇرار

狼披羊皮还是狼 láng pī yáng pí hái shì láng

بۆرە قوي تېرىسىگە ئورۇنۇۋالسىمۇ يەنىلا (بەربىر) بۆرە

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

بۆرە قېرىسا ئىتلىقى بار

狼老了尚有吃羊的贪心，虎老了尚有捕鹿的欲望 láng lǎo
le shàng yǒu chī yáng de tān xīn, hǔ lǎo le shàng yǒu bǔ
lù de yù wàng

بۆرە يوق جاڭگالدا مايىمۇن پادىشاھ

«تاغدا يولۋاس بولمىسا، مايىمۇن پادىشاھ» قا قاراڭ، 94 - بەت

بۆرىنى قانچە باقساڭمۇ، ئىككى كۆزى جاڭگالدا

«بۆرە بالىسى تاغقا (جاڭگالغا) قاراپ ھوۋلار» غا قاراڭ، مۇشۇ بەت

بۆرىنىڭ بالىسى بۆرە

狼终究（总是）是狼 láng zhōng jiū (zǒng shì) shì láng

狼再喂也不会变成看家狗 láng zài wèi yě bù huì biàn
chéng kān jiā gǒu

بۆشۈكتە كىرگەن خۇي ئۆلگەندە چىقار

«قان بىلەن كىرگەن خۇي، جان بىلەن چىقار» غا قاراڭ، 182 - بەت

بۆك ئال دېسە كاللا (باش) كېسىپتۇ

你让他取帽子，结果把脑袋取来了 nǐ ràng tā qǔ mào zi, jìe guǒ bǎ nǎo dai qǔ lái le

成事不足，败事有余 chéng shì bù zú, bài shì yǒu yú

败事有余，成事不足 bài shì yǒu yú, chéng shì bù zú

بۆلۈنگەننى بۆرە يەر

«ئايىرلغاننى بۆرە يەر» گە قاراڭ، 38 - بەت

بۆلۈنگەننى بۆرە يەر، ئايىرلغاننى ئېيىق

«ئايىرلغاننى بۆرە يەر» گە قاراڭ، 38 - بەت

بۈركۈت ئۆمرىدە بىر قېتىم ئازار

«ئاقىلمۇ ئازىدۇ» غا قاراڭ، 27 - بەت

بۈگۈن ماڭا، ئەتە ساڭا

«كالىنىڭ بېشىغا كەلگەن كۈن موزاينىڭ بېشىغىمۇ كېلەر» گە قاراڭ،

200 - بەت

بۈگۈن ئۆتسە ئەتىگە خۇدا پادىشاھ

过了一日是一日 guò le yī rì shì yī rì

过一天算一天 guò yī tiān suàn yī tiān

过了今天不知明天 guò le jīn tiān bù zhī míng tiān

过一天少三响 guò yī tiān shǎo sān xiǎng

当一天和尚撞一天钟 dāng yī tiān hé shang zhàng yī tiān zhōng

今日有酒今日醉 jīn rì yǒu jiǔ jīn rì zuì

今朝有酒今朝醉 jīn zhāo yǒu jiǔ jīn zhāo zuì

今朝有酒今朝醉，明日无酒喝凉水 jīn zhāo yǒu jiǔ jīn zhāo zuì, míng rì wú jiǔ hē liáng shuǐ

今朝有酒今朝醉，明日愁来明日当（愁） jīn zhāo yǒu jiǔ
jīn zhāo zuì, míng rì chóu lái míng rì dāng (chóu)
只管今天有饭吃，不管明天无柴烧 zhǐ guǎn jīn tiān yǒu
fàn chī, bù guǎn míng tiān wú chái shāo
得过且过 dé guò qiě guò

بۈگۈنكى ئاچچىقنى ئەتىگە قوي

忍得一时忿，终身无恼闷 rěn de yī shí fèn, zhōng shēn
wú nǎo mèn

忍得一怒，终身无烦闷 rěnde yīnù, zhōngshēn wú fánmèn
忍得一时之气，免得百日之灾 rěn de yī shí zhī qì,
miǎn de bǎi rì zhī zāi

忍一时之气，免百日之忧 rěn yī shí zhī qì, miǎn bǎi rì
zhī yōu

بۈگۈنكى كۆچەت ئەتە دەرەخ

今年笋子明年竹，少年体弱老来富 jīn nián sǔn zǐ míng
nián zhú, shào nián tǐ ruò lǎo lái fù

今天的卵，明天就是能飞的鸟 jīn tiān de luǎn, míng tiān
jiù shì néng fēi de niǎo

بۈگۈنكى ئىشنى ئەتىگە قويا

今日事，今日毕 jīn rì shì, jīn rì bì

今日事今日毕，留到明日更着急 jīn rì shì jīn rì bì, liú
dào míng rì gèng zháo jí

当天事当天完，莫要等到明后天 dāng tiān shì dāng tiān
wán, mò yào děng dào míng hòu tiān

事不宜迟 shì bù yí chí

بېخىل بىر تىيىنىنىڭ تۆشۈكىدىن قىرىق قېتىم ئۆتەر

تۆۋەندىكىگە قاراڭ

بېخىلدىن پۇل ئالماق، پېتىر ناندىن قىل ئالماق

铁公鸡，一毛不拔 tiě gōng jī, yī máo bù bá

بېخلىغا قول بىلەن يانچۇقنىڭ ئارىلىقى قىرىق كۈنلۈك

齐嵩鬼的手跟衣袋相距百里 lín sè guǐ de shǒu gēn yī dài xiāng jù sǐ bǎi lǐ

بېخلىنىڭ ئېشى قىرىق يىل ئېغىزنى كۆيدۈرەر

吃了僧道一粒米，千载万代还不起 chī le sēng dào mǐ, qiān zǎi wàn dài huán bu qǐ

بېدە تاپساڭ ئاتقا بەر، سامان يېسۇن كالىلار؛

ئۆزۈڭ تاپقاننى ئۆزۈڭ يە، تېپىپ يېسۇن بالىلار

儿孙自有儿孙福，莫替儿孙做马牛 ér sūn zì yǒu ér sūn fú, mò tì ér sūn zuò mǎ niú

بېرىشتە سانقى توققۇز، ئېلىشتا سانقى ئوتتۇز

大斗进，小斗出 dà dòu jìn, xiǎo dòu chū

بېشى ئاچچىق بولسا، ئاخىرى تاتلىق بولۇر

先苦则后甜 xiān kǔ zé hòu tián

开首吃得苦，将来甘满红 kāi shǒu chī de kǔ, jiāng lái gān mǎn hóng

苦尽甘来 kǔ jìn gān lái

بېشى ئاغرىمىغاننىڭ خۇدا بىلەن كارى يوق

«بېشىغا كۈن چۈشكەندە خۇدانى ياد ئېتىپتۇ» غا قاراڭ، 69 - بەت

بېشى باش، ئايىغى تاش بولسۇن

白头偕老 bái tóu xié lǎo

夫妻和好，白头偕老 fū qī hé hǎo, bái tóu xié lǎo

百年和好，白头偕老 bǎi nián hé hǎo, bái tóu xié lǎo

بېشى چوڭ (يوغان) بەگ بولۇر، پۇتى چوڭ (يوغان) قۇل بولۇر

头大做官，脚大登山 tóu dà zuò guān, jiǎo dà dēng shān

بېشى قىچىشسا دۈمبىسىنى (تاپىنىنى) تاتلاپتۇ

头疼医脚 tóu téng yī jiǎo

隔靴搔痒 gé xuē sāo yǎng

بېشىدا شالدۇر - شۇلدۇر، ئاخىرىدا شىلدىر - شىلدىر

虎头蛇尾 hǔ tóu shé wěi

有始无终 yǒu shǐ wú zhōng

بېشىغا كۈن چۈشكەندە خۇدانى ياد ئېتىپتۇ

祸到临头再念佛 huò dào lín tóu zài niàn fó

临时抱佛脚 lín shí bào fó jiǎo

急来抱佛脚 jí lái bào fó jiǎo

无事不登三宝殿 wú shì bù dēng sān bǎo diàn

闲时不烧香，急来抱佛脚 xián shí bù shāo xiāng, jí lái bào fó jiǎo

بېشىغا كۈن چۈشمىسە مازارغا بارماپتۇ
يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

بېشىڭ ئاسمانغا يەتسىمۇ (تاقاشسىمۇ)، تاپىنىڭ (پۇتۇڭ) يەردە بولار

头顶仰再高，脚总得着地 tóu yǎng de zài gāo, jiǎo zǒng deǐ zháo dì

بېشىڭ نەدىن كېتەر، تىلىڭدىن

祸从口出 huò cóng kǒu chū

口是祸之门 kǒu shì huò zhī mén

口言是亡身祸 kǒu yán shì wáng shēn huò

嘴是祸的根 zuǐ shì huò de gēn

بېشىنى سىيلغاننىڭ قولنى چىشلەپتۇ

喂了狗，咬了手 wèi le gǒu, yǎo le shǒu

忘恩负义 wàng ēn fù yì

بېشىدا قاتتىق بولسا، ئايىغىدا تاتلىق بولۇر

«بېشى ئاچچىق بولسا، ئايىغى تاتلىق بولۇر» غا قاراڭ، 68 - بەت

بېغىرنى تارتسا يۈرەك ئاغرىيدۇ

牵一发而动全身 qiān yī fà ér dòng quán shēn

بېگىم ئۈچۈن خىزمەت، ئۆزۈم ئۈچۈن ئوقەت

吃官饭，放私骆驼 chī guān fàn, fàng sī luò tuo

假公济私 jiǎ gōng jì sī

بېگىمنىڭ پەرمانىدىن، دورغىنىڭ ئىجراسى يامان

县官不如现管 xiàn guān bù rú xiàn guǎn

阎王好见，小鬼难缠 yán wáng hǎo jiàn, xiǎo guǐ nán chán

بېگىمنىڭ خوتۇنى خېنىم بولۇر

嫁给王爷成福晋 jià gěi wáng yē chéng fú jìn

بېلىق بېشىدىن سېسىيدۇ

鱼烂，头先烂 yú làn, tóu xiān làn

بېلىقچىنىڭ كۈنى سۇدا

渔翁的计在水里 yú wēng de shēng jì zài shuǐ lǐ

靠山吃山，靠水吃水 kào shān chī shān, kào shuǐ chī shuǐ

بىپەرۋا ئادەم سۇ ئىچسىمۇ سەمرىدۇ

«غەمسىزنىڭ پەرۋايى پەلەك» غا قاراڭ، 173 - بەت

بىتەلەي بۇغداي تېرىسا ئارپا (قىياق) ئۈنەر

人若不走运，小麦也变青稞 rén ruò bù zǒu yùn, xiǎo

mài yě biàn qīng kē

بىتەلەي تالقان يېسە قارىندىن (بۇرىندىن) بوران چىقىپتۇ

人不走运，干吃炒面遇大风 rén bù zǒu yùn, gān chī chǎo

miàn yù dà fēng

人要（若）倒霉，喝凉水都（也）塞牙 rén yào (ruò) dǎo

méi, hē liáng shuǐ dōu (yě) sāi yá

بىتەلەي قىز تېزەك تەرگىلى چىقسا، كالىلار سۇغا تېزەكلەپتۇ

等你捡猪屎，猪已拉肚子 dēng nǐ jiǎn zhū shǐ, zhū yǐ
lā dù zi

بىتەلەيگە سۇ كەلسە، ئاللا كودىن يار كېتىپتۇ

人不走运，喝凉水也塞牙 rén bù zǒu yùn, hē liáng shuǐ
yě sāi yá

人要倒霉，喝凉水都塞牙 rén yào dǎo méi, hē liáng shuǐ
dōu sāi yá

人要倒霉，放屁都砸脚后跟 rén yào dǎo méi, fàng pì
dōu zá jiǎo hòu gēn

人倒霉，走平路都会栽跟头 rén dǎo méi, zǒu píng lù
dōu huì zāi gēn tou

人若不走运，小麦也变青稞 rén ruò bù zǒu yùn, xiǎo
mài yě biàn qīng kē

人不走运，买二斤盐也生蛆 rén bù zǒu yùn, mǎi èr jīn
yán yě shēng qū

بىتەلەينىڭ بېغىغا مۆلدۈر ياغاړ

天公不作美 tiān gōng bù zuò měi

霜打枯根草 shuāng dǎ kū gēn cǎo

严霜偏（单）打独根草 yán shuāng piān(dān)dǎ kūgēn cǎo

بىر ئاتا ئون بالىنى باقىدۇ، ئون بالا بىر ئاتىنى باقالمايدۇ

娘生十子不嫌多，十子养娘嫌罗唆 niáng shēng shí zǐ
bù xián duō, shí zǐ yǎng niáng xián luō suo

بىر ئاخشاملىق ئەر - خوتۇنچىلىقنىڭ مىڭ كۈنلۈك مېھرى قالدۇ

一日（夜）夫妻百日恩 yī rì (yè) fū qī bǎi rì ēn

بىر ئارزۇ ئون ئارزۇنى تۇغىدۇ

人心知足何时足 rén xīn zhī zú hé shí zú

人心不足蛇吞象 rén xīn bù zú shé tūn xiàng

بىر ئاندىن توققۇز بالا، مېجەزى توققۇز ياڭرا

«بىر پېلەكتە مىڭ (ئون) خەمەك، ھەربىرىنىڭ تەمى بۆلەك» كە
قاراڭ، مۇشۇ بەت

بىر باي نەچچە كەمبەغەلنى يەيدۇ

富人的财产，穷人的血汗 fù rén de cái chǎn, qióng rén de xuè hàn

بىر بىكار ئونى بىكارچى قىلار

一只苍蝇（老鼠）坏了一锅汤 yī zhī cāng yīng (lǎo shǔ)
huài le yī guō tāng

一块鸡屎坏一缸酱 yī kuài jī shǐ huài yī gāng jiàng

一条鱼腥一锅汤 yī tiáo yú xīng yī guō tāng

بىر پۇتى يەردە، بىر پۇتى گۆردە

离天远，挨地进 lí tiān yuǎn, āi dì jìn

بىر پېلەكتە مىڭ (ئون) خەمەك

تۆۋەندىكىگە قاراڭ

بىر پېلەكتە مىڭ (ئون) خەمەك، ھەربىرىنىڭ تەمى بۆلەك

一娘生九子，九子各不同 yī niáng shēng jiǔ zǐ, jiǔ zǐ gè
bù tóng

一娘生九子，九子九般形 yī niáng shēng jiǔ zǐ, jiǔ zǐ
jiǔ bān xíng

一娘生九种 yī niáng shēng jiǔ zhǒng

一母生九子，九子不一样 yī mǔ shēng jiǔ zǐ, jiǔ zǐ bù
yī yàng

龙生九子，九子各别 lóng shēng jiǔ zǐ, jiǔ zǐ gè bié

一龙生九种 yī lóng shēng jiǔ zhǒng

一龙生九子，九子各别样 yī lóng shēng jiǔ zǐ, jiǔ zǐ gè
bié yàng

一龙生九种，种种各别 yī lóng shēng jiǔ zhǒng, zhǒng
zhǒng gè bié

一龙生九种，种种各不同 yī lóng shēng jiǔ zhǒng, zhǒng
zhǒng gè bù tóng

بىر تال ماياق بىر قازان ئاشنى بۇلغار (پاسكنا قىلار)

一只苍蝇（老鼠）坏了一锅汤 yī zhī cāng yīng (lǎo shǔ)
huài le yī guō tāng

一块鸡屎坏一缸浆 yī kuài jī shǐ huài yī gāng jiàng

一条鱼腥一锅汤 yī tiáo yú xīng yī guō tāng

بىر تال ئۈزۈم قىرىق كىشىگە يېتەر

宰相肚里能撑（行）船 zǎi xiàng dù lǐ néng chēng (xíng)
chuán

بىر تىيىننىڭ تۆشۈكىدىن مىڭ قېتىم ئۆتۈپتۇ

钻钱眼儿 zuān qián yǎnr

钱眼里翻筋斗 qián yǎn li fān jīn dòu

钻在钱眼里过日脚 zuān zài qián yǎn li guò rì jiǎo

一个钱在手心里攥出汗来 yī gè qián zài shǒu xīn li
zuàn chū hàn lái

爱财如命 ài cái rú mìng

从茅厕上过也要拾块干屎 cóng máo cè shàng guò yě
yào shí kuài gān shǐ

吝啬绝顶 lìn sè jué dǐng

铁公鸡一毛不拔 tiě gōng jī yī máo bù bá

一毛不拔 yī máo bù bá

一毛不拔，一钱不舍 yī máo bù bá, yī qián bù shě

بىر تىيىننىڭ ئۈستىدە تىك (تىڭ) تۇرۇپتۇ

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

بىر چالمىدا ئىككى پاختەكنى سوقۇپتۇ

一箭双雕 yī jiàn shuāng diāo

一弹打两鸟 yī dàn dǎ liǎng niǎo

一举两得 yī jǔ liǎng dé
一石二鸟 yī shí èr niǎo

بىر خۇشاللىقنىڭ بىر يىغىسى بار

乐极生悲 lè jí shēng bēi
笑多了没喜 xiào duō le méi xǐ
悲喜为邻 bēi xǐ wéi lín

بىر خىل تۇرساڭ، يۈز يىل ئۆمۈر كۆرسەن
稳稳当当，久炼成钢 wěnwěn dāngdāng, jiǔliànchéng gāng
بىر سېسىق ئالما مىڭ ئالمىنى سېستار
«بىر تال ماياق بىر قازان ئاشنى بۇلغار (پاسكنا قىلار)» غا قاراڭ،

73- بەت

بىر شاتراق موزاي بىر پادىنى بۇلغار

害群之马 hài qún zhī mǎ

بىر قارلىغاچ كەلمەك بىلەن باھار كەلمەس
一只燕子造不成春天 yī zhī yàn zi zào bù chéng chūn tiān
单燕不报春 dān yàn bù bào chūn

بىر قولتۇققا ئىككى تاۋۇزنى قىسقىلى بولماس
贪多嚼不烂 tān duō jiǎo bù làn

بىر قولدا ئىككى تاۋۇزنى تۇتقىلى بولماس
يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

بىر قولدىن چاۋاك چىقمايدۇ

«يەككە قولدىن چاۋاك چىقماس» قا قاراڭ، 332 - بەت

بىر كۆرگەن تونۇش، ئىككى كۆرگەن تۇغقان (دوست)

头次见面成熟人，二次相见成亲戚 tóu cì jiàn miàn chéng shú rén, èr cì xiāng jiàn chéng qīn qī

头回生，两回熟 tóu huí shēng, liǎng huí shú
一次生，二次熟 yī cì shēng, èr cì shú

一次相交，两次熟 yī cì xiāng jiāo, liǎng cì shú

一回生，二回熟 yī huí shēng, èr huí shú

一回相见二回熟 yī huí xiāng jiàn èr huí shú

بىر كۆرۈپ كۆيۈپ قاپتۇ

一见钟情 yī jiàn zhōng qíng

بىر كۆزى قاسسايتا، بىر كۆزى ناۋايدا

吃一看二观三 chī yī kàn èr guān sān

一心挂两头 yī xīn guà liǎng tóu

بىر كۈن بولسىمۇ كۈننىڭ سېرىقىنى كۆرگەن ئەلا

好死不如懒活 hǎo sǐ bù rú lǎi huó

بىر كۈن بۇرۇن تېرىساڭ، ئون كۈن بۇرۇن ئالىسەن

早种早收 zǎo zhòng zǎo shōu

بىر كۈن تۈز يېگەن جايغا قىرىق كۈن تەزىم

一饭千金 yī fàn qiān jīn

滴水之恩，涌泉相报 dī shuǐ zhī ēn, yǒng quán xiāngbào

受了滴水之恩，必当涌泉之报 shòu le dī shuǐ zhī ēn,

bì dāng yǒng quán zhī bào

受人点水之恩，必当涌泉相报 shòu rén diǎn shuǐ zhī

ēn, bì dāng yǒng quán xiāng bào

بىر كۈنلۈك ئۇستازغا مىڭ كۈن سالام

一日为师，终身为父 yī rì wéi shī, zhōng shēn wéi fù

بىر گەز ئۆرلىسە جاھالەت، مىڭ گەز ئۆرلەر ئادالەت

魔高一尺，道高一丈 mó gāo yī chǐ, dào gāo yī zhàng

بىر گۆرگە سۈ كىرسە، مىڭ گۆرگە ئەنسىزچىلىك

一家有事，四邻不安 yī jiā yǒu shì, sì lín bù ān

بىر گۈل ئېچىلغان بىلەن باھار بولماس

独花不成春 dú huā bù chéng chūn

一朵花打扮不成春天来 yī duǒ huā dǎ bàn bù chéng chūn tiān lái

一花独放 (秀) 不是春 yī huā dú fàng (xiù) bù shì chūn

一花独放不是春，万紫千红才是春 yī huā dú fàng bù shì chūn, wàn zǐ qiān hóng cái shì chūn

一花独放不是春，万紫千红春满园 yī huā dú fàng bù shì chūn, wàn zǐ qiān hóng chūn mǎn yuán

بىر ئوڭۇشسىزلىققا ئۇچرىساڭ، بىر ئەقىل تاپىسەن

吃 (经) 一塹，长一智 chī(jīng) yī qiǎn, zhǎng yī zhì

挨一拳头，学一着 ái yī quán tóu, xué yī zhāo

经一事，长一智 jīng yī shì, zhǎng yī zhì

经一番挫折，长一番见识 jīng yī fān cuò zhé, zhǎng yī fān jiàn shì

بىر مۇدۈرگەن ئون مۇدۈرەر

一步错，步步错 yī bù cuò, bù bù cuò

一招错，招招错 yī zhāo cuò, zhāo zhāo cuò

بىر مىنۇتتا قىلغان خاتالىق، ئۆمۈربويى ھەسرەتكە سالار

一时疏忽，终身遗憾 yī shí shū hu, zhōng shēn yí hàn

一失足成千古恨 yī shī zú chéng qiān gǔ hèn

بىر ئېغىزدىن چىققان سۆز مىڭ ئېغىزغا يېتەر (يېيىلار)

一个传十，十个传百 yī gè chuán shí, shí gè chuán bǎi

一人传十，十人传百 yī rén chuán shí, shí rén chuán bǎi

一人传虚，百人传实 yī rén chuán xū, bǎi rén chuán shí

بىر ئىت قاۋىسا، ھەممە ئىت تەڭ قاۋاپتۇ

一犬吠形，百犬吠声 yī quǎn fèi xíng, bǎi quǎn fèi shēng

一犬吠影，群犬吠声 yī quǎn fèi yǐng, qún quǎn fèi shēng

بىر ئىت كۆرۈپ قاۋىسا، مىڭ ئىت كۆرمەي قاۋايدۇ

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

بىر ياخشىلىق مىڭ بالانى قۇتقۇزار

一善除千祸，一德消千灾 yī shàn chú qiān huò, yī dé xiāo qiān zāi

一善足以消百恶 yī shàn zú yǐ xiāo bǎi è

بىر ياشقىمۇ بىر ئۆلۈم، مىڭ ياشقىمۇ بىر ئۆلۈم

黄泉路上无老少 huáng quán lù shàng wú lǎo shào

بىر يولۋاسنىڭ ئۆلۈكى يۈز تۈلكىنى تويغۇزار

死了只老虎，喂饱千只狐狸 sǐ le zhī lǎo hǔ, wèi bǎo qiān zhī hú li

بىر يىلنىڭ ئىشى ئەتىيازغا باغلىق

一年之计在于春 yī nián zhī jì zài yú chūn

بىردەمچىلىك سەۋەنلىك ئۆمۈربويى ھەسرەتكە سالار

«بىر مىنۇتتا قىلغان خاتالىق، ئۆمۈربويى ھەسرەتكە سالار» غا قاراڭ،

76 - بەت

بىرگە جازا، مىڭغا ئاگاھ

杀（罚）一儆百 shā (fá) yī jǐng bǎi

杀鸡给猴看 shā jī gěi hóu kàn

بىرنىڭ بالاسى (كاساپىتى) مىڭغا

一人作恶，万人遭殃 yī rén zuò è, wàn rén zāo yāng

一只苍蝇（老鼠）坏了一锅汤 yī zhī cāng ying (lǎo shǔ)

huài le yī guō tāng

一块鸡屎坏一缸酱 yī kuài jī shǐ huài yī gāng jiàng

一条鱼腥一锅汤 yī tiáo yú xīng yī guō tāng

一马有病百马忧 yī mǎ yǒu bìng bǎi mǎ yōu

بىرى ئالتۇن تاۋاقتا نان (ئاش) يەر،

بىرى نان (ئاش) ئۈچۈن جان بېرەر

朱门洒肉臭，路有饿死骨 zhū mén jiǔ ròu chòu, lù yǒu è

sǐ gǔ

برى باش دەيدۇ، برى تاش دەيدۇ

识者曰宝，不识者曰草 shízhě yuēbǎo, bùshízhě yuēcǎo

برى پۇل يىغسا، برى خالتا تىكەر

老蟛蜞打洞，小蟛蜞受用 lǎo péng qí dǎ dòng, xiǎo péng qí shòu yòng

برى چالما دەپ تاشلىۋەتسە، برى ئالما دەپ ئالىدۇ

人弃我取 rén qì wǒ qǔ

بىزنىڭكىگە كەلسەڭ يەپلا، سېنىڭكىگە بارسام گەپلا

礼尚往来，来而不往非礼也 lǐ shàng wǎng lái, lái ér bù wǎng fēi lǐ yě

بىكارچىدىن بىمەرزە گەپ چىقار

闲口论闲话 xián kǒu lùn xián huà

手闲抓癩，口闲说怪 shǒu xián zhuā lài, kǒu xián shuōguài

بىكارچىنىڭ چولسى يوق

闲人没工夫 xián rén méi gōng fu

闲人有忙事 xián rén yǒu máng shì

懒人从来没有时间 lǎn rén cóng lái méi yǒu shí jiān

بىكارچىنىڭ چولسى يوق، قىلغىلى ئىشى يوق

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

بىكارچىنىڭ گېپى تولا

闲人话多，懒人借口多 xián rén huà duō, lǎn rén jiè kǒu duō

闲口论闲话 xián kǒu lùn xián huà

بىكارچىنىڭ ھۈنرى — غەيۋەت

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

بىكاردىن كېيەن بولسا ئۆلۈۋاپتۇ

贪心者见了寿衣就想死 tān xīn zhě jiàn le shòu yī jiù xiǎng sǐ

بىكارغا تاماق بەرسە، تۈزى كەمكەن دەپتۇ

白吃包子嫌面黑 bái chī bāo zi xián miàn hēi

白吃杨梅嫌核大 bái chī yáng méi xián hú dà

بىكارغا كەلگەن تېز تۈگەر

容易得到的东西也容易失去 róng yì dé dào de dōng xī yě róng yì shī qù

来得容易，去得快 lái de róng yì, qù de kuài

来得易，去得易 lái de yì, qù de yì

易得来，易得去 yì dé lái, yì dé qù

بىكارغا مۈشۈك ئاپتاپقا چىقمايدۇ

手中没把米，叫鸡鸡不来 shǒu zhōng méi bǎ mǐ, jiào jī jī bù lái

空话不顶用 kōng huà bù dǐng yòng

空言无补 kōng yán wú bǔ

بىگىز تاغاردا توختىماس

«بىگىز قايتا ياتمايدۇ» غا قاراڭ، مۈشۈ بەت

بىگىز قايتا ياتماس، ئۆلۈك تاغاردا

تۆۋەندىكىگە قاراڭ

بىگىز قايتا ياتمايدۇ

口袋里装不住锥子 kǒu dài li zhuāng bù zhù zhuī zi

兜里装不得针 dōu li zhuāng bù dé zhēn

纸里包不住火 zhǐ li bāo bù zhù huǒ

纸包不住火，人包不住错 zhǐ bāo bù zhù huǒ, rén bāo bù zhù cuò

بىلگەن يولۇڭنى ئاتاڭغا بەرمە

求卦问卜，不如相信自己 qiú guà wèn bǔ, bù rú xiāng xìn zì jǐ

بىلىمىڭىز ئىكەن ئىشقا، تىرىشماستىن (سورماستىن) ئىشقا

不知者不为罪，不知不招罪 bù zhī zhě bù wéi zuì, bù zhī bù zhāo zuì

不要因不知道而害臊，要因不学习而害臊 bù yào yīn bù zhī dào ér hài sào, yào yīn bù xué xí ér hài sào

بىلىمىڭىز يەرنىڭ ئۆي - چوڭقۇرى تولا

·处不到百处迷 yī chù bù dào bǎi chù mí

·门不到一门黑 yī mén bù dào yī mén hēi

بىلىم - ئەقىلىڭىزنىڭ چىرىغى

知识是智慧的明灯 zhī shì shì zhì huì de míng dēng

بىلىمىز - كۆزى ئوچۇق قارىغۇ

不读书就是瞪眼睛 bù dú shū jiù shì dēng yǎn xiā

没有智慧的人，眼睛像墙上的洞 méi yǒu zhì huì de rén, yǎn jīng xiàng qiáng shàng de dòng

بىلىمىزلىك نامراتلىقتىن يامان

知识比财富可贵，无知比贫穷可怕 zhī shì bǐ cái fù kě guì, wú zhī bǐ pín qióng kě pà

بىلىمىڭىز ئۆزۈر، بىلىمىز تۈزۈر

有识之士千古流芳，不学之徒如云消散 yǒu shí zhī shì qiān gǔ liú fāng, bù xué zhī bèi rú yún xiāo sǎn

بىلىمنى ئوغرى ئالماستى

知识的金锅，谁也偷不走 zhī shì de jīn guō, shuí yě tōu bù zǒu

بىلىمىڭىز چىكى يوق

学无止境 xué wú zhì jìng

天无边，智无限 tiān wú biān, zhì wú xiàn

بەھۇدە كۈلكىنىڭ كەينى يىغا

乐极生悲 lè jí shēng bēi

笑多了没喜 xiào duō le méi xǐ

پ

پاتىمچۇقنىڭ كېلەر بولمىقى مىڭ يىلچىلىك
«كەسلەنچۈك مىڭ يىل ياشىسىمۇ يىلان بولالماستى» قاراڭ، 202 -

بەت

پادىشاھتىمۇ پىت بولىدۇ

皇帝身上也有三个御虱 huáng dì shēn shang yě yǒu sān
ge yù shī

پاختەكتە بار كۆڭۈل تورغايدا (تۇرۇلغىدا) يوقمۇ؟

人心似水 rén xīn sì shuǐ

人心不可欺 rén xīn bù kě qī

麻油拌苦菜，各人心所爱 má yóu bàn kǔ cài, gè rén xīn suǒ ài

پاختىنىڭ ئىچىدە ئوت ساقلىغىلى بولماستى

纸里包不住火 zhǐ lǐ bāo bu zhù huǒ

پادا باققاندا دوست ئىدۇق، ياڭاق چاققاندا ئايرىلىدۇق

好了疮疤忘了痛 hǎo le chuāng bā wàng le tòng

兰因絮果 lán yīn xù guǒ

پادىدىن ئايرىلغاننى بۆرە يەر

«ئايرىلغاننى بۆرە يەر» گە قاراڭ، 38 - بەت

پادىدىن ئىلگىرى چاڭ - توزان كۆرۈنەر

未见其人，先闻其声 wèi jiàn qí rén, xiān wén qí shēng

پادىنىڭمۇ باشلامچىسى بولىدۇ

羊有头羊，雁有头雁 yáng yǒu tóu yáng, yàn yǒu tóu yàn

羊群看头羊，群雁跟头雁 yáng qún kàn tóu yáng, qún yàn

gēn tóu yàn

羊群应有领头羊，雁群应有领头雁 yáng qún yīng yǒu
lǐng tóu yáng. yàn qún yīng yǒu lǐng tóu yàn

羊群走路靠头羊，走路要有带路人 yáng qún zǒu lù kào
tóu yáng. zǒu lù yào yǒu dài lù rén

群雁依头雁，头羊领群羊 qún yàn yī tóu yàn. tóu yáng
lǐng qún yáng

پادشاھنىڭ ئەمرى ۋاجىپ

君命难违 jūn mìng nán wéi

兵随将领，草随风 bīng suí jiàng lǐng, cǎo suí fēng

پادشاھنىڭ ھاجىتى پۇقراغا چۈشەر

皇帝也有求老百姓的时候 huáng dì yě yǒu qiú lǎo bǎi
xìng de shí hou

پارقىرىغاننىڭ ھەممىسى ئالتۇن ئەمەس

放光的不都是金子 fàng guāng de bù dōu shì jīn zī

闪光的东西不一定是金子 shǎn guāng de dōng xī bù yī
dìng dōu shì jīn zī

پاقا بىر سەكرەر، ئىككى سەكرەر، ئۈچىنچىسىدە ئورغا چۈشەر

蛤蟆再能跳不出三尺远 há ma zài néng tiào bù chū sān
chǐ yuǎn

پاقا سوزۇلۇپ يىلان بولالماي، موماي ياسىنىپ جۇۋان

青蛙再伸腿变不成长虫，老巫再打扮变不成少妇 qīng
wā zài shēn tuǐ biàn bu chéng cháng chong. lǎo wū zài dǎ
bàn biàn bu chéng shào fù

是猫变不成狗 shì māo biàn bu chéng gǒu

پاقا ئۆكۈز بىلەن تەڭ بولمەن دەپ يېزىلىپ كېتىتۇ

自不量力 zì bù liáng lì

پاقىمۇ دەسسىسە «ۋاقى» دەيدۇ

物不平则鸣 wù bù píng zé míng

پاكار ئادەم چوتوچى كېلىدۇ

矮人多巧计 ǎi rén duō qiǎo jì

矮子肚里疙瘩多 ǎi zǐ dù lǐ gē da duō

پاكت ئالدىدا پىل ئوسۇرۇپتۇ

铁打的汉子也扛不了白 tiě dǎ de hàn zǐ yě kāng bu liǎo bái

پاكت مۇنازىرىدىن ئۈستۈن تۇرىدۇ

事实胜于雄辩 shì shí shèng yú xióng biàn

پالتا چۈشكچە كۆتەك ئارام ئاپتۇ

忙里偷闲 máng lǐ tōu xián

پالتا ئىتتىك بولسا، ياغاچنىڭ قاتتىقى يوق

«پىچاق ئۆتكۈر بولسا، ياغاچنىڭ قاتتىقى يوق» قا قاراڭ، 90 - بەت

پالتاڭ بولسا ئوتۇن كاممۇ، ئوغلۇڭ بولسا خوتۇن

留得斧头在，不怕没柴烧 liú de fǔ tóu zài, bù pà méi chái shāo

留得梧桐在，自有凤凰来 liú de wú tóng zài, zì yǒu fèng huáng lái

有了老婆不愁孩，有了木匠不愁柴 yǒu le lǎo po bù chóu hái, yǒu le mù jiāng bù chóu chái

پامپىلىقتىن داڭگال تېپىلماپتۇ

«سايدا تاش تېپىلماپتۇ، ئاختامدا داڭگال» غا قاراڭ، 157 - بەت

پاناھسىزنىڭ كۈنى تەس، ئەگەشكۈچىنىڭ ھالى

树倒猢猻散 shù dǎo hú sūn sàn

树倒猢猻四下跑 shù dǎo hú sūn sì xià pǎo

大树 一倒，猢猻乱跑 dà shù yī dǎo, hú sūn luàn pǎo

پايدا بىلەن زىيان بىر تۇغقان

得失为邻 dé shī wéi lín

利害相连 lì hài xiāng lián

有利必有害 yǒu lì bì yǒu hài

有一利必有一弊 yǒu yī lì bì yǒu yī bì

پەسل ئادەمنى ساقلاپ تۇرمايدۇ

季节不让人 jì jié bù ràng rén

پەللەشكەننىڭ بېلىنى پۈك، تىزلەشكەننىڭ تىزىنى

«تىزلەشكەننىڭ تىزىنى پۈك، پەللەشكەننىڭ بېلىنى» گە قاراڭ،

117 - بەت

پەشنى كېسىپ ياقىنى ئۇلاپتۇ

تۆۋەندىكىگە قاراڭ

پەشنى كېسىپ يەڭنى ياماپتۇ

剪了裤裆补胸脯 jiǎn le kù dāng bǔ xiōng pú

扯了裤裆补胸膛 chě le kù dāng bǔ xiōng táng

拆东墙补西墙 chāi dōng qiáng bǔ xī qiáng

پور تېرەك سەيلو بولماس

空心大树不成材 kōng xīn dà shù bù chéng cái

پوقاقنىڭ ئۈستىگە سۆڭەل چىقىپتۇ

雪上加霜 xuě shàng jiā shuāng

پوققا چالما (داڭگال) ئاتساڭ ئۆزۈڭگە چاچار

惹火烧身 rě huǒ shāo shēn

پوقنى ئوسۇرۇق بىلەن ياپقىلى بولماس

没有不透风的墙 méi yǒu bù tòu fēng de qiáng

不透风的墙是没有的 bù tòu fēng de qiáng shì méi yǒu de

世上没有不透风的墙 shì shàng méi yǒu bù tòu fēng de qiáng

小羞难掩大羞 xiǎo xiū nán yǎn dà xiū

پولات ئوتتا تاولىنار، ئادەم مېھنەتتە

钢铁要在烈火中锻炼，英雄要在困难里摔打 gāng tiě yào

zài liè huǒ zhōng duàn liàn. yīng xióng yào zài kùn nán lì
shuāi dǎ

پۇت يۈگۈرۈكى ئاشقا ، ئېغىز يۈگۈرۈكى باشقا

腿长沾露水，嘴长惹是非 tuǐ cháng zhān lù shuǐ , zuǐ
cháng rě shì fēi

衣长得是，言多必失 yī cháng ài zú , yán duō bì shī

پۇتالمىغان دەرەخ (ياغاچ) تىكەنلىك

走了的鱼儿是大的 zǒu le de yú shì dà de

狐狸吃不到葡萄便说葡萄是酸的 hú li chī bu dào pú táo
biàn shuō pú táo shì suān de

狐狸吃不到葡萄，乃诋之为酸 hú li chī bu dào pú táo,
nǎi dī zhī wéi suān

树不剪修不成材 shù bù jiǎn xiū bù chéng cái

پۇرسەت غەنىمەت

机会难得 jī huì nán dé

机不可失（泄）jī bù kě shī (xiè)

机会一失，不可再得 jī huì yī shī, bù kě zài dé

过了这个村就没这个店了 guò le zhè ge cūn jiù méi zhè
ge diàn le

پۇرۇچ يىغساڭ تون بولۇر

تۆۋەندىكىگە قاراڭ

پۇرۇچتىن پوستەك پۈتەر

集腋成裘 jī yè chéng qiú

积少成多 jī shǎo chéng duō

三年烂饭买匹马 sān nián làn fàn mǎi pǐ mǎ

پۇشايماڭنى ئالدىڭان قاچا يوق

后悔莫及 hòu huǐ mò jí

嗟悔无及 jiē huǐ wú jí

悔之无及 huǐ zhī wú jí

没有卖后悔药的 méi yǒu mài hòu huǐ yào de

追悔莫及 zhuī huǐ mò jí

پۇل ئەجەلگە داۋا بولماس

有钱难买命 yǒu qián nán mǎi mìng

有钱难买生死路 yǒu qián nán mǎi shēng sǐ lù

پۇل بار چاغدا ئەسسالام، پۇل يوق چاغدا ۋەسسالام

تۆۋەندىكىگە قاراڭ

پۇل بار چاغدا مىڭى دوست ، پۇل تۈگىگەندە قېنى دوست

有钱有人，没钱没人 yǒu qián yǒu rén, méi qián méi rén

有了亲上亲，无了十字街头无人认 yǒu le qīn shang qīn,

wú le shí zì jiē tóu wú rén rèn

时来谁不来，时不来谁来 shí lái shuí bù lái, shí bù lái

shuí lái

世态炎凉 shì tài yán liáng

پۇل بولسا جاڭگالدا شورپا

有钱能使鬼推磨 yǒu qián néng shǐ guǐ tuī mó

有了钱，万事圆 yǒu le qián, wàn shì yuán

钱可通神 qián kě tōng shén

钱能通神使鬼 qián néng tōng shén shǐ guǐ

پۇل بولسا جىنىنىمۇ ئۇسسۇلغا سالغىلى بولىدۇ

钱可使鬼 qián kě shǐ guǐ

有钱能使鬼推磨 yǒu qián néng shǐ guǐ tuī mó

有钱能通神使鬼 yǒu qián néng tōng shén shǐ guǐ

پۇل تاپقان ئەقىل تاپىدۇ

«پۇل كىردى، ئەقىل كىردى» گە قاراڭ، 88 - بەت

پۇل تاپقىچە ئەقىل تاپ

与其寻找金钱，不如寻找智慧 yǔ qí xún zhǎo jīn qián,
bù rú xún zhǎo zhì huì

多两黄金，不如多份智慧 duō liǎng huáng jīn, bù rú
duō fèn zhì huì

پۇل پۇلى تاپىدۇ

以钱赚钱 yǐ qián zhuàn qián

钱长（生）钱 qián zhǎng (shēng) qián

پۇل پىششىق نان

钱是活宝，用哪哪好 qián shì huó bǎo, yòng nǎ nǎ hǎo

钱到手，饭到口 qián dào shǒu, fàn dào kǒu

پۇل دېگەن قولنىڭ كىرى

钱是人身上的汗，出了一阵又是一阵 qián shì rén shēn
shàng de hàn, chū le yī zhèn yòu shì yī zhèn

钱财是身外之物 qián cái shì shēn wài zhī wù

金银财宝，身外之物 jīn yín cái bǎo, shēn wài zhī wù

پۇل كىردى، ئەقىل كىردى

有钱就是诸葛亮 yǒu qián jiù shì zhū gé liàng

پۇلسىز ئەر خوتۇنغا جىن كۆرۈنەر

灯里没油捻子干，人没钱了鬼一般 dēng lǐ méi yóu niǎn zi
gān, rén méi qián le guǐ yī bān

پۇلى پۇل تاپىدۇ

«پۇل پۇلى تاپىدۇ» غا قاراڭ، مۇشۇ بەت

پۇلۇڭغا ئىشەنگىچە ئەقلىڭگە ئىشەن

与其相信金钱，不如相信智慧 yǔ qí xiāng xìn jīn qián,
bù rú xiāng xìn zhì huì

پۇلۇڭنى كۆپەيتكىچە، بىلىمىڭنى كۆپەيت

薄技在身，胜握千金 bó jì zài shēn, shèng wò qiān jīn

پۇلى بار ئادەمدىن تاغمۇ قورقۇدۇ

有钱神也怕 yǒu qián shén yě pà

پۇلى بارغا بازار، پۇلى يوققا بازار

市场是为有钱人开的，蓝天是为没钱人看的 shì chǎng shì wèi yǒu qián rén kāi de, lán tiān shì wèi méi qián rén kàn de
有钱一条龙，无钱一条虫 yǒu qián yī tiáo lóng, wú qián yī tiáo chóng

پۇلى بارنىڭ گېپى ئوڭ، پۇلى يوقنىڭ گېپى توڭ

谁有钱谁有理，谁没钱押监里 shuí yǒu qián shuí yǒu lǐ, shuí méi qián yā jiān lǐ

天理地理，有钱有理 tiān lǐ dì lǐ, yǒu qián yǒu lǐ

有钱王八大三辈 yǒu qián wáng bā dà sān bèi

衙门八字开，有理无钱莫进来 yá mén bā zì kāi, yǒu lǐ wú qián mò jìn lái

پۇلى بارنىڭ يولى بار

有钱路路通 yǒu qián lù lù tōng

有钱千里通，无钱隔壁聋 yǒu qián qiān lǐ tōng, wú qián gé bì lóng

有钱万事皆足，无钱寸步难行 yǒu qián wàn shì jiē zú, wú qián cùn bù nán xíng

پۇلى كۆپنىڭ يولى كۆپ

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

پۈتكەن ئىشقا ئىگە تولا، ئۇرۇشتىن كېيىن باتۇر

事后诸葛亮 shì hòu zhū gé liàng

پېشكەل سۆزلەپ كەلمەس، كۆزلەپ كېلۇر

«بالا - قازا كۆرۈنۈپ كەلمەس، پۈت - قولنى ساڭگىلىتىپ» قا

قاراڭ، 56 - بەت

پېقىرلىق تىلەمچىلىككە تارتىدۇ

人穷志短 rén qióng zhì duǎn

人在难中好求人 rén zài nán zhōng hào qiú rén

پېلەكتىن خەمەك يىراق چۈشمەيدۇ

藤连瓜，瓜连藤 téng lián guā, guā lián téng

پىتىنىڭ ئاچچىقىدا چاپاننى ئوتقا سايىتۇ

因为一个虱子，烧了一件棉袄 yīn wèi yī ge shī zi, shāo

le yī jiàn mián ǎo

为个虱子烧个袄 wèi ge shī zi shāo ge ǎo

因噎废食 yīn yē fèi shí

پىچاق دەستىسىنى كەسمەيدۇ

自刀削不着自把 zì dāo xiāo bu zháo zì bǎ

自己刀不削自己把 zì jǐ dāo bù xiāo zì jǐ bǎ

自己的刀削不了自己的把儿 zì jǐ de dāo xiāo bu liǎo zì

jǐ de bǎr

پىچاق ئۆتكۈر (ئىتتىك) بولسا ياغاچنىڭ قاتتىقى يوق

斧快不怕木柴硬 fǔ kuài bù pà mù chái yìng

斧快不怕松头老 fǔ kuài bù pà sōng tou lǎo

斧利不怕柴纹皱 fǔ lì bù pà chái wén zhòu

刀快不怕脖子粗 dāo kuài bù pà bó zi cū

刀尖不怕骨头硬 dāo jiān bù pà gǔ tou yìng

锯快不怕树粗 jū kuài bù pà shù cū

پىچاق يارىسى ئۇنتۇلار، تىل يارىسى ئۇنتۇلماس

刀伤易治，口伤难医 dāo shāng yì zhì, kǒu shāng nán yī

پىچاقنى ئۆزۈڭگە سال، ئاغرىمىسا ئۆزۈڭگە

抓自己身体，知他人痛痒 zhuā zì jǐ shēn tǐ, zhī tā rén

tòng yǎng

己所不欲，勿施于人 jǐ suǒ bù yù, wù shī yú rén

پىرىگە بېقىپ مۇرت بولار، ساقالغا بېقىپ بۇرۇت

有其父必有其子（女） yǒu qí fù bì yǒu qí zǐ (nǚ)

什么葫芦开什么瓢 shén me hú lu kāi shén me piáo

什么葫芦什么瓢，什么种子什么苗 shén me hú lu shén me piáo, shén me zhǒng zǐ shén me miáo

什么葫芦开什么瓢，什么根须长什么苗 shén me hú lu kāi shén me piáo, shén me gēn xū zhǎng shén me miáo

什么种子长什么苗 shén me zhǒng zǐ zhǎng shén me miáo

什么样的老母下什么样的儿 shén me yàng de lǎo mǔ xià shén me yàng de ér

什么样的种，什么样的苗 shén me yàng de zhǒng, shén me yàng de miáo

上行下效 shàng xíng xià xiào

پىشقان قوغۇن ساپىقىدا تۇرماس

«قوغۇن پىشسا ساپىقىدا تۇرماس» قا قاراڭ، 188 - بەت

پىشمىغان ئۈزۈم ئاچچىق

强扭（摘）的瓜不甜 qiǎng niǔ (zhāi) de guā bù tián

强拧下来的瓜不甜 qiǎng nǐng xià lái de guā bù tián

پىلانسىز ئىش - قېلىپسىز خىش

事前没计划，临头没办法 shì qián méi jì huà, lín tóu méi bàn fǎ

前不算，后要乱 qián bù suàn, hòu yào luàn

پىلە قۇرتى يىپەك ئۈچۈن جان بېرەر

春蚕作茧自缚 chūn cán zuò jiǎn zì fù

پىلنىڭ ئۆمرىگە چىشىنىڭ قىممەتلىكى سەۋەبىكار

象有齿而焚其身 xiàng yǒu chǐ ér fén qí shēn

象以齿丧身，蚌以珠剖体 xiàng yǐ chǐ sàng shēn, bàng yǐ zhū pōu tǐ

ت

تاپقىنى گۈل كەلتۈرەر، تاپالمىغىنى بىر باش پىياز
尺有所短，寸有所长 chǐ yǒu suǒ duǎn, cùn yǒu suǒ cháng
各显神通 gè xiǎn shén tōng

تاپقىنى قوي ئۆلتۈرەر، تاپالمىغىنى چۈجە - خوراز
يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

تاپسىمۇ ئەر كىشى تاپىدۇ، يۈتتۈرسىمۇ ئەر كىشى يۈتتۈرىدۇ
成也萧何，败也萧何 chéng yě xiāo hé, bài yě xiāo hé
تاپىدىغىنىمۇ ئەر كىشى، يۈتتۈرىدىغىنىمۇ ئەر كىشى
يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

تادان توشقاننىڭ ئۇۋىسى ئۈچ

«قۇۋ توشقاننىڭ ئۇۋىسى ئۈچ» كە قاراڭ، 194 - بەت

تادان تۈلكە تۇمشۇقىدىن ئېلىنار

«تۈلكە ھەرقانچە ھىيلىگەر بولسىمۇ، قاپقانغا چۈشەر» گە قاراڭ،

113 - بەت

تار يەردە ئاش يېگىچە، كەڭ يەردە مۇشت يە

矮檐之下出头难 ǎi yán zhī xià chū tóu nán

تارتىنغان ئاچ قالار

碍了面皮，饿了肚皮 ài le miàn pí, è le dù pí

顾（惜）了脸皮，饿（误）了肚皮 gù (xī) le liǎn pí, è (wù) le dù pí

脸皮厚吃个够，脸皮薄吃不着 liǎn pí hòu chī ge gòu,
liǎn pí báo chī bu zháo

تاز باشقا يېشىل تەكپە

旧瓶装新酒 jiù píng zhuāng xīn jiǔ

تاز بولساڭ گەدەنگىچە

疼处多肯碰着，差债多肯遇着 téng chù duō kěn pèng zhe,
chāi zhài duō kěn yù zhe

债多了不愁 zhài duō le bù chóu

تاز بولسۇمۇ مېنىڭ ئاتام

痢痢头儿，自己的好 là lì tóu, zì jǐ de hǎo

تاز تارانغىچە توي تارقاپتۇ (تۈگەپتۇ)

修得庙来神也走 xiū de miào lái shén yě zǒu

تاز گۈل تاپسا قىسقىلى جاي تاپالماي

秃子找着好花没处戴，穷人讨着剩饭没碗盛 tū zi zhǎo
zhe hǎo huā méi chù dài, qióng rén tǎo zhe shèng fàn méi
wǎn chéng

تازنىڭ ئەقلى چۈشتىن كېيىن

«ئەخمەقنىڭ ئەقلى چۈشتىن كېيىن» گە قاراڭ، 41 - بەت

— تازنىڭ نېمىسى بار؟ — تۆمۈر تارغىقى

敝帚千金 bì zhǒu qiān jīn

敝帚自珍 bì zhǒu zì zhēn

تازنىڭ يېنىدا چاقىنىڭ گېپىنى قىلما

见着秃子不讲疮，见着瞎子不讲光 jiàn zhe tū zi bù jiǎng
chuāng, jiàn zhe xiā zi bù jiǎng guāng

تاش بىلەن ياڭاق تەڭ بولالماي

鸡蛋碰不过石头 jī dàn pèng bu guò shí tou

تاش تاشقا تەگسە ئوت چېقىندار

击石成火，激人成祸 jī shí chéng huǒ, jī rén chéng huò

تاش چۈشكەن يېرىدە ئۈزى

人离乡贱 rén lí xiāng jiàn

物离乡贵，人离乡贱 wù lí xiāng guì, rén lí xiāng jiàn

تاشنى تاياققا تاڭغىلى بولماس

捆绑不成夫妻 kǔn bǎng bù chéng fū qī

牛不喝水按不住头 niú bù hē shuǐ àn bu zhù tóu

牛不喝水难按角 niú bù hē shuǐ nán àn jiǎo

牛不喝水不能犂饮 niú bù hē shuǐ bù néng jiàng yǐn

强按牛头不喝水 qiǎng àn niú tóu bù hē shuǐ

强迫不成买卖，强求不成夫妻 qiǎng pò bù chéng mǎi

mài, qiǎng qiú bù chéng fū qī

تاشنى سىقسا سۇ چىقماس

石头里榨不出油来 shí tou lǐ zhà bu chū yóu lai

从石头里熬不出油来 cóng shí tou lǐ áo bu chū yóu lai

تاغ تاغقا قوشۇلماس، ئەل ئەلگە قوشۇلار

山和山不相遇，人和人总相逢 shān hé shān bù xiāng yù,

rén hé rén zǒng xiāng féng

تاغ كۈننى توسىيالماس

山高遮（挡）不住太阳 shāngāo zhē(dǎng)bu zhù tài yáng

山高高不过太阳 shān gāo gāo bu guò tài yáng

تاغ يۆتكەلسە يۆتكەلمەس، خۇي يۆتكەلمەس

江山易改，本性难移 jiāng shān yì gǎi, běn xìng nán yí

青山易改，秉性难移 qīng shān yì gǎi, bǐng xìng nán yí

تاغدا يولۋاس بولمىسا، مايۇن پادىشاھ

山中无老虎，猴子称大王（霸王） shān zhōng wú lǎo hǔ ,

hóu zi chēng dài wang (bà wáng)

山中无老虎，猴子充霸王 shān zhōng wú lǎo hǔ, hóu zi

chōng bà wáng

تاغقا چىقىش ئاسان، چۈشمەك تەس

下山容易，上山难 xià shān róng yì, shàng shān nán

تاغنىڭ زىنىتى قورام تاش، ئادەمنىڭ زىنىتى ئۈستىباش

人是衣裳，马是鞍 rén shì yī shang, mǎ shì ān

人凭衣裳，马靠鞍 rén píng yī shang, mǎ kào ān

人配衣裳，马配鞍 rén pèi yī shang, mǎ pèi ān

人靠衣裳马靠鞍，三分长相七分穿 rén kào yī shang
mǎ kào ān, sān fēn zhǎng xiàng qī fēn chuān

تاغنىڭ كەينىدە تاغ بار

山外有山，天外有天 shān wài yǒu shān, tiān wài yǒu tiān

تاڭ ئاتمايدىغان كېچە يوق، ياغ چىقمايدىغان قىچا

«خوراز چىللىمىسمۇ تاڭ ئاتىدۇ» غا قاراڭ، 138 - بەت

تاڭ ئۇيقۇسى - خان ئۇيقۇسى

黎明的觉，半道的妻，羊肉饺子清炖鸡 lí míng de jiào,

bàn dào de qī, yáng ròu jiǎo zǐ qīng dùn jī

黎明的回笼觉，半路的好夫妻 lí míng de huí lóng jiào ,

bàn lù de hǎo fū qī

تالا مۈشۈكى ئۆي مۈشۈكىنى قوغلاپتۇ

反客为主 fǎn kè wéi zhǔ

喧宾夺主 xuān bīn duó zhǔ

تالادا ھېيت ئوينىسا، ئۆيدە روزا تۇتۇپتۇ

外面摆阔气，家里没得吃 wài mian bǎi kuò qì, jiā lǐ méi

de chī

تالالىقى بار، ئۆي ئىچىلىكى يوق

银样镞枪头 yín yàng là qiāng tóu

تاللاپ - تاللاپ تازغا ئۇچراپتۇ

拿五马倒六羊 ná wǔ mǎ dǎo liù yáng

瓜里挑瓜，挑了个苦瓜 guā lǐ tiāo guā, tiāo le gè kǔ guā

瓜里挑瓜，挑得眼花 guā lì tiāo guā, tiāo de yǎn huā

تام قوشنا ئۇرۇق - تۇغقاندىن ئەلا

«يېقىن قوشنا ئۇرۇق - تۇغقاندىن ئەلا» غا قاراڭ، 338 - بەت

تام ياقىلىساڭ تام باسار

常在河边走，哪有不湿鞋的 cháng zài hé biān zǒu, nǎ yǒu bù shī xié de

常在河边站，哪能不湿鞋 cháng zài hé biān zhàn, nǎ néng bù shī xié

常在河边走，难保不失脚 cháng zài hé biān zǒu, nán bǎo bù shī jiǎo

久在河边站，哪有不湿鞋的 jiǔ zài hé biān zhàn, nǎ yǒu bù shī xié de

老在河边转，没有不湿脚的 lǎo zài hé biān zhuàn, méi yǒu bù shī jiǎo de

总在河边站，没有不湿鞋的 zǒng zài hé biān zhàn, méi yǒu bù shī xié de

تاما - تاما كۆل بولۇر

滴水成河，积少成多 dī shuǐ chéng hé, jī shǎo chéng duō

滴水成河，粒米成箩 dī shuǐ chéng hé, lì mǐ chéng luó

滴水成池，聚沙成山 dī shuǐ chéng chí, jù shā chéng shān

滴水汇成河，粒米堆成箩 dī shuǐ huì chéng hé, lì mǐ duī chéng luó

滴水凑成河，粒米凑成箩 dī shuǐ còu chéng hé, lì mǐ còu chéng luó

积少成多 jī shǎo chéng duō

聚少成多，滴水成河 jù shǎo chéng duō, dī shuǐ chéng hé

积水成河 jī shuǐ chéng hé

تاماق بېرىپ تامىقىدىن ئاپتۇ

贪食的鱼儿易上钩 tān shí de yú yì shàng gōu

贪食鱼儿易上钩 tūn shí yú yì shàng gōu

تامچە سۇ تاشنى تېشەر

滴水穿石 dī shuǐ chuān shí

水滴石穿 shuǐ dī shí chuān

滴水不间断，能使石头穿 dī shuǐ bù jiān duàn, néng shī shí tou chuān

تامنىڭمۇ قۇلىقى بار

隔墙有耳 gé qiáng yǒu ěr

属垣有耳 zhǔ yuán yǒu ěr

تاۋاق چاققان قۇتۇلدى، تاۋاق يالغان تۇتۇلدى

«قېتىق ئىچكەن قۇتۇلدى، تاۋاق يالغان تۇتۇلدى» غا قاراڭ، 194 -

بەت

تاۋاقنىڭ سىرى كەتسىمۇ، سىنى كەتمەس

金盆打了，分量（重量）还在 jīn pén dǎ le, fèn liàng (zhòng liàng) hái zài

扇子虽破骨子在 shàn zi suī pò gǔ zi zài

تاياق تەڭكەچە بېشىڭنى تارت

防患未然 fáng huàn wèi rán

تاياق گۆشتىن ئۆتەر ، تىل سۆڭەكتىن

棍头伤肉，恶语入骨 gùn tou shāng ròu, è yǔ rù gǔ

棍子伤肉，恶语伤心 gùn zi shāng ròu, è yǔ shāng xīn

棍棒伤皮肉，恶语伤人心 gùn bàng shāng pí ròu, è yǔ shāng rén xīn

تايىنى باقسا ئات بولۇر، بۆرىنى باقسا يات بولۇر

狼再喂也不会变成看家狗 láng zài wèi yě bù huì biàn chéng kān jiā gǒu

野狼养不成家狗 yě láng yǎng bu chéng jiā gǒu

تەپسە تەۋرىمەس

赶着不走，拉着倒退 gǎn zhe bù zǒu, lā zhe dào tuì

一锥子扎不出血来 yī zhuī zi zhā bu chū xuè lái

一脚踢不出个屁 sān jiǎo tī bu chū gè pì

تەپسە تەۋرىمەس، ئۇرسا مۇرىمەس

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

تەر تۆكۈپ چاچساڭ ئۇرۇق، يەر سېنى قويماق قۇرۇق

地是刮金板，人勤地不懒 dì shì guā jīn bǎn, rén qín dì bù lǎn

تەربىيە باشتا قاتتىق بولسا، ئاخىرى تاتلىق بولۇر

不打不成材 bù dǎ bù chéng cái

不打不骂不成人，棍子底下出好人 bù dǎ bù mà bù chéng rén, gùn zi dī xià chū hǎo rén

تەگمىگەن تاياققا ۋاي دېمە

无病呻吟 wú bìng shēn yín

تەڭ يېگەن تەنگە سىڭۇر، يالغۇز يېگەن يەرگە سىڭۇر

众人吃，众人香，一个人吃了烂胃肠 zhòng rén chī, zhòng rén xiāng, yī gè rén chī le làn wèi chāng

— تەلەي كىمدە؟ — دوقا ماڭلايدا

«— بەخت نەگە بارسەن؟ — دوقا ماڭلايغا» غا قاراڭ، 58 - بەت

تەلەيسىز بۇغداي تېرىسا ئارپا (قىياق) ئۈنەر

«بىتەلەي بۇغداي تېرىسا ئارپا (قىياق) ئۈنەر» گە قاراڭ، 70 - بەت

تەلەيسىزنىڭ سېڭىغا (ئامبىرىغا) بۇغداي قۇيسا ئارپا چىقىپتۇ

«بىتەلەي بۇغداي تېرىسا ئارپا (قىياق) ئۈنەر» گە قاراڭ، 70 - بەت

تەلەينى نەگە بارسەن دېسە، دوقا ماڭلايغا دەپتۇ

«— بەخت نەگە بارسەن؟ — دوقا ماڭلايغا» غا قاراڭ، 58 - بەت

تەلىم بېرىش ئۈچۈن تەلىم ئال

教育者必先受教育 jiào yù zhě bì xiān shòu jiào yù

向别人传道，先自己懂经 xiàng bié rén chuán dào, xiān zì jǐ dǒng jīng

تەمەخورنىڭ كۆزى تويماس

吃着碗里的，望（看）着锅里的 chī zhe wǎn lǐ de, wàng (kàn) zhe guō lǐ de

تەمەگەرنىڭ تامىقى قۇرۇق

贪得一时嘴，瘦了一身肉 tān de yī shí zuǐ, shòu le yī shēn ròu

تەمىنى بىلەي دېسەڭ تېتىپ كۆر، ئېشىنى بىلەي دېسەڭ ئېتىپ كۆر

要知黄连苦，亲口尝一尝 yào zhī huáng lián kǔ, qīn kǒu cháng yì cháng

تەن ساقلىق — تۈمەن بايلىق

健康是人的财富 jiàn kāng shì rén de cái fù

健康值千金 jiàn kāng zhí qiān jīn

身安抵万金 shēn ān dǐ wàn jīn

تەننىڭ ساقلىقى — جاننىڭ راھىتى

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

تەۋرەپ كەتكەن ئەلدىن قورق، يامراپ كەتكەن سەلدىن

众怒难犯 zhòng nù nán fàn

تەۋرىمەس تۇلپاردىن مېڭىپ تۇرغان ئېشەك ياخشى

不怕慢，只（就）怕站 bù pà màn, zhǐ (jiù) pà zhàn

تەييار ئاشقا ئېغىز كۆپ

«تەييارغا ھەييار» غا قاراڭ، 100 - بەت

تەييار تاپ تەييارغا ئاشق

懒汉懒汉，想吃不下 lǎn hàn lǎn hàn, xiǎng chī bù gàn
别人拉网，我抓鱼 bié rén lā wǎng, wǒ zhuā yú

تەييار تاپ مۈشۈك چاشقان تۇتالماس

吃饱的猫不咬耗子 chī bǎo de māo bù yǎo hào zi

懒狗扶不上墙 lǎn gǒu fú bu shàng qiáng

不结网的蜘蛛捉不到虫 bù jié wǎng de zhī zhū zhuō bu dào chóng

تەييارغا ھەييار

坐享其成 zuò xiǎng qí chéng

不劳而获 bù láo ér huò

别人拉网，我抓鱼 bié rén lā wǎng, wǒ zhuā yú

饭来张口，衣（水）来伸手 fàn lái zhāng kǒu, yī (shuǐ) lái shēn shǒu

衣（水）来伸手，饭来张口 yī (shuǐ) lái shēn shǒu, fàn lái zhāng kǒu

تەييارلىق بار يەردە بالا - قازا يوق

تۆۋەندىكىگە قاراڭ

تەييارلىقنىڭ ساز بولسا، مۈشەققىتىڭ ئاز بولۇر

有备无患 yǒu bèi wú huàn

防患未然 fáng huàn wèi rán

防在前头，少吃苦头 fáng zài qián tou, shǎo chī kǔ tou

磨刀不误砍柴工 mó dāo bù wù kǎn chái gōng

توپ مالغا بۆرسۈ يېقىن كېلەلمەس

羊群和陆，狼不敢捉 yáng qún hé mù, láng bù gǎn zhuō

توپتىن ئايرىلغان تورغا چۈشەر

«ئايرىلغاننى بۆرە يەر» گە قاراڭ، 38 - بەت

توپتىن ئايرىلغان غاز قاغىغا يەم بولۇر

«ئايىرلىغاننى بۆرە يەر» گە قاراڭ، 38 - بەت

توپتىن ئايىرلىغاننى بۆرە يەر

«ئايىرلىغاننى بۆرە يەر» گە قاراڭ، 38 - بەت

توپا دۆڭگە قونار

福地留与福人来 fú dì liú yǔ fú rén lái

福人自有天相 fú rén zì yǒu tiān xiàng

توپىلاڭدا توقاچ ئوغرىلاپتۇ

趁火打劫 chèn huǒ dǎ jié

打架拾帽子 dǎ jià shí mào zi

توخۇ تويماس، كۆرگەننى قويما

饿眼见瓜皮 è yǎn jiàn guā pí

توخۇ چىللىمىسمۇ تاڭ ئاتىدۇ

«خوراز چىللىمىسمۇ تاڭ ئاتىدۇ» غا قاراڭ، 138 - بەت

توخۇ داڭگال چۈشەيدۇ، ئۆچكە (ئوتۇنچى) جاڭگال

母鸡的理想不过一把糠 mǔjī de lǐ xiǎng bùguò yībǎ kāng

狐狸做梦也想(数)鸡 hú li zuò mèng yě xiǎng (shǔ) jī

狼在梦里也想羊 láng zài mèng lǐ yě xiǎng yáng

توخۇ ئۇچسا تامغا قونۇر، لاچىن ئۇچسا تاغقا

鸡大飞不过墙 jī dà fēi bu guò qiáng

توخۇمۇ بىلگىنىنى چىللاپتۇ

斑鸠上树各叫各 bān jiū shàng shù gè jiào gè

见仁见智 jiàn rén jiàn zhì

见仁见智，智者见智 jiàn rén jiàn zhì, zhì zhě jiàn zhì

仁者见仁，智者见智 rén zhě jiàn rén, zhì zhě jiàn zhì

توخۇمۇ چۆچىسىنى ياخشى كۆرىدۇ (ئاسرايدۇ)

老母狗护小狗 lǎo mǔ gǒu hù xiǎo gǒu

توخۇنى پۇتىدىن تۇت، غازنى بوينىدىن، توشقانىنى قۇلىقىدىن

牵牛要牵鼻子 qiān niú yào qiān bí zi

توخۇنى كۆلچەككە ھەيدەپتۇ، ئۆردەكنى قونداققا
«ئۆردەكنى قونداققا ھەيدەپتۇ، توخۇنى كۆلچەككە» گە قاراڭ، 276 -

بەت

توخۇنى ئوغرىلىغانمۇ ئوغرى، تۇخۇمنى يېگەنمۇ ئوغرى
偷鸡的是贼，偷蛋的也是贼 tōu jī de shì zéi, tōu dàn de
yě shì zéi

توخۇنى ئۆلتۈرمىگىچە يولۋاسنى قورقۇتقىلى بولماس
杀鸡给猴看 shā jī gěi hóu kàn
杀鸡吓猴 shā jī xià hóu

توخۇنىڭ چۈشكە تېرىق كىرىپتۇ
«توخۇ داڭگال چۈشەيدۇ، ئۆچكە (ئوتۇنچى) جاڭگال» غا قاراڭ،
101 - بەت

توخۇنىڭ كۆتىگە شامال ئۇرسا دەرەخ بېشىغا چىقىپتۇ
鸡寒上树，鸭寒下水 jī hán shàng shù, yā hán xià shuǐ
تورغايىمۇ يانتاقلىقنى ماختايدۇ

井里蛤蟆还爱井 jǐng lǐ há ma hái ài jǐng
井里蛤蟆井里好 jǐng lǐ há ma jǐng lǐ hǎo
屎壳郎只好粪 shǐ ke làng zhǐ hào fèn

توزاقتىن قورققان قۇش ئاچا ياغاچقا قونماس
惊弓之鸟，夜不投林 jīng gōng zhī niáo, yè bù tóu lín
توشقان تېرىسى ئۈچ كۈن چىداپتۇ

跛鳖千里 bǒ biē qiān lǐ

توشقان تېرىسىمۇ بىر يىل چىدايدۇ
يۇقىرىدىكىگە قاراڭ
توشقان ئۆلسە تۈلكە ھازا تۇتۇپتۇ

兔死狐悲 tù sǐ hú bēi

توشقاندهك يۈز يىل ياشىغىچە ، يولۋاستەك بىر يىل ياشىغان ئەلا

宁为鸡口，无为牛后 nìng wéi jī kǒu, wú wéi niú hòu

宁当龙头，不当凤尾 nìng dāng lóng tóu, bù dāng fèng wěi

宁为鸡口，不为牛舌 nìng wéi jī kǒu, bù wéi niú shé

宁为蛇头，不为龙尾 nìng wéi shé tóu, bù wéi lóng wěi

宁做鸡头，不为凤尾 nìng zuò jī tóu, bù wéi fèng wěi

توغرا ئادەم سايىسىنىڭ ئەگرىلىكىدىن قورقماستىن

人（身）正不（莫）怕影斜 rén (shēn) zhèng bù (mò) pà yǐng xié

توغرا گەپ قۇلاققا ياقماستىن

善语不入耳 shàn yǔ bù rù ěr

忠言逆耳，良药苦口 zhōng yán nì ěr, liáng yào kǔ kǒu

توق بالا ھېچنىمىنى ئويلىمايدۇ، ئاچ بالا توق بالا بىلەن ئوينىمايدۇ

饱食终日，无所用心 bǎo shí zhōng rì, wú suǒ yòng xīn

توق مۈشۈك چاشقان تۇتماستىن

吃饱的猫不咬耗子 chī bǎo de māo bù yǎo hào zi

توقلۇقتا ئاچلىقنى ئۇنتۇما، بېيىغاندا موھتاجلىقنى

饱时莫忘饥时苦，有衣莫忘无衣难 bǎo shí mò wàng jī

shí kǔ, yǒu yī mò wàng wú yī nán

饱时要记饿时饥，骑马莫忘背行李 bǎo shí yào jì è shí

jī, qí mǎ mò wàng bēi xíng lǐ

好了疮疤（伤疤）莫忘痛 hǎo le chuāng bā (shāng bā) mò

wàng tòng

توقلۇقتىن شوخلۇق چىقار

吃饱饭撑的 chī bǎo fàn chēng de

吃饱了撑的 chī bǎo le chēng de

吃饱了肚子怕胀着 chī bǎo le dù zi pà zhàng zhe

饱暖生闲事 bǎo nuǎn shēng xián shì

饱暖生闲事，饥寒发盗心 bǎo nuǎn shēng xián shì, jī hán fā dào xīn

饱暖生淫欲 bǎo nuǎn shēng yín yù

饱暖思淫逸，饥寒起盗心 bǎo nuǎn sī yín yì, jī hán qǐ dào xīn

人穷起盗心，饱暖思淫欲 rén qióng qǐ dào xīn, bǎo nuǎn sī yín yù

توققۇز قىزنىڭ تولغىقى تەڭ (بىر كۈندە) تۇتۇپتۇ

九个女儿同一天分娩 jiǔ ge nǚ ér tóng yī tiān fēn miǎn

水急处捉鱼 shuǐ jí chù zhuō yú

凑热闹 còu rè nao

توكۇرنىڭ مېڭىشى تولا، گاچىنىڭ گېپى

哑巴爱说，聋子爱听 yǎ ba ài shuō, lóng zi ài tīng

توڭگۇز قوي بولماس، دۈشمەن ئۆز بولماس

猪替不了羊死 zhū tì bu liǎo yáng sǐ

猫是猫，羊是羊，猫毛长不到羊身上 māo shì māo, yáng shì yáng, māo máo zhǎng bu dào yáng shēn shang

توڭگۇزنى يۇيساڭمۇ توڭگۇز

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

تولا ئاغرىغان ئەمچى بولۇر

«كۆپ ئاغرىغان ئەمچى بولۇر» غا قاراڭ، 204 - بەت

تولا كۈلگەندىن پەخەس بول

笑嘻嘻，不是好东西 xiào xī xī, bù shì hǎo dōng xi

笑脸官，打死人 xiào liǎn guān, dǎ sǐ rén

تولا كۈلگەندىن قورق

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

تولا گەپ — تۇزسىز ئاش

话说三遍淡如水 huà shuō sān biàn dàn rú shuǐ

تولا گەپنىڭ مەززىسى يوق

话多不甜，胶多不粘 huà duō bù tián, jiāo duō bù zhān

语多讨人嫌 yǔ duō tǎo rén xián

话说三遍淡如水 huà shuō sān biàn dàn rú shuǐ

话说三遍无人听 huà shuō sān biàn wú rén tīng

胶多了不粘，话多了不甜 jiāo duō le bù zhān, huà duō le bù tián

多话不值钱，多吃无滋味 duō huà bù zhí qián, duō chī wú zī wèi

تولا گەپنىڭ مەززىسى يوق، كەنجى كېۋەزنىڭ غوزىسى

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

تولا يېگەن بۆرىنىڭ كۆتى كاۋاك

馋狗不肥 chán gǒu bù féi

馋狗吃不肥 chán gǒu chī bù féi

تون ئايغان تون كىيەر

惜衣有衣，惜食有食 xī yī yǒu yī, xī shí yǒu shí

惜衣有衣穿，惜饭有饭吃 xī yī yǒu yī chuān, xī fàn yǒu fàn chī

惜衣者常穿，惜饭者常吃 xī yī zhě cháng chuān, xī fàn zhě cháng chī

نوي باھانسىدە تون پۈتتى

因人成事 yīn rén chéng shì

نويدىن كېيىن ناغرا سوقۇپتۇ (چېلىپتۇ)

婚后奏乐 hūn hòu zòu yuè

马后炮 mǎ hòu pào

تويىدىن كېيىن نەغمىنىڭ نېمە ئىشى
يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

تويغاندا پاققان كاۋىپىمۇ توپا (لاتا) تېتىدۇ

饥了糠也甜，饱了肉也嫌 jī le kāng yě tián, bǎo le ròu yě xián

吃饱无滋味 chī bǎo wú zī wèi

饱鼠嫌及麦粉苦 bǎo shǔ xián jí mài fěn kǔ

تۇخۇمدىن تۈك ئۇندۇرۇپتۇ

鸡蛋里挑骨头 jī dàn lì tiāo gǔ tou

吹毛求疵 chuī máo qiú cī

تۇخۇمنى تاشقا ئۇرغىلى بولماس

鸡蛋碰不过石头 jī dàn pèng bu guò shí tou

تۇرقى ئىنسان، خۇلقى (قىلىقى) ھايۋان

人模狗样 rén mú gǒu yàng

人面兽心 rén miàn shòu xīn

衣冠禽兽 yī guān qín shòu

تۇرمىغان مېھماننىڭ كەتكىنى ياخشى

«قونمىغان مېھماننىڭ كەتكىنى ياخشى» غا قاراڭ، 190 - بەت

تۇز ھەققى - خۇدا ھەققى

有恩报恩 yǒu ēn bào ēn

تۇزۇڭنى يەپ تۇزۇلۇقىغا چىچاي

«تۇزۇنى يەپ تۇزۇلۇقىنى چېقىپتۇ» غا قاراڭ، مۇشۇ بەت

تۇزۇنى يەپ تۇزۇلۇقىغا تۈكۈرۈپتۇ

تۆۋەندىكىگە قاراڭ

تۇزۇنى يەپ تۇزۇلۇقىنى چېقىپتۇ

吃了人家的饭，还砸人家的锅 chī le rén jiā de fàn, hái zá rén jiā de guō

过河拆桥，饭后砸锅 guò hé chāi qiáo, fàn hòu zá guō
忘恩负义 wàng ēn fù yì

تۇغقان يىراقتا بولسا كىشىنىشىدۇ، يېقىندا بولسا چىشلىشىدۇ
亲戚远了香 qīn qi yuǎn le xiāng
亲戚越走越亲 qīn qi yuè zǒu yuè qīn

تۇغقاننى تاشلىساڭ يات بولۇر، تۆمۈرنى تاشلىساڭ دات
三年不上门，当亲也不亲 sān nián bù shàng mén, dāng
qīn yě bù qīn
分家三年成邻居 fēn jiā sān nián chéng lín jū

تۇغار خوتۇننىڭ قەرەلى يوق
十月怀胎，一朝分娩 shí yuè huái tái, yī zhāo fēn miǎn
تۇغۇت ئازابىنى ئانا بىلەر
不生孩子不知道腰酸肚子疼 bù shēng hái zi bù zhī dòu
yāo suān dù zi téng

تۇغۇلغان ھېساب ئەمەس، توختىغان ھېساب
秋后算帐 qiū hòu suàn zhàng

تۇغۇلغان يەرنىڭ تېشى گۆھەر، سۈيى كەۋسەر
美不美，乡中水 měi bu měi, xiāng zhōng shuǐ
美不美，乡中水：亲不亲，故乡人 měi bu měi, xiāng
zhōng shu; qīn bu qīn, gù xiāng rén

تۇغۇلمىغان بولسام ئۆلمەيتتىم
未知生前，焉知死后 wèi zhī shēng qián, yān zhī sǐ hòu
永 not 走路，永 not 摔跤 yǒng bù zǒu lù, yǒng bù shuāi jiāo
تۇغۇلمىغان موزايغا قوزۇق قېقىپتۇ

不到火候不揭锅 bù dào huǒ hòu bù jiē guō
تۇمشۇقغا يېمىگىچە بۇرنىغا سۇ كىرمەس
«باش تاشقا تەگمىگىچە ئەقىل باشقا كىرمەس» كە قاراڭ، 53 - بەت

تۆت پۈتلۈك ئاتمۇ پۈتلىشىدۇ

马有露蹄，牛有失脚 mǎ yǒu lòu tí, niú yǒu shī jiǎo

马有闪蹄，人有失足 mǎ yǒu shàn tí, rén yǒu shī zú

人有失错，马有露蹄 rén yǒu shī cuò, mǎ yǒu lòu tí

人有失足，马有失蹄 rén yǒu shī zú, mǎ yǒu shī tí

人有错手，马有失蹄 rén yǒu cuò shǒu, mǎ yǒu shī tí

تۆشۈك مونچاق يەردە ياتماس، يەردە ياتسا توپا باسماس

有鸡不怕没盘装，有女不怕没婿郎 yǒu jī bù pà méi

pán zhuāng, yǒu nǚ bù pà méi xù láng

تۆگە سىلكنىسە ئون ئېشەككە يۈك چىقار

死了只老虎，喂饱千只狐狸 sǐ le zhī lǎo hǔ, wèi bǎo

qiān zhī hú li

تۆگە سىگىچە قۇيرۇقىنى قۇم بېسىپتۇ

铁树开花，千年万载 tiě shù kāi huā, qiān nián wàn zǎi

千载难逢 qiān zǎi nán féng

تۆگە قانچە، يېغىرى شۇنچە

«ئېشكى قانچە، يېغىرى شۇنچە» گە قاراڭ، 297 - بەت

تۆگە قۇيرۇقى يەرگە تەگمەس

兔子尾巴长不了 tù zi wěi ba cháng bu liǎo

— تۆگە كۆردىڭمۇ؟ — كۆرمىدىم

多一事，不如少一事 duō yī shì, bù rú shǎo yī shì

少管闲事 shǎo guǎn xián shì

闻事莫说，问事不知，闲事莫管，无事早归 wén shì mò

shuō, wèn shì bù zhī, xián shì mò guǎn, wú shì zǎo guī

一问三不知 yī wèn sān bù zhī

تۆگە مىنىپ تۆگە ئىزدەپتۇ

骑马找马 qí mǎ zhǎo mǎ

骑驴找驴 qí lú zhǎo lú

骑牛找牛 qí niú zhǎo niú

骑着驴找驴 qí zhe lú zhǎo lú

تۆگە ئۆلگەن يەردە يۇڭ قالار

豹死留皮，人死留名 bào sǐ liú pí, rén sǐ liú míng

تۆگىنى چۆچەكتە سۇغرىپتۇ

杯水车薪 bēi shuǐ chē xīn

无济于事 wú jì yú shì

تۆگىنى ئۇسسۇلغا سالسا، يەتتە چۆنەك قوغۇنىنى بۇزار

笨鸭子上不了架 bèn yā zi shàng bu liǎo jià

تۆگىنىڭ قۇيرۇقى بولغىچە، خورازنىڭ تاجىسى بول

宁当鸡头，不做牛后 nìng dāng jī tóu, bù zuò niú hòu

宁为鸡口，不为（做）牛后 nìng wéi jī kǒu, bù wéi (zuò) niú hòu

宁做鸡首，不当牛尾 nìng zuò jī shǒu, bù dāng niú wěi

宁做鸡头，不为凤尾 nìng zuò jī tóu, bù wéi fèng wěi

تۆگىنىڭ مازار بىلەن ئىشى يوق

井水不犯河水 jǐng shuǐ bù fàn hé shuǐ

تۆگىنىڭ ئۆلۈكىمۇ ئاتتىن چوڭ

瘦死的骆驼比马大 shòu sǐ de luò tuo bǐ mǎ dà

死了的骆驼总比驴大 sǐ le de luò tuo zǒng bǐ lú dà

تۆمۈر كەسەڭ قىسقا كەس، ياغاچ كەسەڭ ئۇزۇن كەس

锯铁宜短，锯木宜长 jù tiě yí duǎn, jù mù yí cháng

短铁匠，长木匠 duǎn tiě jiàng, cháng mù jiàng

铁匠短，木匠长 tiě jiàng duǎn, mù jiàng cháng

تۆمۈرچى تۆمۈرچى بىلەن دوست

人以群分，物以类聚 rén yǐ qún fēn, wù yǐ lèi jù

龙找龙，熊找熊 lóng zhǎo lóng, xióng zhǎo xióng

鱼找鱼，虾找虾 yú zhǎo yú, xiā zhǎo xiā

鱼恋鱼，虾恋虾 yú liàn yú, xiā liàn xiā

تۆمۈرچىلىك يەل بىلەن، پادىشاھلىق ئەل بىلەن

裁缝仗着热熨斗 cái feng zhàng zhe rè yùn dǒu

تۆمۈرچىنىڭ پالتىسى يوق، ياغاچچىنىڭ تۈۋىقى

铁匠家里没菜刀 tiě jiāng jiā li méi cài dāo

木匠家里无凳坐，卖油娘子水梳头 mù jiāng jiā li wú

dèng zuò, mài yóu niáng zǐ shuǐ shū tóu

木匠手里借斧头 mù jiāng shǒu li jiè fǔ tóu

木匠手中无锯刨，砖匠手中没泥刀 mù jiāng shǒu zhōng

wú jù bào, zhuān jiāng shǒu zhōng méi ní dāo

تۆمۈرچىنىڭ قولىدا تۆمۈر ئىمان ئېيتىپتۇ

木匠手里无弃物 mù jiāng shǒu li wú qì wù

心红手巧，废物变宝 xīn hóng shǒu qiǎo, fèi wù biàn bǎo

تۆمۈرنى دات يەيدۇ، يۈرەكنى ھەسرەت

铁不用就会生锈，水不流就会发臭 tiě bù yòng jiù huì

shēng xiù, shuǐ bù liú jiù huì fā chòu

铁不磨生锈，水不流发臭 tiě bù mó shēng xiù, shuǐ bù

liú fā chòu

تۆمۈرنى قىزىقىدا سوق

趁热打铁 chèn rè dǎ tiě

打铁趁热 dǎ tiě chèn rè

乘火打铁 chéng huǒ dǎ tiě

تۆمۈرنى قىسقا كەس، ياغاچنى ئۇزۇن

«تۆمۈر كەسەڭ قىسقا كەس، ياغاچ كەسەڭ ئۇزۇن كەس» كە

قاراڭ، 109 - بەت

تۆھمەت تاش يارىدۇ، بايقىمىساڭ باش يارىدۇ

赤舌烧城 chì shé shāo chéng

تۆھمەتخور ترناق ئاستىدىن كىر ئىزدەر

吹毛求疵 chuī máo qiú cī

تۈپتۈز يولدا ئاتمۇ قېقىلىدۇ

«تۆت پۈتلۈك ئاتمۇ پۈتلىشىدۇ» غا قاراڭ، 108 - بەت

تۈتۈنسز ئوت بولماس، نۇقسانسىز يىگىت (ئەر)

没有火就没有烟 méi yǒu huǒ jiù méi yǒu yān

人无十全，物无全美 rén wú shí quán, wù wú quán měi

人无完人，金无足赤 rén wú wán rén, jīn wú zú chì

تۈتۈننىڭ ئاچچىقىنى مورا بىلەر

自己有苦自己知 zì jǐ yǒu kǔ zì jǐ zhī

各人心事各人知 gè rén shì gè rén zhī

各家有各家的难处 gè jiā yǒu gè jiā de nán chu

一家不知家一事 yī jiā bù zhī yī jiā shì

تۈتۈنى كۆپ، يالقۇنى ئاز

烟大火苗低 yān dà huǒ miáo dī

تۈز يەردىن لاغا چىقىرىپتۇ، سىلىق يەردىن چوماق

无中生有 wú zhōng shēng yǒu

无事生非 wú shì shēng fēi

تۈزەلگەن بالا ئالتۇندىن قىممەت (ئەلا)

浪子（败子）回头金不换 làng zǐ (bài zǐ) huí tóu jīn bù huàn

千金难买回头看 qiān jīn nán mǎi huí tóu kàn

تۈكۈرۈۋەتكەن تۈكۈرۈكنى ئېغىزغا ئالغىلى بولماس

吐出去的口水收不回来 tù chū qu de kǒu shuǐ shōu bu huí lái

说出去的话收不回来，吐出去的口水衔不起来 shuō chū

qu de huà shōu bu huí lai. tū chū qu de kǒu shuǐ xián bu qì lai

说不出的话，泼出的水 shuō chū de huà, pō chū e shuǐ

泼出去水收不回 pō chū qu de shuǐ shōu bu huí

话一出口，驷马难追 huà yī chū kǒu, sì mǎ nán zhuī

一言既出，驷马难追 yī yán jì chū, sì mǎ nán zhuī

一言出口，快马难追 yī yán chū kǒu, kuài mǎ nán zhuī

出言驷马难追 chū yán sì mǎ nán zhuī

覆水难收 fù shuǐ nán shōu

反水不收 fǎn shuǐ bù shōu

驷不及舌 sì bù jí shé

تۈگمەن بىر ئايلانغىچە، ئىگىسى يۈز ئايلىنار

推磨绕圈子 tuī mó rào quān zi

تۈگمەن تولا، ئۈگۈت ئاز

粮少磨坊多 liáng shǎo mò fáng duō

客少主人多 kè shǎo zhǔ rén duō

僧多粥少 sēng duō zhōu shǎo

人浮于事 rén fú yú shì

تۈگمەن سۇدا چۆرگىلەيدۇ، دەۋا پۇلدا

衙门的钱，下水的船 yá men de qián, xià shuǐ de chuán

衙门八字开，有理无钱莫进来 yá men bā zì kāi, yǒu lǐ wú qián mò jìn lai

衙门钱莫进来

تۈگمەندە تۇغۇلغان چاشقان گۈلدۈرمامىدىن قورقمايتۇ

习以为常 xí yī wéi cháng

久而不闻其臭 jiǔ ér bù wén qí chòu

تۈگمەننىڭ كويلسىدىن پۈتۈن چىقىپتۇ

神通广大 shén tōng guǎng dà

临危不惧 lín wēi bù jù

تۈگمىدەك ئەيىبنى تۈگىدەك كۆرۈپتۇ

小题大做 xiǎo tí dà zuò

تۈگمىنى دەپ، تۈگىدىن قۇرۇق قايتۇ

捡（抓）了芝麻，丢了西瓜 jiǎn (zhuā) le zhī ma, diū le xī guā

因（贪）小失大 yīn (tān) xiǎo shī dà

贪（占）小便宜吃大亏 tān (zhān) xiǎo pián yi chī dà kuī
惜指失掌 xī zhī shī zhǎng

تۈگمىنى كۆرۈپ، تۈگىنى كۆرمەپتۇ

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

تۈگۈلۈكىدىن شامال كىرمەس، ئىشىكىدىن ئادەم

为人尖刻，门庭冷落 wèi rén jiān kè, mén tíng lěng luò

تۈلكە بۆرىنى ئالداپتۇ

狐假虎威 hú jiǎ hǔ wēi

تۈلكە تۈمشۈقىدىن ئىلىنار، بۆرە ئۈشۈقىدىن

«تۈلكە ھەرقانچە ھىلىگەر بولسىمۇ قاپقانغا چۈشەر» گە قاراڭ، مۈشۈ

بەت

تۈلكە ھەرقانچە قۇۋ بولسىمۇ قۇيرۇقىنى يوشۇرالماس

狐狸尾巴藏不住 hú li wěi ba cáng bu zhù

تۈلكە ھەرقانچە ھىلىگەر بولسىمۇ قاپقانغا چۈشەر

狐狸再狡猾也逃不过猎手的眼睛 hú li zài jiǎo huá yě táo bu guò liè shǒu de yǎn jīng

狐狸再狡猾也斗不过好（勇敢的）猎手 hú li zài jiǎo huá yě dòu bu guò hǎo (yǒng gǎn de) liè shǒu

تۈلكە يولۋاسنىمۇ ئالدىلايدۇ

تۆۋەندىكىگە قاراڭ

تۈلكىنى كۆرەڭلەتكەن يولۋاسنىڭ ھەيۋىسى

狐假虎威 hú jiǎ hǔ wēi

تۈلكىنىڭ تېرىسى ئۆزىگە دۈشمەن

人怕出名，猪怕壮 rén pà chū míng, zhū pà zhuàng
象以齿丧身，蚌以珠剖体 xiàng yǐ chǐ sàng shēn. bàng
yǐ zhū pōu tǐ

تۈلكىنىڭ سوئالغا خورازنىڭ جاۋابى بار

你有千条妙计，我有牢牢主意 nǐ yǒu qiān tiáo miào jì,
wǒ yǒu láo láo zhǔ yì

你有千条计，我有老主意 nǐ yǒu qiān tiáo jì, wǒ yǒu lǎo
zhǔ yì

你有牢笼计，我有攀墙梯 nǐ yǒu láo lóng jì, wǒ yǒu pān
qiáng tī

你有你的关门计，我有我的跳墙法 nǐ yǒu nǐ de guān
mén jì, wǒ yǒu wǒ de tiào qiáng fǎ

你的井深，我的绳长 nǐ de jǐng shēn, wǒ de shéng cháng
他有关门计，我有攀墙梯 tā yǒu guān mén jì, wǒ yǒu
pān qiáng tī

他有牢笼计，我有跳墙法 tā yǒu láo lóng jì, wǒ yǒu tiào
qiáng fǎ

你有来言，我有去语 nǐ yǒu lái yán, wǒ yǒu qù yǔ

تېپىشىمىغىچە ئېلىشىماس

不是无缘不聚头 bù shì wú yuán bù jù tóu

姻缘由天定 yīn yuán yóu tiān dìng

تېجىمەل كېيەن تاپسا ئۆلۈۋالار

贪心者见了寿衣就想死 tān xīn zhě jiàn le shòu yī jiù
xiǎng sǐ

تېرە بولمىسا تۈك نەدىن چىقسۇن

皮之不存，毛将焉附 pí zhī bù cún, máo jiāng yān fù

تېرىساڭ ئالىسەن (ئوريسەن)، ئىزدسەڭ تاپسەن

تۆۋەندىكىگە قاراڭ

تېرىساڭ ئوريسەن

谁播种，谁收割 shuí bō zhòng, shuí shōu gē

种瓜得瓜，种豆得豆 zhòng guā dé guā, zhòng dòu dé dòu

تېرىمساڭ ئۈنمەيدۇ

不种你那边的田，不望你那边的天 bù zhòng nǐ nà biān de tián, bù wàng nǐ nà biān de tiān

不种今年竹，哪得明年笋 bù zhòng jīn nián zhú, nǎ dé míng nián sǔn

不种今年竹，哪有来年笋 bù zhòng jīn nián zhú, nǎ yǒu lái nián sǔn

春不种，秋不收 chūn bù zhòng, qiū bù shōu

تېرىقنى دەپ تۈگىدىن قۇرۇق قايتۇ

«تۈگىنى دەپ، تۈگىدىن قۇرۇق قايتۇ» غا قاراڭ، 113 - بەت

تېز كەتكەن تېز توختار

走得急，停得快 zǒu de jí, tíng de kuài

تېشى پال - پال، ئىچى غال - غال

表里不一 biǎo lǐ bù yī

表壮里不壮 biǎo zhuàng lǐ zhuàng

华而不实 huá ér bù shí

金玉其外，败絮其中 jīn yù qí wài, bài xù qí zhōng

色厉内荏 sè lì nèi rěn

外强中干 wài qiáng zhōng gān

绣花枕头 xiù huā zhěn tou

虚有其表 xū yǒu qí biǎo

空心萝卜 kōng xīn luó bo

تېشىڭنى بېزىگىچە ئىچىڭنى بېزە

与其修饰面容，不如修正心胸 yǔ qí xiū shì miàn róng,

bù rú xiū zhèng xīn xiōng

表富不如里富 biǎo fù bù rú lǐ fù

表壮不如里壮 biǎo zhuàng bù rú lǐ zhuàng

تېشىدا ھېيت ئويناپ، ئىچىدە روزا تۇتۇپتۇ

«تالادا ھېيت ئوينىسا، ئۆيدە روزا تۇتۇپتۇ» غا قاراڭ، 95 - بەت

تېكىنى سورىماي ئۈزۈمنى يە

吃饭不管盐价钱 chī fàn bù guǎn yán jià qián

吃粮不管事 chī liáng bù guǎn shì

吃烧饼不问麦子价 chī shāo bǐng bù wèn mài zi jià

别（少）管闲事 biè (shǎo) guǎn xián shì

不管（管他）三七二十一 bùguǎn (guǎn tā) sān qī èr shí yī

تېكىنىڭ بويىغا قاراپ بۆرە ئاچ قاپتۇ

我靠你等饿到天明 wǒ kào nǐ děng è dào tiān míng

تىرىناق ئەتىنى ئايرىلماس

唇齿相依 chún chǐ xiāng yī

唇亡齿寒 chún wáng chǐ hán

تىرىشچانغا قىرىق ھۈنەر ئازلىق قىلار

勤人不嫌手艺多 qín rén bù xián shǒu yì duō

艺不压身 yì bù yā shēn

تىرىشقان كامال تاپار، تىرىشمىغان (ھورۇن) زاۋال تاپار

人勤家兴旺，人懒家败亡 rén qín jiā xīng wàng, rén lǎn

jiā bài wáng

تىرىكچىلىكنىڭ بەرىكتى ياخشى خوتۇن بىلەن

妻贤家道兴 qī xián jiā dào xīng

تىرىككە ئۆي تېپىلار، ئۆلۈككە گۆر

生有地，死有方 shēng yǒu dì, sǐ yǒu fāng

有佛不怕无殿坐 yǒu fó bù pà wú diàn zuò

تىز پۈكۈپ ياشىغىچە، تىك تۇرۇپ ئۆلگەن ياخشى

宁肯站着死，决不跪着生 nìng kěn zhàn zhe sǐ, jué bù guì zhe shēng

跪着活，不如站着死 guì zhe huó, bù rú zhàn zhe sǐ

与其跪着活，不如站着死 yǔ qí guì zhe huó, bù rú zhàn zhe sǐ

تىزلەشكەننىڭ تىزىنى پۈك، پەللىلەشكەننىڭ بېلىنى

不甘示弱 bù gān shì ruò

تىزىنى باسسا مېزى قويۇپتۇ

这头按倒那头翘 zhè tóu àn dǎo nà tóu qiào

按倒（下）葫芦起来瓢 àn dǎo (xià) hú lu qǐ lai piáo

按倒葫芦瓢起来 àn dǎo hú lu piáo qǐ lai

按倒葫芦瓢又起 àn dǎo hú lu piáo yòu qǐ

按下葫芦浮起瓢 àn xià hú lu fú qǐ piáo

踩一头儿撬一头儿 cǎi yī tóu qiào yī tóu

踏下这个那个翘 tà xià zhè ge nà ge qiào

欲盖弥彰 yù gài mí zhāng

此起彼伏 cǐ qǐ bǐ fú

破绽百出 pò zhàn bǎi chū

一波未平，一波又起 yī bō wèi píng, yī bō yòu qǐ

捉襟见肘 zhuō jīn jiàn zhǒu

تىزىنى باسساڭ مېزى چىقار

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

تىك تۇرۇپ ئۆلگەن دۇرۇس، تىز پۈكۈپ ياشاش نومۇس

«تىز پۈكۈپ ياشىغىچە، تىك تۇرۇپ ئۆلگەن ياخشى» غا قاراڭ، مۇشۇ

بەت

تىغ يارىسى كېتەر، تىل يارىسى كەتمەس

刀伤易治，口伤难医 dāo shāng yì zhì, kǒu shāng nán yī

تىل - دىل ئۆيىنىڭ ئاچقۇچى

تۆۋەندىكىگە قاراڭ

تىل - دىلنىڭ ئاچقۇچى

话是开心的钥匙 huà shì kāi xīn de yào shi

تىل - دىلنىڭ گۇۋاھچىسى

口是心苗 kǒu shì xīn miáo

تىل قىلىچتىن ئۆتكۈر

一言撞倒山 yī yán zhuàng dǎo shān

تىلەپ ئالغان تىزغا يەتمەس

借来的衣裳不合体 jiè lái de yī shang bù hé tǐ

借来的水不解渴 jiè lái de shuǐ bù jiě kě

تىلەمچىنىڭ خالىتىسى تولىسمۇ كۆزى تولىماس

吃着碗里，望（看）着锅里 chī zhe wǎn li, wàng (kàn) zhe guō li

تىلدىن كەلگەن قولدىن كەلسە، ھەركىم پادىشاھ بولۇر

蚂蚁说不成大象，蚊子说不成飞机 mǎ yǐ shuō bu chéng dà xiàng, wén zi shuō bu chéng fēi jī

تىللاشقاندا ئېغىزدىن ياخشى گەپ چىقماستىن

相骂无好言（嘴） xiāng mà wú hǎo yán (zuǐ)

相骂没好口 xiāng mà méi hǎo kǒu

骂人没好口 mà rén méi hǎo kǒu

تىلنىڭ تېگىدە تىل بار

«گەپنىڭ تېگىدە گەپ بار» غا قاراڭ، 228 - بەت

تىلنىڭ تىلى بار

«گەپنىڭ تېگىدە گەپ بار» غا قاراڭ، 228 - بەت

تىلىنىڭ ئۇستىخىنى يوق

舌头无骨，可以圆扁四方 shé tou wú gǔ, kě yǐ yuán biǎn sì fāng

舌头无骨，随圆随阔 shé tou wú gǔ, suí yuán suí kuò
舌头是软的 shé tou shì ruǎn de

话由人说 huà yóu rén shuō

تىلى تۈزۈك، دىلى بۇزۇق

تۆۋەندىكىگە قاراڭ

تىلى شېكەر، دىلى زەھەر

口甜心辣 kǒu tián xīn là

口头甜如蜜，心头黑如漆 kǒu tou tián rú mì, xīn tou hēi rú qī

口蜜腹剑 kǒu mì fù jiàn

口善心不善 kǒu shàn xīn bù shàn

口不应心 kǒu bù yìng xīn

口是心非 kǒu shì xīn fēi

八哥嘴巴，毒蛇心 bā ge zuǐ ba, dú shé xīn

白糖嘴巴，砒霜心 bái táng zuǐ ba, pī shuāng xīn

嘴甜心苦 zuǐ tián xīn kǔ

تىنىچ كۆڭۈلگە تۈزسىز ئوماچ

只要情意好，清水也香甜 zhǐ yào xīn qíng hǎo, qīng shuǐ yě xiāng tián

只要心情好，粗茶淡饭也香 zhǐ yào xīn qíng hǎo, cū chá dàn fàn yě xiāng

心安茅屋稳 xīn ān máo wū wěn

ج

جاپا تارتمىغىچە (چەكمىگىچە) ھالاۋەت يوق

不吃苦头，尝不到甜头 bù chī kǔ tou, cháng bu dào tián tou

不吃苦中苦，难得（哪有）甜上甜 bù chī kǔ zhōng kǔ, nán dé (nǎ yǒu) tián shàng tián

不吃黄连苦，怎知蜜甘甜 bù chī huáng lián kǔ, zěn zhī mì gān tián

不吃苦不知福 bù chī kǔ bù zhī fú

جاپا چەكمىگەن ۋاپانىڭ قەدىرىنى بىلمەس

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

جاپانىڭ تېگى راھەت

苦尽甘来 kǔ jìn gān lái

苦去甜来 kǔ qù tián lái

功夫不负有心人 gōng fu bù fù yǒu xīn rén

جاڭگالدا ھاڭرىغان ئېشەك شەھەردە ھاڭرىيالماس

狗肉包子上不了席 gǒu ròu bāo zi shàng bu liǎo xí

جاڭگىلىڭ ئامان بولسا، ئوتۇندىن نېمە غەم

留得青山在，不怕（愁）没柴烧 liú de qīng shān zài, bù pà (chóu) méi chái shāo

有了大青山，不愁没柴禾 yǒu le dà qīng shān, bù chóu méi chái hé

有了青山，还愁柴烧？ yǒu le qīng shān, hái chóu chái shāo?

جالاپنى (زىناخورنى) تۇتساڭ جۈپتى بىلەن تۇت،

ئوغرىنى تۇتساڭ مېلى بىلەن

«ئوغرىنى تۇتساڭ مېلى بىلەن تۇت، زىناخورنى (جالاپنى) تۇتساڭ

جۈپتى بىلەن» گە قاراڭ، 265 - بەت

جان بار يەردە قازا بار

有生就有死 yǒu shēng jiù yǒu sǐ

جان بولسا جاھان، ئاش بولسا قازان

留得青山在，不怕（愁）没柴烧 liú de qīng shān zài, bù pà (chóu) méi chái shāo

只要青山在，不愁无饭吃 zhǐ yào qīng shān zài, bù chóu wú fàn chī

有米不愁无饭吃 yǒu mǐ bù chóu wú fàn chī

جان تۇمشۇققا كەلگەندە خۇدا دەپتۇ (خۇدانى سېغىنىپتۇ)

急来抱佛脚 jí lái bào fó jiǎo

临时抱佛脚 lín shí bào fó jiǎo

平时不烧香，临时抱佛脚 píng shí bù shāo xiāng, lín shí bào fó jiǎo

闲时不烧香，急来抱佛脚 xián shí bù shāo xiāng, jí lái bào fó jiǎo

جان كۈندە چېچەكلىمەس

花无百日红 huā wú bǎi rì hóng

人无千日好 rén wú qiān rì hǎo

花无百日红，人无千日好 huā wú bǎi rì hóng, rén wú qiān rì hǎo

人无千日好，花无百日红 rén wú qiān rì hǎo, huā wú bǎi rì hóng

好景不长 hǎo jǐng bù cháng

一年三百六十天不能天天是晴天大日头 yī nián sān bǎi liù shí tiān bù néng tiān tiān shì qíng tiān dà rì tou

جان چىققاندا (چىققاندىن كېيىن) ياسىنىڭ نېمە كېرىكى

亡羊补牢 wáng yáng bǔ láo

马后炮 mǎ hòu pào

雨过了送伞 yǔ guò le sòng sǎn

贼出关门，迟了 zéi chū guān mén

贼出关门，无补于事 zéi chū guān mén, wú bǔ yú shì

贼出何须再闭门 zéi chū hé xū zài bì mén

贼后关门，雨后作缺 zéi hòu guān mén, yǔ hòu zuò quē

贼走（去）了关门 zéi zǒu (qù) le guān mén

جان چىقىمىغىچە خۇي چىقىماس

本性（秉性）难移 běn xìng (bǐng xìng) nán yí

جان ئېغىزدىن چىقىدۇ، گەپمۇ ئېغىزدىن

说话算数 shuō huà suàn shù

言而有信 yán ér yǒu xìn

جاندىن كەچمىگىچە جانانغا يەتكىلى بولماس

不舍一条命，难得意中人 bù shě yī tiáo mìng, nán dé yì zhōng rén

不入虎穴，焉得虎子 bù rù hǔ xué , yān dé hǔ zǐ

舍不得金弹子，打不住银凤凰 shě bu dé jīn dàn zi, dǎ bu zhù yín fèng huáng

舍不得金弹子，打不着凤凰鸟 shě bu liǎo jīn dàn zi, dǎ bu zháo fèng huáng niǎo

جانغا جان كەلگەندە باتۇر

«باشقا كەلگەندە باتۇر» غا قاراڭ، 54 - بەت

جاھان ساڭا باقمىسا، سەن جاھانغا باق

«زامان ساڭا باقمىسا، سەن زامانغا باق» قا قاراڭ، 153 - بەت

جاھان قاين، سەن شۇيان

«زامان قايان، سەن شۇيان» غا قاراڭ، 153 - بەت

جاھان ئۇششۇقنىڭ

«زامان زورنىڭ» غا قاراڭ، 153 - بەت

جاھاندا مىڭ كىشى، كۆڭۈلدە بىر كىشى

情人眼里出西施 qíng rén yǎn lì chū xī shī

جاھاندىكى قاغىلارنىڭ ھەممىسى قارا

天下乌鸦一般黑 tiān xià wū yā yī bān hēi

处处老鸦一般黑 chù chù lǎo yā yī bān hēi

天下老鸦同黑 tiān xià lǎo yā tóng hēi

جاھاننى سۇ باسسا ئۇشۇقى ھۆل بولماپتۇ

«دۇنيانى سۇ باسسا ئۆردەككە نېمە غەم» گە قاراڭ، 147 - بەت

جاھاننىڭ ئېتىكى كەڭ

海阔凭鱼跃，天高任鸟飞 hǎi kuò píng yú yuè, tiān gāo rèn niǎo fēi

جەڭنىڭ بىرى جەڭ، توققۇزى رەڭ

兵不厌诈 bīng bù yàn zhà

جۈجەم پىش، ئاغزىمغا چۈش

«ئۈجەم پىش، ئاغزىمغا چۈش» كە قاراڭ، 291 - بەت

جىرتاق خوتۇنغا چاپاق ئەر

丑人就有丑人爱，烂锅就有烂锅盖 chǒu rén jiù yǒu chǒu rén ài, làn guō jiù yǒu làn guō gài

鱼找鱼，虾找虾 yú zhǎo yú, xiā zhǎo xiā

鱼恋鱼，虾恋虾 yú liàn yú, xiā liàn xiā

鱼交鱼，虾结虾，蛤蟆找的蛙亲家 yú jiāo yú, xiā jié xiā, há ma zhǎo de wā qīng jia

鱼找鱼，虾找虾，王八找个鳖亲家 yú zhǎo yú, xiā zhǎo xiā, wáng ba zhǎo ge biē qīng jia

鱼找鱼，虾找虾，乌龟找王八 yú zhǎo yú, xiā zhǎo xiā, wū guī zhǎo wáng ba

鱼找鱼，虾找虾，乌龟王八结亲家 yú zhǎo yú, xiā zhǎo xiā, wū guī wáng ba jié qīng jia

蟹恋蟹，虾恋虾，乌龟恋的是王八 xiè liàn xiè, xiā liàn xiā, wū guī liàn de shì wáng ba

山羊找山羊，绵羊找绵羊，一窝落找一窝落 shān yáng zhǎo shān yáng, mián yáng zhǎo mián yáng, yī wō luò zhǎo yī wō luò

兔子找兔子，狐狸找狐狸 tù zǐ zhǎo tù zǐ, hú li zhǎo hú li

人以类聚，物以群分 rén yǐ lèi jù, wù yǐ qún fēn

物以类聚，人以群分 wù yǐ lèi jù, rén yǐ qún fēn

جىق گەپ ئېشەككە يۈك

话多不甜，胶多不粘 huà duō bù tián, jiāo duō bù zhān

语多讨人嫌 yǔ duō tǎo rén xián

话说三遍淡如水 huà shuō sān biàn dàn rú shuǐ

话说三遍无人听 huà shuō sān biàn wú rén tīng

多话不值钱，多吃无滋味 duō huà bù zhí qián, duō chī wú zī wèi

جىقنى دەپ ئازدىن قۇرۇق قاپتۇ

贪多嚼不烂 tān duō jiáo bu làn

جىلە قىلساڭ مۈشۈكمۇ چىشلەيدۇ

耗子急了还咬手 hào zǐ jí le hái yǎo shǒu

兔子不急不咬人 tù zǐ bù jí bù yǎo rén

جىم ياتقان يىلاننى قوزغىما

不要打草惊蛇 bù yào dǎ cǎo jīng shé

جىمغۇرنىڭ چىشى قولتۇقىدا

«ياۋاشنىڭ مۈڭگۈزى (ھۈنرى) ئىچىدە» گە قاراڭ، 330 - بەت

جىمغۇرنىڭ ھۈنرى ئىچىدە

«ياۋاشنىڭ مۈڭگۈزى (ھۈنرى) ئىچىدە» گە قاراڭ، 330 - بەت

جىندىن قېچىپ ئالۋاستىغا ئۇچراپتۇ

躲过了风暴又遭了雨 duǒ guò le fēng bào yòu zāo le yú

躲了雷公，遇了霹雳 duǒ le léi gōng, yù le pī lì

躲了一棒槌，挨了一榔头 duǒ le yī bàng chuí, āi le yī láng tóu

避坑落井 bì kēng luò jǐng

刚跳出灰坑，又落进火坑 gāng tiào chū huī kēng, yòu luò jìn huǒ kēng

逃出龙潭，又入虎穴 táo chū lóng tán, yòu rù hǔ xué

脱了天罗，又逢地网 tuō le tiān luó, yòu féng dì wǎng

جىننىڭ قەستى شاپتۇلدا

醉翁之意不在酒 zuì wēng zhī yì bù zài jiǔ

项庄舞剑，意在沛公 xiàng zhuāng wǔ jiàn, yì zài péigōng

卒子过河，意在吃帅 zú zi guò hé, yì zài chī shuài

鸪鸪树上鸣，意在麻子地 bó jiū shù shàng míng, yì zài má zi dì

别有用心 bié yǒu yòng xīn

جىننىڭ گېپى چىقسا جېنى چىقىپتۇ

谈虎色变 tán hǔ sè biàn

چ

چاپاق خوتۇننىڭ جىرتاق ئېرى بار

«جىرتاق خوتۇنغا چاپاق ئەر» گە قاراڭ، 123 - بەت

چاپاقنىڭ قارىغۇ ئادىشى بار

«جىرتاق خوتۇنغا چاپاق ئەر» گە قاراڭ، 123 - بەت

چاپاننىڭ يېڭىسى ياخشى، دوستىنىڭ كۈنىسى

衣裳新的好，人是旧的好 yī shang xīn de hǎo, rén shì jiù de hǎo

衣裳新的乖，朋友老的好 yī shang xīn de guāi, péng you lǎo de hǎo

衣不如新，人不如旧（故） yī bù rú xīn, rén bù rú jiù(gù)

چاپىنى بارغا مۇشت ئاتاي، جۈۋىسى بارغا دەز كەتسۇن

«قىزىم ساڭا ئېيتاي، كېلىنىم سەن ئىشت» كە قاراڭ، 197 - بەت

چاپىنى يىرتىقنى ئىت تالايتۇ

狗咬穿烂的，人舔穿好的 gǒu yǎo chuān làn de, rén tiǎn chuān hǎo de

چاپىنىغا قارىماي، ئادىمىگە قارا

别看衣衫，要看心灵 bié kàn yī shān, yào kàn xīn líng

人不可貌相 rén bù kě mào xiàng

چاپىنىمدا تۆت يانچۇق، خەجلەي دېسەم بىر پۇڭ يوق

囊空如洗 náng kōng rú xǐ

囊中羞涩 náng zhōng xiū sè

چاپسان بول دېسە، زاغرامنى يەۋالاي دەپتۇ

你急他不急，人闲心不闲 nǐ jí tā bù jí, rén xián xīn bù xián
羊上狼不上，马跳猴不跳 yáng shàng láng bù shàng, mǎ tiào hóu bù tiào

欲快反慢 yù kuài fǎn màn

چاپقىنى ئالىمەن دەپ قارىغۇ قىپتۇ

弄巧成拙 nòng qiǎo chéng zhuō

画虎不成，弄巧成拙 huà hǔ bù chéng, nòng qiǎo chéng zhuō

本想栽朵花，结果落个疤 běn xiǎng zāi duǒ huā, jié guǒ luò ge bā

抱薪救火 bào xīn jiù huǒ

点金成铁 diǎn jīn chéng tiě

矫枉过正 jiǎo wǎng guò zhèng

چاشقان تۆشۈكى ساراي كۆرۈنۈپتۇ

草木皆兵 cǎo mù jiē bīng

چاشقان تۆشۈكىگە پاتىمسا كۆتىگە غەلۋىر ئېسىپتۇ

老鼠进不了洞，还背个萝卜 lǎo shǔ jìn bu liǎo dòng, hái bēi ge luó bo

老鼠自己进不得窝，还要背个萝卜 lǎo shǔ zì jǐ jìn bu dé wō, hái yào bēi ge luó bo

چاشقان ئۆلسە مۈشۈك ھازا تۈتۈپتۇ

猫哭老鼠（耗子） māo kū lǎo shǔ (hào zi)

چاشقان يىغار، پاقا يەر

老鼠不吃，给猫攢着 lǎo shǔ bù chī, gěi māo zǎn zhe

老鼠替猫敛吃 lǎo shǔ tì māo liǎn chī

你打幌子，人家卖油 nǐ dǎ huǎng zi, rén jia mài yóu

不劳而获 bù láo ér huò

چاشقانغا قىيىن، مۈشۈككە ئۈيۈن

«مۈشۈككە ئۈيۈن، چاشقانغا قىيىن» غا قاراڭ، 239 - بەت

چاشقانغا كېپەك ئالدۇرمايدۇ، قوڭغۇزغا تېزەك

铁公鸡一毛不拔 tiě gōng jī yī máo bù bá

寸权必得，寸利必得 cùn quán bì dé, cùn lì bì dé

肉烂在锅里 ròu làn zài guō li

چاشقانغا مۈشۈكتىن چوڭ دۈشمەن يوق

猫是老鼠的天敌 māo shì lǎo shǔ de tiān dī

一物降一物 yī wù xiáng yī wù

چاشقاننىڭ ئۆلگىسى كەلسە مۈشۈكنىڭ قۇيرۇقىغا ئېسىلىپتۇ

老鼠抓猫尾 自己找死 lǎo shǔ zhuā māo wěi zì jǐ zhǎo sǐ

寻死的乌鸦找鹰斗 xún sǐ de wū yā zhǎo yīng dòu

蛤蟆跳在蛇头上 há ma tiào zài shé tóu shang

太岁头上动土 tài suì tóu shang dòng tǔ

چاقمايدىغان چايان يوق

条条蛇咬人 tiáo tiáo shé yǎo rén

چاقنى بۇزغان تانىسى، قىزنى بۇزغان ئانىسى

«خامنى بۇزغان شانسى، قىزنى بۇزغان ئانىسى» غا قاراڭ، 136 -

بەت

چاقىدا گۇناھ يوق، تانىسى بۇزۇق؛ قىزىدا گۇناھ يوق، ئانىسى بۇزۇق

«خامنى بۇزغان شانسى، قىزنى بۇزغان ئانىسى» غا قاراڭ، 136 -

بەت

چاقىرسا ئېتى بار، تۇتسا سېپى

有名有实 yǒu míng yǒu shí

有名有势 yǒu míng yǒu shì

چاقىرغان مېھماننىڭ كۆڭلىنى تاپماق قىيىن (تەس)

请客容易，款客难 qǐng kè róng yì, kuǎn kè nán

چاقىرغاننىڭ ئېتى ئۇلۇغ

«چىللىغاننىڭ ئېتى ئۇلۇغ» قا قاراڭ، 135 - بەت

چاڭگا بۇزۇلسا تۇخۇم ساق قالماس

覆巢无完卵 fù cháo wú wán luǎn

چاۋاك ئىككى قولىدىن چىقىدۇ

«يەككە قولىدىن چاۋاك چىقماس» قا قاراڭ، 332 - بەت

چايناپ بەرگەن تاماقنىڭ (ناننىڭ) تەمى يوق

嚼过的馍没味 jiáo guò de mó méi wèi

别人嚼过的馍没味道 bié rén jiáo guò de mó méi wèi dao

嚼过的甘蔗不甜 jiáo guò de gān zhe bù tián

چاينىماي يۇتقان (يېگەن) تاماقنىڭ تەمى يوق

不嚼碎，不知味 bù jiáo suì, bù zhī wèi

囫圇吞枣不知味 hú lún tūn zǎo bù zhī wèi

چەرچەندە ئېشەك ئۆلۈپتۇ دېسە، ئۆپكىسىنى مەن قۇيغان دەپتۇ

道听途说 dào tīng tú shuō

你说公鸡能下蛋，他说亲眼见；你说砂锅能捣蒜，他说打

不烂 nǐ shuō gōng jī néng xià dàn, tā shuō qīn yǎn

jiàn; nǐ shuō shā guō néng dǎo suàn, tā shuō dǎ bu làn

چەككىنىم جەبىر - جاپا، ئاڭلىغىنىم تەنە - تاپا

吃（费）力不讨好 chī (fèi) lì bù tǎo hǎo

چوڭ باشنى ئاچسا، كىچىك كۆتۈنى ئاچار

大人爬墙，小孩学样 dà rén pá qiáng, xiǎo hái xué yàng

大狗爬墙，小狗看样 dà gǒu pá qiáng, xiǎo gǒu kàn yàng

大姐做鞋，二姐照样 dà jiě zuò xié, èr jiě zhào yàng

父欲行劫，子必杀人 fù yù xíng jié, zǐ bì shā rén

چوڭ بېلىق كىچىك بېلىقنى يەر

大鱼吃小鱼 dà yú chī xiǎo yú

大鱼欺虾，虾欺泥巴 dà yú qī xiā, xiā qī ní ba

چوڭ بېلىق يېنىدا كىچىك بېلىققا كۈن يوق
يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

چوڭ توقاچ پىشقىچە، كىچىك توقاچ كۆيۈپتۇ
تۆۋەندىكىگە قاراڭ

چوڭ توقاچ پىشقىچە، كىچىك توقاچقا ئوت كېتىپتۇ
车还没动，铃铛先响 chē hái méi dòng, líng dang xiānxiǎng
چوڭ دەرەخ كىچىكىگە ئاپەت بوپتۇ

挨着大树不长苗 ái zhe dà shù bù zhǎng miáo
چوڭ دەرەخنى يۆتكەسە تۇتماس

树大不宜挪 shù dà bù yí nuó
树挪死，人挪活 shù nuó sǐ, rén nuó huó
چوڭ دەرەخنىڭ سايىسى چوڭ

大树大阴凉 dà shù dà yìn liáng
树大阴凉大 shù dà yìn liáng dà
树大荫亦大 shù dà yìn yì dà
چوڭ دەرەخنىڭ يىلتىزىمۇ چوڭقۇر بولىدۇ

树大根深 shù dà gēn shēn
چوڭ نان پىشقىچە، كىچىك توقاچ كۆيۈپ كېتىپتۇ
«چوڭ توقاچ پىشقىچە، كىچىك توقاچقا ئوت كېتىپتۇ» غا قاراڭ،
مۇشۇ بەت

چوڭ ئىززەت قىلسا، كىچىك خىزمەت قىلىدۇ
老爱幼，幼敬老 lǎo ài yòu, yòu ài lǎo
چوڭغا چوڭىچە، كىچىككە ئوڭىچە

待人接物要得体 dài rén jiē wù yào dé tǐ
چوڭنىڭ ئەقىلىمۇ چوڭ

人老智多 rén lǎo zhì duō

姜还是老的辣 jiāng hái shì lǎo de là
老姜辣味大，老人经验多 lǎo jiāng là wèi dà, lǎo rén jīng yàn duō

چۆپىدىمۇ يوق، سۈيىدىمۇ يوق

互不相干 hù bù xiāng gān
你采你的花，我做我的蜜 nǐ cǎi nǐ de huā, wǒ zuò wǒ de mì

你是何人他谁 nǐ shì hé rén tā shì shéi
你走你的阳关道，我走我的独木桥 nǐ zǒu nǐ de yáng guān dào, wǒ zǒu wǒ de dú mù qiáo

各走各的阳关道 gè zǒu gè de yáng guān dào
素昧平生 sù mèi píng shēng

چۆچۈرە كۆلدە پىشار، مانتا چۆلدە

煮饺子要水多，蒸包子要蒙锅 zhǔ jiǎo zi yào shuǐ duō , zhēng bāo zi yào méng guō

چۆچۈرە يېمەكتىن مەقسەت - گۆش يېمەك

«جىنىنىڭ قەستى شاپتۇلدا» غا قاراڭ، 125 - بەت

چۆچىرىنى خام ساناپتۇ

蛋尚未孵先数鸡 dàn shàng wèi fū xiān shǔ jī

打错算盘 dǎ cuò suàn pán

图穷匕首见 tú qióng bǐ shǒu jiàn

痴心妄想 chī xīn wàng xiǎng

چۈجىسى كۆپ مېكىيانغا دان تەگمەس

儿多母苦 ér duō mǔ kǔ

一儿一女一枝花，多儿多女累死妈 yī ér yī nǚ yī zhī huā, duō ér duō nǚ lèi sǐ mā

چۈجىنى كۈزدە سانا

秋后算帐 qiū hòu suàn zhàng

不要高兴得太早 bù yào gāo xìng de tài zǎo

چۈشمەك ئاسان، چىقماق يەس

下坡容易，上坡难 xià pō róng yì, shàng pō nán

چۈشمىگەن تاياققا ۋاي دېمە

«تەگمىگەن تاياققا ۋاي دېمە» گە قاراڭ، 98 - بەت

چۈمۈلە يىغار، چاشقان يەر

«چاشقان يىغار، پاقا يەر» گە قاراڭ، 127 - بەت

چۈمۈلنى بازغان بىلەن ئۇرۇپتۇ

杀鸡用了牛刀 shā jī yòng le niú dāo

割鸡用牛刀 gē jī yòng niú dāo

杀鸡焉用牛刀 shā jī yān yòng niú dāo

杀鸡何需宰牛刀 shā jī hé xū zǎi niú dāo

大炮打麻雀 dà pào dǎ má què

高射炮打蚊子 gāo shè pào dǎ wén zi

چېچەن يىگىت يىلان كۆشىگەننى تۇيار

闻音知鸟，闻言知人 wén yīn zhī niǎo, wén yán zhī rén

چېكىشمىگۈچە بېكىشمەس

«تېپىشمىغىچە ئېلىشماس» قا قاراڭ، 114 - بەت

چىچالمىسا پوقىدىن، ئاتالمىسا ئوقىدىن كۆرۈپتۇ

«ئاتالمىغان ئوقىدىن كۆرىدۇ، چىچالمىغان پوقىدىن» غا قاراڭ، 5 - بەت

چىدىغانغا چىققان كوچا

好汉做事好汉当 hǎo hàn zuò shì hǎo hàn dāng

چىدىماسنىڭ نالسى تولا، خۇشياقماسنىڭ باھانسى

懒人嘴多，母狗尿多 lǎn rén zuǐ duō, mǔ gǒu niào duō

懒人事多，懒牛马屎尿多 lǎn rén shì duō, lǎn niú mǎ

shǐ niào duō

懒驴上磨屎尿多 lǎn lú shàng mó shǐ niào duō

چىراغ تۈۋى قاراڭغۇ

灯台不自照 dēng tái bù zì zhào

灯台照人不照己 dēng tái zhào rén bù zhào jǐ

چىراغپايدا چاي ئىچكەن چېچەننى كۆرۈڭ

自作聪明 zì zuò cōng míng

饭上加酒哪里有 fàn shang jiā jiǔ nǎ lǐ yǒu

چىرايغا چاي قويۇپ ئىچكىلى بولماس

美貌买不到牛肉 měi mào mǎi bu dào niú ròu

چىرايلىق پەردازغا مۇھتاج ئەمەس

好女子不在打扮，好马不在加鞭 hǎo nǚ zǐ bù zài dǎ bàn, hǎo mǎ bù zài jiā biān

چىرايلىق چىرايلىق ئەمەس، سۆيگەن چىرايلىق

情人眼里出西施 qíng rén yǎn li chū xī shī

西施出在情人眼 xī shī chū zài qíng rén yǎn

心想谁身上，谁就最漂亮 xīn xiǎng shuí shēn shang, shuí jiù zuì piào liang

爱上的猴子也觉得美丽，看中的角鹿也是天仙 ài shàng de hóu zi yě jué de měi lì, kàn zhòng de jiǎo lù yě shì tiān xiān

爱上的猴子也标致，看中的狗熊也美丽 ài shàng de hóu zi yě biāo zhì, kàn zhòng de gǒu xióng yě měi lì

چىرايلىق يۈزدە ئەمەس، سۆزدە

人美不在貌，而在于其心 rén měi bù zài mào, ér zài yú qí xīn

چىرايىڭ سەت بولسا ئەينەكتىن كۆرمە

脸丑怪不得镜子 liǎn chǒu guài bu dé jìng zi

脸丑怨不得镜子坏 liǎn chǒu yuàn bu dé jìng zi huài

چىرايىڭنىڭ سەتلىكىگە ئەينەك ئەيىبلىك (گۇناھكار) ئەمەس

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

چىرىغنىڭ قانچە بولسا، سايەڭ شۇنچە

高灯远照 gāo dēng yuǎn zhào

高灯照远亮 gāo dēng zhào yuǎn liàng

چىش ئاغرىقى ئاغرىق ئەمەس، چىش ئاغرىغانغا كىشى ئۆلمەس

牙疼不算疼，疼起来就要命 yá téng bù suàn téng, téng

qǐ lai jiù yào mìng

牙疼不算病，疼起来要人命 yá téng bù suàn bìng, téng

qǐ lai yào rén mìng

چىش ئاغرىغانغا ئۆلمەيدۇ، كىشى كېلىپ كۆرمەيدۇ

牙疼不是病，病死人无人问 yá téng bù shì bìng, bìng

sǐ rén wú rén wèn

چىش تۆكۈلۈپ تىل قالىدۇ

齿亡舌存 chǐ wáng shé cún

چىش كولاش بىلەن قورساق تويماس

剔牙缝充不了饥 tī yá fèng chōng bu liǎo jī

چىشىڭنىڭ بارىدا گۆش يە

及时行乐 jí shí xíng lè

白日莫闲过，青春不再来 bái rì mò xián guò, qīng chūn

bù zài lái

吃了是福，穿了是禄 chī le shì fú, chuān le shì lù

今日有酒今日醉 jīn rì yǒu jiǔ jīn rì zuì

今朝有酒今朝醉 jīn zhāo yǒu jiǔ jīn zhāo zuì

有钱便使用，死后一场空 yǒu qián biàn shǐ yòng, sǐ

hòu yī cháng kōng

有权不用，过时作废 yǒu quán bù yòng, guò shí zuò fèi

چىشلەيدىغان ئىت چىشىنى كۆرسەتمەس

恶狗咬人不露牙 è gǒu yǎo rén bù lù yá

چىققان كۆز ئورنىغا چۈشمەس

损有余，补不足 sǔn yǒu yú, bǔ bù zú

چىققىلى بولمايدىغان تاغ يوق، ئۆتكىلى بولمايدىغان دەريا

没有爬不上的高山，没有过不去的河流 méi yǒu pá bu shàng de gāo shān, méi yǒu guò bu qù de hé liú

没有翻不过的高山，渡不过的大河 méi yǒu fān bu guò de gāo shān, dù bu guò de dà hé

没有过不了的河，没有爬不上坡 méi yǒu guò bu liǎo de hé, méi yǒu pá bu shàng de pō

没有过不去的火焰山 méi yǒu guò bu qù de huǒ yàn shān
چىقماق ئاسان، چۈشمەك تەس

上山容易，下山难 shàng shān róng yì, xià shān nán

چىقماقنىڭ چۈشمىكى بار، ئالماقنىڭ بەرمىكى

有上就有下，有借就有还 yǒu shàng jiù yǒu xià, yǒu jiè jiù yǒu huán

چىلىغاننىڭ ئېتى ئۇلۇغ

请客容易，款客难 qǐng kè róng yì, kuǎn kè nán

چىۋىن قورىغان يەرگە قونىدۇ

苍蝇哄走还来 cāng ying hōng zǒu hái lái

چىۋىن قونسا غىڭشىيسەن، كالتەك تەگسە جىم

针扎着疼，砍铡着不疼 zhēn zhā zhe téng, kǎn zhá zhe bù téng

چىۋىننىڭ كۆڭلى گەندىدە

苍蝇飞臭处 cāng ying fēi chòu chù

苍蝇偏向臭处飞 cāng ying piān xiàng chòu chù fēi

خ

خاتالاشمايدىغان دانىشمەن يوق، يېڭىلىمەيدىغان باتۇر

«ئاقىلمۇ ئازىدۇ» غا قاراڭ، 27 - بەت

خالتاڭغا بېقىپ ئۇن تارت، ھالىڭغا بېقىپ ھال تارت

«ھالىڭغا بېقىپ ھال تارت، خالتاڭغا بېقىپ ئۇن تارت» قا قاراڭ،

249 - بەت

خامنى بۇزغان شانسى، قىزنى بۇزغان ئانىسى

大人没教好，小孩爬灶头 dà rén méi jiào hǎo, xiǎo hái pá zào tou

大人爬墙，小孩学样 dà rén pá qiáng, xiǎo hái xué yàng

大狗爬墙，小狗看样 dà gǒu pá qiáng, xiǎo gǒu kàn yàng

خان تۇتىدۇ مەنسەپ ، پۇقرانىڭ بېشىغا دەسسەپ

一朝权在手，谁敢不低头 yī zhāo quán zài shǒu , shéi gǎn bù dī tóu

خانغا يارىغان ئېشىم تازغا يارماپتۇ

羊羹虽美，众口难调 yáng gēng suī měi, zhòng kǒu nántiáo

خاننى كۆرسە مەدداھمۇ گاچىلىشىدۇ

一鸟入（进）林，百鸟压（哑）音 yī niǎo rù (jìn) lín , bǎi niǎo yā (yǎ) yīn

一人入（进）林，百鸟压（哑）音 yī rén rù (jìn) lín ,

bǎi niǎo yā (yǎ) yīn

一人入森林，百鸟不作声 yī rén rù sēn lín, bǎi niǎo bù zuò shēng

خاننىڭ ھاجىتى پۇقراغىمۇ چۈشەر

«پادشاھنىڭ ھاجىتى پۇقراغىمۇ چۈشەر» گە قاراڭ، 83 - بەت

خەق چايناپ بەرگەن تاماقنىڭ تەمى يوق

«چايناپ بەرگەن تاماقنىڭ تەمى يوق» قا قاراڭ، 129 - بەت

خەقنىڭ تەرىتىدە ناماز ئوقۇپتۇ

تۆۋەندىكىگە قاراڭ

خەقنىڭ جۇۋىسىدا تەرلەپتۇ

借花献佛 jiè huā xiàn fó

借（拿）野猪还愿 jiè (ná) yě zhū huán yuàn

寄人篱下 jì rén lí xià

因人成事 yīn rén chéng shì

跟着大树得乘凉 gēn zhe dà shù dé chéng liáng

赖衣求食 lài yī qiú shí

把官路当人情 bǎ guān lù dāng rén qíng

خەقنىڭ شەھىرىدە (يۇرتىدا) سۇلتان بولغىچە،

ئۆز شەھىرىگىدە (يۇرتۇڭدا) ئۇلتاڭ بول

金窝银窝，不如自己的草窝 jīn wō yín wō, bù rú zì jǐ de cǎo wō

金家银家，不如自己穷家 jīn jiā yín jiā, bù rú zì jǐ qióng jiā

宁当（为、做）鸡头（鸡首、鸡口），不为（当、做）牛后（牛尾） nìng dāng (wéi 、 zuò) jī tóu (jī shǒu 、 jī kǒu), bù wéi (dāng 、 zuò) niú hòu (niú wěi)

خەقنىڭ ئېشىنى يېسەڭ تىلىڭ قىسقارار

吃了人家的嘴短 chī le rén jiā de zuǐ duǎn

吃了人家的嘴巴软 chī le rén jiā de zuǐ ba ruǎn

吃了人的嘴软，拿了人的手（理）短 chī le rén de zuǐ ruǎn, ná le rén de shǒu (lǐ) duǎn

吃人家的嘴软，拿人家的手（理）短 chī rén jia de zuǐ ruǎn, ná rén jia de shǒu (lǐ) duǎn

寄人篱下，有苦难言 jì rén lí xià, yǒu kǔ nán yán

خەلپىتىم (خەلپەم) كۈلمەيدۇ، كۈلسە تېلىقىدۇ

不鸣则已，一鸣惊人 bù míng zé jǐ, yī míng jīng rén

不下则已，一下倾盆 bù xià zé jǐ, yī xià qīng pén

خەلق ئېيتىماس، ئېيتسا خاتا بولماس

众口一词，有口难辩 zhòng kǒu yī cí, yǒu kǒu nán biàn

خەمەك پېلەكتىن يىراق چۈشمەيدۇ

«پېلەكتىن خەمەك يىراق چۈشمەيدۇ» غا قاراڭ، 90 - بەت

خوتۇن كىشىنىڭ چېچى ئۇزۇن، ئەقلى قىسقا

女人头发长，见识短 nǚ rén tóu fà cháng, jiàn shi duǎn

خوجامنىڭ خوجىسى بار، چامغۇرنىڭ ئورمىسى

«خوجامنىڭ خوجىسى بار، چامغۇرنىڭ ئورمىسى» غا قاراڭ، 173 - بەت

خوجامنىڭ قورسىقى توق، قۇلى بىلەن كارى يوق

«خوجامنىڭ قورسىقى توق، قۇلى بىلەن كارى يوق» قا قاراڭ، 174 -

بەت

خوجامنىڭ قورسىقى توق، قۇلىدىن خەۋىرى يوق

«خوجامنىڭ قورسىقى توق، قۇلىدىن خەۋىرى يوق» قا قاراڭ، 174 -

بەت

خوجامنىڭ قورسىقى توق، قىلغىلى ئىشى يوق

«خوجامنىڭ قورسىقى توق، قىلغىلى ئىشى يوق» قا قاراڭ، 174 -

بەت

خوراز چىللىمىسىمۇ تاڭ ئاتىدۇ

公鸡不啼，天照样亮 gōng jī bù tí, tiān zhào yàng liàng

没鸡叫天也亮 méi jī jiào tiān yě liàng

公鸡不报晓，太阳照旧升 gōng jī bù bào xiǎo, tài yáng zhào jiù shēng

鸡叫天亮，鸡不叫也天亮 jī jiào tiān liàng, jī bù jiào yě tiān liàng

有鸡叫天明，没鸡叫天也明 yǒu jī jiào tiān míng, méi jī jiào tiān yě míng

有鸡叫天明，无鸡叫也天亮 yǒu jī jiào tiān míng, wú jī jiào yě tiān liàng

有鸡天也亮，没鸡天也明 yǒu jī tiān yě liàng, méi jī tiān yě míng

خویمۇ سەنەم سالغۇم بار، پۈتۈم قوپال، قولۇم گال

心有余而力不足 xīn yǒu ér lì bù zú

خۇپتەندىن قېچىپ تەۋەرگە تۇتۇلۇپتۇ

避坑落井 bì kēng luò jǐng

刚跳出灰坑，又落进火坑 gāng tiào chu huī kēng, yòu luò jìn huǒ kēng

躲过了风暴又遭了雨 duǒ guò le fēng bào yòu zāo le yǔ

躲了雷公，遇了霹雳 duǒ le Léi gōng, yù le pī lì

躲了一棒槌，挨了一榔头 duǒ le yī bàng chuí, ái le yī láng tou

躲一枪，挨一刀子 duǒ yī qiāng, ái yī dāo zi

逃出龙潭，又入虎穴 táo chū lóng tán, yòu rù hǔ xué

脱了天罗，又逢地网 tuō le tiān luó, yòu féng dì wǎng

خۇدا ئۇرغاننى خۇدابهردى (خۇدابهردىكلام) قوشلاپ ئۇرۇپتۇ

祸不单行 huò bù dān xíng

烂船偏遇当头浪 làn chuán piān yù dāng tóu làng

破船又逢对头风 pò chuán yòu féng duì tóu fēng

破屋遇上逢阴雨 pò wū yù shàng lián yīn yǔ

上水船偏遇着顶头风 shàng shuǐ chuán piān yù zhǎo dǐng tóu fēng

屋漏又逢连夜雨 wū lòu yòu féng lián yè yǔ

行船又遇当头风 xíng chuán yòu yù dāng tóu fēng

越穷越见鬼，越冷越刮风 yuè qióng yuè jiàn guǐ, yuè lěng yuè guā fēng

落井下石 luò jǐng xià shí

雪上加霜 xuě shàng jiā shuāng

خۇدانىڭ بۇيرۇقسىز قىل تەۋرىمەيدۇ

万事不由人做主，一生都是命安排 wàn shì bù yóu rén, yī shēng dōu shì mìng ān pái

万般皆是命，半点不由人 wàn bān jiē shì mìng, bàn diǎn bù yóu rén

天自有安排处 tiān zì yǒu ān pái chù

خۇدانىڭ كۈنى ئۇزۇن

来日方长 lái rì fāng cháng

خۇشياقماستى ئىشقا بۇيرۇساڭ ئالتىنچى ئايدا قولى توڭلار

«ھورۇننى ئىشقا بۇيرۇساڭ ئالتىنچى ئايدا قولى توڭلار» غا قاراڭ،

257 - بەت

خېچىر توقماقتا سەمرىدۇ

不打不成材 bù dǎ bù chéng cái

人是苦虫，不打不成 rén shì kǔ chóng, bù dǎ bù chéng

棍棒出孝子 gùn bàng chū xiào zǐ

خېمىر ئۇچىدىن پېتىر

«سۇ باشتىن لاي» غا قاراڭ، 162 - بەت

خل خىلى بىلەن، پىچاق قىنى بىلەن

تۆۋەندىكىگە قاراڭ

خىل خىلى بىلەن، تۈر تۈرى بىلەن

物以类聚，人以群分 wù yǐ lèi jù, rén yǐ qún fēn

人以类聚，物以群分 rén yǐ lèi jù, wù yǐ qún fēn

半斤配五两 bàn jīn pèi wǔ liǎng

凤凰不入乌鸦队 fèng huáng bù rù wū yā duì

啥人找啥人，鸭子找的摆尾阵 shá rén zhǎo shá rén, yā
zi zhǎo de bǎi wěi zhèn

丑人就有丑人爱，烂锅就有烂锅盖 chǒu rén jiù yǒu chǒu

rén āi, làn guō jiù yǒu làn guō gài

叫花子也有三个穷朋友 jiào huā zi yě yǒu sān ge qióng
péng you

鱼找鱼，虾找虾 yú zhǎo yú, xiā zhǎo xiā

鱼恋鱼，虾恋虾 yú liàn yú, xiā liàn xiā

خىل خىلى بىلەن، كەتمەن سېپى بىلەن

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

خىل خىلىدا ياخشى، پىچاق قىنىدا

«خىل خىلى بىلەن، تۈر تۈرى بىلەن» گە قاراڭ، مۇشۇ بەت

خىل خىلىغا، گۈل گۈلىگە

«خىل خىلى بىلەن، تۈر تۈرى بىلەن» گە قاراڭ، مۇشۇ بەت

د

داپ - ھەممە سازنىڭ ئەيىبىنى ياپ

七分锣鼓三分唱 qī fēn luó gǔ sān fēn chàng

داپچىنىڭ دېيى يېرىلسا، گەردىشى مايىمۇنغا ئويۇنچۇق بوپتۇ

鼓破众人插 gǔ pò zhòng rén lái

鼓破乱人捶，墙倒众人推 gǔ pò luàn rén chuī, qiáng dǎo zhòng rén tuī

داپقا بېقىپ ئۇسسۇل

多大的锅配多大的勺 duō dà de guō pèi duō dà de sháo

见风使舵（帆） jiàn fēng shǐ duò (fān)

见风使舵，就水湾船 jiàn fēng shǐ duò, jiù shuǐ wān chuán

见风使帆，顺水撑船 jiàn fēng shǐ fān, shùn shuǐ chēng chuán

看风使船 kàn fēng shǐ chuán

看风头使舵 kàn fēng tóu shǐ duò

看风使舵，顺水行舟 kàn fēng shǐ duò, shùn shuǐ xíng zhōu

顺风使帆 shùn fēng shǐ fān

داپودا ئۆردەك ئېتىپتۇ

大炮打麻雀 dà pào dǎ má què

高射炮打蚊子 gāo shè pào dǎ wén zi

دادام قازناقتا يوق

«ئانام قازناقتا يوق» قا قاراڭ، 5 - بەت

دادامغا يوق پۇرچاق، ئانامغا نەدە

«كانايغا يوق، سۇنايغا نەدە» گە قاراڭ، 201 - بەت

داڭقىنى ئاڭلىغاندىن ئۆزىنى كۆرگەن ئەلا

闻名不如见面 wén míng bù rú jiàn miàn

دانىنى بۇ يەردە يەپ، باشقا يەردە تۇخۇملاپتۇ

«دانىنى ئۆيدە يەپ، خەقنىڭكىدە كاكىلاپتۇ» غا قاراڭ، مۇشۇ بەت

دانىنى كۆرگەن قۇش قىلتاقنى كۆرمەس

鱼见食不见钩 yú jiàn shí bù jiàn gōu

دانىنى ئۆيدە يەپ، تالادا تۇخۇملاپتۇ

تۆۋەندىكىگە قاراڭ

دانىنى ئۆيدە يەپ، خەقنىڭكىدە كاكىلاپتۇ

吃里爬外 chī lǐ pá wài

东食西宿 dōng shí xī sù

دەرەخ چوڭ بولسا سايىسىمۇ چوڭ بولىدۇ

«چوڭ دەرەخنىڭ سايىسى چوڭ» غا قاراڭ، 130 - بەت

دەرەخ چوڭ بولسا يىلتىزىمۇ چوڭقۇر بولىدۇ

«چوڭ دەرەخنىڭ يىلتىزىمۇ چوڭقۇر بولىدۇ» غا قاراڭ، 130 - بەت

دەرەخ كېسىلسە كۆتۈكى قالار

墙倒不倒基 qiáng dǎo bù dǎo jī

دەرەخ ئون يىلدا يېتىلەر، ئادەم ئەللىك (يۈز) يىلدا

«ئادەم ئەللىك (يۈز) يىلدا يېتىلەر، دەرەخ ئون يىلدا» غا قاراڭ، 11

- بەت

دەرەخ ئۆرۈلسە (يىقىلسا) مايىمۇن توزۇپتۇ

树倒猢猻散 shù dǎo hú sūn sàn

树倒猢猻四下跑 shù dǎo hú sūn sì xià pǎo

大树一倒，猢猻乱跑 dà shù yī dǎo. hú sūn luàn pǎo

دەرەخنى نوتا ۋاقتىدا ئەگ

嫩树容易弯 nèn shù róng yì wān

树小扶直易，树大扳直难 shù xiǎo fú zhí yì, shù dà bān zhí nán

树大了难揉，人大了难教 shù dà le nán róu, rén dà le nán jiào

دەرەخنىڭ شېخىدىن تارتساڭ غولى ئېگىلەر

牵动树枝树杆摇 qiān dòng shù zhī shù gān yáo

提起葫芦根也动 tí qǐ hú lu gēn yě dòng

牵动藤儿带动瓜 qiān dòng téng er dài dòng guā

دەرد بار، دەرمەن يوق

敢怒而不敢言 gǎn nù ér bù gǎn yán

忍气吞声 rěn qì tūn shēng

饮泣吞声 yǐn qì tūn shēng

دەرد كەلسە جۈپ، دۆلەت كەلسە تاق

祸不单行，福无双至 huò bù dān xíng, fú wú shuāng zhì

福无双至，祸不单行 fú wú shuāng zhì, huò bù dān xíng

دەرد كەلسە قوشلاپ كېلىدۇ، بىر - بىرىنى باشلاپ كېلىدۇ

祸不单行 huò bù dān xíng

闭门家中坐，祸从天上来 bì mén jiā zhōng zuò, huò

cóng tiān shàng lái

دەردنى دەرمەن بىلۇر، كېسەلنى تارتقان بىلۇر

同病（疾）相怜 tóng bìng (jí) xiāng lián

同病（疾）相怜，同忧相救 tóng bìng (jí) xiāng lián ,

tóng yōu xiāng jiù

齿痛方知齿痛人 chǐ tòng fāng zhī chǐ tòng rén

دەردى يوق ئالەمدە يوق

人无远虑，必有近忧 rén wú yuǎn lǜ, bì yǒu jìn yōu

人无近虑，必有远忧 rén wú jìn lǜ, bì yǒu yuǎn yōu

无远虑者，必有近忧 wú yuǎn lǜ zhě, bì yǒu jìn yōu

دەريا بېلىقسىز بولماس

有河就有鱼 yǒu hé jiù yǒu yú

دەريا تاشسا ئۆردەككە نېمە غەم

«دۇنيانى سۇ باسسا، ئۆردەككە نېمە غەم» گە قاراڭ، 147 - بەت

دەريا تاشسا ئۆردەكنىڭ نېمە ئىشى

«دۇنيانى سۇ باسسا، ئۆردەككە نېمە غەم» گە قاراڭ، 147 - بەت

دەريادىكى بېلىقنىڭ باھاسى يوق

河里的鱼莫问价 hé lǐ de yú mò wèn jià

دەريانى توسقىلى بولۇر، ئەلنىڭ ئاغزىنى توسقىلى بولماس

众口难堵 zhòng kǒu nán dǔ

دەزى يوق تۇخۇمغا چىۋىن قونماس

苍蝇不叮无缝的蛋 cāng ying bù dīng wú fèng de dàn

دەۋاگەر سۇس كەلسە، قارى مۇتھەم بولۇر

人善被人欺，马善被人骑 rén shàn bèi rén qī, mǎ shàn bèi rén qí

善人好欺，善马好骑 shàn rén hǎo qī, shàn mǎ hǎo qí

دەۋانى قازى سورىسۇن

«قوينى قاسساپ سويسۇن» غا قاراڭ، 191 - بەت

دەي دېسەم تىلىم كۆيىدۇ، دېمەي دېسەم دىلىم

敢怒而不敢言 gǎn nù ér bù gǎn yán

话到舌尖上却咽了 huà dào shé jiān shàng què yàn le

左右为难 zuǒ yòu wéi nán

دوپپىسى چۈشسە خۇدانىڭ يېرىگە چۈشىدۇ

上无片瓦，下无插针之地 shàng wú piān wǎ, xià wú chā zhēn zhī dì

上无片瓦，下无寸土 shàng wú piān wǎ, xià wú cùn tǔ

上无片瓦遮身，下无立足之地 shàng wú piān wǎ zhē shēn

ēn, xià wú lì zú zhī dì

头顶无片瓦，脚下无寸土 tóu dǐng wú piān wǎ, jiǎo xià wú cùn tǔ

دوپپىسىنى ئال دېسە، بېشىنى (كالىسىنى) ئايتۇ

«بۇك ئال دېسە كاللا (باش) كېسىتۇ» غا قاراڭ، 66 - بەت

دوست بول سىرنى بىلىپ

交人要交心 jiāo rén yào jiāo xīn

交友交心，浇花浇根 jiāo yǒu jiāo xīn, jiāo huā jiāo gēn

دوستقا مۇھەببەت، دۈشمەنگە نەپرەت

对敌人要狠，对朋友要亲 duì dí rén yào hěn, duì péng you yào qīn

دوستقا ئىناق بول، دۈشمەنگە يىراق بول

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

دوستنىڭ دوستلۇقى بېشىڭغا كۈن چۈشكەندە بىلىنەر

患难临头识朋友 huàn nàn lín tóu shí péng you

患难见朋友 huàn nàn jiàn péng you

患难识知己 huàn nàn shí zhī jǐ

患难之中见友情 huàn nàn zhī zhōng jiàn yǒu qíng

人到难处才见心 rén dào nán chù cái jiàn xīn

遇旱知泉甘，患难见真友 yù hàn zhī quán gān, huàn nàn jiàn zhēn yǒu

دوستنىڭ كۈنسى ياخشى، چاپاننىڭ يېڭىسى

«چاپاننىڭ يېڭىسى ياخشى، دوستنىڭ كۈنسى» غا قاراڭ، 126 -

بەت

دوستنىڭ كۆپلىكى ئەقىل ھەم قۇدرەت

朋友多好攀坡 péng you duō hǎo pān pō

دوستنىڭ ئىچىدە دوست بار

相识满天下，知心有几人 xiāng shí mǎn tiān xià, zhī
xīn yǒu jǐ rén

دوستۇڭ قاغا بولسا، يېيىشنىڭ يوق

«ئۆلىتىڭ قاغا بولسا، يېيىشنىڭ يوق» قا قاراڭ، 292 - بەت

دوستۇڭ ئۈچۈن قان يۈت

为朋友两肋插刀 wèi péng you liǎng lèi chā dāo

为朋友两肋插刀，为朋友死而无怨 wèi péng you liǎng lèi
chā dāo, wèi péng you sǐ ér wú yuàn

为朋友者生，为朋友者死 wèi péng you zhě shēng, wèi
péng you zhě sǐ

دوستۇڭدىن جېنىڭنى ئايما

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

دوستۇمنىڭ كۆڭلىنى ئايپ بويۇمدا قالدى

«كۆڭۈلچەكنىڭ كۆتى ئوچۇق» قا قاراڭ، 213 - بەت

دۇتار تارىسى ساتاردا يوق، بىلىمسىز كىشى قاتاردا

人生不读书，活着不如猪 rén shēng bù dú shū, huó zhe
bù rú zhū

دۇنيا دېگەن جانغا زىق

财多惹祸 cái duō rě huò

دۇنيا دېگەن قولنىڭ كىرى

«پۇل دېگەن قولنىڭ كىرى» غا قاراڭ، 88 - بەت

دۇنيا ئىشىنى ئاخىرەتكە قالدۇرما

«بۈگۈنكى ئىشنى ئەتىگە قويما» غا قاراڭ، 67 - بەت

دۇنيانى سۇ باسسا، ئۆردەككە نېمە غەم

洪水淹没了世界，鹅和鸭子不发愁 hóng shuǐ yān mò le
shì jiè, é hé yā zi bù fā chóu

水大漫不过鸭子 shuǐ dà mǎn bu guò yā zi

水再涨淹不过鸭背 shuǐ zài zhǎng yǎn bu guò yā bèi

水涨鸭子浮 shuǐ zhǎng yā zi fú

دۆتكە نەسبەت كار قىلماس

春风不入驴耳朵 chūn fēng bù rù lú ěr duo

دۆڭنى كۆرۈپ تاغ دېمە، گۈلى كۆرۈپ باغ دېمە

别走马观花，要下马观花 bié zǒu mǎ guān huā, yào xià mǎ guān huā

دۆڭنىڭ ئارقىسىدىن ئابدۇراخمان قوپۇپتۇ

半路上杀出个程咬金来 bàn lù shang shā chū ge chéng yǎo jīn lai

半路上杀出个李逵来 bàn lù shang shā chū ge lǐ kuí lai

半路上钻出个杨排风 bàn lù shang zuān chū ge yáng pái fēng

دۆلەت كەلسە قوش كەپتۇ

«ئامەت كەلسە قوش كەپتۇ» غا قاراڭ، 35 - بەت

دۈشمەن سىرىڭنى ئوغرىلايدۇ، دوست خاتايىڭنى توغرىلايدۇ

不是知者不与谈 bù shì zhī zhě bù yǔ tán

不对知音不可弹 bù duì zhī yīn bù kě tán

دۈشمەنگە شەپقەت - ئۆزۈڭگە كۈلپەت

对敌人的宽容，就是对自己的残忍 duì dí rén de kuān róng, jiù shì duì zì jǐ de cán rěn

دۈشمەننى سەل چاغلىساڭ بېشىڭغا چىقار

轻敌者必败 qīng dí zhě bì bài

养虎自遗患 yǎng hǔ zì yí huàn

دۈشمىنىڭنى ئۆيۈڭگە يولاتما، قارايماچنى يېرىڭگە (يېغىڭغا)

不要引狼入室 bù yào yǐn láng rù shì

不要引水入墙 bù yào yǐn shuǐ rù qiáng

دۈمبىسى قىچىشسا بېشىنى تاتلاپتۇ

«بېشى قىچىشسا دۈمبىسىنى (تاپىنىنى) تاتلاپتۇ» غا قاراڭ، 68 -

بەت

دۈمبىسى قىچىشقان ئېشەك تۈگمەنگە ئۆزى كېلەر

自讨（找）苦吃 zì tǎo (zhǎo) kǔ chī

دېسەم تىلىم كۆيدۇ، دېمەسەم دىلىم

«دەي دېسەم تىلىم كۆيدۇ، دېمەي دېسەم دىلىم» غا قاراڭ، 145 -

بەت

دېمەك ئاسان، قىلماق تەس

说起来容易，做起来难 shuō qǐ lai róng yì, zuò qǐ lai nán

说得容易，办得难 shuō de róng yì, bàn de nán

说时容易，做时难 shuō shí róng yì, zuò shí nán

说的易，行的难 shuō de yì, xíng de nán

话好说，事难做 huà hǎo shuō, shì nán zuò

دېنى يوق خامانغا قۇشقاچ چۈشمەس

没有梧桐树，哪能引得凤凰来 méi yǒu wú tóng shù, nǎ

néng yǐn fēng huáng lái

没有梧桐树，引不了凤凰来 méi yǒu wú tóng shù, yǐn bu

liǎo fēng huáng lái

دىل ئاغرىقىنى تىل بىلدۈرەر

«دىلىڭدا نېمە بولسا تىلىڭدا شۇ» غا قاراڭ، 150 - بەت

دىلى بىرنىڭ تىلى بىر

«دىلى بىرنىڭ ئىشى بىر» گە قاراڭ، مۇشۇ بەت

دىلى بىرنىڭ غېمى بىر

تۆۋەندىكىگە قاراڭ

دىلى بىرنىڭ ئىشى بىر

同声相应，同气相求 tóng shēng xiāng yìng, tóng qì xiāng

qiú

万众一心，黄土变成金 wàn zhòng yī xīn, huáng tǔ biàn chéng jīn

心有灵犀一点通 xīn yǒu líng xī yī diǎn tōng

دېلىڭدا نېمە بولسا تېلىڭدا شۇ

口是心苗 kǒu shì xīn miáo

言为心声 yán wéi xīn shēng

دىمىقى ئۈستۈن ئازگالدا ئۆلەر

眼高脚低的人会摔跤 yǎn gāo jiǎo dī de rén huì diē jiāo

دىنىسىزنىڭ ئەدىبىنى ئىمانسىز بېرەر

恶人自有恶人报 è rén zì yǒu è rén bào

دېۋاننىڭ دوستى ئابدال

叫花子也有三个穷朋友 jiào huā zǐ yě yǒu sān ge qióng péng you

رازى بولمىغان ئاش قورساقنى ئاغرىتار

嗟来之食，吃下去肚子要痛的 jiē lái zhī shí, chī xià qu dù zǐ yào tòng de

راست بىلەن يالغان بىر يەرگە جەم بولالماست

真的假不得，假的真不得 zhēn de jiǎ bu dé, jiǎ de zhēn bu dé

真的假不了，假的真不了 zhēn de jiǎ bu liǎo, jiǎ de zhēn bu liǎo

真的做不得假，假的装不成真 zhēn de zuò bu dé jiǎ, jiǎ de zhuāng bu chéng zhēn

是真假不了，是假真不了 shì zhēn jiǎ bu liǎo, shì jiǎ zhēn bu liǎo

راست گەپ بوسۇغىدىن چىققىچە، يالغان گەپ يەتتە تاغدىن ھالقىپتۇ

好话不出门，坏话传千里 hǎo huà bù chū mén, huài huà chuán qiān lǐ

好事不出门，坏事传千里 hǎo shì bù chū mén, huài shì chuán qiān lǐ

راست ئېيتىشنىڭ قۇتۇلدۇڭ، يالغان ئېيتىشنىڭ تۇتۇلدۇڭ

人要实在，火要虚 rén yào shí zài, huǒ yào xū

رەختى بارنىڭ بەختى يوق، بەختى بارنىڭ رەختى يوق

«بەختى بارنىڭ رەختى يوق، رەختى بارنىڭ بەختى يوق» قا قاراڭ،

58 - بەت

رەقىبىلەر تار يولدا ئۇچرىشار

冤家路窄 yuānjiā lùzhǎi

رەھىم قىلساڭ يامانغا، بالا كېلەر بېشىڭغا

救了落水狗，反被咬 jiù le luò shuǐ gǒu, fǎn bèi yǎo yī kǒu

养虎被虎伤 yǎng hǔ bèi hǔ shāng

养虎遗患 yǎng hǔ yí huàn

养虎自贻灾 yǎng hǔ zì yí zāi

رەھىمى يوق ئادەمدىن، رەھىمى بار ئىت ياخشى

养人无恩，养狗有恩 yǎng rén wú ēn, yǎng gǒu yǒu ēn

养坏人，不如养好狗 yǎng huài rén, bù rú yǎng hǎo gǒu

روڭاخۇن ھېيت ئويناپ، ھېيتاخۇن رۇڭا تۇتۇپتۇ

为他人作嫁衣裳 wèi tā rén zuò jià yī shang

为人辛苦为人忙 wèi rén xīn kǔ wèi rén mǎng

为人辛苦为人忙，枉为他人做嫁衣裳 wèi rén xīn kǔ wèi rén mǎng, wǎng wèi tā rén zuò jià yī shang

ز

زاغراڭنى يەپ، ناغراڭنى چال

安分守己 ān fēn shǒu jǐ

别（少）管闲事 bié (shǎo) guǎn xián shì

زالم زاۋال تاپمىغىچە، ئەل ئامان تاپماس

庆父不死，鲁难未已 qìng fǔ bù sǐ, lǔ nán wèi yǐ

杂草不除，禾苗不壮 zá cǎo bù chú, hé miáo bù zhuàng

زالم قامچىسىنى تاشلاپ ئالم بوپتۇ

放下屠刀，立地成佛 fàng xià tú dāo, lì dì chéng fó

زامان زورنىڭ

力大（力大者）为王 lì dà (lì dà zhě) wéi wáng

强者为王 qiáng zhě wéi wáng

زامان زورنىڭ، تاماشا كورنىڭ

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

زامان ساڭا باقمىسا، سەن زامانغا باق

潮流不随你，你要顺潮流 cháo liú bù suí nǐ, nǐ yào shùn cháo liú

زامان قاين، سەن شۇيان

见（看）风使舵（帆） jiàn (kàn) fēng shǐ duò (fān)

见风使舵，就水湾船 jiàn fēng shǐ duò, jiù shuǐ wān chuán

见风使舵（帆），顺水撑船 jiàn fēng shǐ duò (fān), shùn shuǐ chēng chuán

看风使舵（船） kàn fēng shǐ duò (chuán)

看风头使舵 kàn fēng tóu shǐ duò

看风使舵，顺水撑船 kàn fēng shǐ duò, shùn shuǐ chēng chuán

看风使舵，顺水行舟 kàn fēng shǐ duò, shùn shuǐ xíng zhōu

看水行船，见风转（使）舵 kàn shuǐ xíng chuán, jiàn fēng zhuǎn (shǐ) duò

顺风使帆 shùn fēng shǐ fān

زامانغا باققان دانىشمەن

识时务者为俊杰 shí shí wù zhě wéi jùn jié

زامانغا قاراپ ئىش تۇت، يۇتقانغا قاراپ سۇن پۇت

«زامان قاين، سەن شۇيان» غا قاراڭ، 153 - بەت

زەھەر زەھەرنى قايتۇرىدۇ

以毒攻毒 yǐ dú gōng dú

زىرائەت كۆكىدىن مەلۇم، بالا كىچىكىدىن

«بولىدىغان ئاش (ئاشلىق، زىرائەت) كۆكىدىن مەلۇم» غا قاراڭ، 62

- بەت

زىمىستان كۆرمىگەن بۇلبۇل باھارنىڭ قەدىرىنى بىلمەس

不经冬寒，不知春暖 bù jīng dōng hán, bù zhī chūn nuǎn

زىناخورنى (جالاپنى) تۇتساڭ جۈپتى بىلەن تۇت،

ئوغرىنى تۇتساڭ مېلى بىلەن

«ئوغرىنى تۇتساڭ مېلى بىلەن تۇت، زىناخورنى (جالاپنى) تۇتساڭ

جۈپتى بىلەن» گە قاراڭ، 265 - بەت

زيادە دۇنيا جانغا زىخ

«ئۇشۇق دۆلەت (دۇنيا) جانغا زىخ» قا قاراڭ، 264 - بەت

س

ساب ئالتۇن ئوتتىن قورقماس

真金不怕火 zhēn jīn bù pà huǒ

真金不怕火炼（烧） zhēn jīn bù pà huǒ liàn (shāo)

ساب ھاۋا - تەنگە داۋا

清爽的空气，百病的良药 qīng shuǎng de kōng qì, bǎi bìng de liáng yào

ساپال ئۈچۈن ساق قالغىچە، گۆھەر ئۈچۈن كۈكۈم - تالقان بول

宁肯玉碎，不求瓦全 nìng kěn yù suì, bù qiú wǎ quán

宁为玉碎，不为瓦全 nìng wéi yù suì, bù wéi wǎ quán

ساتىراش باشقا قارايدۇ، موزدۇز پۇتقا (ئاياغقا)

庄稼人看天，打鱼人看潮 zhuāng jia rén kàn tiān, dǎ yú rén kàn cháo

ساختا دوست ئاشكارا دۈشمەندىن يامان

狼披羊皮更阴险 láng pī yáng pí gèng yīn xiǎn

ساراڭ بىلەن تەڭ بولغاننىڭ ئۆزىمۇ ساراڭ

和疯子吵架的人，他自己也是疯子 hé fēng zi chǎo jià de rén, tā zì jǐ yě shì fēng zi

ساراڭ خوتۇنمۇ ساق بالا تۇغىدۇ

拙媳妇生出个好嘴 zhuō xí fù shēng chū ge hǎo zuǐ

ساراڭ يۈگۈرگەن يەرگە ساقمۇ يۈگۈرۈپتۇ

趋之若鹜 qū zhī ruò wù

亦步亦趋 yì bù yì qū

ساراڭنىڭ ئەقلى چۈشتىن كېيىن

«ئەخمەقنىڭ ئەقلى چۈشتىن كېيىن» گە قاراڭ، 41 - بەت
ساراڭنىڭ ئىشىنى خۇدايىم ئوڭشايتۇ
«مۆڭنىڭ ئىشىنى خۇدايىم ئوڭشايتۇ» غا قاراڭ، 238 - بەت
ساردىن لاچىن تۇغۇلۇپتۇ

鸡窝里飞出了金凤凰 jī wō li fēi chū le jīn fèng huáng
鸡窝也能飞出金凤凰 jī wō yě néng fēi chū jīn fèng huáng
老鸦窝里出凤凰 lǎo yā wō li chū fèng huáng
سارمۇ چۆچىنىڭ چوڭۇلدىغىغا خۇش

猫儿好玩，老鼠流泪 māor hǎo wán, lǎo shǔ liú lèi
سارنىڭ مەقسىتى چۆچىنى ئېلىشتا ئەمەس ، چوڭۇلدېتىشتا
يۇقىرىدىكىگە قاراڭ
ساقال دېگەن ئۆچكىدىمۇ بار

勿倚老卖老 wù yǐ lǎo mài lǎo
ساقالدىكى ئاشقا قورساق تويماي

胡子上的饭粒儿填不饱肚子 hú zi shàng de fàn lì r tián bu
bǎo dù zi

露水不能解渴 lù shuǐ bù néng jiě kě

杯水车薪 bēi shuǐ chē xīn

无济于事 wú jì yú shì

ساقلىساڭ يۈز كۈنلۈك، ساقلىمىساڭ بىر كۈنلۈك
大吃大喝眼前香，细水长流千日甜 dà chī dà hē yǎn
qián xiāng, xì shuǐ cháng liú qiān rì tián

ساقلىقىڭ - بايلىقىڭ

«تەن ساقلىق - تۈمەن بايلىق» قا قاراڭ، 99 - بەت

ساڭا گەپ يوق، مۈشۈككە بەز

无可奉告 wú kě fèng gào

سامان خەقنىڭ بولغان بىلەن، سامانلىق ئۆزۈڭنىڭ

贪食大肚，大便叫苦 tān shí dà dù, dà biàn jiào kǔ

سامساق، ئۇنى يېگەننىڭ تېنى ساق

大蒜是个宝，常吃身体好 dà suàn shì ge bǎo, cháng chī shēn tǐ hǎo

ساندا بار، ساپادا يوق

滥竽充数 làn yú chōng shù

有量无质 yǒu liàng wú zhì

有名无实 yǒu míng wú shí

سانماي سەككىز دېمە

别听（见）风就是雨 bié tīng (jiàn) fēng jiù shì yǔ

信口开河（合） xìn kǒu kāi hē (hé)

ساھىبخان ھېماندوست بولسا، ئۆيىدىن مېھمان ئۆكسىمەس

主雅客来勤 zhǔ yǎ kè lái qín

ساۋابىنىڭ تېگى (قوڭى، كۆتى) تۆشۈك

好心成了驴肝肺 hǎo xīn chéng le lú gān fèi

好心当成驴肝肺 hǎo xīn dāng chéng lú gān fèi

好心（不得）无好报 hǎo xīn (bù dé) wú hǎo bào

烧香不成，反引出鬼来 shāo xiāng bù chéng, fǎn yǐn chū guǐ lái

恩将仇报 ēn jiāng chóu bào

سايدا تاش تېپىلماپتۇ، ئاختامىدا داڭگال

瓜里挑瓜，看个（挑得）眼花 guā li tiāo guā, kàn ge (tiāo de) yǎn huā

سايدا تاشنىڭ سانى يوق

天上多少星，船上多少钉 tiān shang duō shao xīng, chuán shang duō shao dīng

数不胜数 shǔ bù shèng shǔ

سايدا ياتقان قاشتېشىنىڭ قەدىرى يوق

物出（离）乡贵 wù chū (lí) xiāng guì

سەت گىرىمگە ئامراق

丑人爱打扮 chǒu rén ài dǎ ban

脸丑的人爱搽粉 liǎn chǒu de rén ài chá fěn

丑婆娘好搽粉 chǒu pó niáng hào chá fěn

سەتنىڭ كۆزى ئۆسمىدا، تازنىڭ كۆزى پوسمىدا

人丑望衣装，鬓丑望花傍 rén chǒu wàng yī zhuāng, bìn chǒu wàng huā bàng

سەركىسى بولمىغان پادا يولدىن ئازار

群雁无首难成行 qún yàn wú shǒu nán chéng háng

سەللە يوغان باش كىچىك، داستىخان چوڭ نان كىچىك

تۆۋەندىكىگە قاراڭ

سەللە يوغان ئىمان يوق، داستىخان يوغان بىر نان يوق

名不其实 míng bù qí shí

盛名之下，其实难副 shèng míng zhī xià, qí shí nán fù

有名无实 yǒu míng wú shí

桶大声音小 tǒng dà shēng yīn xiǎo

小人自大，小水声大 xiǎo rén zì dà, xiǎo shuǐ shēng dà

سەللىسى مۇسۇلمان، ئۆزى كاپىر

名不其实 míng bù qí shí

سەن بۆرىنى ئايساڭ، بۆرە سېنى تالايدۇ

遇上狼虎，拼命到底，你不揍它，它要吃你 yù shang

láng hǔ, pīn mìng dào dǐ, nǐ bù zòu tā, tā yào chī nǐ

对敌人的宽容，就是对自己的残忍 duì dí rén de kuān róng, jiù shì duì zì jǐ de cán rěn

سەن تارت - مەن تارت، بوش تۇتۇپ چىڭ تارت

«سەن سالا - مەن سالا، ئاتقا ئوتنى كىم سالا» غا قاراڭ، 159 - بەت

سەن تاز دېگىچە، مەن تاز دەۋالاي

恶人（坏人）先告状 è rén (huài rén) xiān gào zhuàng
倒打一耙 dào dǎ yī pá

سەن تاش سانسىڭ، خەلقى قۇم سانايىدۇ

群众过百，能人五十 qún zhòng guò bǎi, néng rén wǔ shí
能人背后有能人 néng rén bèi hòu yǒu néng rén

强人背后有强人 qiáng rén bèi hòu yǒu qiáng rén

强人自有强人降 qiáng rén zì yǒu qiáng rén xiáng

强中更有（还有、自有）强中手 qiáng zhōng gèng yǒu
(hái yǒu, zì yǒu) qiáng zhōng shǒu

强中更有强中手，能人之外有能人 qiáng zhōng gèng yǒu
qiáng zhōng shǒu, néng rén zhī wài yǒu néng rén

强中自有强中手，能人背后有能人 qiáng zhōng zì yǒu
qiáng zhōng shǒu, néng rén bèi hòu yǒu néng rén

强中更有强中手，高人头上有高人 qiáng zhōng gèng yǒu
qiáng zhōng shǒu, gāo rén tóu shàng yǒu gāo rén

سەن تېرىسەن، بالىلارنىڭ ئورۇيدۇ

老子播种，儿子收割 lǎo zǐ bō zhòng, ér zǐ shōu gē

سەن تىنىچ - قوشناڭ تىنىچ

亲为亲好，邻为邻安 qīn wéi qīn hǎo, lín wéi lín ān

一角安，四角安 yī jiǎo ān, sì jiǎo ān

سەن سالا - مەن سالا، ئاتقا ئوتنى كىم سالا

张三推李四 zhāng sān tuī lǐ sì

一个和尚挑水吃，两个和尚抬水吃，三个和尚没水吃 yī
ge hé shàng tiāo shuǐ chī, liǎng ge hé shàng tái shuǐ chī,

sān ge hé shàng méi shuǐ chī

三个和尚没水吃 sān ge hé shàng méi shuǐ chī

سەن ئۆل، مەن ياشاي

有我，没你 yǒu wǒ, méi nǐ

سەن ياخشى - مەن ياخشى، تونۇر قىزىق، نان ياخشى

你好，我好，两好合一好 nǐ hǎo, wǒ hǎo, liǎng hǎo hé yī hǎo

你不说他头秃，他不说你眼睛 nǐ bù shuō tā tóu tū, tā bù shuō nǐ yǎn xiǎo

禾好米好，娘好女好 hé hǎo mǐ hǎo, niáng hǎo nǚ hǎo

娘好女好，苗好米好 niáng hǎo nǚ hǎo, miáo hǎo mǐ hǎo

سەن يەرنى ئالدىساڭ (گوللىساڭ)، يەرمۇ سېنى ئالدايدۇ (گوللايدۇ)

人哄地皮，地哄肚皮 rén hǒng dì pí, dì hǒng dù pí

سەن يەرنى ئالدىمىساڭ (گوللىمىساڭ)، يەرمۇ سېنى ئالدىمايدۇ (گوللىمايدۇ)

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

سەن يەرنى باقساڭ، يەر سېنى باقىدۇ

人耕地，地养人 rén gēng dì, dì yǎng rén

سەۋەب قىلساڭ سېۋەتتە سۇ توختايدۇ

有志者事竟成 yǒu zhì zhě shì jìng chéng

功夫不负有心人 gōng fu bù fù yǒu xīn rén

绳锯木断，水滴石穿 shéng jù mù duàn, shuǐ dī shí chuān

事在人为 shì zài rén wéi

天无绝人之路 tiān wú jué rén zhī lù

只要功夫深，铁棒（杵）磨成针 zhǐ yào gōng fu shēn,

tiě bàng (chǔ) mó chéng zhēn

سەۋەبىسىز قىل تەۋرىمەيدۇ

تۆۋەندىكىگە قاراڭ

سەۋەبىسىز ئىش بولماس

事出有因 shì chū yǒu yīn

无风不起浪 wú fēng bù qǐ làng

سەۋر قىلساڭ غورىدىن ھالۋا پىشار (پۈتەر)

«سەۋىنىڭ تېگى (تۈۋى) سېرىق ئالتۇن» غا قاراڭ، مۇشۇ بەت
 سەۋىر قىلغان مەقسەتكە يېتەر
 «سەۋىنىڭ تېگى (تۈۋى) سېرىق ئالتۇن» غا قاراڭ، مۇشۇ بەت
 سەۋىر قىلغان مۇرادىغا يېتەر
 تۆۋەندىكىگە قاراڭ
 سەۋىنىڭ تېگى (تۈۋى) سېرىق ئالتۇن

忍辱负重，洪福齐天 rěn rǔ fù zhòng, hóng fú qí tiān
 忍得一分怒，终身无烦闷 rěn de yī fèn nù, zhōng shēn wú
 fán mèn
 忍得一时忿，终身无恼闷 rěn de yī shí fèn, zhōng shēn
 wú nǎo mèn
 忍得一时之气，免百日之忧（灾） rěn de yī shí zhī qì,
 miǎn bǎi rì zhī yōu (zāi)
 忍得一时之气，免得百日之灾 rěn de yī shí zhī qì, miǎn
 de bǎi rì zhī zāi
 忍气吞声，祸自消 rěn qì tūn shēng, huò zì xiāo
 忍事者安然 rěn shì zhě ān rán

سەۋىدىن خەۋەر يوق، گۈرۈچ دەم يەپ قايتۇ
 车还没动，铃铛先响 chē hái méi dòng, líng dang xiān xiǎng
 巴豆花未开，黄连先结子 bā dòu huā wèi kāi, huáng lián
 xiān jié zǐ

سودىدا دوست يوق

买卖无亲戚 mǎi mài wú qīn qi

سودىنىڭ نېسىسىدىن قاچ

除三不如现二 shē sān bù rú xiàn èr
 除三千不如现八百 shē sān qiān bù rú xiàn bā bǎi

سورا - سورا بىلىم ئاپتۇ، ئويلا - ئويلا كېيىن قايتۇ

多问不吃亏 duō wèn bù chī kuī

多学多知，少学少知，不学不知 duō xué duō zhī, shǎo xué shǎo zhī, bù xué bù zhī

井淘三遍吃甜水，人从三师武艺高 jǐng táo sān biàn chī tián shuǐ, rén cóng sān shī wǔ yì gāo

سوراپ بىلىش ئەيىب ئەمەس

请教别人不蚀本，舌头打个滚 qǐng jiào bié rén bù shǐ běn, shé tou dǎ ge gǔn

鼻子底下长着嘴 bí zi dī xià zhǎng zhe zuǐ

سوراپ - سوراپ مەككىنى تېپىپتۇ

路在嘴边 lù zài zuǐ biān

鼻子底下有一条路 bí zi dī xià yī tiáo lù

鼻子下边就是路 bí zi xià biān jiù shì lù

سوراقچىدىن تۇڭچى (تىلماچ) يامان

阎王好见，小鬼难缠（当） yán wang hǎo jiàn, xiǎo guǐ nán chán (dāng)

大王好见，小鬼难当 dài wang hǎo jiàn, xiǎo guǐ nán dāng

سورغان باتۇرمۇ، بەرگەن باتۇر؟

«قەرز سورىماق - شەھەر سورىماق» قا قاراڭ، 183 - بەت

سورغان بىلىم ئالۇر، ئۇيالغان كېيىن قالۇر

学问学问，不懂就问；不耻下问，才有学问 xuéwen xué wen, bùdǒng jiù wèn; bùchǐ xià wèn, cái yǒu xuéwen

学必好问 xué bì hào wèn

舌头打个滚，知识记一本 shétou dǎge gǔn, zhī shi jì yī běn
问百人，通百事 wèn bǎi rén, tōng bǎi shì

سوقۇشقا خوراز سەرمەس

好斗的公鸡肥不了 hào dòu de gōng jī féi bu liǎo

سۇ باشتىن لاي

上游不清，下游浑 shàng yóu bù qīng, xià yóu hún

上梁不正，下梁歪 shàng liáng bù zhèng, xià liáng wāi

سۇ پەسلەشە تاش كۆرۈنەر

水落石头现 shuǐ luò shí tou xiàn

水落石出 shuǐ luò shí chū

سۇ تۆۋەنگە ماڭىدۇ ، تۆتۈن يۇقىرىغا

水往低处流，鸟往高处飞 shuǐ wǎng dī chù liú, niǎo

wǎng gāo chù fēi

水往下流，鱼向上游 shuǐ wǎng xià liú, yú xiàng shàng yóu

سۇ سايغا ئاقار، ئامەت بايغا

福地留与福人来 fú dì liú yǔ fú rén lái

福人自有天相 fú rén zì yǒu tiān xiàng

سۇ كەلگىچە توغان تۇت

水没来，先叠坝 shuǐ méi lái, xiān dié bà

水不来，先叠坝 shuǐ bù lái, xiān dié bà

未来水，先打坝 wèi lái shuǐ, xiān dǎ bà

未水先打坝 wèi shuǐ xiān dǎ bà

未曾水来先垒坝 wèi céng shuǐ lái xiān lěi bà

未雨绸缪 wèi yǔ chóu móu

山洪未来先筑堤 shān hóng wèi lái xiān zhù dī

防患未然 fáng huàn wèi rán

سۇ كېتىدۇ، تاش قالىدۇ؛ ئوسما كېتىدۇ، قاش قالىدۇ

水流走了石头在 shuǐ liú zǒu le shí tou zài

水落石出 shuǐ luò shí chū

跑了和尚，跑不了庙（寺） pǎo le hé shang, pǎo bu liǎo

miào (sì)

走了和尚，走不了庙 pǎo le hé shang, zǒu bu liǎo miào

官如河水流，绅衿石头在 guān rú hé shuǐ liú, shēn jīn

shí tou zài

سۇ ئۇلغايسا، كېمە كۆتۈرۈلەر

水涨船高 shuǐ zhǎng chuán gāo

سۇ ئېلىپ كەلگەن (كەلتۈرگەن) خار، كوزا سۇندۇرغان (چاققان) ئەزىز
干好事的受气，干坏事的神气 gàn hǎo shì de shòu qì,
gàn huài shì de shén qì

سۇ ئىچكەندە قۇدۇق قازغۇچىنى ئۇنتۇما

吃（喝）水不忘打井人 chī (hē) shuǐ bù wàng dǎ jǐng rén
喝水别忘了挖井人 hē shuǐ bié wàng le wā jǐng rén
饮水思源 yǐn shuǐ sī yuán

سۇ ئىچكىسى يوق كالىنىڭ پاتىگىنى سۇغا تىقساڭمۇ ئىچمەيدۇ

牛不喝水按不住头 niú bù hē shuǐ àn bu zhù tóu

牛不喝水难按角 niú bù hē shuǐ nán àn jiǎo

牛不喝水不能犟饮 niú bù hē shuǐ bù néng jiàng yǐn

强按牛头不喝水 qiǎng àn niú tóu bù hē shuǐ

سۇ يەرنىڭ قېنى، يەر دېھقاننىڭ جېنى

水是庄稼血 shuǐ shì zhuāng jia xuè

庄稼人不离土，学生娃不离书 zhuāng jia rén bù lí tǔ,
xué sheng wā bù lí shū

سۇغا بېرىپ چېلەكنى ئۇنتۇپتۇ

临到砍柴丢了刀 lín dào kǎn chái diū le dāo

سۇغا يىقىلغان يامغۇردىن قورقماس

«يالىڭاياغ سۇدىن قورقماس» قا قاراڭ، 326 - بەت

سۇنى سەپ سىڭەر يەرگە، گەپنى قىل سىڭار يەرگە

«گەپنى قىل سىڭار يەرگە، سۇنى سەپ سىڭەر يەرگە» گە قاراڭ،

227 - بەت

سۇنى كۆرمەي ئۆتۈك سالما

没见水，先别脱靴子 méi jiàn shuǐ, xiān bié tuō xuē zi
见水脱靴 jiàn shuǐ tuō xuē
不知水深浅，先别忙下来 bù zhī shuǐ shēn qiǎn, xiān
bié máng xià lai
船不到岸不松桨 chuán bù dào àn bù sōng jiǎng
不见兔子不撒鹰 bù jiàn tù zi bù sā yīng
不见鱼出水，不下钓鱼竿 bù jiàn yú chū shuǐ, bù xià
diào yú gān

سۈنى كۆرۈپ ئۆتۈك سال

见水脱靴 jiàn shuǐ tuō xuē

سۇنىڭ بېشى لاي بولسا، ئايىغىمۇ لاي بولۇر
«سۇ باشتىن لاي» غا قاراڭ، 162 - بەت
سۇنىڭ ئېقىشىغا باق، بالاڭنىڭ ئوينىشىغا
«زامان قايان، سەن شۇيان» غا قاراڭ، 153 - بەت
سۇنىڭ ئېقىشىغا باق، تۆگىنىڭ يېتىشىغا
«زامان قايان، سەن شۇيان» غا قاراڭ، 153 - بەت
سۇنايچىنىڭ چىڭقالغىنىنى ناغرىچى بىلمەس

各人心事各人知 gè rén xīn shì gè rén zhī

سۇنغان كۆڭۈلنى ئالتۇن بېرىپمۇ ئالغىلى بولماس
伤透了的心，黄金买不回 shāng tòu le de xīn, huáng jīn
mǎi bu huí

سۆزلەگەن ئىش بۇرۇلار

夜长梦多 yè cháng mèng duō

夜长梦多，日长事多 yè cháng mèng duō, rì cháng shì duō

سۆز كۆركى ماقال، ئەر كۆركى ساقال
«ئەر كۆركى ساقال، سۆز كۆركى ماقال» غا قاراڭ، 41 - بەت
سۆز ئۇلغايسا جېدەل كۆتىرىلەر، سۇ ئۇلغايسا كېمە

«سۇ ئۇلغايىسا، كېمە كۆتۈرۈلەر» گە قاراڭ، 164 - بەت

سۆزلىسەڭ تىلىڭنى كېسىمەن، قارىساڭ كۆزىڭنى تېشىمەن (ئويىمەن)
说嘴就堵嘴，说嘴就打嘴 shuō zuǐ jiù dǔ zuǐ, shuō zuǐ
jiù dǎ zuǐ

سۆزلىسەم تىلىم كۆيىدۇ، سۆزلىمىسەم دىلىم
«دەي دېسەم تىلىم كۆيىدۇ، دېمەي دېسەم دىلىم» غا قاراڭ، 145 -

بەت

سۆزلىگۈچىدە ئەيىب يوق، ئاڭلىغۇچى ئىبرەت ئالسۇن
言者无罪，闻者足戒 yán zhě wú zuì, wén zhě zú jiè
سۆزنى قىلىشتىن ئاۋۋال ئاغزىڭدا چاتناپ كۆر
话到唇边（口边、舌尖）留半句 huà dào chún biān (kǒu
biān 、shé jiān) liú bàn jù

话到口边停三停 huà dào kǒu biān tíng sān tíng

سۆزنىڭ ئېزى ياخشى، ئاشنىڭ تۈزى

«تولا گەپنىڭ مەزىنى يوق» قا قاراڭ، 105 - بەت

سۆزۈڭ تاتلىق بولسۇمۇ تەكرارلىما

话说三遍淡如水 huà shuō sān biàn dàn rú shuǐ

سۆلىتىگە قارىماي (باقماي)، ئۆزىگە (سۆزىگە) قارا (باق)

«چاپىنىغا قارىماي، ئادىمىگە قارا» غا قاراڭ، 126 - بەت

سۆيگەن كىشىنىڭ ئەيىبى كۆرۈنمەس

爱屋及乌 ài wū jí wū

爱上的猴子也觉得美丽，看中的角鹿也是天仙 ài shàng
de hóu zi yě jué de měi lì, kàn zhòng de jiǎo lù yě shì
tiān xiān

爱上的猴子也标致，看中的狗熊也美丽 ài shàng de hóu zi
yě biāo zhì, kàn zhòng de gǒu xióng yě měi lì

سۆيىمگەنگە سۈركەلمە

爱情是不可强求的 ài qíng shì bù kě qiǎng qiú de

سۈت بىلەن كىرگەن خۇي جان بىلەن چىقار

«قان بىلەن كىرگەن خۇي جان بىلەن چىقار» غا قاراڭ، 182 - بەت

سۈت ئىچىپ ئاغزى كۆيگەن قېتىقنىمۇ پۈۈلەپ ئىچەر

喝热汤烫了嘴的人，吃凉菜都吹吹 hē rè tāng tàng le zuǐ
de rén, chī liáng cài dōu chuī chuī

سۈتسىز (سۈتى ئاز) ئىنەك كۆپ مۆرىدۇ

爱叫的母鸡不下蛋 ài jiào de mǔ jī bù xià dàn

叫得多的鸡下蛋少 jiào de duō de jī xià dàn shǎo

سۈتلۈك ئىنەك مەھەللىدىن ئاشماس

肥水不流外人（别人）田 féi shuǐ bù liú wài rén (bié
rén) tián

سۈيۈڭ غول، ھوسۇلۇڭ (ئېشىڭ) مول

春天蓄满塘，秋天多打粮 chūn tiān xù mǎn táng, qiū
tiān duō dǎ liáng

سۈيى بار يەرنىڭ ئۈتى يوق، ئۈتى بار يەرنىڭ سۈيى يوق

红花不香，香花不红 hóng huā bù xiāng, xiāng huā bù hóng
方木头不滚，圆木头不稳 fāng mù tou bù gǔn, yuán mù
tou bù wěn

会者不难，难者不会 huì zhě bù nán, nán zhě bù huì

深水不响，水响不深 shēn shuǐ bù xiǎng, shuǐ xiǎng bù shēn

张三有马不会骑，李四会骑没有马 zhāng sān yǒu mǎ bù
huì qí, lǐ sì huì qí méi yǒu mǎ

سېخىي ئادەمنىڭ كۆڭلى دەريا

宰相肚里能行（撑）船 zǎi xiàng dù lǐ néng xíng (chēng)
chuán

宰相肚里好撑船 zǎi xiàng dù lǐ hǎo chéng chuán

سېرىق كۆرۈنگەننىڭ ھەممىسى ئالتۇن ئەمەس

放光的不都是金子 fàng guāng de bù dōu shì jīn zi

سېسىق گۆشنى چىشۇن تاپار، يامان ئىشنى يامان

臭肉招（引）苍蝇 chòu ròu zhāo (yīn) cāng yīng

烂肉招苍蝇 làn ròu zhāo cāng yīng

سېغىزغان ئۇۋىسىدىن سۇمۇرغ (بۇلبۇل، لاچىن) چىقىپتۇ

鸡窝里飞出了金凤凰 jī wō li fēi chū le jīn fèng huáng

鸡窝也能飞出金凤凰 jī wō yě néng fēi chū jīn fèng huáng

老鸦窝里出凤凰 lǎo yā wō li chū fèng huáng

سېغىزغاننىڭ ئۇۋىسىنى تورۇلغا تارتىۋاپتۇ

反客为主 fǎn kè wéi zhǔ

سېمىز قوينىڭ ئومرى قىسقا

肥猪躲不过屠夫手 féi zhū duǒ bu guò tú fū shǒu

سېمىز مۈشۈك چاشقان تۇتالماس

吃饱的猫不咬耗子 chī bǎo de māo bù yǎo hào zi

肥鸡不下蛋 féi jī bù xià dàn

سېنىڭ ئۆيۈڭگە بارسام گەپلا، مېنىڭ ئۆيۈمگە كەلسەڭ يەپلا

礼尚往来，来而不往非礼也 lǐ shàng wǎng lái, lái ér bù wǎng fēi lǐ yě

礼尚往来，来而不往非礼也

سېۋەتتە سۇ توختمايدۇ

竹篮打水一场空 zhú lán dǎ shuǐ yī cháng kōng

竹篮挑水两头空 zhú lán tiāo shuǐ liǎng tóu kōng

筛子装不住水 shāi zi zhuāng bu zhù shuǐ

سېرداش بولمىغانغا سېرىڭنى ئېيتما

不是（对）知者不与谈 bù shì (duì) zhī zhě bù yǔ tán

交浅不可言深 jiāo qiǎn bù kě yán shēn

سېرىنى بېلىپ دوست بول

«دوست بول سىرنى بىلىپ» قاراڭ، 146 - بەت

سىگەك سۇغا ئامراق

馋人好喝汤 chán rén hào hē tāng

人丑（痢痢）爱戴花 rén chǒu (lǐ lì) ài dài huā

ش

شاۋاققا تېيىلىپ ئۇرۇققا زۇڭ ئولتۇرۇپتۇ

欲速则不达 yù sù zé bù dá

شاگىرتنىڭ ھالىغا بېقىپ ھۈنەر ئۆگەت

因材施教 yīn cái shī jiào

شامال چىقىمسا، دەرەخ لىگىشمايدۇ

风不吹，树不会摇 fēng bù chuī, shù bu huì yáo

风不吹，树不响 fēng bù chuī, shù bù xiǎng

风不摇，树不动 fēng bù yáo, shù bù dòng

没有刮风，树不会摇 méi yǒu guā fēng, shù bu huì yáo

无风不起浪 wú fēng bù qǐ làng

无风树不动（响） wú fēng shù bù dòng (xiǎng)

事出有因 shì chū yǒu yīn

شامال قايان، قومۇش شۇيان

墙头草，随风倒 qiáng tóu cǎo, suí fēng dǎo

شامال كۆرمىگەن مايسا ئاجىز

不经风雨哪能见得彩风 bù jīng fēng yǔ nǎ néng jiàn de cǎi fēng

不受一番冰雪苦，哪得梅花清香 bù jīng yī fān bīng xuě kǔ, nǎ dé méi huā qīng xiāng

墙头草，随风倒 qiáng tóu cǎo, suí fēng dǎo

شامال ئۆتمەيدىغان تام يوق

没有不透风的墙 méi yǒu bù tòu fēng de qiáng

不透风的墙是没有的 bù tòu fēng de qiáng shì méi yǒu de

世上没有不透风的墙 shì shàng méiyǒu bùtòu fēngdeqiáng

شامال يالغۇز دەرەخكە تېگىدۇ

霜打枯根草 shuāng dǎ kū gēn cǎo

霜打枯根草，风冻无衣人 shuāng dǎ kū gēn cǎo. fēng dòng wú yī rén

شورپىسىنى ئىچكەنمۇ ئوغرى، گۆشنى يېگەنمۇ ئوغرى
«گۆشنى يېگەنمۇ ئوغرى، شورپىسىنى ئىچكەنمۇ ئوغرى» غا قاراڭ،

229 - بەت

شېكەرنى سېتىپ شېكەرنىڭ پۇلىغا نېمە ئېلىپ يەيسەن؟
«قەنتنى سېتىپ قەنتنىڭ پۇلىغا نېمە ئېلىپ يەيسەن؟» گە قاراڭ،

184 - بەت

غ

غاداغانغا غاداي بېشاك كۆككە يەتكىچە،
ئېگىلگەنگە ئېگىل بېشاك يەرگە تەگكىچە
«ئېگىلگەنگە ئېگىل بېشاك يەرگە تەگكىچە، غاداغانغا غاداي بېشاك
كۆككە يەتكىچە» گە قاراڭ، 300 - بەت
غاز كەلدى - ياز كەلدى؛ غاز كەتتى - ياز كەتتى

雁来雁去换春秋 yàn lái yàn qù huàn chūn qiū

غازنىڭ گۆشىنى يېمەكچى بولساڭ ئۆردەكنىڭ پېيىدە بول
«ئۆردەك يېمەكچى بولساڭ غازنىڭ پېيىدە بول» غا قاراڭ، 275 - بەت
غازنىڭ مېڭىشىنى دورايىمەن دەپ قاغىنىڭ پۇتى سۈنۈپتۇ
邯鄲学步 hán dān xué bù

غەم باسسا غەپلەتمۇ باسىدۇ

忧思伤神 yōu sī shāng shén

忧能伤人 yōu néng shāng rén

غەم غەمنى تۇغىدۇ

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

غەم قېرىتىدۇ، ئۈمىد ياشىنىتىدۇ

忧愁烦恼，使人易老 yōu chóu fán nǎo, shǐ rén yì lǎo

忧令人老，愁能伤身 yōu lìng rén lǎo, chóu néng shāng shēn

غەم - قايغۇ كېسەل قىلىدۇ، خۇشاللىق داۋالايدۇ

忧愁多病，心宽体健 yōu chóu duō bìng, xīn kuān tǐ jiàn

多愁多病，越愁越病 duō chóu duō bìng, yuè chóu yuè bìng

غەم - قايغۇسىز ئادەم سۇ ئىچسىمۇ سەمرىدۇ

«غەمسىزنىڭ پەرۋايى پەلەك» كە قاراڭ، مۇشۇ بەت

غەمسىز كىشى بولماس، ئەرسىز چىشى

«دەردى يوق ئالەمدە يوق» قا قاراڭ، 144 - بەت

غەمسىزنىڭ پەرۋايى پەلەك

心安茅屋稳，心定（胃好）菜根香 xīn ān máo wū wěn,
xīn dìng (wèi hǎo) cài gēn xiāng

غەيرىتىڭ بولسا يۇلتۇز سانائىسەن

有心专，石山穿 yǒu xīn zhuān, shí shān chuān

事在人为 shì zài rén wéi

غەيۋەت - شىكايەت - جېدەلگە دالاۋەت

闲言杂语生是非 xián yán zá yǔ shēng shì fēi

غوجامنىڭ غوجىسى بار، چامغۇرنىڭ ئوربىسى

人上有人，天外有天 rén shàng yǒu rén, tiān wài yǒu tiān

人外有人，天外有天 rén wài yǒu rén, tiān wài yǒu tiān

天外有天，人外有人 tiān wài yǒu tiān, rén wài yǒu rén

能人背后有能人 néng rén bèi hòu yǒu néng rén

强人背后有强人 qiáng rén bèi hòu yǒu qiáng rén

强人自有强人降 qiáng rén zì yǒu qiáng rén xiáng

强中更有（还有、自有）强中手 qiáng zhōng gèng yǒu
(hái yǒu, zì yǒu) qiáng zhōng shǒu

强中更有强中手，能人之外有能人 qiáng zhōng gèng yǒu

qiáng zhōng shǒu, néng rén zhī wài yǒu néng rén

强中自有强中手，能人背后有能人 qiáng zhōng zì yǒu

qiáng zhōng shǒu, néng rén bèi hòu yǒu néng rén

强中更有强中手，高人头上有高人 qiáng zhōng gèng yǒu

qiáng zhōng shǒu, gāo rén tóu shàng yǒu gāo rén

老虎再凶，也有打虎人 lǎo hǔ zài xiōng, yě yǒu dǎ hǔ rén

一物降一物 yī wù xiáng yī wù

各有其主 gè yǒu qí zhǔ

غوجامنىڭ قورسقى توق، قۇلى بىلەن كارى يوق

朱门洒肉臭，路有冻（饿）死骨 zhū mén jiǔ ròu chòu, lù yǒu dòng(è) sǐ gǔ

富家有剩饭，路上有饥人 fù jiā yǒu shèng fàn, lù shang yǒu jī rén

富翁三餐六饭猪肉酒，穷人三餐饥饿吃草糠 fù wēng sān cān liù fàn zhū ròu jiǔ, qióng rén sān cān jī è cǎo kāng
有的不知无的苦 yǒu de bù zhī wú de kǔ

غوجامنىڭ قورسقى توق، قۇلىدىن خەۋىرى يوق

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

غوجامنىڭ قورسقى توق، قىلغىلى ئىشى يوق

朱门洒肉臭 zhū mén jiǔ ròu chòu

غورا غورىنى كۆرۈپ ئالا بوپتۇ

«ئۆرۈك ئۆرۈكىنى كۆرۈپ ئالا بوپتۇ» غا قاراڭ، 276 - بەت

غۇلىچى تۈگەپ غېرىچى قايتۇ

万事俱备，只欠东风 wàn shì jù bèi, zhǐ qiàn dōng fēng
所剩无几 suǒ shèng wú jǐ

غۇلىچىغا چىداپ غېرىچىغا چىدىماپتۇ

功亏一篑 gōng kuī yī kuì

为山九仞，功亏一篑 wéi shān jiǔ rèn, gōng kuī yī kuì

磕了头作不了揖 kē le tóu zuò bu liǎo yī

买得起马备不起鞍 mǎi de qǐ mǎ bèi bu qǐ ān

غېرىنىڭ ھالىغا غېرىب يېتەر

«كەمبەغەل كەمبەغەلنىڭ قاياشى» غا قاراڭ، 203 - بەت

غېرىچقا ئېرىشىپ غۇلاچقا تىكىلىپتۇ

«بولغانسىرى بولغۇم كېلىدۇ» غا قاراڭ، 61 - بەت

ق

قاپ قويۇپ تاغارنى يۆلەپتۇ، ئاغرىق قويۇپ ساقنى

本末倒置 běn mò dào zhì

قاپاققا قاراپ نوگاي سىزىپتۇ، مۈشۈككە قاراپ يولۋاس

照（依）葫芦画瓢 zhào (yī) hú lu huà piáo

قاتتىق ياغاچنى يۇمشاق قۇرۇت يەيدۇ

软虫子能（会）蛀透硬木头 ruǎn chóng zi néng (huì) zhù tòu yìng mù tou

قاچىسىدىكى تۈگىمەي تۇرۇپ، قازاندىكىنى دەم تارتىپتۇ

吃着碗里，望（看）着锅里 chī zhe wǎn li, wàng (kàn) zhe guō li

吃着碗里的，望（看）着锅里的 chī zhe wǎn li de, wàng (kàn) zhe guō li de

قارا توخۇمۇ ئاق توخۇم تۇغىدۇ

黑鸡下白蛋 hēi jī xià bái dàn

قارا قازاننىڭ ئېشى تاتلىق

黑锅煮出香饭来 hēi guō zhǔ chū xiāng fàn lái

黑锅里煮出香米饭 hēi guō li zhǔ chū xiāng mǐ fàn

قارا كىگىز ئاقارماس

黑毡子漂不自 hēi zhān zi piāo bu bái

قارغا ئۆلۈك كۆمگىلى بولماس

雪堆（雪地）里埋不住死孩子 xuě duī (xuě dì) li mái bu zhù sǐ hái zi

قارلىغاچ پەس ئۈچتى - يەرگە يامغۇر چۈشتى

燕子低飞要下雨 yàn zi dī fēi yào xià yǔ

قارنى تويىسمۇ كۆرى (ئۆزى) تويىماس

眼馋肚子饱 yǎn chán dù zi bǎo

吃着碗里，望（看）着锅里 chī zhe wǎn li, wàng (kàn) zhe guō li

吃着碗里的，望（看）着锅里的 chī zhe wǎn lǐ de, wàng (kàn) zhe guō lǐ de

قارنى يامان ھېيتتا ئۆلەر

酱虫死在酱缸里 jiàng chóng sǐ zài jiàng gāng li

قارىغۇ تۇتقىنىنى قويىماس، گاس ئاڭلىغىنىنى

瞎子牵驴，放不得手 xiā zi qiān lǘ, fàng bu dé shǒu

قارىغۇ مۈشۈككە ئۆلۈك چاشقان ئۇچراپتۇ

瞎猫碰上个死老鼠（耗子）xiā māo pèng shàng ge sǐ lǎo shǔ (hào zi)

瞎猫逮了个死老鼠（耗子）xiā māo dǎi le ge sǐ lǎo shǔ (hào zi)

قارىغۇغا كېچە - كۈندۈزنىڭ پەرقى يوق

瞎眼睛走到哪里都没路 xiā yǎn jīng zǒu dào nǎ lǐ dōu méi lù

瞎子点灯白费拉蜡 xiā zi diǎn dēng bái fèi là

قارىغۇنى تار يەردە قىستاپتۇ

打（赶）鸭子上架 dǎ (gǎn) yā zi shàng jià

硬逼公鸡下蛋 yìng bī gōng jī xià dàn

逼上梁山 bī shàng liáng shān

捉住和尚要辩子 zhuō zhù hé shang yào biàn zi

قارىغۇنى ياردا قىستاپتۇ

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

قارىغۇنىڭ چاپاق ئادىشى بار

«جىرتاق خوتۇنغا چاپاق ئەر» گە قاراڭ، 123 - بەت

قارىغۇنىڭ شەھىرىگە بارساڭ بىر كۆزۈڭنى قىسسىڭ

«يەكچەشىنىڭ شەھىرىگە بارساڭ بىر كۆزۈڭنى قىسسىڭ» غا قاراڭ،

331 - بەت

قارىغۇنىڭ قېشىدا چاپاقنىڭ گېپىنى قىلما

矮人面前莫说短 āi rén miàn qián mò shuō duǎn

当着矮人别说短话 dāng zhe āi rén bié shuō duǎn huà

当着瘸子别说拐子 dāng zhe quē zi bié shuō guǎi zi

قازا قاتىراپ كەلمەس، بالا مۆڭرەپ

«بالا - قازا كۆرۈنۈپ كەلمەس، پۈت - قولنى ساڭگىلىتىپ» قا

قاراڭ، 56 - بەت

قازا قاش بىلەن كىرىپكىنىڭ ئارىلىقىدا

«ئۆلۈم قاش بىلەن كىرىپكىنىڭ ئارىلىقىدا» غا قاراڭ، 287 - بەت

قازان بېشىدا تۇرساڭ ئاغزىڭ ئاشقا بالدۇر تېگەر

近厨得食，近民得力 jìn chú dé shí, jìn mín dé lì

近官得贵，近厨得食 jìn guān dé guì, jìn chú dé shí

近水楼台先得月 jìn shuǐ lóu tái xiān dé yuè

قازانچى قازانچىدىن قازان ئاپتۇ

打（担）柴卖，买柴烧 dǎ (dān) chái mài, mǎi chái shāo

قازاندا نېمە بولسا، چۆمۈچكە شۇ چىقار

锅里做的啥，勺里盛的啥 guō li zuò de shá, sháo li chéng de shá

锅里有，碗里就有 guō li yǒu, wǎn li jiù yǒu

锅里有米，碗里有饭 guō li yǒu mǐ, wǎn li yǒu fàn

锅里有，碗不空 guō li yǒu, wǎn bù kōng

锅里没有，勺里空 guō li méi yǒu, sháo li kōng

大锅里有了，小锅里也有了 dà guō li yǒu le, xiǎo guō li yě yǒu le

大河有水，小河满 dà hé yǒu shuǐ, xiǎo hé mǎn

大河有水，小河满；大河无水，小河干 dà hé yǒu shuǐ, xiǎo hé mǎn; dà hé wú shuǐ, xiǎo hé gān

قازاندىن چۆمۈچ چوڭ

勺大锅小 sháo dà guō xiǎo

قازانغا بېقىپ چۆمۈچ

多大的锅配多大的勺 duō dà de guō pèi duō dà de sháo

قازانغا چۆمۈچ كېرەك، تاۋاققا قوشۇق

多大的锅配多大的勺 duō dà de guō pèi duō dà de sháo

قازانغا يولۇقساڭ قارىسى يۇقار، يامانغا يولۇقساڭ يارىسى

近锅子会沾一身黑 jìn guō zi huì zhān yī shēn hēi

近朱者赤，近墨者黑 jìn zhū zhě chì, jìn mò zhě hēi

靠灶台会沾上黑锅烟 kào zào tái huì zhān shang hēi guō yān

接近无赖会招无数灾 jiē jìn wú lài huì zhāo wú shù zāi

قازانمۇ ياغ، چۆمۈچمۇ ياغ

家给人足 jiā jǐ rén zú

قازاننىڭ قاينىشىنى توختىتىمەن دېسەڭ، ئوچاقنىڭ ئوتىنى تارت

抽薪止沸 chōu xīn zhǐ fèi

釜底抽薪 fǔ dǐ chōu xīn

扬汤止沸，不如釜底抽薪 yáng tāng zhǐ fèi, bù rú fǔ dǐ chōu xīn

قازاننىڭ ئىچىمۇ ياغ، تېشىمۇ ياغ

«قازانمۇ ياغ، چۆمۈچمۇ ياغ» قا قاراڭ، مۇشۇ بەت

قازىنى باشقىنىڭ قاينغۇسى باشقا

各家各家的难处 gè jiā yǒu gè jiā de nán chu

家家有本难念的经 jiā jiā yǒu běn nán niàn de jīng
家家有个难唱的曲儿 jiā jiā yǒu gè nán chàng de qǔ
哪家都有难唱的曲 nǎ jiā dōu yǒu nán chàng de qǔ

قازىدىن قېچىپ پادشاھقا ئۇچراپتۇ
تۆۋەندىكىگە قاراڭ

قازىنىڭ تۈگۈلۈكىدىن قېچىپ پادشاھنىڭ ئوردىسىغا چۈشۈپتۇ

避坑落井 bì kēng luò jǐng
刚跳出灰坑，又落进火坑 gāng tiào chu huī kēng, yòu luò
jin huǒ kēng

逃出龙潭，又入虎穴 táo chū lóng tán, yòu rù hǔ xué
脱了天罗，又逢地网 tuō le tiān luó, yòu féng dì wǎng
躲过了风暴又遭了雨 duǒ guò le fēng bào yòu zāo le yú
躲了雷公，遇了霹雳 duǒ le Léi gōng, yù le pī lì

قاسسايقا پۇل بېرىپ ناۋايغا قارايتۇ

南辕北辙 nán yuán běi zhé
吃碗内，说碗外：吃江水，说海话 chī wǎn nèi, shuō
wǎn wài ; chī jiāng shuǐ, shuō hǎi huà
行不顾言 xíng bù gù yán
心不在焉 xīn bù zài yān

قاسسايقا ماي قاينغۇسى، ئۆچكىگە جان قاينغۇسى

«ئۆچكىگە جان قاينغۇسى، قاسسايقا ماي قاينغۇسى» غا قاراڭ، 275 -

بەت

قاسساينىڭ قېشىغا بارساڭ قوينىڭ گېپى،
دەللەلنىڭ قېشىغا بارساڭ توينىڭ گېپى

秀才谈书，屠户谈猪 xiù cai tán shū, tú hù tán zhū
吃哪行饭，说哪行话 chī nǎ háng fàn, shuō nǎ háng huà
弄啥说啥，三句不离本行 nòng shá shuō shá, sān jù bù lí

běn háng

三句话不离本行 sān jù huà bù lí běn háng

قاشا مەھكەم بولسا تۈلكە كىرەلمەس

篱（笼）牢犬不入 lí (lóng) láo quǎn bù rù

篱笆打（扎）得紧，野狗钻不进 lí ba dǎ(zhā)de jǐn, yěgǒu zuān bu jìn

篱笆紧，犬不入 lí ba jǐn, quǎn bù rù

قاشاڭ ئۆردەك بالدۇر ئۇچار

笨鸟先飞 bèn niǎo xiān fēi

قاشا سانساڭ كۆزگە، كىشىگە سانساڭ ئۆزگە

害人终害己 hài rén zhōng hài jǐ

咎由自取 jiù yóu zì qǔ

自食其果 zì shí qí guò

自作自受 zì zuò zì shòu

作法自毙 zuò fǎ zì bì

قاغا بالام ئاپئاق، كىرپە بالام يۇمشاق

刺猥猥说它孩子毛儿光，黄鼠狼说它孩子味儿香 cì wèi wèi shuō tā hái zi máor guāng, huáng shǔ láng shuō tā hái zi wèir xiāng

痢痢头儿子自己的好 là lì tóu ér zi zì jǐ de hǎo

卖瓜的不说瓜苦 mài guā de bù shuō guā kǔ

猫养猫亲，狗养狗亲 māo yǎng māo qīn, gǒu yǎng gǒu qīn

王婆卖瓜，自卖自夸 wáng pó mài guā, zì mài zì kuā

自己筐里没烂杏 zì jǐ kuàng li méi làn xìng

各人皮肉各人疼 gè rén pí ròu gè rén téng

قاغا بىلەن تېزەك ئۈستىدە تېپىشىپتۇ

狗在骨头上聚会 gǒu zài gǔ tou shang jù huì

قاغا بىلەن دوست بولساڭ يېيىشك پوق

«ئۆلپىتىڭ قاغا بولسا يېيىشنىڭ يوق» قا قاراڭ، 292 - بەت

قاغا غازنىڭ مېڭىشىنى دورايىمەن دەپ پۇتى سۈنۈپتۇ
«غازنىڭ مېڭىشىنى دورايىمەن دەپ قاغىنىڭ پۇتى سۈنۈپتۇ» غا قاراڭ،

172 - بەت

قاغا قاغىنىڭ كۆزىنى چوقۇماس

同类不相残 tóng lèi bù xiāng cán

兔子不吃窝边草 tù zǐ bù chī wō biān cǎo

官官相护 guān guān xiāng hù

قاغا كەكلىكنىڭ (بۇدۇننىڭ، سېغىزخاننىڭ) مېڭىشىنى دورايىمەن دەپ،
ئۆز مېڭىشىنى ئۈنۈپتۇ

邯郸学步 hán dān xué bù

قاغا ئېيتار ئاپئاق بالام، كىرىپە ئېيتار يۇمشاق بالام

«قاغا بالام ئاپئاق، كىرىپە بالام يۇمشاق» قا قاراڭ، 180 - بەت

قاغلار قاق ئېتىدۇ، ئۆز كۆڭلىنى شاد (خۇش) ئېتىدۇ

洋洋自得 yáng yáng zì dé

自得其乐 zì dé qí lè

自娱自乐 zì yú zì lè

قاغىنى باقساڭ كۆزۈڭنى چوقۇيدۇ

喂老鼠咬破袋 wèi lǎo shǔ yǎo pò dài

养鼠咬布袋 yǎng shǔ yǎo bù dài

养虎自贻灾 yǎng hǔ zì yí zāi

قاغىنىڭ ئېقى يوق، سەيپۇڭنىڭ سېقى

«جاھاندىكى قاغلارنىڭ ھەممىسى قارا» غا قاراڭ، 123 - بەت

قاقشال دەرەخنىڭ مېۋىسى يوق، قۇرۇق گەپنىڭ مەززىسى

枯树无果实，空话无价值 kū shù wú guǒ shí, kōng huà wú jià zhí

قالاشنى بىلسەڭ قارمۇ كۆيىدۇ

只要会点火，冰雪也能点着 zhī yào huì diǎn huǒ, bīng xuě yě néng diǎn zháo

只要想办法，冰雪也能点着 zhī yào xiǎng bàn fǎ, bīng xuě yě néng diǎn zháo

قالپاققا تۇشلۇق قىرغىز يوق

名不副实 míng bù fù shí

名存实亡 míng cún shí wáng

有名无实 yǒu míng wú shí

徒有其（空、虚）名 tú yǒu qí (kōng, xū) míng

虚有其表 xū yǒu qí biǎo

قالغان ئۇشقا قار ياغار

«ئۇتىگە قالغان ئۇشقا قار ياغار» غا قاراڭ، 40 - بەت

قان بىلەن كىرگەن خۇي جان بىلەن چىقار

本性（秉性）难移 běn xìng (bǐng xìng) nán yí

积习难改 jī xí nán gǎi

积重难返 jī zhòng nán fǎn

江山易改，本性难移 jiāng shān yì gǎi, běn xìng nán gǎi

狗改不了吃屎 gǒu gǎi bu liǎo chī shǐ

狗改不了吃屎，狼改不了吃人 gǒu gǎi bu liǎo chī shǐ, láng gǎi bu liǎo chī rén

老猫不死旧性在 lǎo māo bù sǐ jiù xìng zài

骡子不死，脾气不改 luó zi bù sǐ, pí qì bù gǎi

قان قەرز - جان قەرز، مال قەرز - پۇل قەرز -

杀人偿命，欠债还钱 shā rén cháng mìng, qiàn zhài huán qián

قانائەتلىك كىشىنىڭ كۆڭلى توق

知足（知足者）常乐 zhī zú (zhī zú zhě) cháng lè

قاننى قان بىلەن يۇيغىلى بولماس

血里洗不净血衣 xuè lì xǐ bù jìng xuè yī

قاۋىمىغان ئىتقا تاش ئاتما

伸手不打垂尾狗 shēn shǒu bù dǎ chuī wěi gǒu

قاينغۇسى يوق (قاينغۇسىز) ئادەم سۇ ئىچسىمۇ سەمىرىدۇ
«غەمىسىزنىڭ پەرۋايى پەلەك» كە قاراڭ، 173 - بەت

قايناقسۇ ئىچ - كۆڭلۈڭ تىنچ

安分守己，别惹是非 ān fèn shǒu jǐ, bié rě shì fēi

吃粥不愁，越搅越稠 chī zhōu bù chóu, yuè jiǎo yuè chóu

喝开水，吃熟菜，身体健康无灾害 hē kāi shuǐ, chī shú cài, shēn tǐ jiàn kāng wú zāi hài

قەدىرلىمىسەڭ قەدىرىڭ ئاشار، قەدىرسىزدىن ھەممە قاچار

«ئىززەت قىلساڭ ئىززەت تاپىسەن» گە قاراڭ، 307 - بەت

قەدىرلىمىسەڭ قەدىرىڭ بولماس

你不敬人，人不敬你 nǐ bù jìng rén, rén bù jìng nǐ

قەرز ئالماق ئاسان، بەرمەك تەس

爱借的人不爱还 ài jiè de rén bù ài huán

قەرز سورىماق - شەھەر سورىماق

开口求人难 kāi kǒu qiú rén nán

上山打虎易，开口求人难 shàng shān dǎ hǔ yì, kāi kǒu qiú rén nán

قەرزدار بولساڭ پاتاڭغىچە بول

«تاز بولساڭ گەدەنگىچە» گە قاراڭ، 93 - بەت

قەرزدارنىڭ تىلى قىسقا

欠人家的志短，吃人家的嘴软 qiàn rén jia de zhì duǎn, chī rén jia de zuǐ ruǎn

欠人家的志短，拿人家的手软 qiàn rén jia de zhì duǎn, ná rén jia de shǒu ruǎn

欠钱被人管 qiàn qián bèi rén guǎn

قەرزى بار كىشىنىڭ يۈرىكىدە دەزى بار

欠字压人头 qiàn zì yā rén tóu

قەتئى سېتىپ قەتئىنىڭ پۇلىغا نېمە ئېلىپ يەيسەن؟

卖了馄饨买面吃 mài le hún tún mǎi miàn chī

قەيەرگە يىقىلىشىمنى بىلسەم شۇ يەرگە پاخال سېلىپ قوياتتىم

碰头找不到棉花垛 pèng tóu zhǎo bu dào mián huā duò

قوپ توختىمەت ئورنىڭغا بار (ئۆت)

叶落归根 yè luò guī gēn

قوتانغا بۆرە كىرسە ئىتنىڭ تەرتى قىستاپتۇ

惊慌失措 jīng huāng shī cuò

قوتۇر قوينىڭ مايىقى چوڭ

«ئۇرۇق قوينىڭ مايىقى چوڭ» غا قاراڭ، 262 - بەت

قوتۇر كالىغا يوغان مۈڭگۈز

牛头（驴唇）不对马嘴 niú tóu (lǘ chún) bù duì mǎ zuǐ

قوتۇر ئېشەكنىڭ ئۇنى يوغان

瘦毛驴子嗓门高 shòu máo lǘ zi sāng mén gāo

قوراللىق سار بولسا، مۇشەققىتىڭ (مۈشكۈللىك) ئاز بولۇر

«ئىش قوراللىق سار بولسا، مۇشەققىتىڭ (مۈشكۈللىك) ئاز بولۇر» غا

قاراڭ، 308 - بەت

قورساق ئاچقاندا خام كۆمەچمۇ تاتلىق

饿了糠也甜，饱了蜜也嫌 è le kāng yě tián, bǎo le mì

yě xián

饿时吃糠甜如蜜，饱时吃肉也不香 è shí chī kāng tián

rú mì, bǎo shí chī ròu yě bù xiāng

饥了糠也甜，饱了肉也嫌 jī le kāng yě tián, bǎo le ròu

yě xián

饿了吃糠甜似蜜，饱了吃蜜也不甜 jī le chī kāng tián sì mǐ, bǎo le chī mì yě bù tián

饥时糠如蜜，饱时蜜不甜 jī shí kāng rú mì, bǎo shí mì bù tián

饥者不厌糟糠，寒者不厌短褐 jī zhě bù yàn zāo kāng, hán zhě bù yàn duǎn hè

قورساق ئاچقاندا خام كۆمەچمۇ تاتلىق،

قورساق تويغاندا بەتتە پۈلۈمۇ ئاچچىق

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

قورساقنىڭ مەيلىچە بولسا ئابرويىڭنى قوشۇپ يەر

狂饮伤身，暴食伤胃 kuáng yǐn shāng shēn, bào shí shāng wèi

قورسىقىڭنىڭ ئاغرىقى بولمىسا، تاۋۇز يېيىشتىن قورقما

肚里没冷病，不怕吃西瓜 dù lǐ méi lěng bìng, bù pà chī xī guā

肚里不寒，不怕吃西瓜 dù lǐ bù hán, bù pà chī xī guā

肚子不疼就别怕喝凉水 dù zi bù téng jiù bié pà hē liáng shuǐ

心里没病(冷病)，不怕吃西瓜 xīn lǐ méi bìng (lěng bìng), bù pà chī xī guā

心里没病，不怕冷年糕 xīn lǐ méi bìng, bù pà lěng nián gāo

心里没病，不怕冷 xīn lǐ méi bìng, bù pà lěng

心里没弊病，不怕别人议论 xīn lǐ méi bì bìng, bù pà bié rén yì lùn

心里没冷病，不怕吃凉药 xīn lǐ méi lěng bìng, bù pà chī liáng yào

心中无冷病，哪怕吃西瓜 xīn zhōng wú lěng bìng, nǎ pà chī xī guā

不做亏心事，不怕鬼敲门（叫）
bù zuò kuī xīn shì, bù pà guǐ qiāo (jiào) mén

قورققان ئاۋۋال مۇشت كۆتۈرەر

恶人（坏人）先告状 è rén (huài rén) xiān gào zhuàng
笨鸟先飞 bèn niǎo xiān fēi
狗急跳墙 gǒu jí tiào qiáng

قورققان مۈشۈككە چاشقان تۆشۈكى (ئۇۋىسى) ساراي كۆرۈنۈپتۇ
« قورققانغا قوش كۆرۈنۈپتۇ » غا قاراڭ ، مۇشۇ بەت
قورققان يەردە جىن بار

怕处有鬼 pà chù yǒu guǐ
害怕就有鬼 hài pà jiù yǒu guǐ
怕鬼有鬼 pà guǐ yǒu guǐ
越怕越有（见）鬼 yuè pà yuè yǒu (jiàn) guǐ

قورققانغا قوش كۆرۈنۈپتۇ

草木皆兵 cǎo mù jiē bīng
杯弓蛇影 bēi gōng shé yǐng
风声鹤唳 fēng shēng hè lì
越怕越有（见）鬼 yuè pà yuè yǒu (jiàn) guǐ

قورققانغا قوش كۆرۈنەر، كۆلەڭگىسى بەش كۆرۈنەر
يۇقىرىدىكىگە قاراڭ
قورققاننى ئەجەل قوغلار

越怕越有（见）鬼 yuè pà yuè yǒu (jiàn) guǐ
越怕越有鬼上门 yuè pà yuè yǒu guǐ shàng mén
越害怕，越跌跤 yuè hài pà, yuè diē jiāo

قوشتىن چىقىرىپ سۆرەمگە ساپتۇ

马不停蹄 mǎ bù tíng tí
马不停蹄，人不歇气 mǎ bù tíng tí, rén bù xiē qì

轮番折腾 lún fān zhé teng

قوشنا بولساڭ يۆلەك بول، بولمىساڭ يۆلەك بول

亲帮亲好，邻帮邻安 qīn bāng qīn hǎo, lín bāng lín ān

是亲必顾，是邻必护 shì qīn bì gù, shì lín bì hù

邻居失火不救自危 lín jū shī huǒ bù jiù zì wēi

قوشناڭ تاز بولسا بېشىڭنى قاشلا

تۆۋەندىكىگە قاراڭ

قوشناڭ قارىغۇ بولسا بىر كۆزۈڭنى قىس

到什么火候使什么锤 dào shén mehuǒ hǒushǐ shén mechuǐ

入乡问（随）俗 rù xiāng wèn (suí) sú

入乡随乡，入街随街 rù xiāng suí xiāng, rù jiē suí jiē

到什么山上，唱什么歌 dào shén me shān shang, chàng

shén me gē

喝什么地方的水，随什么地方的俗 hē shén me dì fang

de shuǐ, suí shén me dì fang de sú

上什么山，唱什么歌 shàng shén me shān, chàng shén me gē

قوشنامنىڭ قوشنامغا تاتلىق تېتىپتۇ

تۆۋەندىكىگە قاراڭ

قوشنامنىڭ قوشنامغا قوش (ياخشى) كۆرۈنەر

人家碗里肉肥 rén jia wǎn li ròu féi

东廊看见西廊好 dōng láng kàn jiàn xī láng hǎo

墙里开花墙外香 qiáng lǐ kāi huā qiáng wài xiāng

这山望着那山高 zhè shān wàng zhe nà shān gāo

这山看了那山高 zhè shān kàn le nà shān gāo

这山望（看）着那山高，走到那山一般高 zhè shān wàng

(kàn) zhe nà shān gāo, zǒu dào nà shān yī bān gāo

这山望（看）着那山高，到了那山没柴烧 zhè shān wàng

(kàn) zhe nà shān gāo, dào le nà shān méi chái shāo

南山望着北山高 nán shān wàng zhe běi shān gāo

قوغۇن پىشسا سايىقىدا تۇرماس

瓜熟蒂落 guā shú dì luò

قوڭۇمدا ئىشتان يوق، ئېتىم مارجان بوۋى

表壮里不壮 biǎo zhuàng lǐ bù zhuàng

قول سۇنسا يەڭ ئىچىدە، باش يېرىلسا بۆك ئىچىدە

«باش يېرىلسا بۆك ئىچىدە، قول سۇنسا يەڭ ئىچىدە» گە قاراڭ، 54

- بەت

قول قولنى تونۇيدۇ، شەرىئەت يولنى

物归原主 wù guī yuán zhǔ

قول قولنى يۇيسا، قول كېلىپ يۈزنى يۇيار

与人方便，自己方便 yǔ rén fāng biàn, zì jǐ fāng biàn

我为人人，人人为我 wǒ wèi rén rén, rén rén wèi wǒ

水帮鱼，鱼帮水 shuǐ bāng yú, yú bāng shuǐ

桥连路，路通桥 qiáo lián lù, lù tōng qiáo

قول ئىچىگە ئېگىلىدۇ

手指总是往里屈的 shǒu zhǐ zǒng shì wǎng lǐ qū de

手指朝里不朝外 shǒu zhǐ cháo lǐ bù cháo wài

手指拗入不拗出 shǒu zhǐ ǎo rù bù ǎo chū

手指头不往外掰 shǒu zhǐ tóu bù wǎng wài bāi

一把指头总向内 yī bǎ zhǐ tóu zǒng xiàng nèi

胳膊总是（都是）往（朝）里弯 gē bo zǒng shì (dōu shì)

wǎng (cháo) lǐ wān

胳膊肘不往（朝）外拧 gēbo zhǒu bù wǎng(cháo)wài nǐng

哪有胳膊向外弯 nǎ yǒu gē bo xiàng wài wān

肥水不流外人（别人） fēi shuǐ bù liú wài rén (bié

rén) tián

是亲，必有一顾 shì qīn, bì yǒu yī gù

قول يارسى كېتەر، تىل يارسى كەتمەس

«تىغ يارسى كېتەر، تىل يارسى كەتمەس» كە قاراڭ، 118 - بەت

قول يەتمىگەن شاپتۇل (ئۈزۈم) ئاچچىق

吃不到葡萄就说酸 chī bu dào pú táo jiù suā suān

狐狸吃不到葡萄便说葡萄是酸的 hú li chī bu dào pú táo

biàn shuō pú táo shì suān de

狐狸吃不到葡萄，乃诋之为酸 hú li chī bu dào pú táo,

nǎi dī zhī wéi suān

走了的鱼儿是大的 zǒu le de yú shì dà de

قولنى كەسمگىچە قان چىقمايدۇ

下不了高粱木，喝不到老烧酒 xià bu liǎo gāo liáng běn ,

hē bu dào lǎo shāo jiǔ

捉鸡也要撒把米 zhuō jī yě yào sā bǎ mǐ

قولۇڭ ياغ بولسا يېنىڭغا سۈر

«قوينۇڭدىن تۆكۈلسە قونچۇڭغا» غا قاراڭ، 191 - بەت

قولۇڭدىن كەلسە ياغ چاينا

是骡子是马，拉出来遛遛 shì luózi shì mǎ, lā chūlai liù liu

قولى سۇنۇقنىڭ دەردىنى قولى سۇنۇق بىلىدۇ

齿痛方知齿痛人 chǐ tòng fāng zhī chǐ tòng rén

同病（疾）相怜 tóng bìng (jí) xiāng lián

同病（疾）相怜，同忧相救 tóng bìng (jí) xiāng lián ,

tóng yōu xiāng jiù

قولى قىسقىنىڭ يولى قىسقا

没钱难办称意事 méi qián nán bàn chèn yì shì

قولدىكىنى قىرىق قېتىم ئىزدەپتۇ

抱了小孩找小孩 bào le xiǎo hái zhǎo xiǎo hái

قومۇش ئۆيۈم - كۈمۈش ئۆيۈم

金窝银窝，不如自家草（上）窝 jīn wō yín wō, bù rú zì jiā cǎo(tǔ) wō

金窝银窝，不如家里草窝 jīn wō yín wō, bù rú jiā li cǎo wō

金窝窝银窝窝，不如自己山窝窝 jīn wō wo yín wō wo, bù rú zì jī shān wō wo

金家银家，不如自己穷家 jīn jiā yín jiā, bù rú zì jī qióng jiā

别家金窝银窝，不如自家草（狗）窝 bié jiā jīn wō yín wō, bù rú zì jiā cǎo(gǒu) wō

别人的金窝银窝，不如自己的草窝 bié rén de jīn wō yín wō, bù rú zì jī de cǎo wō

他人龙床，不如自己狗窝 tā rén lóng chuáng, bù rú zì jī gǒu dòu

قومۇشقا ئوت كەتسە ھۆل - قۇرۇق دېمەيدۇ

火大没湿柴 huǒ dà méi shī chái

火旺不怕柴草湿 huǒ wàng bù pà chái cǎo shī

قونمىغان مېھماننىڭ كەتكىنى ياخشى

人去不中留 rén qù bù zhōng liú

قونمىغان مېھماننىڭ كەتكىنى ياخشى،

ساقايمىغان كېسەلنىڭ ئۆلگىنى ياخشى

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

قوي باقماي پاققان يەپتۇ، ئاش تېرىماي ئاققان

不劳而获 bù láo ér huò

天上掉陷儿饼 tiān shàng diào xiàn'ér bǐng

قوي بولسا قوزسى بولار

有其父必有其子 yǒu qí fù bì yǒu qí zǐ

قوي يېمەيدىغان بۆرە يوق

没有不吃人的狼 méi yǒu bù chī rén de láng
是狼改不了吃肉 shī láng gǎi bu liǎo chī ròu
世上没有不吃人的老虎 shì shàng méi yǒu bù chī rén de
lǎo hǔ

قوينى قاسساپ سويسون

不经厨子手，难得五香味 bù jīng chú zǐ shǒu, nán dé
wǔ xiāng wèi

桥归桥，路归路 qiáo guī qiáo, lù guī lù

قوينوگدن تۆكۆلسه قونچوگغا

肥水不流外人（别人）田 féi shuǐ bù liú wài rén (bié
rén) tián

楚弓楚得 chǔ gōng chǔ dé

肉烂在锅里 ròu làn zài guō li

قۇدۇق چوگقۇر، ئارغامچا قىسقا

心有余而力不足 xīn yǒu yú ér lì bù zú

قۇرئان بىر خىل، تەپسىرە مىڭ خىل

一个和尚一本（套）经 yī ge hé shang yī běn jīng

قۇرۇق تاغار ئۆرە تۇرمايدۇ

空布袋立不起来 kōng bù dài lì bu qǐ lai

空口袋立不住 kōng kǒu dài lì bu zhù

人是铁，饭是钢，一顿（天）不吃饿得慌 rén shì tiě,
fàn shì gāng, yī dùn (tiān) bù chī è de huāng

قۇرۇق چاقماقتىن ئوت چىقىرىپتۇ

空手掏白狼 kōng shǒu tāo bái láng

一本万利 yī běn wàn lì

قۇرۇق چېلەك تاراگشىدۇ، بىلىمى يوق ۋالاقشىدۇ

空罐子回声远 kōng guǎn zi huí shēng yuǎn

قۇرۇق قۇلاققا قۇرۇق قۇلاق خۇش ياقماپتۇ

تۆۋەندىكىگە قاراڭ

قۇرۇق گەپ قۇلاققا ياقماس

话多不甜 huà duō bù tián

话多不甜，胶多不粘 huà duō bù tián, jiāo duō bù zhān

话说三遍淡如水 huà shuō sān biàn dàn rú shuǐ

话说三遍无人听 huà shuō sān biàn wú rén tīng

空言无补 kōng yán wú bǔ

قۇرۇق گەپكە قورساق تويماس

空话不饱饿汉 kōng huà bù bǎo è hàn

嘴皮上不会长庄稼 zuǐ pí shàng bù huì zhǎng zhuāng jiā

قۇرۇق گەپكە قۇلاق سالما

闲言闲语不可尽听 xián yán xián yǔ bù kě jìn tīng

قۇرۇق گەپكە مۈشۈك ئاپتاپقا چىقمايدۇ

«بىكارغا مۈشۈك ئاپتاپقا چىقمايدۇ» غا قاراڭ، 79 - بەت

قۇرۇق گەپنىڭ تايىنى يوق

«قۇرۇق گەپ قۇلاققا ياقماس» قا قاراڭ، مۈشۈ بەت

قۇرۇق ئۆستەڭگە مىرەپ بوپتۇ

光杆儿司令 guāng gǎnr sī lìng

你做官，没有给你印 nǐ zuò guān, méi yǒu gěi nǐ yìn

قۇرۇق ياغاچ ئېگىلمەس

枯木头折不弯 kū mù tou zhé bu wān

قۇش ئاسماندا ئۇچسا، سايىسى يەرگە چۈشەر

老鹰飞得再高，影子也在地下 lǎo yīng fēi de zài gāo.

yīng zi yě zài dì xià

雄鹰飞得再高，影子还在地上 xióng yīng fēi de zài gāo.

yīng zi hái zài dì shàng

鸟儿飞过都有影 niǎor fēi guo dōu yǒu yīng

قۇش تىلىنى قۇش بىلەر

禽有禽言，兽有兽语 qín yǒu qín yǔ, shòu yǒu shòu yǔ

قۇش ئۇچۇپ ھارغاندا ئۇۋىسىنى تاپار

鸟儿迟早总要回窝 niǎor chí zǎo zǒng yào huí wō

قۇش ئۆز ئۇۋىسىنى قەدىرلەيدۇ

老鸹、麻雀也知道往窝里衔根柴禾 lǎo guā 、 má què yě zhī dao wǎng wō lì xián gēn chái hé

قۇشقاچ بولسىمۇ قاسساپ سويسۇن

«قوينى قاسساپ سويسۇن» غا قاراڭ، 191 - بەت

قۇشقاچ كىچىك بولسىمۇ ھەممە ئەزاسى تولۇق

麻雀虽小，五脏（肝胆）俱全 má què suī xiǎo, wǔ zàng (gān dǎn) jù quán

قۇشقاچ گۆشمۇ گۆش

老虎不嫌黄羊瘦 lǎo hǔ bù xián huáng yáng shòu

阎王不嫌小鬼瘦 yán wang bù xián xiǎo guǐ shòu

قۇشقاچتىن قورققان تېرىق (بۇغداي) تېرىماس

怕麻雀不种麦 pà má què bù zhòng mài

قۇشنى يەم (دان) ئالدايدۇ، ئادەمنى گەپ

逮雀儿也得（要）舍把米 dǎi quèr yě děi(yào)shě bǎ mǐ

捉鸡也要两把米 zhuō jī yě yào liǎng bǎ mǐ

捉鸡也要撒把米 zhuō jī yě yào sā bǎ mǐ

没有红小豆，引不来白鸽子 méi yǒu hóng xiǎo dòu, yīn bu lái bái gē zi

قۇشناچىمنىڭ ئېشىنى ئوخشاتقان موللامنىڭ ئوتېشى

巧妇难为无米之炊 qiǎo fù nán wéi wú mǐ zhī chuī

巧媳妇难做无米饭 qiǎo xí fù nán zuò wú mǐ fàn

巧媳妇做不出无面馄饨 qiǎo xí fù zuò bu chū wú miàn

hún tún

巧媳妇煮不出无米粥 qiǎo xí fù zhǔ bu chū wú mǐ zhōu

قۇلاق ئاڭلىغان يالغان، كۆز كۆرگەن راست

耳听是虚，眼见为实 ěr tīng shì xū , yǎn jiàn wéi shí

قۇم يىغىلسا تاغ بولۇر، ئەل يىغىلسا باغ

聚沙成塔 jù shā chéng tǎ

聚沙成塔，粒米成箩 jù shā chéng tǎ, lì mǐ chéng luó

聚沙成塔，集腋成裘 jù shā chéng tǎ, jí yè chéng qiú

聚尘土而成泰山 jí chén tǔ ér chéng tài shān

قۇۋ توشقاننىڭ ئۇۋىسى ئۈچ

狡兔有三窟 jiǎo tù yǒu sān kū

قۇۋ تۈلكە تۇمشۇقىدىن ئىلىنار

113 «تۈلكە ھەرقانچە ھىلىگەر بولسىمۇ قاپقانغا چۈشەر» گە قاراڭ،

- بەت

قۇيرۇق كۆرسىتىپ ئۆپكە سېتىپتۇ

挂羊头卖狗肉 guà yáng tóu mài gǒu ròu

炫玉贾石 xuàn yù gǔ shí

قۇيرۇقىنى كۆتۈرگەن كالا تېزەكلىمەي قالمايدۇ

翘尾巴的牛要拉屎 qiáo wěi ba de niú yào lā shǐ

قۇيۇلغان كۆز ئورنىغا كەلمەس (چۈشمەس)

«چىققان كۆز ئورنىغا چۈشمەس» كە قاراڭ، 135 - بەت

قېتىق ئىچكەن قۇتۇلدى، تاۋاق يالغان تۇتۇلدى

白狗偷吃，黑狗遭殃 bái gǒu tōu chī, hēi gǒu zāo yāng

白狗偷肉，黑狗当罪 bái gǒu tōu ròu, hēi gǒu dāng zuì

黑狗偷食，白狗当灾 hēi gǒu tōu shí, bái gǒu dāng zāi

牵牛拔桩 qiān niú bá zhuāng

人家偷牛，你拔橛子 rén jiā tōu niú, nǐ bá jué zi

偷牛跑了，逮住拔橛儿 tōu niú pǎo le, dǎi zhù bá juér
偷牛的抓不住，抓住拔桩的 tōu niú de zhuā bu zhù, zhuā
zhù bá zhuāng de
有肉大家吃，砸锅一人赔 yǒu ròu dà jiā chī, zá guō yī
rén péi

قېتىققا ئامراق، ئىنەككە ئۆچ

樱桃好吃，树难栽 yíng táo hǎo chī, shù nán zāi
馒头好吃，磨难推 mán tou hǎo chī, mó nán tuī
米饭好吃田难做，米面好吃磨难推 mǐ fàn hǎo chī tián
nán zuò, mǐ miàn hǎo chī mó nán tuī
吃奶不知叫娘 chī nǎi bù zhī jiào niáng

قېرى ئات يول بىلەر (تۈنۈيدۇ)

老马识途 lǎo mǎ shí tú

老马识途，老人识理 lǎo mǎ shí tú, lǎo rén shí lǐ

قېرى ئات يولدىن ئازماس

老马不迷路 lǎo mǎ bù mí lù

老马蹄下不迷路 lǎo mǎ tí xià bù mí lù

قېرى قۇشقاچ كېپەككە ئالدىنماس

老麻雀不上谷糠当 lǎo mǎ què bù shàng gǔ kōng dàng

老鸟不受谷壳诱 lǎo niǎo bù shòu gǔ-ké yòu

قېرى كالا پىچاقىتىن قورقمايدۇ

死猪不怕开水烫 sǐ zhū bù pà kāi shuǐ tàng

死狗不怕狼叼 sǐ gǒu bù pà láng diāo

死汉不怕狼拖 sǐ hàn bù pà láng tuō

死老鼠任猫托 sǐ lǎo shǔ rèn māo tuō

قېرىغاندا قېرى تارتۇق، قىلىقلىرى ئاندىن ئارتۇق

长大没年纪，总带孩子气 zhǎng dà méi nián jì, zǒng dài
hái zì qì

黄忠七十不服老 huáng zhōng qī shí bù fú lǎo

قېرىنىڭ چىشى يوق تۆشكە ئامراق، مۈشۈكنىڭ پۇلى يوق گۆشكە ئامراق
«مۈشۈكنىڭ بىر پۇڭ پۇلى يوق بەزگە (گۆشكە) ئامراق» قا قاراڭ،

239 - بەت

قېرىنداشتىن قارىنىم ياخشى

只顾自己碗里满，不顾人家肚里空 zhǐ gù zì jǐ wǎn lǐ
mǎn, bù gù rén jia dù lǐ kōng

قېلىن مۇز بىر كۈندىلا قاتقان ئەمەس

冰冻三尺，非一日之寒 bīng dòng sān chǐ, fēi yī rì zhī hán

قېلىنلىق - يېرىم دۆلەت

没皮没脸，白吃白喝 méi pí méi liǎn, bái chī bái hē

丢脸不丢脸，混个肚儿圆 diū liǎn bù diū liǎn, hùn ge
dù yuán

老了脸皮(面皮)，饱了肚皮 lǎo le liǎn pí(miàn pí), bǎo le
dù pí

脸皮厚吃个够，脸皮薄摸不着 liǎn pí hòu chī ge gòu,
liǎn pí báo mō bu zháo

人不要脸，王法难治 rén bù yào liǎn, wáng fǎ nán zhì

قىچقارسا ئېتى بار، تۇتسا سېپى

有名有实 yǒu míng yǒu shí

有名有势 yǒu míng yǒu shì

قىرغاق كۆرۈپ بۆز ئال، ئانا كۆرۈپ قىز

«ئانا كۆرۈپ قىز ئال، قىرغاق كۆرۈپ بۆز» گە قاراڭ، 36 - بەت

قىرىق يىلدا بىر ئېشەك ئويۇنى

千载难逢 qiān zǎi nán féng

قىرىققا چىدىغان قىرىق بىرگىمۇ چىدايدۇ

做事要做到头，杀鸡要杀断喉 zuò shì yào zuò dào tóu,

shā jī yào shā duàn hóu

قىز بالا - تالانىڭ

女孩子是别人家的人 nǚ hái zi shì bié rén jiā de rén

女孩子长大都是别人家的 nǚ hái zi zhǎng dà dōu shì bié rén jiā de

女大不可（难）留 nǚ dà bù kě (nán) liú

养女儿，外姓人 yǎng nǚ ér, wài xìng rén

قىز بالا - سالغا تېشى

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

قىز تەرەپتىن خەۋەر يوق ، ئوغۇل تەرەپ ناغرا چاپتۇ

«سەۋىدىن خەۋەر يوق، گۈرۈچ دەم يەپ قايتۇ» غا قاراڭ، 161 -

بەت

قىزدا گۇناھ يوق ئانىسى بۇزۇق، چاقنا گۇناھ يوق تانىسى بۇزۇق

«خامنى بۇزغان شانسى، قىزنى بۇزغان ئانىسى» غا قاراڭ، 136 -

بەت

قىزنى كۆرسە خىزمىتى يولدىن ئازار

好汉（英雄）难过美人关 hǎo hàn (yīng xióng) nán guò měi rén guān

قىزىڭنى ئالغىچە قىرىڭدىن ئۆتەي، ئالغاندىن كېيىن جېنىڭدىن ئۆتەي

媳妇上了床，媒人甩一旁 xí fù shàng le chuáng, méi ren shuǎi yī páng

قىزىم ساڭا ئېيتاي، كېلىنىم سەن ئىشت

借因骂新妇 jiè nǚ mà xīn fù

指桑骂槐 zhǐ sāng mà huái

指冬瓜骂葫芦 zhǐ dōng guā mà hú lu

指（对）鸡骂狗 zhǐ (duì) jī mà gǒu

指张良骂韩信 zhǐ zhāng liáng mà hán xìn

指着和尚骂秃子 zhǐ zhe hé shang mà tū zi

指着葫芦骂瓢 zhǐ zhe hú lu mà piáo

指着张三骂李四 zhǐ zhe zhāng sān mà lǐ sì

敲着窗户叫门听 qiāo zhe chuāng hu jiào mén tīng

打驴子给马看 dǎ lú zi gěi mǎ kàn

捉鸡儿，骂狗儿 zhuō jīr, mà gǒur

قىزىق ئۇچاققا تۇتۇرۇق لازىم ئەمەس

水到渠成 shuǐ dào qú chéng

响鼓不用重锤（捶、敲） xiǎng gǔ bù yòng zhòng chuī
(chuī、qiāo)

قىش غېمىنى يازدا يە، ياز غېمىنى قىشتا

冬不可废葛，夏不可废裘 dōng bù kě fèi gě, xià bù kě
fèi qiú

قىشتا ئۇچاق ئۆزىگە تارتار

冬天的火炉自招人 dōng tiān de huǒ lú zì zhāo rén

قىڭغىر بولسىمۇ ئۆزۈم سالغان تام

自己做的饭香 zì jǐ zuò de fàn xiāng

敝帚千金 bì zhǒu qiān jīn

敝帚自珍 bì zhǒu zì zhēn

قىلدەك ھوقۇقنىڭ پىلدەك كۈچى بار

秤砣虽小压千金 chènɡ tuó suī xiǎo yā qiān jīn

葫芦虽小能提千斤 hú lu suī xiǎo néng tí qiān jīn

قىلدىن كەتتىڭ، قىرىقتىن كەتتىڭ

差一（之）毫厘，失之千里 chà yī (zhī) háo lǐ, shī zhī
qiān lǐ

差一毫厘，失（谬）之千里 chà yī háo lǐ, shī (miù) zhī
qiān lǐ

失之毫厘，谬以千里 shī zhī háo lǐ, miù yǐ qiān lǐ

失之（一）毫厘，差之千里 shī zhī (yī) háo lǐ, chà zhī qiān lǐ

一着不慎，满盘皆输 yī zhāo bù shèn, mǎn pán jiē shū

一着不到处，满盘俱是空 yī zhāo bù dào chù, mǎn pán jù shì kōng

一失足成千古恨 yī shī zú chéng qiān gǔ hèn

قىلىچ قىنىدا ياتسا دات باسدۇ

宝刀藏在鞘里，日久也生锈 bǎo dāo cáng zài qiào lǐ, rì jiǔ yě shēng xiù

قىلىچ ئۆز قىنىنى كەسمەيدۇ

«پىچاق دەستىسىنى كەسمەيدۇ» غا قاراڭ، 90 - بەت

قىلىچنىڭ كۈچىدىن قەلەمنىڭ كۈچى ئارتۇق

笔杆子杀死人 bǐ gǎn zi shā sǐ rén

笔写下来的，斧头砍不断 bǐ xiě xià lái de, fǔ tóu kǎn bu duàn

قىمارۋازنىڭ پۇلى - ئوچاقنىڭ كۈلى

赌博钱，顺水船 dǔ bó qián, shùn shuǐ chuán

قىيىن ئىش يوق ئالەمدە، غەيرەت بولسا ئادەمدە

تۆۋەندىكىگە قاراڭ

قىيىن ئىش يوق ئالەمدە، كۆڭۈل قويغان ئادەمگە

世上（天下）无难事，只怕有心人 shì shang (tiān xià)

wú nán shì, zhǐ pà yǒu xīn rén

世间无难事，独怕有心人 shì jiān wú nán shì, dú pà

yǒu xīn rén

قىيىن ئىشنىڭ بېشىغا، باتۇر كېلەر قېشىغا

英雄面前无困难 yīng xióng miàn qián wú kùn nan

好汉面前无困难，困难当中出英雄 hǎo hàn miàn qián wú

kùn nan, kùn nan dōng zhōng chū yīng xióng

ك

كاسىپ قېرىسا ھۈنرىمۇ قېرىيدۇ

人老精，姜老辣 rén lǎo jīng, jiāng lǎo là

كالىپۇك بولمىسا چىش توڭلار

唇亡齿寒 chún wáng chǐ hán

كالا دېسە، پاقالچاق

我说牛头，他（你）说马嘴 wǒ shuō niú tóu, tā (nǐ) shuō mǎ zuǐ

牛头（驴唇）不对马嘴 niú tóu (lǘ chún) bù duì mǎ zuǐ

风马牛不相及 fēng mǎ niú bù xiāng jí

答非所问 dá fēi suǒ wèn

所问非所答 suǒ wèn fēi suǒ dá

文不对题 wén bù duì tí

指东道西 zhǐ dōng dào xī

كالىنىڭ بېشى ئاتقا تۇغرا كەلمەيدۇ

牛头不对马嘴 niú tóu bù duì mǎ zuǐ

كالىنىڭ بېشىغا كەلگەن كۈن موزاينىڭ بېشىغىمۇ كېلەر

躲过初一，躲不过十五 duǒ guò chū yī, duǒ bu guò shí wǔ

躲过今日，也躲不过明日 duǒ guò jīn rì, yě duǒ bu guò míng rì

躲得过初一，逃不出十五 duǒ de guò chū yī, táo bu chū shí wǔ

跑得初一，跑不了十五 pǎo de chū yī, pǎo bu liǎo shí wǔ

跑得过初一，跑不过十五 pǎo de guò chū yī, pǎo bu guò

shí wǔ

跑了初一，还有十五 pǎo le chū yī, hái yǒu shí wǔ

逃了初一，逃不了十五 táo le chū yī, táo bu liǎo shí wǔ

走得了初一，走不了十五 zǒu de liǎo chū yī, zǒu bu liǎo

shí wǔ

别幸灾乐祸 bié xìng zāi lè huò

كالىنىڭ گۆشى ئايدا - ئايدا، سۈت - قايىمىقى كۈندە - كۈندە

淡淡常流水，粘粘不到头 dàn dàn cháng liú shuǐ, zhān

zhān bù dào tóu

كالىنىڭ مۈڭگۈزىگە ئۇرسا تۇيىقى سىر قىرار

牵一发而动全身 qiān yī fà ér dòng quán shēn

折在他身上，痛在你心里 zhé zài tā shēn shang, tòng zài

nǐ xīn lǐ

كانايغا يوق، سۇنايغا نەدە

井水不满哪有缸水 jǐng shuǐ bù mǎn nǎ yǒu gāng shuǐ

كاۋا ھېچقاچان قوغۇن بولماس

生疼嘶不了辣气 shēng jiāng duàn bu liǎo là qì

كاۋا ئىچىدە ئۆسسەڭ يۈمۈلاق بولسەن،

تەرخەمەك ئىچىدە ئۆسسەڭ ئۇزۇنچاق

跟什么入学什么样 gēn shén me rén xué shén me yàng

跟着啥入学啥人，跟着巫婆会跳神 gēn zhe shá rén xué

shá rén, gēn zhe wū pó huì tiào shén

跟着龙王会舀水，跟着猫儿会上树 gēn zhe lóng wáng

huì fú shuǐ, gēn zhe māo huì shàng shù

كاۋاپمۇ كۆيىمسۇن، زىخۇمۇ كۆيىمسۇن

不偏不倚 bù piān bù yǐ

两全其美 liǎng quán qí měi

كەچ قالغان قاراڭغۇدىن قورقماپتۇ

«يالىڭايغ سۇدىن قورقماس» غا قاراڭ، 326 - بەت

كەسلەنچۈك مەڭ يىل ياشىسىمۇ يىلان بولالماي

千年的壁虎也长不成蛇 qiān nián de bì hǔ yě zhǎng bu chéng shé

狐狸变不了狸猫 hú li biàn bu liǎo lí māo

是猫变不成狗 shì māo biàn bu chéng gǒu

兔子尾巴长不了 tù zi wěi ba cháng bu liǎo

狗头生角 gǒu tóu shēng jiǎo

كەسلەنچۈكنىڭ يىلان بولمىقى مەڭ يىلچىلىك

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

كەشەڭ تار بولسا جاھاننىڭ كەڭلىكىنىڭ نېمە پەرقى

乍穿紧脚鞋，步步都难挨 zhà chuān jǐn jiǎo xié, bù bù dōu nán ái

كەكلىك قاغىنىڭ مېڭىشىنى دورايەن دەپ چاتىرىقى يىرىلىپ كېتىپتۇ
«غازنىڭ مېڭىشىنى دورايەن دەپ قاغىنىڭ پۇتى سۈنۈپتۇ» غا قاراڭ،

172 - بەت

كەلگەندە قوشلاپ كېلىدۇ

«ئامەت كەلسە قوش كەپتۇ» غا قاراڭ، 35 - بەت

كەلمىگەن تەلەيدە ئاناڭنىڭ ھەققى بارمۇ؟

命中没有莫强求 mìng zhōng méi yǒu mò qiǎng qiú

祸福皆由天定，人生不可强求 huò fú jiē yóu tiān dìng,

rén shēng bù kě qiǎng qiú

安分守己 ān fèn shǒu jǐ

كەمبەغەل بولساڭ كۆچۈپ باق

破家值万贯 pò jiā zhí wàn guān

كەمبەغەل تۆگە مىنىسىمۇ ئىت چىشلەر

人穷犬也欺 rén qióng quǎn yě qī

人爱富的，狗咬穷的 rén ài fù de, gǒu yǎo qióng de

كەمبەغەل كەمبەغەلنىڭ قاياشى

穷人向（帮）穷人 qióng rén xiàng (bāng) qióng rén

穷人见穷人亲 qióng rén jiàn qióng rén qīn

穷人知道穷人苦 qióng rén zhī dào qióng rén kǔ

天下穷人是一家 tiān xià qióng rén shì yī jiā

كەمبەغەلدىن تۇغقانمۇ قاقىدۇ

人穷断六亲 rén qióng duàn liù qīn

كەمبەغەللەر روزا تۇتسا، بايلار ھېيت ئوينايدۇ

富人过年，穷人过关 fù rén guò nián, qióng rén guò guān

穷人饿死，富人撑死 qióng rén è sǐ, fù rén chēng sǐ

كەمبەغەللىك ئەيىب ئەمەس، ھورۇنلۇق ئەيىب

不怕穷，只怕没志气 bù pà qióng, zhī pà méi zhì qì

كەمبەغەلنىڭ ئاغزى ئاشقا تەگسە، بېشى تاشقا تېگىدۇ

«بىتلەيگە سۈكەلسە، ئاللاكودىن يار كېتىپتۇ» غا قاراڭ، 71 - بەت

كەمبەغەلنىڭ بايلىقى - بالىسى

贫而无子非贫，富而无子非富 pín ér wú zǐ fēi pín, fù

ér wú zǐ fēi fù

كەمتەر بولساڭ ئۆسەر سەن، مەغرۇر لانسىڭ چۆكەر سەن

满招损，谦收益 mǎn zhāo sǔn, qiān shòu yì

虚心使人进步，骄傲使人落后 xū xīn shǐ rén jìn bù,

jiāo ào shǐ rén luò hòu

كەنجى كېۋەزنىڭ غوزىسى يوق، تولا گەپنىڭ مەززىسى

«تولا گەپنىڭ مەززىسى يوق» قا قاراڭ، 105 - بەت

كوزا چاققان قۇتۇلدى، يالاق يالغان تۇتۇلدى

«قېتىق ئىچكەن قۇتۇلدى، ئۇۋاق يالغان تۇتۇلدى» غا قاراڭ، 194 -

بەت

كوزا كۈندە سۇنماس، كۈندە سۇنار

不怕一万，就怕万一 bù pà yī wàn, jiù pà wàn yī

祸从天降 huò cóng tiān jiàng

闭门家中坐，祸从天上来 bì mén jiā zhōng zuò, huò cóng tiān shàng lái

人在家中坐，祸从天上来 rén zài jiā zhōng zuò, huò cóng tiān shàng lái

كونا خاماننى (ساماننى) سورما

不咎既往 bù jiù jì wǎng

既往不咎 jì wǎng bù jiù

去年的皇历不能使了 qù nián de huáng lì bù néng shǐ le

去年的皇历都翻不得了 qù nián de huáng lì dōu fān bu dé le

去年的皇历，今年看不得 qù nián de huáng lì, jīn nián kàn bu dé

别翻老（旧）帐 bié fān lǎo (jiù) zhàng

不要再炒冷饭 bù yào zài chǎo lěng fàn

君子不计小人仇 jūn zi bù jì xiǎo rén chóu

كونا گەپ قۇلاققا ياقماس

«تولا گەپنىڭ مەرزىسى يوق» قا قاراڭ، 105 - بەت

كۆپ ئاغرىغان ئەمچى بولۇر

久病成医 jiǔ bìng chéng yī

吃药三年会行医 chī yào sān nián huì xíng yī

كۆپ ئاغرىغان ئەمچى بولۇر، كۆپ يۈرگەن يولچى

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

كۆپ تۈكۈرسە كۆل بولۇر

تۆۋەندىكىگە قاراڭ

كۆپ تۈكۈرسە كۆل بولۇر، قۇم يىغىلسا تاغ (دۆڭ) بولۇر

一人吐口唾沫，千人吐成条河 yī rén tǔ kǒu tuò mo,
qiān rén tǔ chéng tiáo hé

一人一把土，堆成万丈山 yī rén yī bǎ tǔ, duī chéng
wàn zhàng shān

一人背一担，万人堆成山 yī rén bēi yī dàn, wàn rén duī
chéng shān

聚沙成塔 jù shā chéng tǎ

聚沙成塔，集腋成裘 jù shā chéng tǎ, jí yè chéng qiú

聚沙成塔，粒米成箩 jù shā chéng tǎ, lì mǐ chéng luó

聚少成多，滴水成河 jù shǎo chéng duō, dī shuǐ chéng hé

众人拾柴火焰高 zhòng rén shí chái huǒ yàn gāo

كۆپ سورغان كۆپنى بلۇر

问百人，通百事 wèn bǎi rén, tōng bǎi shì

كۆپ سورغان يولدىن ئازماس

常问不迷路 cháng wèn bù mí lù

常问路的人不会迷失方向 cháng wèn lù de rén bù huì

mí shī fāng xiàng

路在嘴边 lù zài zuǐ biān

كۆپ سۆز - چۆپ سۆز

«تولا گەپنىڭ مەزىسى يوق» قا قاراڭ، 105 - بەت

كۆپ سۆز ئېشەككە يۈك

«تولا گەپنىڭ مەزىسى يوق» قا قاراڭ، 105 - بەت

كۆپ سۆزلىگەن تۇتۇلار، ئاز سۆزلىگەن قۇتۇلار

言多行（必）失 yán duō yǒu (bì) shī

كۆپ سۆزلىگەن كۆپ يېڭىلەر

话（言）多语失 huà (yán) duō yǔ shī

话多易失，线长易断 huà duō yì shī, xiàn cháng yì duàn

说话罗嗦，难免无错 shuō huà luō suo, nán miǎn wú cuò

言多必失 yán duō bì shī

كۆپ سۆزنىڭ ئازى ياخشى

话少才好 huà shǎo cái hǎo

说话多，不如少；多易错，少易好 shuō huà duō, bù rú shǎo; duō yì cuò, shǎo yì hǎo

كۆپ مياڭلىغان مۈشۈك چاشقان تۇتالماس

爱叫的猫捕不到鼠 ài jiào de māo bǔ bu dào shǔ

كۆپ ئوقۇغان كۆپنى بىلۈر

读书多，积理富 dú shū duō, jī lǐ fù

كۆپ ئوقۇغان موللا بولۇر

一遍生，二遍熟，三遍四遍当师傅 yī biàn shēng, èr biàn shú, sān biàn sì biàn dāng shī fu

كۆپ ياققان ئوت كۆككە يېتەر

众人拾柴火焰高 zhòng rén shí chái huǒ yàn gāo

كۆپ يامغۇر يەرنى بۇزار، كۆپ گەپ ئەلنى

雨多伤苗，话多烦人 yǔ duō shāng miáo, huà duō fán rén

كۆپ يېگەن قىغ يەر

贪多反失 tān duō fǎn shī

贪多嚼不烂 tān duō jiáo bu làn

كۆپ يىلقا ئارىسىدا توكۇر قۇلۇن بىلىنمەس

滥竽充数 làn yú chōng shù

كۆپتىن ياخشى ئەقىل چىقار

«كۆپنىڭ ئەقلى كۆپ» كە قاراڭ، 207 - بەت

كۆپنى ئاڭلىغان كۆپنى بىلۈر

耳熟能详 ěr shú néng xiáng

كۆپنى كۆرگەن كۆپنى بىلۈر

经的多，知的多 jīng de duō, zhī de duō

见多识广 jiàn duō shí guǎng

كۆپنىڭ ئەقلى كۆپ

人多智（智慧）多 rén duō zhì (zhì huì) duō

人多智慧高 rén duō zhì huì gāo

人多智慧（智谋）广 rén duō zhì huì (zhì móu) guǎng

人多出智慧 rén duō chū zhì huì

人多出韩信 rén duō chū hán xìn

人多出韩信，智多出孔明 rén duō chū hán xìn, zhì duō chū kǒng míng

人多出圣人 rén duō chū shèng rén

人多出诸葛 rén duō chū zhū gě

人多智多生诸葛 rén duō zhì duō shēng zhū gě

人上一百出韩信 rén shàng yī bǎi chū hán xìn

人上一百必有奇谋 rén shàng yī bǎi bì yǒu qí móu

一人计短，众人计长 yī rén jì duǎn, zhòng rén jì cháng

众人是圣人 zhòng rén shì shèng rén

三个臭皮匠凑个（抵个、顶个、合成个、赛过）诸葛亮
sān ge chòu pí jiàng còu ge (dǐ ge, dǐng ge, hé chéng ge, sài guo) zhū gě liàng

كۆپنىڭ سۆزى يوللۇق بولۇر

理出众人口 lǐ chū zhòng rén kǒu

众口一词，有口难辩 zhòng kǒu yī cí, yǒu kǒu nán biàn

كۆپنىڭ كۆزى كۆپ

群众（人民）的眼睛是雪亮的 qún zhòng (rén mín) de yǎn jīng shì xuě liàng de

كۆپنىڭ كۈچى تاغ كۆتۈرۈر

众人扛山山会动 zhòng rén káng shān shān huì dòng

人齐山也倒 rén qí shān yě dǎo

人心齐，山也移 rén xīn qí , shān yě yí

人心齐，泰山移 rén xīn qí , tài shān yí

一人气力担一担，众人力量搬倒山 yī rén qì lì dān yī dàn, zhòng rén lì liàng bān dǎo shān

大家团结起，扛得天起 dà jiā tuán jié qǐ, kāng de tiān qǐ

众人压倒山 zhòng rén yā dǎo shān

众擎易举 zhòng qíng yì jǔ

كۆپنىڭ كۈچى كۆپ

人多力量大 rén duō lì liang dà

人多力量大，柴多火焰高 rén duō lì liang dà, chái duō huǒ yàn gāo

柴多火焰高 chái duō huǒ yàn gāo

众人拾柴火焰高 zhòng rén shí chái huǒ yàn gāo

一人气力担一担，众人力量搬倒山 yī rén qì lì dān yī dàn, zhòng rén lì liàng bān dǎo shān

只筷子容易折，十只筷子拧不弯 yī zhī kuài zi yì zhé, shí zhī kuài zi níng bu wān

كۆپنىڭ كۈچىگە تاغىمۇ چاق كەلمەس

«كۆپنىڭ كۈچى تاغ كۆتۈرەر» گە قاراڭ، 207 - بەت

كۆتۈرەلمەسەڭ ساڭگىلىتىۋال

吃不了兜着走 chī bu liǎo dōu zhe zǒu

كۆتۈمۈدە ئىشتان يوق، ئېتىم مارجان بۇۋى

«قوڭۇمدا ئىشتان يوق، ئېتىم مارجان بۇۋى» گە قاراڭ، 188 - بەت

كۆچەت تىكسەڭ پۇتاپ تۇر ، كۆكتات تېرساڭ ئۇتاپ تۇر

树要常修剪，孩儿要常训诫 shù yào cháng xiū jiǎn, hái er yào cháng xùn jiè

كۆردۈم دېدىڭ تۇتۇلدۇڭ، كۆرمىدىم دېدىڭ قۇتۇلدۇڭ

多一事不如少一事 duō yī shì bù rú shǎo yī shì

开口如银，闭口如金 kāi kǒu rú yín, bì kǒu rú jīn

كۆرسە ھالى يوق، كۆرمىسە كارى

有张三嫌张三，没张三想张三 yǒu zhāng sān xián zhāng sān, méi zhāng sān xiǎng zhāng sān

有老王嫌老王，没老王想老王 yǒu lǎo wáng xián lǎo wáng, méi lǎo wáng xiǎng lǎo wáng

كۆرگەن ئاڭلىغاننى يېڭىپتۇ

相信耳朵，不如相信眼睛强 xiāng xìn ěr duo, bù rú xiāng xìn yǎn jīng qiáng

耳听是虚，眼见是（为）实 ěr tīng shì xū, yǎn jiàn shì (wéi) shí

كۆرگەن كۈنۈڭگە شۈكرى قىل

安分守己 ān fèn shǒu jǐ

安贫乐道 ān pín lè dào

كۆرگەن كۈنۈڭنى ئۈنۈم، شرە چۈرۈڭىنى قۇرۇتما

穿上马靴别忘了光脚的时候 chuān shang mǎ xuē bié wàng le guāng jiǎo de shí hou

饱时莫忘饿（饥）时苦 bǎo shí mò wàng è (jī) shí kǔ

饱时莫忘饥时苦，有衣莫忘无衣难 bǎo shí mò wàng jī shí kǔ, yǒu yī mò wàng wú yī nán

饱时莫忘饿（饥）时苦，好了疮疤莫忘痛 bǎo shí mò wàng è (jī) shí kǔ, hǎo le chuāng bā mò wàng tòng

不能好了伤疤就忘了痛 bù néng hǎo le shāng bā jiù wàng le tòng

丰年莫忘歉年苦，饱时莫忘饥时难 fēng nián mò wàng qiàn nián kǔ, bǎo shí mò wàng jī shí nán

好了伤疤莫忘痛，生活富了不忘穷 hǎo le shāng bā mò wàng tòng, shēng huó fù le bù wàng qióng

常将有日思无日，莫待无时思有时 cháng jiāng yǒu rì sī wú rì, mò dài wú rì sī yǒu shí

糟糠之妻不下堂，贫贱之变不可忘 zāo kāng zhī qī bù xià táng, pín jiàn zhī biàn bù kě wàng

安不忘危 ān bù wàng wēi

كۆرمەككە بار، يېمەككە يوق

可望而不可及 kě wàng ér bù kě jí

كۆرمىدىم دېسەڭ بىر سۆز، كۆردۈم دېسەڭ مىڭ سۆز
«كۆردۈم دېدىڭ تۇتۇلدۇڭ، كۆرمىدىم دېدىڭ قۇتۇلدۇڭ» غا قاراڭ،

208 - بەت

كۆرۈنگەن تاغ يىراق ئەمەس

近在咫尺，远在天边 jìn zài zhǐ chǐ, yuǎn zài tiān biān

近（迫）在眉睫 jìn (pò) zài méi jié

远在千里，近在面前 yuǎn zài qiān lǐ, jìn zài miàn qián

远在天边，近在眼前 yuǎn zài tiān biān, jìn zài yǎn qián

远在天涯，近在咫尺 yuǎn zài tiān yá, jìn zài zhǐ chǐ

只要日日行，不怕路程远 zhǐ yào rì rì xíng, bù pà lù chéng yuǎn

八九不离十 bā jiǔ bù lí shí

كۆرۈنمەيدىغان قىر يوق، ئېچىلمايدىغان سىر

«يېشىلمەيدىغان سىر يوق» قا قاراڭ، 338 - بەت

كۆز دېگەن كامار نەرسە، كۆرمىسە بىكار نەرسە

白眼无珠，不识好歹 bái yǎn wú zhū, bù shí hǎo dǎi

有眼不识泰山 yǒu yǎn bù shí tài shān

俗眼不识神仙 sú yǎn bù shí shén xiān

كۆز قورققاق، قول باتۇر

眼是胆小鬼，手是英雄汉 yǎn shì dǎn xiǎo guǐ, shǒu shì yīng xióng hàn

yīng xióng hǎo hàn

眼怕手不怕 yǎn pà shǒu bù pà

كۆز كۆرمەي كۆڭۈل سۆيمەس

眼为心之苗 yǎn wéi xīn zhī miáo

كۆز كۆرمىگەن پاكىز

眼不见为净 yǎn bù jiàn wéi jìng

كۆز كىچىك بولسىمۇ كۆرىدىغىنى چوڭ

眼睛虽小，可以看到世界 yǎn jīng suī xiǎo, kě yǐ kàn dào shì jiè

كۆزدىن يىراق، كۆڭۈلدىن يىراق

三年不上门，当亲也不亲 sān nián bù shàng mén, dāng qīn yě bù qīn

眼不见，心不烦 yǎn bù jiàn, xīn bù fán

疏不间亲 shū bù jiàn qīn

كۆزگە ئىلمىغان پۇتقا چوماق

矮凳子绊倒人 ǎi dèng zǐ bàn dǎo rén

积羽沉舟 jī yǔ chén chuán

聚蚊成雷 jù wén chéng léi

放下一星火，能烧万仞山 fàng xià yī xīng huǒ, néng shāo wàn rèn shān

萝卜还（也）有三分辣味（辣气） luó bo hái (yě) yǒu sān fēn là wèi (là qì)

千里之堤，溃于蚁穴 qiān lǐ zhī dī, kuì yú yī xué

群轻折轴 qún qīng zhé zhóu

卒子过河大似车 zú zǐ guò hé dà sì jū

كۆزگە ئىلمىغان چوماق قاڭشارنى يارار

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

كۆزۈڭ ئاغرىسا قولۇڭنى تارت، قورسىقىڭ ئاغرىسا تىلىڭنى

眼睛害病是从手上得的，肚里有病是从嘴里得的 yǎn jīng
hài bìng shì cóng shǒu shàng dé de, dù lǐ yǒu bìng shì
cóng zuǐ lǐ dé de

كۆزۈم كۆرمىسۇن، كۆتۈمنى بۆرە يېسە يېسۇن
眼不见，心不烦 yǎn bù jiàn, xīn bù fán

كۆزى توقنىڭ ئۆزى توق

安分守己 ān fèn shǒu jǐ

知足者常乐 zhī zú zhě cháng lè

كۆزى گەجگىسىگە چىقىپ قاپتۇ، ئەقلى دۈمبىسىگە

«ئەقلى دۈمبىسىگە ئۆتۈپ قاپتۇ، كۆزى گەجگىسىگە» گە قاراڭ، 44

- بەت

كۆسەي تۇتقاننىڭ قولى قارا

تۆۋەندىكىگە قاراڭ

كۆسەينى كىم تۇتسا، شۇنىڭ قولى قارا بولۇر

近火先焦 jìn huǒ xiān jiāo

近朱者赤，近墨者黑 jìn zhū zhě chì, jìn mò zhě hēi

كۆشۈكى بىر تىيىن

分文不值 fēn wén bù zhí

كۆكسىنى كۆرۈپ كۆكسۈڭنى كەرمە

秋后算帐 qiū hòu suàn zhàng

كۆڭلى چۈشكەن ھەركىمنىڭ ئۆزىگە، گۈل كۆرۈنەر كۆزىگە

«چىرايلىق چىرايلىق ئەمەس، سۆيگەن چىرايلىق» قا قاراڭ، 133 -

بەت

كۆڭلى خۇشنىڭ ئۆزى خۇش

心静（定）自然凉 xīn jìng (dìng) zì rán liáng

كۆڭلى زەھەرنىڭ قولىمۇ زەھەر

心狠手辣 xīn hěn shǒu là

كۆڭۈل سىرىنى كۆز بىلدۈرەر

心里的秘密，眼睛会揭发 xīn lǐ de mì mì, yǎn jīng huì jiē fā

心里的秘密，眼睛里露出来 xīn lǐ de mì mì, yǎn jīng lǐ lòu chū lái

眼为（乃）心之苗 yǎn wéi (nǎi) xīn zhī miáo

كۆڭۈل كۆڭۈلدىن سۇ ئىچەر

心病还须心药医 xīn bìng hái xū xīn yào yī

心病还从心上医 xīn bìng hái cóng xīn shàng yī

كۆڭۈلچە كىنىڭ كۆتى ئوچۇق

顾（碍）了脸皮，饿了肚皮 gù (ài) le liǎn pí, è le dù pí
面软的受穷 miàn ruǎn de shòu qióng

人情不是债，何必顶锅卖 rén qíng bù shì zhài, hé bì dǐng guō mài

心慈遭祸害 xīn cí zāo huò hài

كۆڭۈلسىزدىن كۈلكە چىقماس

人愁不可喜悦 rén chóu bù kě xǐ yuè

كۆڭۈلگە ياقمىغان كۆزگە ياقماس

心里有气，看什么都不顺眼 xīn lǐ yǒu qì, kàn shén me dōu bù shùn yǎn

كۆلىنىڭ سېسىشى پاقىغا يارايتۇ

吃惯屎的狗不知粪臭 chī guàn shǐ de gǒu bù zhī fèn chòu
鱼不嫌骚鳖 yú bù xián sāo biē

كۆمسەم پىشۇرمۇ، ياقسام پىشۇرمۇ؟

又怕烧着，又怕烫着 yòu pà shāo zhāo, yòu pà tàng zhāo
前怕狼，后怕虎 qián pà láng, hòu pà hǔ

畏首畏尾 wèi shǒu wèi wěi

动摇不定 dòng yáo bù dìng

举棋不定 jǔ qí bù dìng

摇摆不定 yáo bǎi bù dìng

犹豫不决 yóu yù bù jué

左右摇摆 zuǒ yòu yáo bǎi

左右为难 zuǒ yòu wéi nán

كۆيگەن جۇۋانغا ئات تېزىكى ئاي كۆرۈنەر

爱屋及乌 ài wū jí wū

爱其人，爱其屋上乌鸦 ài qí rén, ài qí wū shang wū yā

كۈچ بىرلىكتە، ئىش ئۆملۈكتە

«ئىش ئۆملۈكتە، كۈچ بىرلىكتە» گە قاراڭ، 309 - بەت

كۈچۈكم - كۈچۈكم دېسە، تىلىنى چىقىرىپتۇ

不识抬举 bù shí tái jǔ

كۈز شامىلى ياندىن ئۆتەر، ئەتىياز شامىلى جاندىن

春冻骨头，秋冻肉 chūn dòng gǔ tou, qiū dòng ròu

كۈل تام بولماس، كۈيۈغۇل ئوغۇل بولماس

灰土不能算成墙，女婿不能算儿子 huī tǔ bù néng suàn

chéng qiáng, nǚ xu bù néng suàn ér zi

女婿顶半个儿 nǚ xu dǐng bàn ge ér

女婿为半子 nǚ xu wéi bàn zǐ

女婿半边仔 nǚ xu bàn biān zǎi

一个女婿半个儿 yī ge nǚ xu bàn ge ér

كۈلەلمىگەن ھالىڭغا (نېمەڭگە) ھىجايما

没有下嘴唇，别去找箫吹 méi yǒu xià zuǐ chún, bié qù

zhǎo xiāo chuī

没有下唇，就不该揽着箫吹 mèi yǒu xià chún, jiù bù gāi

lǎn zhe xiāo chuī

腰里夹着个死老鼠，假充打猎的 yāo li jiā zhe gè sǐ lǎo

shǔ, jiǎ chōng dǎ liè de

كۈلكە بىلەن يىغا قوشكېزەك

悲喜为邻 bēi xǐ wéi lín

落潮总有涨潮日 luò cháo zǒng yǒu zhǎng cháo rì

كۈلكە خۇشال قىلىدۇ، يىغا كېسەل قىلىدۇ

笑长命，哭生病 xiào cháng mìng, kū shēng bìng

كۈلكە ئۆمۈرنى ئۇزارتىدۇ، يىغا قىسقارتىدۇ

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

كۈلگەك قىزغا يىگىت ئەگىشەر، چىچاق بالغا ئات

身上有屎狗跟踪 shēn shang yǒu shǐ gǒu gēn zōng

كۈن ئۇ ياققا، پۇل بۇ ياققا

混日子 hùn rì zi

过（混）一天算一天 guò (hùn) yī tiān suàn yī tiān

当一天和尚撞一天钟 dāng yī tiān hé shang zhuàng yī tiān zhōng

得过且过 dé guò qiě guò

كۈندە ھېيت بولۇۋەرمەيدۇ

人无千日好 rén wú qiān rì hǎo

人无千日好，花无百日红 rén wú qiān rì hǎo, huā wú bǎi rì hóng

一年三百六十天不能天天是晴天大口头 yī nián sān bǎi liù shí tiān bù néng tiān tiān shì qíng tiān dà rì tou

كۈندە ھېيتىمدى ساڭزا يېگىلى

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

كۈندۈزى گەپ قىلساڭ ئەتراپىڭغا باق،

كېچىسى گەپ قىلساڭ قۇلاقنى قۇلاققا ياق

路上说话，草里有人 lù shang shuō huà, cǎo lǐ yǒu rén

隔墙有耳，草中有人 gé qiáng yǒu ěr, cǎo zhōng yǒu rén
墙里说话墙外听 qiáng lǐ shuō huà qiáng wài tīng
只知路上说话，不知草里有人 zhī zhī lù shang shuō
huà, bù zhī cǎo lǐ yǒu rén

كۈندىن قالدېڭ ئايدىن قالدېڭ، ئايدىن قالدېڭ يىلدىن قالدېڭ

一步落后，百步难追 yī bù luò hòu, bǎi bù nán zhuī

كۈنلۈك يولغا چىقساڭ، ئايلىق ئۇزۇق ئال

晴带雨伞，饱带干粮 qíng dài yǔ sǎn, bǎo dài gān liáng

كۈننى ئېتەك بىلەن ياپقىلى (توسقىلى) بولماس

衣襟遮不住太阳 yī jīn zhē bu zhù tài yáng

手大遮不住天 shǒu dà zhē bu zhù tiān

كۈننىڭ بېشى سەھەردىن

«ئۇشنىڭ بېشى سەھەردىن» گە قاراڭ، 310 - بەت

كۈيۈغۇل ئوغۇل بولماس، كۈل تام بولماس

«كۈل تام بولماس، كۈيۈغۇل ئوغۇل بولماس» قا قاراڭ، 214 - بەت

كېپىل بولساڭ كېپىنىڭ كۆيەر

不做中人不作保，一世不烦恼 bù zuò zhōng rén bù zuò
bǎo, yī shì bù fán nǎo

كېچىككەن ئۇشقا قار ياغار

«ئەتىگە قالغان ئۇشقا قار ياغار» غا قاراڭ، 40 - بەت

كېرەكلىك تاشنىڭ ئېغىرى يوق

有用的石头不嫌重 yǒu yòng de shí tou bù xián zhòng

有用的石头谁也不嫌重 yǒu yòng de shí tou shuí yě bù
xián zhòng

كېسەك كۆتۈرۈشتىن قېچىپ كەلمەنرە كۆتۈرۈپتۇ

避坑落井 bì kēng luò jǐng

躲过了风暴又遭了雨 duǒ guò le fēng bào yòu zāo le yǔ

躲了雷公，遇了霹雳 duǒ le léi gōng, yù le pī lì
躲了一棒槌，挨了一榔头 duǒ le yī bàng chuí, ái le yī
láng tou

كېسەل پاتمانلاپ كىرىپ، مىسقاللاپ چىقىدۇ
«ئاغرىق پاتمانلاپ كىرىپ، مىسقاللاپ چىقىدۇ» غا قاراڭ، 24 - بەت

كېسەل ساقايغىسى كەلسە تېۋىپ ئۆزى كېلەر
水到渠成 shuǐ dào qú chéng

كېسەل ئېغىزدىن كىرەر
病从口入 bìng cóng kǒu rù

كېسەلگە قاراپ دورا، كاڭغا قاراپ بورا
对症下药 duì zhèng xià yào

كېسەلنى يوشۇرساڭ ئۆلۈم ئاشكارا
瞒病者死，瞒帐者劈 mán bìng zhě sǐ, mán zhàng zhě pī
有病不瞒医 yǒu bìng bù mán yī
隐疾难医 yǐn jí nán yī

欲盖弥彰 yù gài mí zhāng
纸里包不住火 zhǐ lǐ bāo bu zhù huǒ
盖得住火，藏不住烟 gài de zhù huǒ, cáng bu zhù yān

كېسەلنىڭ دەردىنى كېسەل بىلىدۇ
«ئاغرىقنىڭ دەردىنى كېسەل بىلىدۇ» غا قاراڭ، 25 - بەت

كېسەلنىڭ كېلىشى ئاسان، كېتىشى تەس
«ئاغرىق پاتمانلاپ كىرىپ، مىسقاللاپ چىقىدۇ» غا قاراڭ، 24 - بەت
كېكەچ گەپكە ئامراق

哑巴爱讲话 yǎ ba ài jiǎng huà
哑巴好说话 yǎ ba hào shuō huà

كېكەشلىك ئىش بۇزۇلماس
人有拐棍跌不到，有事商量错不了 rén yǒu guǎi gùn diē

bu dào, yǒu shì shāng liang cuò bu liǎo

遇事商量，抵诸葛亮 yù shì shāng liang, dǐ zhū gě liàng

كېلىش مېھماندىن، كېتىش ساھىبخاندىن

来由宾，去由主 lái yóu bīn, qù yóu zhǔ

客随（听、由）主便 kè suí (tīng, yóu) zhǔ biàn

كېلىنىڭنى كەلگەندە كۆر

媳妇好不好，过门才知晓 xí fù hǎo bu hǎo, guà mén cái zhī xiǎo

媳妇不用夸，且等到婆家 xí fù bù yòng kuā, qiě děng dào pó jiā

كېلىنىڭنى كەلگەندە كۆر، بۆكىنى (چاچتەڭگىنى) كىيگەندە

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

كېمىگە چۈشكەننىڭ جېنى بىر

同舟共济 tóng zhōu gòng jì

一条船上的人 yī tiáo chuān shàng de rén

كېيىك يەي دېسەڭ تاغدا يۈر (تۈر)، مېۋە يەي دېسەڭ باغدا

住山边烧好柴，住海边吃活蟹 zhù shān biān shāo hǎo chái, zhù hǎi biān chī huó xiè

كېيىن قالغان ئۇشقا چېچەك چىقار

«ئەتىگە قالغان ئۇشقا قار ياغار» غا قاراڭ، 40 - بەت

كېيىن كەلگەن تۈرگە چىقىپتۇ

后来者居上 hòu lái zhě jū shàng

كېيىنكى پۇشايمان ئۆزەڭگە دۈشمەن

后悔药没（无）处买 hòu huǐ yào méi (wú) chù mǎi

后悔药吃不得 hòu huǐ yào chī bu dé

后悔莫及 hòu huǐ mò jí

悔不当初 huǐ bù dāng chū

早知今日，何必当初 zǎo zhī jīn rì, hé bì dāng chū
早知今日，悔不当初 zǎo zhī jīn rì, huǐ bù dāng chū
追悔莫及 zhuī huǐ mò jí

كىتاب ئوغرىسى ئوغرى ئەمەس

偷书不为贼 tōu shū bù wéi zéi
偷书看不为贼 tōu shū kàn bù wéi zéi

كىچىك بالا يالغان سۆزلىمەيدۇ (گەپ قىلمايدۇ)

小孩嘴里无假话 xiǎo hái zuǐ lǐ wú jiǎ huà
كىچىك بالىنى ئىشقا بۇيرۇساڭ (جورساڭ)، كەينىدىن ئۆزۈڭ چاپ
孩子办事，丢三落四 hái zi bàn shì, diū sān là sì
嘴上无毛，办事不牢 zuǐ shang wú máo, bàn shì bù láo
كىچىككىنە تاش، يارىدۇ باش

小石头能打（砸）破大缸 xiǎo shí tou néng(zá)pò dà gāng
小小石头，打（砸）坏（破）大缸 xiǎo xiǎo shí tou, dǎ
(zá) huài (pò) dà gāng

كىچىككىنە تاشمۇ باشنى يارار
يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

كىرىشتىن بۇرۇن (ئىلگىرى) چىقىشنى ئويلا

进屋之前应想好如何出来 jìn wū zhī qián yīng xiǎng
hǎo rú hé chū lái
你在进门之前要先看看怎么出来 nǐ zài jìn mén zhī
qián yào xiān kàn kan zěn me chū lai

كىشى تۇغۇلغان يېرىدە ئەزىز

人离乡贱 rén lí xiāng jiàn
物离乡贵，人离乡贱 wù lí xiāng guì, rén lí xiāng jiàn
كىشى قولىدا قۇش ئۆلەس

鹰在人手里吃不饱 yīng zài rén shǒu lǐ chī bu bǎo

كەشەدىن ھايا كەتسە، ئورنىغا بالا كېلەر

人不要脸，天爷也难管 rén bù yào liǎn, tiān yé yě nán guǎn

كەشكە قىلساڭ يامانلىق، ساڭمۇ يوقتۇر ئامانلىق

恶有恶报 è yǒu è bào

不拿油瓶腻不了手 bù ná yóu píng nì bu liǎo shǒu

كەشكە قىلغان كەشەدە قالماي

善有善报，恶有恶报 shàn yǒu shàn bào, è yǒu è bào

暗算人者必遭人暗算 àn suàn rén zhě bì zāo rén àn suàn

كەشكە قىلغان ئۆزىگە يانار (قىلار)

恶有恶报 è yǒu è bào

暗算人者必遭人暗算 àn suàn rén zhě bì zāo rén àn suàn

咎由自取 jiù yǒu zì qǔ

自作自受 zì zuò zì shòu

自食其果 zì shí qí guǒ

كەشكە ئورا كولىغان ئۆزى چۈشەر

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

كەشكە ئىشەنگىچە، بىلىكىگە ئىشەن

靠人不如靠自己 kào rén bù rú kào zì jǐ

求人不如求己 qiú rén bù rú qiú jǐ

كەشىنىڭ ئاغزىغا قارىغان ئاچ قالار

我靠你等，饿到天明 wǒ kào nǐ děng, è dào tiān míng

كەشىنىڭ ئەيىبىنى (يامىنىنى) ماڭا دېگەن كەشى،

مېنىڭ ئەيىبىمنىمۇ (يامىنىمنىمۇ) كەشكە دەر

谁人背后无人说，哪个人前不说人 shuí rén bèi hòu wú rén shuō, nǎ ge rén qián bù shuō rén

كەشىنىڭ تەرتىدە ناماز ئوقۇپتۇ

«خەقنىڭ جۈۋىسىدا تەرلەپتۇ» غا قاراڭ، 137 - بەت

كەشىنىڭ توخۇسى كىشىگە غازدەك كۆرۈنەر
«قوشنامىنىڭ قوشنامىغا قوش (ياخشى) كۆرۈنەر» گە قاراڭ، 187 -

بەت

كەشىنىڭ تۈگىمىدەك ئەيىبى كۆرۈنەر،
ئۆزىنىڭ تۈگىمىدەك ئەيىبى كۆرۈنمەس

光看别人短，不把自己量 guāng kàn bié rén duǎn, bù bǎ
zì jǐ liáng

只见别人眉毛短，不见自己头发长 zhǐ jiàn bié rén méi
mao duǎn, bù jiàn zì jǐ tóu fà cháng

كەشىنىڭ جۇۋىسىدا تەرلەپتۇ
«خەقنىڭ جۇۋىسىدا تەرلەپتۇ» غا قاراڭ، 137 - بەت

كەشىنىڭ شەھرىدە (يۇرتىدا) سۇلتان بولغىچە،
ئۆز شەھرىگىدە (يۇرتۇڭدا) ئۇلتاڭ بول
«خەقنىڭ شەھرىدە (يۇرتىدا) سۇلتان بولغىچە، ئۆز شەھرىگىدە
(يۇرتۇڭدا) ئۇلتاڭ بول» غا قاراڭ، 137 - بەت
كەشىنىڭ كىشىدە قالماي

善有善报 shàn yǒu shàn bào
好心自有好报 hǎo xīn zì yǒu hǎo bào

كەشىنىڭ ھالىغا كىشى يەتمەس

各人冷暖，各人自知 gè rén lěng nuǎn, gè rén zì zhī
各人心事各人知 gè rén xīn shì gè rén zhī

كەشىنىڭ ھەقىقى قىررىق يىلدىمۇ چىشىنى قامىتار

吃了人家的嘴短 chī le rén jia de zuǐ duǎn

吃了人家的嘴巴软 chī le rén jia de zuǐ ba ruǎn

吃了人的嘴软，拿了人的手（理）短 chī le rén de zuǐ ruǎn,
ná le rén de shǒu (lǐ) duǎn

吃人家的嘴软，拿人家的手（理）短 chī rén jia de zuǐ

ruǎn, ná rén jia de shǒu (lǐ) duǎn

拿人家手短 ná rén jia shǒu duǎn

拿了人的手短，吃了人的嘴软 ná le rén de shǒu duǎn,
chī le rén de zuǐ duǎn

كىشىنىڭ ھۆرمىتى ئۆز قولىدا

«ئىززەت قىلساڭ، ئىززەت تاپىسەن» گە قاراڭ، 307 - بەت

كىشىنىڭ ئۆچى كىشىدە قالماي

君子报仇，十年不晚 jūn zǐ bào chóu, shí nián bù wǎn

كىشىنىڭ ئېشىنى يېسەڭ تىلىڭ قىسقارار

«خەقنىڭ ئېشىنى يېسەڭ تىلىڭ قىسقارار» غا قاراڭ، 137 - بەت

كىشىنىڭ ئىشى بوسۇغا بېشى

各扫门前雪 gè sǎo mén qián xuě

各人自扫门前雪 gè rén zì sǎo mén qián xuě

各人自扫门前雪，莫管他人瓦上霜 gè rén zì sǎo mén
qián xuě, mò guǎn tā rén wǎ shang shuāng

各家打扫门前叶 gè jiā dǎ sǎo mén qián yè

只扫自己门前雪 zhǐ sǎo zì jǐ mén qián xuě

只扫自己门前雪，不管他人瓦上霜 zhǐ sǎo zì jǐ mén
qián xuě, bù guǎn tā rén wǎ shang shuāng

自扫门前雪 zì sǎo mén qián xuě

كىشىنىڭ يۇرتىدا (شەھىرىدە) سۇلتان بولغىچە،

ئۆز يۇرتۇڭدا (شەھىرىڭدە) ئۇلتاڭ بول

«خەقنىڭ شەھىرىدە (يۇرتىدا) سۇلتان بولغىچە، ئۆز شەھىرىڭدە

(يۇرتۇڭدا) ئۇلتاڭ بول» غا قاراڭ، 137 - بەت

كىشىنىڭ يېرىگە ئىشلەپ، قالدى لېۋىنى چىشلەپ

«ئالتە ئاي ياز ئىشلەپ، قالدۇم لېۋىمنى چىشلەپ» كە قاراڭ، 30 -

بەت

كىم كولىسا ئورنى ئۆزى چۈشەر ئاخىرى

«ئورنى كىم كولىسا ئۆزى (شۇ) چۈشەر» گە قاراڭ، 263 - بەت

كىم نېمىدىن قورقسا شۇنىڭغا يولۇقار

怕什么有什么 pà shén me yǒu shén me

كىمگە تەگسەڭ شۇنىڭ پېشىنى تۇت

嫁鸡随鸡，嫁狗随狗 jià jī suí jī, jià gǒu suí gǒu

كىمنى سۆيسەڭ شۇ چىرايلىق

«چىرايلىق چىرايلىق ئەمەس، سۆيگەن چىرايلىق» قا قاراڭ، 133 -

بەت

كىمنىڭ زۇلىمى كۆپ بولسا، زاۋالى يېقىن بولار

多行不义必自毙 duō xíng bù yì bì zì bì

كىمنىڭ گېپىنى قىلسا شۇ كەپتۇ

说曹操，曹操就到 shuō cāo cāo, cāo cāo jiù dào

说张飞，张飞就到 shuō zhāng fēi, zhāng fēi jiù dào

正说（一说）曹操，曹操就到 zhèng shuō (yī shuō) cāo cāo, cāo cāo jiù dào

说张飞就来了张飞 shuō zhāng fēi jiù lái le zhāng fēi

说着红脸的便来了关公 shuō zhe hóng liǎn de biàn lái le guān gōng

كىمنىڭ ھارۋىسىنى ھەيدىسەڭ شۇنىڭ ناخشىسىنى ئېيت

到什么山上唱什么歌 dào shén me shān shàng chàng shén me gē

كىيگەننى خەق كۆرىدۇ، يېگەننى كىم كۆرىدۇ

«يېگەن كۆرۈنمەس، كىيگەن كۆرۈنەر» گە قاراڭ، 338 - بەت

كىسىم - سۆلەت، پۇل - دۆلەت

衣是人之威，钱是人之胆 yī shì rén zhī wēi, qián shì rén zhī dǎn

كىسىمگە قارىماي (باقماي) ئادىمىگە قارا (باق)

«چاپىنىغا قارىماي، ئادىمىگە قارا» غا قارالغۇ، 126 - بەت

گ

گاچا چۆچۈرە يېسە ئىچىدە ساناپ يەر

哑巴吃饺子，自己肚里有数 yǎ ba chī jiǎo zi, zì jǐ dù li yǒu shù

گاچا قىزنىڭ تىلىنى ئانىسى بىلىدۇ

哑巴说话娘懂得 yǎ ba shuō huà niáng dǒng de

گاچىنى سۆزلەتكەن ئۇنىڭ پۇلى

瞎子见钱眼也开 xiā zi jiàn qián yǎn yě kāi

گاچىنىڭ گېپى تولا، توكۇرنىڭ مېڭىشى

哑巴爱讲话 yǎ ba ài jiǎng huà

哑巴好说话 yǎ ba hào shuō huà

哑巴爱说，聋子爱听 yǎ ba ài shuō, lóng zi ài tīng

گاچىنىڭ گېپى تۈگمەس

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

گاداي بولساڭ كۆچۈپ باق

«كەمبەغەل بولساڭ كۆچۈپ باق» قا قاراڭ، 202 - بەت

گاس گۈلدۈرمامىدىن قورقماس

聋子不怕响雷轰 lóng zi bù pà xiǎng léi hōng

聋子不怕炮声响 lóng zi bù pà pào shēng xiǎng

گالدىن ئۆتكەن غەنىمەت

杂粮杂饭，吃饱为算 zá liáng zá fàn , chī bǎo wéi suàn

گاھى خۇدا بىلەن رۇسۇل، گاھى دۇتار بىلەن ئۇسسۇل

有打鱼的时候，也有晒网的时候 yǒu dǎ yú de shí hou.

yě yǒu shài wǎng de shí hou

گەپ ئايلىغانغا، يول سارىخانغا

«ئات ئايلىغانغا، يول سارىخانغا» غا قاراڭ، 1 - بەت

گەپ ئايلىنىپ سەمىرىدۇ

«گەپ ئېغىزدىن ئېغىزغا ئۆتكەندە (كۆچكەندە) پىلدەك يوغانار» غا

قاراڭ، مۇشۇ بەت

گەپ بىر، قۇلاق ئىككى

耳有一双，话只一句 ěr yǒu yī shuāng, huà zhǐ yī jù

话只说一遍 huà zhǐ shuō yī biàn

گەپ بىلەن شەھەر ئاپتۇ

«ئاغزىدا شەھەر ئالار» غا غاراڭ، 26 - بەت

گەپ قىلساڭ تىلىڭنى كېسىمەن، قارىساڭ كۆزۈڭنى تېشىمەن (ئويىمەن)

«سۆزلىسەڭ تىلىڭنى كېسىمەن، قارىساڭ كۆزۈڭنى تېشىمەن

(ئويىمەن)» گە قاراڭ، 166 - بەت

گەپ گەپنىڭ تېگىنى ئاچىدۇ

话是开心斧（锁） huà shì kāi xīn fǔ (suǒ)

گەپ ۋاقتىدا ياخشى، كاۋاپ زىخىدا

«گەپ يۈزدە ياخشى، ئۇسسۇل تۈزدە» گە قاراڭ، مۇشۇ بەت

گەپ ئېغىزدىن ئېغىزغا ئۆتكەندە (كۆچكەندە) پىلدەك يوغانار

话经三张嘴，长虫也长腿 huà jīng sān zhǎng zuǐ, zhǎng

chóng yě zhǎng tuǐ

话传三人，能变本意 huà chuán sān rén, néng biàn běn yì

گەپ يەردە ئەمەس، ئەردە

事在人为 shì zài rén wéi

只有懒人，没有懒地 zhǐ yǒu lǎn rén, méi yǒu lǎn dì

گەپ يۈزدە ياخشى، ئۇسسۇل تۈزدە

有话当面讲，有肉当面切 yǒu huà dāng miàn jiǎng, yǒu ròu dāng miàn qiē

有话当面说，有彩当面揭 yǒu huà dāng miàn shuō, yǒu cǎi dāng miàn jiē

有话说在当面，有理（事）摆在眼前 yǒu huà shuō zài dāng miàn, yǒu lǐ (shì) bǎi zài yán qián

有话说在当场，何必一旁吵嚷 yǒu huà shuō zài dāng chǎng, hé bì yī páng chǎo rǎng

有话摆在（到）桌面上 yǒu huà bǎi zài (dào) zhuō miàn shàng

洒饮席面，话讲当面 jiǔ yǐn xí miàn, huà jiǎng dāng miàn

饮酒席面，讲话当面 yǐn jiǔ xí miàn, jiǎng huà dāng miàn

事办当时，话讲当面 shì bàn dāng shí, huà jiǎng dāng miàn

君子坦荡荡，有话当面讲 zūn zǐ tǎn dàng dàng, yǒu huà dāng miàn jiǎng

君子言前不言后 jūn zǐ yán qián bù yán hòu

گەپدان بولغىچە ئىشچان بول

嘴巧不如手巧 zuǐ qiǎo bù rú shǒu qiǎo

گەپكە گەپ كەلسە ئاتاگىدىن قالما

当堂不让父 dāng táng bù ràng fù

理大不让人 lǐ dà bù ràng rén

گەپمۇ ئېغىزدىن چىقىدۇ، جانمۇ ئېغىزدىن چىقىدۇ

一诺千金 yī nuò qiān jīn

言而有信 yán ér yǒu xìn

گەپنى ئاز قىل، ساز قىل

话不在多，而在于精 huà bù zài duō, ér zài yú jīng

گەپنى قىسقا قىل، كۆسەينى ئۇزۇن

«تولا گەپنىڭ مەزىنى يوق» قا قاراڭ، 105 - بەت

گەپنى قىل سىغار يەرگە، سۆنى سەپ سىگەر يەرگە

话是一桶水，打倾收不转 huà shì yī tǒng shuǐ, dǎ qīng shōu bu zhuǎn

有饭送给亲人，有话说给知音 yǒu fàn sòng gei qīn rén, yǒu huà shuō gei zhī yīn

گەپنى ئويلاپ دە، ناننى چاپناپ يە

说话想着说，吃饭尝着吃 shuō huà xiǎng zhe shuō, chī fàn cháng zhe chī

说话细思考，吃饭细咬嚼 shuō huà xì sī kǎo, chī fàn xì yǎo jiáo

گەپنىڭ تېگىدە گەپ بار

话里（中）有话 huà li (zhōng) yǒu huà

话中有话，弦外之音 huà zhōng yǒu huà, xián wài zhī yīn

言外之意 yán wài zhī yì

弦外之音 xián wài zhī yīn

گەپنىڭ تېگىدە گەپ بار، ساقالنىڭ تۈۋىدە خەپ بار

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

گەپنىڭ ئالدىمۇ تۇغۇلار

寒门出才子 hán mén chū cái zǐ

草（鸡）窝里飞出金凤凰 cǎo(jī)wōli fēi chū jīn fèng huáng

گۇمان ئىماننى قاچۇرار

心疑生暗鬼 xīn yí shēng àn guǐ

疑心生暗鬼 yí xīn shēng àn guǐ

گۆش كۆرسىتىپ ئۆپكە سېتىپتۇ

«قۇيرۇق كۆرسىتىپ ئۆپكە سېتىپتۇ» غا قاراڭ، 194 - بەت

گۆش ھەرقانچە ئۇرۇق بولسىمۇ پۇلۇننىڭ ئۈستىدە تۇرىدۇ

云再高总在太阳底下 yún zài gāo zǒng zài tài yáng dī xià

گۆشى سېنىڭ، ئۈستىخنى مېنىڭ

托付于你 tuō fù yú nǐ

严加管教 yán jiā guǎn jiào

گۆشنى يېگەنمۇ ئوغرى، شورپىسىنى ئىچكەنمۇ ئوغرى

偷鸡的是贼，偷蛋的也是贼 tōu jī de shì zéi, tōu dàn de yě shì zéi

گۆھەر ياتىدۇ سايدا، تونۇمسىڭ نېمە پايدا

宝石虽贵，就怕无人识 bǎoshí suī guì, jiù pà wú rén shí
遍地出黄金，就怕不用心 biàn dì chū huáng jīn, jiù pà bù yòng xīn

识者曰宝，不识者曰草 shí zhě yuē bǎo, bù shí zhě yuē cǎo

گۈل گۈلى بىلەن، مال خېلى بىلەن

«خل خلى بىلەن، تۈر تۈرى بىلەن» گە قاراڭ، 141 - بەت

گۈلنى پۇرىماق ئاسان، تېرىماق تەس

看花容易，绣花难 kàn huā róng yì, xiù huā nán

گۈلنىڭ ئېچىلىشى باھارغا باغلىق

花到春天自然开 huā dào chūn tiān zì rán kāi

گۈلنىڭمۇ تىكىنى بار

玫瑰花儿可爱，刺多扎手 méi gui huār kě ài, cì duō zhā shǒu

گۈلدۈرى بار، يامغۇرى يوق

光（干）打雷，不下雨 guāng (gān) dǎ léi, bù xià yǔ

雷声大，雨点小 léi shēng dà, yǔ diǎn xiǎo

گېپىدە تۇرمىغان ئەر ئەمەس

«لەۋزىدە تۇرمىغان ئەر ئەمەس» كە قاراڭ، 230 - بەت

ل

لالما ئىت ئوۋغا يارىماس

懒（癩）狗扶不上墙 lǎn (lài) gǒu fú bu shàng qiáng

لاۋزا قوغۇننىڭ ئۇرۇقى تولا

«بەتتەم قوغۇننىڭ ئۇرۇقى تولا» غا قاراڭ، 58 - بەت

لايدىن ياسىغان خام كوزا سۇغا چۈشسە ساق چىقماس

泥捏的缸盛不得水 ní niē d gāng chéng bu dé shuǐ

纸鸟经不住风吹，泥人经不住雨打 zhǐ niǎo jīng bu zhù yǔ dǎ

لەززىتى بارنىڭ ھەسرىتى بار

乐极生悲 lè jí shēng bēi

لەۋزىدە تۇرمىغان ئەر ئەمەس

君子（大丈夫）一言，驷马难追 jūn zǐ (dà zhàng fu) yī yán, sì mǎ nán zhuī

话一出口，驷马难追 huà yī chū kǒu, sì mǎ nán zhuī

一言出口，驷马（快马）难追 yī yán chū kǒu, sì mǎ (kuài mǎ) nán zhuī

لەيلىنى كۆرۈش ئۈچۈن مەجنۇننىڭ كۆزى كېرەك

情人眼里出西施 qíng rén yǎn li chū xī shī

لەيدىن چىقما، خاندەن قورقما

«يولدىن چىقما، خاندەن قورقما» غا قاراڭ، 334 - بەت

م

ماقۇلغا جاۋاب يوق

好好先生 hǎo hǎo xiān sheng

空头支票 kōng tóu zhī piào

轻诺寡信 qīng nuò guǎ xìn

ماڭا كەلگەندە سايىنىڭ سۈيى توختاپتۇ

人不走运，喝凉水也塞牙 rén bù zǒu yùn, hē liáng shuǐ yě sāi yá

人要（若）倒霉，喝凉水都（也）塞牙 rén yào (ruò) dǎo méi, hē liáng shuǐ dōu (yě) sāi yá

ماڭالماس ئېتىدىن كۆرىدۇ، يازالماس خېتىدىن

«ئاتالمىغان ئوقىدىن كۆرىدۇ، چېچالمىغان پوقىدىن» غا قاراڭ، 5 -

بەت

ماڭغان پۇتقا توپا قونار

常在河边走，哪有不湿鞋的 cháng zài hé biān zǒu, nǎ yǒu bù shī xié de

常在河边站，哪能不湿鞋 cháng zài hé biān zhàn, nǎ néng bù shī xié

常在河边走，难保不失脚 cháng zài hé biān zǒu, nán bǎo bù shī jiǎo

久在河边站，哪有不湿鞋的 jiǔ zài hé biān zhàn, nǎ yǒu bù shī xié de

老在河边转，没有不湿脚的 lǎo zài hé biān zhuàn, méi yǒu bù shī jiǎo de

总在河边站，没有不湿鞋的 zǒng zài hé biān zhàn, méi yǒu bù shī xié de

مال تۇرى بىلەن، ئادەم خىلى بىلەن
«ئادەم خىلى بىلەن، مال تۇرى بىلەن» گە قاراڭ، 12 - بەت
مال ئىگىسىدىن ئوغرى كۈچلۈك

看瓜的让偷瓜的打了 kān guā de ràng tōu guā de dǎ le
犯夜的倒拿巡夜的 fàn yè de dào ná xún yè de

مال ئىگىسىنى دورايدۇ

根不正苗歪 gēn bù zhèng miáo wāi
大人爬墙，小孩学样 dà rén pá qiáng, xiǎo hái xué yàng
父欲行劫，子必杀人 fù yù xíng jié, zǐ bì shā rén
老不正经，教坏子孙 lǎo bù zhèng jīng, jiào huài zǐ sūn
有其父必有其子 yǒu qí fù bì yǒu qí zǐ

مالدا مال بار، ئادەمدە ئادەم

货上有货，人上有人 huòshàng yǒu huò, rén shàng yǒu rén
马中有赤兔，人中有吕布 mǎ zhōng yǒu chì tù, rén zhōng yǒu lǚ bù

人中有吕布，马中有赤兔 rén zhōng yǒu lǚ bù, mǎ zhōng yǒu chì tù

人中有张飞，马中有乌雅 rén zhōng yǒu zhāng fēi, mǎ zhōng yǒu wū yǎ

ماي بىلەن گۆش بىر تۇغقان، پىيازنىڭ كۆيگىنى كۆيگەن

姑表亲，亲上亲，打断骨头连着筋 gū biǎo qīn, qīn shàng qīn, dǎ duàn gǔ tóu lián zhe jīn

姑舅亲，姑表亲，打断骨头连着筋 gū jiù qīn, gū biǎo qīn, dǎ duàn gǔ tóu lián zhe jīn

姑舅亲，骨肉亲，打断骨头连着筋 gū jiù qīn, gǔ ròu qīn, dǎ duàn gǔ tóu lián zhe jīn

爹娘亲，娘舅亲，打断骨头连着筋 diē niáng qīn, niáng jiù qīn, dǎ duàn gǔ tóu lián zhe jīn

مايماق توكۇرنى دوراپتۇ

乌鸦笑猪黑 wū yā xiào zhū hēi

مەرتەم - مەرتەم، ئۈچ مەرتەم

事无三不成 shì wú sān bù chéng

事不过三 shì bù guò sān

最后算数 zuì hòu suàn shù

مەرد بولساڭ مەيدانغا چىق

«مەردنى مەيداندا سىنا» غا قاراڭ، مۇشۇ بەت

مەرد سۆزىدىن قايتماس، يولۋاس ئىزىدىن

«يىگىت سۆزىدىن قايتماس، يولۋاس ئىزىدىن» غا قاراڭ، 340 - بەت

مەردنى مەيداندا سىنا

好男儿志在疆场 hǎo nánr zhì zài jiāng chǎng

疾风知劲草 jí fēng zhī jìng cǎo

岁寒知松柏 suì hán sōng bǎi

烈火见真金 liè huǒ shí zhēn jīn

مەردنىڭ سۆزى بىر

好汉（君子）一言，快马一鞭 hǎo hàn (jūn zǐ) yī yán, kuài mǎ yī biàn

好汉不卖嘴 hǎo hàn bù mài zuǐ

君子说话一言，如钉钉木 jūn zǐ shuō huà yī yán, rú dīng dìng mù

君子言而有信 jūn zǐ yán ér yǒu xìn

君无戏言 jūn wú xì yán

مەرزىسى يوق گەپتىن پاقىنىڭ كورۇلدىشى ياخشى

«تولا گەپنىڭ مەرزىسى يوق» قا قاراڭ، 105 - بەت

مەزىن مەسچىتىتە بولسىمۇ ئاۋازى تالادا

钟鼓在楼，名声在外 zhōnggǔ zài lóu, míng shēng zài wài

مەستلىك - پەسلىك

酒后无德 jiǔ hòu wú dé

مەسلىھەتلىك ئىش بۇزۇلماس

«كېڭەشلىك ئىش بۇزۇلماس» قا قاراڭ، 217 - بەت

مەن ئالدىرايمەن كەتكىلى، ئېشىكىم ئالدىرايدۇ ياتقىلى

急惊风遇了个（碰上个）慢郎中 jí jīng fēng yù le ge

(pèng shang ge) màn láng zhōng

你急他不急 nǐ jí tā bù jí

مەن سالا - سەن سالا، ئاتقا ئوتنى كىم سالا

«سەن سالا - مەن سالا، ئاتقا ئوتنى كىم سالا» غا قاراڭ، 159 - بەت

مەن قىلارمەن ئوتتۇز، خۇدايىم قىلار توققۇز

万事尽从忙里错 wàn shì jìn cóng máng lǐ cuò

万事皆从急中错 wàn shì jiē cóng jí zhōng cuò

急则有失 jí zé yǒu shī

مەن كۆتۈمنى ياراتمايمەن باستۇرۇپ، كۆتۈم مېنى ياراتمايدۇ ئوسۇرۇپ

你嫌我的脸黑，我嫌你的脚大 nǐ xián wǒ de liǎn hēi ,

wǒ xián nǐ de jiǎo dà

مەن ياخشى - سەن ياخشى، تونۇر قىزىق، نان ياخشى

«سەن ياخشى - مەن ياخشى، تونۇر قىزىق، نان ياخشى» غا قاراڭ،

160 - بەت

مەنمۇ چوڭ بولارمەن، تامغا تېزەك ياقارمەن

人总有出头之日 rén zǒng yǒu chū tóu zhī rì

مەھەللەدە ئىمام كۆپ بولسا ناماز ھارام

«موللا كۆپ بولسا ئېشەك ھارام» غا قاراڭ، 236 - بەت

موچەنگە چىدىماي كوچەنگە مېڭىپتۇ

贪小便宜吃大亏 tān xiǎo pián yì chī dà kuī

赔了夫人又折兵 péi le fū rén yòu zhé bīng

موزاي يولۋاستىن قورقماپتۇ

初生牛犊不怕虎 chū shēng niú dú bù pà hǔ

موزاينى ئوغرىلىغان ئۆكۈزنىمۇ ئوغرىلايدۇ

偷针的变成偷牛的 tōu zhēn de biàn chéng tōu niú de

小时偷针，大了偷金 xiǎo shí tōu zhēn, dà le tōu jīn

موزاينىڭ يۈگۈرۈشى سامانلىققىچە

黔驴技穷 qián lú jì qióng

黔驴之技 qián lú zhī jì

五分钟热度 wǔ fēn zhōng rè dù

不过尔尔 bù guò ěr ěr

成不了气候 chéng bu liǎo qì hòu

兔子尾巴长不了 tù zi wěi ba cháng bu liǎo

موزدوز يالاڭشاياغ

«موزدوزنىڭ كەشى يوق (يىرتىق)» قا قاراڭ، مۇشۇ بەت

موزدوزنىڭ ئەتىسى تۈگىمەس

明日复明日，明日何其多 míng rì fù míng rì, míng rì

hé qí duō

موزدوزنىڭ كەشى يوق (يىرتىق)

铁匠家里没菜刀 tiě jiāng jiā li méi cài dāo

卖药郎中一身疮 mài yào láng zhōng yī shēn chuāng

剃头的头发长 tì tóu de tóu fà cháng

守着大树没柴烧 shǒu zhe dà shù méi chái shāo

守着大河没水浇，守着青山没柴烧 shǒu zhe dà hé méi

shuǐ jiāo , shǒu zhe qīng shān méi chái shāo

守着烙饼挨饿 shǒu zhe lào bǐng ái è

موللا كۆپ بولسا قوي ھارام ئۆلەر

تۆۋەندىكىگە قاراڭ

موللا كۆپ بولسا ئېشەك ھارام

鸡多不下蛋 jī duō bù xià dàn

龙多不治水 lóng duō bù zhì shuǐ

人多乱，龙多旱，鸡多不下蛋 rén duō luàn, lóng duō hàn, jī duō bù xià dàn

人多不洗碗，鸭多不生卵 rén duō bù xǐ wǎn, yā duō bù shēng luǎn

船公多打烂船 chuán gōng duō dǎ làn chuán

和尚多了不念经 hé shang duō le bù niàn jīng

和尚多了没水吃 hé shang duō le méi shuǐ chī

龙多了天旱，婆娘多了没人做饭 lóng duō le tiān hàn, pó niáng duō le méi rén zuò fàn

木匠多了建歪房 mù jiāng duō le jiàn wāi fáng

三人当家，七扯八拉 sān rén dāng jiā, qī chě bā lā

兽医多了治死牛 shòu yī duō le zhì sǐ niú

太多的厨师做不了肉羹 tài duō de chú shī zuò bu liǎo ròu gēng

一个和尚挑水吃，两个和尚抬水吃，三个和尚没水吃 yī ge hé shang tiāo shuǐ chī, liǎng ge hé shang tái shuǐ chī, sān ge hé shang méi shuǐ chī

موللامەنۇ موللا مەن، موللىنى كۆرسەم يولدا مەن

«موللا يوق يەردە موللا مەن، موللا بار يەردە يولدا مەن» گە قاراڭ،

237 - بەت

موللا موللىنى كۆرەلمەپتۇ

当行厌当行 dāng háng yàn dāng háng

同行是冤家 tóng háng shì yuān jia

三十六行，行行相妒 sān shí liù háng, háng háng xiāngdù

موللا ھالۋىنى كۆرسە، قۇرئان يادىدىن چىقار

和尚见钱经也卖 hé shang jiàn qián jīng yě mài

موللا ھەممىنى بىلەر، ئۆزى قوپۇپ كۆلگە سىيەر

明知故犯 míng zhī gù fàn

موللا يوق يەردە موللا مەن، موللا بار يەردە يولدا مەن

无人之处逞好汉 wú rén zhī chù chěng hǎo hàn

蜀中无大将，廖化作先锋 shǔ zhōng wú dà jiàng, liào

huà zuò xiān fēng

小巫见大巫 xiǎo wū jiàn dà wū

阎王不在，小鬼逞能 yán wang bù zài, xiǎo guǐ chěng néng

موللام كۈلەيدۇ، كۈلسە تېلىقىدۇ

«خەلىپىتىم (خەلىپەم) كۈلەيدۇ، كۈلسە تېلىقىدۇ» غا قاراڭ، 138 -

بەت

موللامنىڭ دېگىنىنى قىل، قىلغىنىنى قىلما

只能听其言，不能效其行 zhǐ néng tīng qí yán, bù néng

xiào qí xíng

مۇزنىڭ ئۆمرى باھارغىچە

花到春天自然开 huā dào chūn tiān zì rán kāi

مۇساپىر بولمىغىچە ئۆز يۇرتىنىڭ قەدىرىنى بىلمەس

不作异乡人，不知故土亲 bù zuò yì xiāng rén, bù zhī

gù tǔ qīn

مۇسۇلمانچىلىق ئاستا - ئاستا

按部就班 àn bù jiù bān

不到火候（时候）不揭锅 bùdào huǒhou(shíhou)bù jiēguō

火候不到不揭锅 huǒ hou bù dào bù jiē guō

مۇشەققەتسىز ھۈنەر بولماس

不喝几口海水，练不成好水平 bù hē jǐ kǒu hǎi shuǐ,
liàn bu chéng hǎo shuǐ píng

مۇھەببەت ئۆلۈمنى يېگەر

好姻缘棒打不散 hǎo yīn yuán bàng dǎ bù sǎn

مۇھەببەتنى سېتىۋالغىلى بولماس

爱是用金钱买不到的 ài shì yòng jīn qián mǎi bu dào de

爱在市场上找不到 ài zài shì chǎng shàng zhǎo bu dào

爱情不能买也不能卖 ài qíng bù néng mǎi yě bù néng mài

爱情买不到，全靠忠诚换 ài qíng mǎi bu dào, quán kào
zhōng chéng huàn

مۆڭنىڭ ئىشىنى خۇدايىم ئوڭشايتۇ

呆了有呆菩萨保佑 dāi zi yǒu dāi pú sà bǎo yòu

مۇدۈرىمەس ئات يوق، يېڭىلىمەس ئادەم

人有失错，马有溜蹄 rén yǒu shī cuò, mǎ yǒu liú tí

人有错手，马有失蹄 rén yǒu cuò shǒu, mǎ yǒu shī tí

人有失足，马有失蹄 rén yǒu shī zú, mǎ yǒu shī tí

人有一时不慎，马有一时失蹄 rén yǒu yī shí bù shèn,
mǎ yǒu yī shí shī tí

马有溜蹄，牛有失脚 mǎ yǒu liú tí, niú yǒu shī jiǎo

马有闪蹄，人有失足 mǎ yǒu shǎn tí, rén yǒu shī zú

مۈشۈك بالىسى ئانىسىغا ئوخشاش مياڭلايدۇ

龙生龙，凤生凤，老鼠生儿会大洞 lóng shēng lóng, fèng
shēng fèng, lǎo shǔ shēng ér huì dà dòng

مۈشۈك چۈشىدە چاشقان كۆرەر (چۈشەر)

狼在梦里也想羊 láng zài mèng lǐ yě xiǎng yáng

狐狸做梦也想鸡 hú lí zuò mèng yě xiǎng jī

مۈشۈك گۆشكە بويى يەتمىسە، روزا تۇتتۇم دەر

狐狸吃不到葡萄，便说葡萄酸 hú li chī bu dào pú táo,
biàn shuō pú táo suān

狐吃不到葡萄，乃诋之为酸 hú chī bu dào pú táo, nǎi dǐ
zhī wéi suān

مۈشۈك يوق يەردە چاشقان خوجايىن

«تاغدا يولۋاس بولمىسا، مايىۋن پادىشاھ» قا قاراڭ، 94 - بەت

مۈشۈككە ئويۇن، چاشقانغا قىيىن

猫儿好玩，老鼠流泪 māor hǎo wán, lǎo shǔ liú lèi

幸灾乐祸 xìng zāi lè huò

مۈشۈكتىن بەز سورايتۇ

铁公鸡一毛不拔 tiě gōng jī yī máo bù bá

مۈشۈكنى ئىشقا بۇيرۇسا، مۈشۈك قويۇپ قۇيرۇقىنى بۇيرۇپتۇ

«ئىت مۈشۈكنى بۇيرۇسا، مۈشۈك قۇيرۇقىنى بۇيرۇپتۇ» غا قاراڭ،

304 - بەت

مۈشۈكنىڭ بىر پۇلى يوق گۆشكە (بەزگە) ئامراق

手里没有一根麻线，心里想结十二张网 shǒu lì méi yǒu

yī gēn má xiàn, xīn lǐ xiǎng jié shí èr zhāng wǎng

非分之想 fēi fèn zhī xiǎng

مۈشۈكنىڭ بىر پۇلى يوق گۆشكە ئامراق،

قېيىن ئانامنىڭ چىشى يوق تۆشكە ئامراق

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

مۈشۈكنىڭ يېنىدا بەز تۇرماپتۇ

«ئىت يېنىدا سۆڭەك ياتماس» قا قاراڭ، 305 - بەت

مۈڭگۈزىگە ئۇرسا تۇيىقى سىرقىراپتۇ

«كالىنىڭ مۈڭگۈزىگە ئۇرسا تۇيىقى سىرقىرار» غا قاراڭ، 201 - بەت

مېلى بارنىڭ مېلىغا، مېلى يوقنىڭ جېنىغا

破财挡灾 pò cái dǎng zāi

破财就是免灾 pò cái jiù shì miǎn zāi

مېھمان بار چاغدا مۇشۇكىنى پەش دېمە

对客不得嗔狗 duì kè bù dé chēn gǒu

مېھمان بولساڭ بىر كۈن بول

久住令人贱，贫来亲也疏 jiǔ zhù lìng rén jiàn, pín lái qīn yě shū

مېھمان قويدىن ياۋاش

客随主（主人）便 kè suí zhǔ (zhǔ rén) biàn

مېھمانغا قاراپ كۈتۈش

看人备菜 kàn rén bèi cài

看人下菜碟 kàn rén xià cài dié

مېھماننىڭ تولا كېلىشىنى مېھمان دوستلۇقىدىن كۆر

主雅客来勤 zhǔ yǎ kè lái qín

مېھنەت – ئۇنىڭ تېگى راھەت

福自勤中得 fú zì qín zhōng dé

مېھنەتنىڭ تېگى راھەت

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

مېۋىسىز دەرەخ پالتىغا يەم

枯树只有当柴烧 kū shù zhǐ yǒu dāng chái shāo

مېۋىسىز دەرەخنى قاقما

不摇没有果实的树 bù yáo méi yǒu guǒ shí de shù

مېۋىلىك دەرەخ ئېگىلىپ تۇرار، مېۋىسىز دەرەخ غادىيىپ

饱谷穗头往下垂，瘪谷穗头朝天锥 bǎo gǔ suì tóu wǎng

xià chuī, biě gǔ suì tóu cháo tiān zhuī

虚心竹有低头叶 xū xīn zhú yǒu dī tóu yè

虚怀若谷 xū huái ruò gǔ

深水不响，水响不深 shēn shuǐ bù xiǎng, shuǐ xiǎng bù shēn

مېۋىلىك دەرەخ ئېگىلىپ تۇرىدۇ، كىشىلەر ئاڭا تىرەك قويدۇ؛

مېۋىسىز دەرەخ غادىيىپ تۇرىدۇ، كىشىلەر ئۇنى پۇتاپ تۇرىدۇ

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

مېۋىلىك دەرەخنىڭ بېشى تۆۋەن

«مېۋىلىك دەرەخ ئېگىلىپ تۇرار، مېۋىسىز دەرەخ غادىيىپ» قا قاراڭ،

240 - بەت

مېۋىلىك دەرەخنىڭ بېشى تۆۋەن، بىلىملىك كىشىنىڭ يۈزى

«مېۋىلىك دەرەخ ئېگىلىپ تۇرار، مېۋىسىز دەرەخ غادىيىپ» قا

قاراڭ، 240 - بەت

مىس قازانغا لاي تۇۋاق

旧瓶装新酒 jiù píng zhuāng xīn jiǔ

مىڭ ئاڭلىغاندىن بىر كۆرگەن ئەلا

百（千）闻不如一见 bǎi (qiān) wén bù rú yī jiàn

听人说千遍，不如亲眼见 tīng rén shuō qiān biàn, bù rú

qīn yǎn jiàn

مىڭ دوست ئاز، بىر دۈشمەن كۆپ

«مىڭ دوستتىن بىر دۈشمەن يامان» غا قاراڭ، مۇشۇ بەت

مىڭ دوست كۆپ ئەمەس، بىر دۈشمەن ئاز ئەمەس

تۆۋەندىكىگە قاراڭ

مىڭ دوستتىن بىر دۈشمەن يامان

朋友千个好，仇人一个多 péng you qiān ge hǎo, chóu rén

yī ge duō

朋友一千个不嫌多，仇人一个不嫌少 péng you yī qiān ge

xián duō, chóu rén yī ge bù xián shǎo

朋友千个少（不多），冤家一个多 péng you qiān ge shǎo
(bù duō), yuān jia yī ge duō

一百个朋友嫌少，一个敌人嫌多 yī bǎi ge péng you xián
shǎo, yī ge dí rén xián duō

مىڭ سەرنى يوقاتقان بىر سەر

功亏一篑 gōng kuī yī kuì

مىڭ ئىشچىغا بىر باشچى

千人上路，一人带头 qiān rén shàng lù, yī rén dài tóu

مىڭنى تونۇغىچە بىرنى بىل

不要千样会，只要一样精 bù yào qiān yàng huì, zhǐ yào
yī yàng jīng

百样通，不如一艺精 bǎi yàng tōng, bù rú yī yì jīng

مىلتىقسىز يۈرگەندە كىيىك ئۇچراپتۇ

有心（有意）栽花花不发，无心插柳柳成荫 yǒu xīn (yǒu
yì) zāi huā huā bù fā, wú xīn chā liǔ liǔ chéng yīn

مىننەتلىك ئېشىڭدىن قارىمىنىڭ ئېچى ياخشى

不吃嗟来之食 bù chī jiē lái zhī shí

嗟来之食吃下去，肚子要疼的 jiē lái zhī shí chī xià qu,
dù zi yào téng de

ن

نادانغا بىر ئېغىز سۆزمۇ ئارتۇق

تۆۋەندىكىگە قاراڭ

نادانغا سۆزلىگەن ئىست سۆزۈم، ئۆلۈككە يىغلىغان ئىست كۆزۈم

瞎子点灯白费蜡 xiā zi diǎn dēng bái fèi là

对牛弹琴 duì niú tán qín

弹琴不入牛耳 tán qín bù rù niú ěr

春风不入牛耳 chūn fēng bù rù niú ěr

秀才遇到兵，有理讲（说）不清 xiù cai yù dào bīng, yǒu lǐ jiǎng (shuō) bu qīng

نادانغا ئىشلەپ، قالدېم لېۋىنى چىشلەپ

瞎子点灯白费蜡 xiā zi diǎn dēng bái fèi là

ناسىۋال قايماقتا (نان) پۇل بارمۇ؟

身无分文 shēn wú fēn wén

囊空如洗 náng kōng rú xǐ

囊中羞涩 náng zhōng xiū sè

房无一间，地无一垅 fáng wú yī jiān, dì wú yī lǒng

一无所有 yī wú suǒ yǒu

ناغرا بىلەن سۇناينىڭ ئۇنى يىراقتىن ياخشى

打鼓吹唢呐，愈远愈悦耳 dǎ gǔ chuī suǒ nà, yù yuǎn yù yuè ěr

نامازشامدىن قېچىپ تەۋەرىگە تۇتۇلۇپتۇ

«خۇپتەندىن قېچىپ تەۋەرىگە تۇتۇلۇپتۇ» غا قاراڭ، 139 - بەت

نامرات يۇرتتىن ئالىم چىقار

寒门出才子 hán mén chū cái zǐ
贱蚌出贵珠 jiàn bàng chū guì zhū

نامدا بار، ھەمدە يوق

«ھەمدەمدە بار، ھېسابتا يوق» قا قاراڭ، 255 - بەت

نامىنى ئاڭلىغاندىن ئۆزىنى كۆرگەن ئەلا

闻名不如见面 wén míng bù rú jiàn miàn

ناننى تونۇرنىڭ قىزىقىدا ياق

«تۆمۈرنى قىزىقىدا سوق» قا قاراڭ، 110 - بەت

نە قىچىشسا شۇ يېرىنى تاتىلاپتۇ

头痛医头，脚痛医脚 tóu tòng yī tóu, jiǎo tòng yī jiǎo

نەپسى دېگەن بالادۇر، ئاخىر ئوتقا سالادۇر

贪心嚼不烂 tān xīn jiáo bu làn

贪食的鱼儿易上钩 tān yú de yú yì shàng gōu

贪字近贫 tān zì jìn pín

贪嘴攢掉命 tān zuǐ guàn diào mìng

眼里识得破，肚里忍不过 yǎn li shí de pò, dù li rěn bu guò

نەپسى يامان تامىقىدىن ئېلىنار

贪食的鱼儿易上钩 tān yú de yú yì shàng gōu

نەزىرى ئۈستۈننىڭ نەرخى پەس

眼高手低 yǎn gāo shǒu dī

自夸没人爱，残花没人戴 zì kuā méi rén ài, cán huā
méi rén dài

نەسىھەت ئاچچىق، مېۋىسى تاتلىق

忠言逆耳利于行，良药苦口利于病 zhōng yán nì ěr lì yú
xíng, liáng yào kǔ kǒu lì yú bìng

نەغمە - ناۋا - تەنگە داۋا

一个丑角进城，胜过一打医生 yī ge chǒu jué jìn chéng,

shèng guò yī dǎ yī shēng

نەگە بارساڭ شۇ يەرنىڭ ناخشىسىنى ئېيت

到什么山上唱什么歌 dào shén me shān shàng chàng shén me gē

نەگە بارساڭ قازاننىڭ قۇلىقى تۆت

家家锅底一样黑 jiā jiā guō dǐ yī yàng hēi

天下乌鸦一般黑 tiān xià wū yā yī bān hēi

处处老鸦一般黑 chù chù lǎo yā yī bān hēi

处处鸭子是扁嘴 chù chù yā zi shì biǎn zuǐ

نەگە يېقىلىشىمنى بىلىسەم شۇ يەرگە پاخال سېلىپ قوياتتىم

«قەيەرگە يېقىلىشىمنى بىلىسەم شۇ يەرگە پاخال سېلىپ قوياتتىم» غا

قاراڭ، 184 - بەت

نېسىدىن تەلىيم يوق

除三不如现二 shē sān bù rú xiàn èr

除三千不如现八百 shē sān qiān bù rú xiàn bā bǎi

نېمىدىن قورقساڭ شۇنىڭغا يولۇقسەن

怕什么有什么 pà shén me yǒu shén me

怕鬼有鬼 pà guǐ yǒu guǐ

نېمە تېرىساڭ شۇنى ئالىسەن

种瓜得瓜，种豆得豆 zhòng guā dé guā, zhòng dòu dé dòu

栽什么树苗结什么果，撒什么种子开什么花 zāi shén me

shù miáo jié shén me guǒ, sā shén me zhǒng zǐ kāi shén

me huā

نېنى كىچىك ناۋايىنىڭ ئۇنى يوغان

声气大，干叫唤 shēng qì dà, gān jiào huàn

桶大声音小 tǒng dà shēng yīn xiǎo

نىكاھ - غايىب

姻缘天注定 yīn yuán tiān zhù dìng

姻缘由天定 yīn yuán yóu tiān dìng

千里姻缘一线牵 qiān lǐ yīn yuán yī xiàn qiān

نېكاھ - ئۆمۈر سودىسى .

婚姻是终身大事 hūn yīn shì zhōng shēn dà shì

نېيتى ياماننىڭ قازىنى تۆشۈك

害人害自己 hài rén hài zì jǐ

害人如害己 hài rén rú hài jǐ

害人先害己 hài rén xiān hài jǐ

害人终害己 hài rén zhōng hài jǐ

私心重，祸无穷 sī xīn zhòng, huò wú qióng

偷鸡不成，反失一把米 tōu jī bù chéng, fǎn shī yī bǎ mǐ

心劳日拙 xīn láo rì zhuō

هاپتغا شاپتى، توغرلىققا مەرزدار

臭味相投 chòu wèi xiāng tóu

鱼找（恋）鱼，虾找（恋）虾 yú zhǎo (liàn) yú, xiā zhǎo (liàn) xiā

鱼交鱼，虾结虾，蛤蟆找的蛙亲家 yú jiāo yú, xiā jié xiā , há ma zhǎo de wā qīng jia

鱼找鱼，虾找虾，王八找个鳖亲家 yú zhǎo yú, xiā zhǎo xiā , wáng ba zhǎo ge biē qīng jia

鱼找鱼，虾找虾，乌龟找王八 yú zhǎo yú, xiā zhǎo xiā, wū guī zhǎo wáng ba

鱼找鱼，虾找虾，乌龟王八结亲家 yú zhǎo yú, xiā zhǎo xiā, wū guī wáng ba jié qīng jia

蟹恋蟹，虾恋虾，乌龟恋的是王八 xiè liàn xiè, xiā liàn xiā, wū guī liàn de shì wáng ba

山羊找山羊，绵羊找绵羊，一窝落找一窝落 shān yáng zhǎo shān yáng, mián yáng zhǎo mián yáng, yī wō luò zhǎo yī wō luò

兔子找兔子，狐狸找狐狸 tù zi zhǎo tù zi, hú li zhǎo hú li

烂锅就有烂锅盖 làn guō jiù yǒu làn guō gài

猫狗是一家 māo gǒu shì yī jiā

هاجى مىنگەن ئېشەكمۇ ھەرەمگە بېرىپتۇ

一人得道，鸡犬升天 yī rén dé dào, jī quǎn shēng tiān

ھارامتاماق ئاتا بولسا، بالا - چاقا ئاچ قالار

浪子当家，饿死全家 làng zǐ dāng jiā, è sǐ quán jiā

ھارامنى يېگەن ئاغرىماي ئۆلەر

多行不义必自毙 duō xíng bù yì bì zì bì

ھارۋا بۇرۇلۇشتىن ئاۋۋال غىچىرلايدۇ

车动铃铛响 chē dòng líng dang xiǎng

ھارۋا كەتسە، ئىزى قالار

车子走过，必有车迹 chē zi zǒu guò, bì yǒu chē jì

前（前边、前头）有车，后（后边、后头）有辙 qián

(qián bian、qián tou)yǒuchē,hòu(hòu bian、hòu tou)yǒu zhé

ھارۋا ھەيدىسەڭ ئىزى قالدۇ

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

ھاكىچى ئۇنچىنى كۆرەلمەپتۇ

« ئۇنچى ھاكىچىنى كۆرەلمەپتۇ » غا قاراڭ، 273 - بەت

ھالغا بېقىپ زىكىر (ھەشەم)، دايقا بېقىپ سەنەم

«ھالگىغا بېقىپ ھال تارت، خالتاگىغا بېقىپ ئۇن تارت» قا قاراڭ،

249 - بەت

ھالۋىنى تاشلاپ تالقان يەپتۇ

有眼无珠 yǒu yǎn wú zhū

ھالۋىنى كۆپ يېسە زاڭ تېتىيدۇ

吃饱无滋味 chī bǎo wú zī wèi

吃多味不美，话多不值钱 chī duō wèi bù měi, huà duō

bù zhí qián

蜜多不甜，油多不香 mì duō bù tián, yóu duō bù xiāng

ھالۋىنى ھېكىم يەر، تاياقنى يېتىم

赤脚的撵兔，穿鞋的吃肉 chì jiǎo de niǎn tù, chuān xié

de chī ròu

赤脚的逐鹿，穿靴的吃肉 chì jiǎo de zhú lù, chuān xuē

de chī ròu

赤脚的赶路，穿鞋的吃肉 chī jiǎo de gǎn lù, chuān xié de chī ròu

黑爪子挣钱，白爪子花 hēi zhuǎ zi zhèng qián, bái zhuǎ zi huā

他人牵牛我拔桩 tā rén qiān niú wǒ bá zhuāng

ھالڭغا بېقىپ ھال تارت، خالتاڭغا بېقىپ ئۇن تارت

看菜吃菜（饭），量体裁衣 kàn cài chī cài (fàn), liáng tǐ cái yī

量体裁衣，看菜吃菜（饭）liáng tǐ cái yī, kàn cài chī cài (fàn)

量力而行 liáng lì ér xíng

量入为出，量力而行 liáng rù wéi chū, liáng lì ér xíng

ھاۋانىڭ گۈلدۈرى بار، يامغۇرى يوق

«گۈلدۈرى بار، يامغۇرى يوق» قا قاراڭ، 229 - بەت

ھاۋانىڭ ئالسى تېشىدا، ئادەمنىڭ ئالسى ئىچىدە

«ئادەمنىڭ ئالسى ئىچىدە، ھاۋانىڭ ئالسى تېشىدا» غا قاراڭ، 14

- بەت

ھاۋان بالىسىنى باقساڭ ئاغزى - بۇرنۇڭنى ياغ ئېتەر،

ئادەم بالىسىنى باقساڭ ئاغزى - بۇرنۇڭنى قان ئېتەر

«ئادەم بالىسىنى باقساڭ ئاغزى - بۇرنۇڭنى قان ئېتەر، ھاۋان بالىسىنى

باقساڭ ئاغزى - بۇرنۇڭنى ياغ ئېتەر» گە قاراڭ، 11 - بەت

ھەر ئادەمدە بىر مەجەز

«ئادەم بىرخىل، مەجەز ھەرخىل» غا قاراڭ، 11 - بەت

ھەر قاغىنىڭ ئۆز غېمى بار

各人心事各人知 gè rén xīn shì gè rén zhī

ھەر قانچە ھىلىگەر تۈلكىمۇ قاپقانغا چۈشەر

« تۈلكە ھەرقانچە ھىيلىگەر بولسىمۇ قاپقانغا چۈشەر» گە قاراڭ، 113

- بەت

ھەرقانچە ئۇزۇن سەپەرمۇ بىرىنچى قەدەمدىن باشلىنىدۇ
«ھەرقانچە يىراق يولمۇ بىرىنچى قەدەمدىن باشلىنىدۇ» غا قاراڭ،

مۇشۇ بەت

ھەرقانچە يامان ئىتىمۇ ئېگىشسە قاچىدۇ

狗怕弯腰，狼怕摆手（蒙） gǒu pà wān yāo, láng pà bǎi shǒu (méng)

ھەرقانچە يىراق يولمۇ بىرىنچى قەدەمدىن باشلىنىدۇ

千里的路是从第一步开始的 qiān lǐ de lù shì cóng dì yī bù kāi shǐ de

万里长途也是从第一步开始的 wàn lǐ cháng tú yě shì cóng dì yī bù kāi shǐ de

千里之行始（起）于足下 qiān lǐ zhī xíng shǐ (qǐ) yú zú xià

ھەرقانداق ئېگىزلىك پەستىن باشلىنىدۇ

万丈高楼从地（平地）起 wàn zhàng gāo lóu cóng dì (píng dì) qǐ

百尺高楼从地起 bǎi chǐ gāo lóu cóng dì qǐ

ھەر كالا - بىر دۇنيا

تۆۋەندىكىگە قاراڭ

ھەر كاللىدا بىر خىيال

百人百姓，百种心思 bǎi rén bǎi xìng, bǎi zhǒng xīn sī

百人百条心 bǎi rén bǎi tiáo xīn

一个人肚皮里一个主意 yī gè rén dù pí lǐ yī gè zhǔ yì

ھەر كاللىدا بىر خىيال، تاز كاللىدا مىڭ خىيال

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

ھەر كىشى ئۆز غېمىدە، كور كىشى كۆز غېمىدە

各扫门前雪 gè sǎo mén qián xuě

各人自扫门前雪 gè rén zì sǎo mén qián xuě

各人自扫门前雪，莫管他人瓦上霜 gè rén zì sǎo mén qián xuě, mò guǎn tā rén wǎ shang shuāng

各家打扫门前叶 gè jiā dǎ sǎo mén qián yè

只扫自己门前雪 zhǐ sǎo zì jǐ mén qián xuě

只扫自己门前雪，不管他人瓦上霜 zhǐ sǎo zì jǐ mén qián xuě, bù guǎn tā rén wǎ shang shuāng

自扫门前雪 zì sǎo mén qián xuě

各打各的算盘 gè dǎ gè de suàn pán

ھەركىم قىلسا ئۆزىگە، توپا تىقىلار كۆزىگە

咎由自取 jiù yǒu zì qǔ

自食其果 zì shí qí guǒ

自作自受 zì zuò zì shòu

作法自毙 zuò fǎ zì bì

ھەركىم ئۆز ھۈنرىنى سۆزلەيدۇ

秀才谈书，屠户谈猪 xiù cai tán shū, tú hù tán zhū

弄啥说啥，三句不离本行 nòng shá shuō shá, sān jù bù lí běn háng

三句话不离本行 sān jù huà bù lí běn háng

ھەركىم ئۆز ئۈلۈكى ئۈچۈن يىغلايدۇ

«ھەر كىشى ئۆز غېمىدە، كور كىشى كۆز غېمىدە» گە قاراڭ، مۇشۇ

بەت

ھەركىم ئۆز ئۆيىدە پادىشاھ

«تاش چۈشكەن يېرىدە ئەرز» گە قاراڭ، 93 - بەت

ھەركىم ئۆز ئىشى بىلەن

各扫门前雪 gè sǎo mén qián xuě

各人自扫门前雪 gè rén zì sǎo mén qián xuě

各人自扫门前雪，莫管他人瓦上霜 gè rén zì sǎo mén qián xuě, mò guǎn tā rén wǎ shang shuāng

各家打门前叶 gè jiā dǎ sǎo mén qián yè

只扫自己门前雪 zhǐ sǎo zì jǐ mén qián xuě

只扫自己门前雪，不管他人瓦上霜 zhǐ sǎo zì jǐ mén qián xuě, bù guǎn tā rén wǎ shang shuāng

自扫门前雪 zì sǎo mén qián xuě

各打各的算盘 gè dǎ gè de suàn pán

各走各的路，各投各的店 gè zǒu gè de lù, gè tóu gè de diàn

各烧各的香，各拜各的佛 gè shāo gè de xiāng, gè bài gè de fó

车走车道，马走马路 chē zǒu chē dào, mǎ zǒu mǎ lù

井水不犯河水 jǐng shuǐ bù fàn hé shuǐ

ھەركىم ئۆز يىغىسىنى يىغلايدۇ

«ھەر كىشى ئۆز غېمىدە، كۆر كىشى كۆز غېمىدە» گە قاراڭ، 251 -

بەت

ھەركىمنىڭ چىرىغىنىڭ يورۇقى ئۆزىگە چۈشەر

«ھەر كىشى ئۆز غېمىدە، كۆر كىشى كۆز غېمىدە» گە قاراڭ، 251 -

بەت

ھەركىمنىڭ رىزقى ئۆزى بىلەن

各人有各人的饭 gè rén yǒu gè rén de fàn

ھەركىمنىڭ سۆزى ئۆزىگە راست

«ھەركىمنىڭ ئۆزىگە راست» قا قاراڭ، 253 - بەت

ھەركىمنىڭ سۆيگىنى ئۆزىگە چىرايلىق

«چىرايلىق چىرايلىق ئەمەس، سۆيگەن چىرايلىق» قا قاراڭ، 133 -

بەت

ھەر كىمنىڭ ئۆزىگە، ئاي (گۈل) كۆرۈنەر كۆزىگە

«چىرايلىق چىرايلىق ئەمەس، سۆيگەن چىرايلىق» قا قاراڭ، 133 -

بەت

ھەر كىمنىڭ ئۆزىگە راست

公说公有理，婆说婆有理 gōng shuō gōng yǒu lǐ, pó shuō
pó yǒu lǐ

左说左有理，右说右有理 zuǒ shuō zuǒ yǒu lǐ, yòu shuō
yòu yǒu lǐ

各吹各的号，各唱各的调 gè chuī gè de hào, gè chàng
gè de diào

各行其是 gè xíng qí shì

ھەر گۈلنىڭ پۇرىقى باشقا

各花入各眼 gè huā rù gè yǎn

各有千秋 gè yǒu qiān qiū

各有所长 gè yǒu suǒ cháng

ھەر ئۆيىنىڭ مورىسى باشقا

各打米，另烧锅 gè dǎ mǐ, lìng shāo guō

一乡有一乡的事，一家有一家的事 yī xiāng yǒu yī xiāng
de shì, yī jiā yǒu yī jiā de shì

十家锅灶九不同 shí jiā guō zào jiǔ bù tóng

ھەر ئىش ئۆز يولى بىلەن

تۆۋەندىكىگە قاراڭ

ھەر ئىش ئۆز يولىدا ياخشى

事有必至，理有固然 shì yǒu bì zhì, lǐ yǒu gù rán

按部就班 àn bù jiù bān

井水不犯河水 jǐng shuǐ bù fàn hé shuǐ

ھەر ئىش ئۆيى بىلەن، كەتمەن سېپى بىلەن

干活拿要领，一干一个成 gàn huó ná yào lǐng, yī gàn yī ge chéng

做事要得巧，一要动手早，二要多动脑 zuò shì yào dé qiǎo, yī yào dòng shǒu zǎo, èr yào duō dòng nǎo

做活没技巧，吃力不讨好 zuò huó méi jì qiǎo, chī lì bù tǎo hǎo

车有车道，马有马路 chē yǒu chē dào, mǎ yǒu mǎ lù
轻重缓急 qīng zhòng huǎn jí

ھەر ئىشقا پەم كېرەك، ئۆتۈككە چەم
يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

ھەر ئىشنىڭ بېشى قىيىن (تەس)

万事开头（起头）难 wàn shì kāi tóu (qǐ tóu) nán

凡事起头难 fán shì qǐ tóu nán

第一个饼最难烙 dì yī ge bǐng zuì nán lào

曲子好唱起头难 qǔ zi hǎo chàng qǐ tóu nán

ھەر ئىشنىڭ يولى بار، ھەممە تامنىڭ ئولى بار

车有车道，马有马路 chē yǒu chē dào, mǎ yǒu mǎ lù

人有人道，水有水路 rén yǒu rén dào, shuǐ yǒu shuǐ lù

人有人路，蛇有蛇道 rén yǒu rén lù, shé yǒu shé dào

ھەرىكەت — بەرىكەت

勤能致富 qín néng zhì fù

人勤地不懒 rén qín dì bù lǎn

勤是外来财，用掉还会来 qín shì wài lái cái, yòng diào hái huì lái

ھەرىكەت قىلساڭ بەرىكەت تاپىسەن
يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

ھەرىمۇ شىرنىسى بار يەرگە قونىدۇ

蜜蜂喜欢花，蚊子喜欢血 mì fēng xǐ huā, wén zi xǐ xuè

xǐ huan xuè

ھەرىنڭ ھەسلىمۇ بار، زەھىرىمۇ بار

有光就有影 yǒu guāng jiù yǒu yǐng

ھەسەلنى كۆپ يېسە ئەمەن تېتىدۇ

«ھالۋىنى كۆپ يېسە زاڭ تېتىدۇ» غا قاراڭ، 248 - بەت

ھەسەن ئاكام ئاچچىق، ئامۇتى تاتلىق

樱桃好吃，树难栽 yíng táo hǎo chī, shù nán zāi

馒头好吃，磨难推 mán tou hǎo chī, mó nán tuī

米饭好吃田难做，米面好吃磨难推 mǐ fàn hǎo chī tián

nán zuò, mǐ miàn hǎo chī mó nán tuī

爱火不爱柴，火从哪里来 ài huǒ bù ài chái, huǒ cóng nǎ

lǐ lái

ھەق سۆز ئاچچىق بولۇر

忠言逆耳 zhōng yán nì ěr

忠言逆耳，良药苦口 zhōng yán nì ěr, liáng yào kǔ kǒu

良药苦口，忠言逆（刺）耳 liáng yào kǔ kǒu, zhōng yán

nì (cì) ěr

ھەقىقەت ئېگىلىدۇ سۇنمايدۇ

真理曲而不折 zhēn lǐ qū ěr bù zhé

ھەقىقىي دوست باشقا كۈن چۈشكەندە ئەسقاتار

真朋友雪中送炭 zhēn péng you xuě zhōng sòng tàn

ھەقىقىي دوست ئېغىر كۈنلەردە سىنىلار

患难临头识朋友 huàn nàn lín tóu shí péng you

患难之中见友情 huàn nàn zhī zhōng jiàn yǒu qíng

ھەمدەمدە بار، ھېسابتا يوق

滥竽充数 làn yú chōng shù

ھەمراھنى يولدا سىنا، تۆگىنى چۆلدە

日久见人心 rì jiǔ jiàn rén xīn

日久见人心，路遥知马力 rì jiǔ jiàn rén xīn, lù yáo zhī mǎ lì

路遥知马力，日久见人心 lù yáo zhī mǎ lì, rì jiǔ jiàn rén xīn

ھەممە كىشى ئاندىن يالساڭ تۇغۇلغان

赤身而来，赤身而去 chì shēn ér lái, chì shēn ér qù

ھەممە نەرسىنىڭ ئىگىسى بار

物各有主 wù gè yǒu zhǔ

ھەممە ئىشنى موللا بىلەر، موللا قوپۇپ كۆلگە سىيەر

237 «موللا ھەممىنى بىلەر، ئۆزى قوپۇپ كۆلگە سىيەر» غا قاراڭ،

- بەت

ھەممە يەردە قازاننىڭ قۇلىقى تۆت

«نەگە بارساڭ قازاننىڭ قۇلىقى تۆت» كە قاراڭ، 245 - بەت

ھەممىنى بىر تايىقتا ھەيدەپتۇ

一刀切 yī dāo qiē

青菜萝卜一锅煮 qīng cài luó bo yī guō zhǔ

ھەممىنى كۆرگەن كۆز ئۆزىنى كۆرمەس

自己的耳朵看不见 zì jǐ de ěr duo kàn bu jiàn

看你看我，看不见自己的耳朵 kàn nǐ kàn wǒ, kàn bu jiàn

zì jǐ de ěr duo

牛不知角弯，马不知脸长 niú bù zhī jiǎo wān, mǎ bù

zhī liǎn cháng

ھەيدىگىنىڭ ئالتە ئۆچكە، ئۈست - ئۈستۈڭ جاھاننى ئالدى

只赶六只羊，口哨震天响 zhǐ gǎn liù zhī yáng, kǒu shào

zhèn tiān xiǎng

ھورۇن ئىككى قېتىم چىچار

懒人多屎尿 lǎn rén duō shǐ niào

懒牛屎尿多 lǎn niú shǐ niào duō

ھورۇنغا بېشىدىكى بۆكمۇ ئېغىر كېلەر

懒人戴帽也嫌重 lǎn rén dài mào yě xián zhòng

懒羊连自己身上的毛也嫌重 lǎn yáng lián zì jǐ shēn shang de máo yě xián zhòng

ھورۇنغا ھويلىدىكى سۇ يىراق

懒人没有腿 lǎn rén méi yǒu tuǐ

ھورۇننى ئىشقا بۇيرۇساڭ ئالتىنچى ئايدا قولى توڭلار

懒猫逮不住死老鼠 lǎn māo dǎi bu zhù sǐ lǎo shǔ

ھورۇننىڭ ئەتىسى تۈگىمەس

懒人嘴里明天多 lǎn rén zuǐ li míng tiān duō

懒牛屎尿多，懒汉明日多 lǎn niú shǐ niào duō, lǎn hàn míng rì duō

ھورى تۈگەپ شورى قالدى

落花流水 luò huā liú shuǐ

一无所有 yī wú suǒ yǒu

ھوشيار بولساڭ ئاپەت كۆرمەيسەن

防在前头少吃苦头 fáng zài qián tou shǎo chī kǔ tóu

ھۆپۈپنىڭ سېسىقى بىر - بىرىگە بىلىنمەپتۇ

一窝狐狸（老鼠）不嫌臊 yī wō hú li(lǎo shǔ) bù xián sāo

一窝老鼠不嫌灰 yī wō lǎo shǔ bù xián huī

ھۈرمەت قىلساڭ ھۈرمەت تاپىسەن (كۆرسەن)

«ئىززەت قىلساڭ ئىززەت تاپىسەن» گە قاراڭ، 307 - بەت

ھۈنەر - ئەر كىشىگە قانات

男人有艺好随身 nán rén yǒu yì hǎo suí shēn

ھۈنەر بولسا قولۇڭدا، نان تېپىلار يولۇڭدا

手艺是活宝，走遍天下饿不倒 shǒu yì shì huó bǎo, zǒu biàn tiān xià è bu dǎo

هۈنەر - تۈگمەس گۆھەر (بايلىق)

手艺是活宝，走遍天下饿不倒 shǒu yì shì huó bǎo, zǒu biàn tiān xià è bu dǎo

学艺终身福，是艺不亏人 xué yì zhōng shēn fú, shì yì bù kuī rén

هۈنەر - قىلسا ئۈنەر

学艺不亏人 xué yì bù kuī rén

هۈنەر يەردە قالماق

艺多不压身 yì duō bù yā shēn

艺不压身 yì bù yā shēn

是艺不亏人 shì yì bù kuī rén

学艺不亏人 xué yì bù kuī rén

هۈنەرلىك ئەر (كىشى) خار بولماس

是艺不亏人 shì yì bù kuī rén

学艺不亏人 xué yì bù kuī rén

手艺是活宝，走遍天下饿不倒 shǒu yì shì huó bǎo, zǒu biàn tiān xià è bu dǎo

天饿不死手艺人 tiān è bù sǐ shǒu yì rén

人有一技之长，不愁家里无米粮 rén yǒu yī jì zhī cháng, bù chóu jiā lǐ wú mǐ liáng

هۈنەرلىك ئەر خار بولماس، دوست - دۈشمەنگە زار

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

هۈنەرۋەن ئۆزىگە ئېشىنىماپتۇ

裁缝衣裳无人补，木匠屋里没凳坐 cái féng yī shang wú rén bǔ, mù jiāng wū lǐ méi dèng zuò

裁缝衣破没布补，木匠屋里没凳坐 cái féng yī pò méi

bù bǐ, mù jiāng wū lì méi dèng zuò
泥瓦匠住草房，纺织姑娘没衣裳 ní wǎ jiāng zhù cǎo
fáng, fǎng zhī gū niang méi yī shang
铁匠家里没菜刀 tiě jiāng jiā li méi cài dāo

ھۈنەرى بار قۇل ئۆلەس

«ھۈنەرلىك ئەر (كىشى) خار بولماس» قا قاراڭ، 258 - بەت

ھېسابتا بار، ھەمدەمدە يوق

滥竽充数 làn yú chōng shù
有名无实 yǒu míng wú shí
名存实亡 míng cún shí wáng

ھېسابلىق دوست ئايرىلماس

帐清情长 zhàng qīng qíng cháng
亲虽亲，财帛分 qīn suī qīn, cái bó fēn
亲是亲，邻是邻，钱米之间说分明 qīn shì qīn, lín shì
lín, qián mǐ zhī jiān shuō fēn míng
亲兄弟明算帐 qīn xiōng dì míng suàn zhàng

ھېيتاخۇن روزا تۇتۇپ، روزاخۇن ھېيت ئويناپتۇ

«روزاخۇن ھېيت ئويناپ، ھېيتاخۇن روزا تۇتۇپتۇ» غا قاراڭ، 152 -

بەت

ھىڭگايىمسا دىڭگايمايدۇ

母狗不摆尾，公狗不上身 mǔ gǒu bù bǎi wěi, gōng gǒu
bù shàng shēn

ھىلىلىك ئىشتا خەيرلىك يوق

诡诈无善果 guǐ zhà wú shàn guǒ

ئو

ئوت بىلەن سۇ تىلسىز يېغى

水火不相容 shuǐ huǒ bù xiāng róng

水火无情 shuǐ huǒ wú qíng

ئوت بىلەن ئويناشقاننىڭ قولى كۆيەر

«ئوتنى كىم تۇتسا شۇنىڭ قولى كۆيەر» گە قاراڭ، 261 - بەت

ئوت بىلەن ئويناشما

玩火自焚 wán huǒ zì fén

ئوت قويسا ئامبال يوق سوراق، پۇقرا ياقالمايدۇ چىراغ

只许州官放火，不许百姓点灯 zhǐ xǔ zhōu guān fàng

huǒ, bù xǔ bǎi xìng diǎn dēng

只准官家放火，不叫百姓点灯 zhǐ zhǔn guān jiā fàng

huǒ, bù jiào bǎi xìng diǎn dēng

许你州官放火，不许百姓点灯 xǔ nǐ zhōu guān fàng huǒ,

bù xǔ bǎi xìng diǎn dēng

ئوت نەدە كۆيىدۇ؟ - تۇل خوتۇننىڭ بېشىدا

寡妇门前是非多 guǎ fù mén qián shì fēi duō

ئوت ئوينىساڭ قولىڭ كۆيەر

«ئوتنى كىم تۇتسا شۇنىڭ قولى كۆيەر» گە قاراڭ، 261 - بەت

ئوت ئۈستىگە ماي چېچىپتۇ، پاتقاق ئۈستىگە لاي

火上浇油 huǒ shàng jiāo yóu

火上加油，雪上加霜 huǒshàng jiāyóu, xuěshàng jiā shuāng

雪上加霜 xuě shàng jiā shuāng

推波助澜 tuī bō zhù lán

ئوت يوق يەردىن تۇتۇن چىقماس

没有火就不冒烟 méi yǒu huǒ jiù bù mào yān

ئوتتەك قىزىپ پوقتەك سوۋۇپتۇ

五分钟热度 wǔ fēn zhōng rè dù

虎头蛇尾 hǔ tóu shé wěi

乘兴而来，败兴而归（返） chéng xìng ér lái, bài xìng ér guī (fǎn)

ئوتتۇز چىشتىن چىققان سۆز ئوتتۇز ئەلگە تارقاپتۇ

«بىر ئېغىزدىن چىققان سۆز مىڭ ئېغىزغا يېتەر (يېيىلار)» گە قاراڭ،

76 - بەت

ئوتتۇز كۈن روزا تۇتۇپ پوقتا ئېغىز ئېچىپتۇ

做了一世和尚，吃坏一餐狗肉 zuò le yī shì hé shang, chī huài yī cān gǒu ròu

功亏一篑 gōng kuī yī kuì

前功尽弃 qián gōng jìn qì

ئوتتۇز كۈن روزىنىڭ بىر كۈن ھېيتى بار

苦尽甘来 kǔ jìn gān lái

ئوتنى كولىساڭ ئۆچەر، قوشناڭنى كولىساڭ كۆچەر

捅火火灭，惹邻邻迁 tǒng huǒ huǒ miè, rě lín lín qiān

ئوتنى كىم تۇتسا شۇنىڭ قولى كۆيەر

玩火自焚 wán huǒ zì fén

玩火的会被火烧死，玩水的会被水淹死 wán huǒ de huì

bèi huǒ shāo sǐ, wán shuǐ de huì bèi shuǐ yān sǐ

玩蛇的被蛇咬 wán shé de bèi shé yǎo

ئوتنى يۇلساڭ يىلتىزى بىلەن يۇل

斩草要除根 zhǎn cǎo yào chú gēn

ئوتى بار يەرنىڭ سۈيى يوق، سۈيى بار يەرنىڭ ئوتى يوق

«سۈيى بار يەرنىڭ ئۆتى يوق، ئۆتى بار يەرنىڭ سۈيى يوق» قا قاراڭ،

167 - بەت

— ئوتۇنچىنىڭ نېمىسى بار؟ — ئاي پالتىسى

裁缝仗着热熨斗 cáifēng zhàng zhe rè yùndǒu

敝帚千金 bì zhǒu qiān jīn

敝帚自珍 bì zhǒu zì zhēn

ئوچاق بېشىدا داڭقان بار

隔墙有耳 gé qiáng yǒu ěr

隔墙有耳，草中有人 gé qiáng yǒu ěr, cǎo zhōng yǒu rén

墙里说话墙外听 qiáng lǐ shuō huà qiáng wài tīng

ئوردىدا ئادىمنىڭ بولسا، مۇشتۇمنىڭ بازغان بولۇر

朝里有个人，强如花一绽银 cháo lì yǒu ge rén, qiáng rú huā yī zhàn yín

朝中有一人，强似拾金银 cháo zhōng yǒu yī rén, qiáng sì shí jīn yín

ئوردىدا ئادىمنىڭ بولسا، ئىشنىڭ روناق تاپار

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

ئورمانچىنىڭ ئوتۇندىن غېمى يوق

留得（有了、只要）青山在，不怕没柴烧 liú de (yǒu le, zhǐ yào) qīng shān zài, bù pà méi chái shāo

ئورماندا تۇرۇپ ئوتۇنى يوق، ئالتۇن تاۋىقى تۇرۇپ نېنى

守着大树没柴烧 shǒu zhe dà shù méi chái shāo

守着大河没水浇，守着青山没柴烧 shǒu zhe dà hé méi shuǐ jiāo, shǒu zhe qīng shān méi chái shāo

拿着（端上）金碗要（讨）饭吃 ná zhe (duān shàng) jīn wǎn yào (tǎo) fàn chī

ئورۇق قوينىڭ مايىقى چوڭ

马瘦毛长 mǎ shòu máo cháng

瘦驴屙硬屎 shòu lú ē yìng shǐ

空壳的麦穗头高 kōng ké de mài suì tóu gāo

ئورۇق ئۇيغا يوغان مۈڭگۈز

«قوتۇر كالغا يوغان مۈڭگۈز» گە قاراڭ، 184 - بەت

ئورۇق ئېشەكنىڭ ھاڭرىشى يامان

«قوتۇر ئېشەكنىڭ ئۇنى يوغان» غا قاراڭ، 184 - بەت

ئورنىنى كىم كولىسا ئۆزى (شۇ) چۈشەر

自掘坟墓 zì jué fén mù

暗算人者必遭人暗算 àn suàn rén zhě bì zāo rén àn suàn

害人终害己 hài rén zhōng hài jǐ

咎由自取 jiù yóu zì qǔ

自食其果 zì shí qí guǒ

自作自受 zì zuò zì shòu

作法自毙 zuò fǎ zì bì

ئوسما كېتىدۇ، قاش قالدۇ؛ سۇ كېتىدۇ، تاش قالدۇ

«سۇ كېتىدۇ، تاش قالدۇ؛ ئوسما كېتىدۇ، قاش قالدۇ» غا قاراڭ،

163 - بەت

ئوسۇرغا قاق ئارپا نېنى باھانە بوپتۇ

拉不出屎来怨茅房 lā bu chū shǐ lai yuàn máo fáng

盛不上饭怨勺子 chéng bu shàng fàn yuàn sháo zi

睡不觉怨枕头 shuì bu jiào yuàn zhěn tou

不会写字怨笔秃 bù huì xiě zì yuàn bǐ tū

不会过河怨河宽 bù huì guò hé yuàn hé kuān

不会睡觉怪床歪 bù huì shuì jiào guài chuáng wāi

刀子钝怪肉生 dāo zi dùn guài ròu shēng

ئوشۇق دۆلەت باشقا تاج

多财多福 duō cái duō fú

油多不坏菜 yóu duō bù huài cài

ئوشۇق دۆلەت باشنى يارمايدۇ

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

ئوشۇق دۆلەت (دۇنيا) جانغا زىخ

财多惹祸 cái duō rě huò

ئوغرى ئايدىڭدىن قورقۇدۇ

贼怕明月 zéi pà míng yuè

夜盗恨明月 yè dào hèn míng yuè

ئوغرى ئايدىڭغا ئۆچ

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

ئوغرى بېيىماس، جاغدا قېرىماس

做贼富不了 zuò zéi fù bu liǎo

ئوغرى تۇتساڭ چوڭىنى تۇت

擒贼先（必）擒王 qín zéi xiān (bì) qín wáng

ئوغرى قاراڭغۇغا ئامراق

做贼怕明月 zuò zéi pà míng yuè

夜盗恨明月 yè dào hèn míng yuè

强盗喜欢天黑，豺狼喜欢雨天 qiáng dào xǐ huan tiān hēi,

chái láng xǐ huan yǔ tiān

雨天蛇出洞 yǔ tiān shé chū dòng

ئوغرى گۇمانخور كېلىدۇ

贼人心多（心虚） zéi rén xīn duō (xīn xū)

做贼心虚 zuò zéi xīn xū

ئوغرى مال كويىدا، قۇشناچىم گال كويىدا

贼在当门坐，无赃没奈何 zéi zài dāng mén zuò, wú zāng

méi nài hé

ئوغرى ئوغرىنى تاپىدۇ

«ئوغرىنىڭ دوستى يانچۇقچى» غا قاراڭ، 266 - بەت

ئوغرىدىن قېچىپ قاراقچىغا تۇتۇلۇپتۇ (يولۇقۇپتۇ)

才离狼口，又逢虎口 *cái lí láng kǒu, yòu féng hǔ kǒu*

刚离虎口，又入狼窝 *gāng lí hǔ kǒu, yòu rù láng wō*

刚脱龙潭，又入虎穴 *gāng tuō lóng tán, yòu rù hǔ xué*

逃出龙潭，又入虎穴 *táo chū lóng tán, yòu rù hǔ xué*

脱了天罗，又逢地网 *tuō le tiān luó, yòu féng dì wǎng*

才脱了阎王，又撞着小鬼 *cái tuō le yán wáng, yòu zhuàng*

zháo xiǎo guǐ

刚躲过大雨，又遭到冰雹 *gāng duǒ guo dà yǔ, yòu zāo*

dào bīng báo

刚跳出灰坑，又落进火坑 *gāng tiào chu huī kēng, yòu luò*

jìn huǒ kēng

ئوغرىلاپ كەلگەن ناغرىنى چالغىلى بولماس

偷来的锣鼓敲不得 *tōu lái de luó gǔ qiāo bu dé*

ئوغرىنى تۇتساڭ مېلى بىلەن تۇت،

زىناخورنى (جالاپنى) تۇتساڭ جۈپتى بىلەن

捉贼捉赃（见赃、拿赃、要赃），捉奸捉双（见双、拿双、

要双）*zhuō zéi zhuō zāng (jiàn zāng, ná zāng, yào*

zāng), zhuō jiàn zhuō shuāng (jiàn shuāng, ná shuāng,

yào shuāng)

ئوغرىنى قاراقچى سوقۇپتۇ

螳螂捕蝉，黄雀在后 *táng láng bǔ chán, huáng què zài hòu*

做贼遇上打劫的了 *zuò zéi yù shàng dǎ jié de le*

强盗遇到贼打劫 *qiáng dào yù dào zéi dǎ jié*

强盗遇着贼偷 *qiáng dào yù zhāo zéi tōu*

强盗碰上贼爷爷 *qiáng dào pèng shàng zéi yé ye*

悖入悖出 bèi rù bèi chū

ئوغرىنى ئوغرى تاپار

贼要贼捉，铁要铁打 zéi yào zéi zhuō, tiě yào tiě dǎ

ئوغرىنىڭ دوستى يانچۇقچى

鱼找鱼，虾找虾 yú zhǎo yú, xiā zhǎo xiā

鱼恋鱼，虾恋虾 yú liàn yú, xiā liàn xiā

鱼交鱼，虾结虾，蛤蟆找的蛙亲家 yú jiāo yú, xiā jié xiā , há ma zhǎo de wā qìn g jia

鱼找鱼，虾找虾，王八找个鳖亲家 yú zhǎo yú, xiā zhǎo xiā , wáng ba zhǎo ge biē qìn g jia

鱼找鱼，虾找虾，乌龟找王八 yú zhǎo yú, xiā zhǎo xiā, wū guī zhǎo wáng ba

鱼找鱼，虾找虾，乌龟王八结亲家 yú zhǎo yú, xiā zhǎo xiā, wū guī wáng ba jié qìn g jia

蟹恋蟹，虾恋虾，乌龟恋的是王八 xiè liàn xiè, xiā liàn xiā, wū guī liàn de shì wáng ba

兔子找兔子，狐狸找狐狸 tù zi zhǎo tù zi, hú li zhǎo hú li

ئوغرىنىڭ يۈرىكى پوك - پوك

做贼心虚 zuò zéi xīn xū

贼人胆虚 zéi rén dǎn xū

ئوغلۇم يەپ ئوۋغا كەتتى، قىزىم يەپ قىرغا

儿大离母，女大离父 ér dà lí mǔ, nǚ dà lí fù

儿大不由爹，女大不由娘 ér dà bù yóu diē, nǚ dà bù yóu niáng

ئوغلۇل ئاتىنى دورايدۇ، قىز ئانىنى

娘勤女不懒，爹懒子好闲 niáng qín nǚ bù lǎn, diē lǎn zǐ hào xián

ئوغلۇل بالىنىڭ سەتى يوق

«ئەر كىشىنىڭ سەتى يوق» قا قاراڭ، 41 - بەت

ئوغۇل بالىنىڭ قورسقىغا تاغ سىغار

«ئەرنىڭ ئىچىگە ئەل سىغار» غا قاراڭ، 42 - بەت

ئوڭدا ياتقان گىردە يەپتۇ، كەتمەن چاپقان جىگدە

勤人流汗，懒人吃饭 qín rén liú hàn, lǎn rén chī fàn

不劳而获 bù láo ér huò

赤脚的撵兔，穿鞋的吃肉 chì jiǎo de niǎn tù, chuān xié de chī ròu

赤脚的逐鹿，穿靴的吃肉 chì jiǎo de zhú lù, chuān xuē de chī ròu

黑爪子挣钱，白爪子花 hēi zhuǎ zi zhèng qián, bái zhuǎ zi huā

ئولتۇرغان يېرىڭدىن تايىنىپ قويما

鸡窝换鸡窝，换来换去差不多 jī wō huàn jī wō, huàn lái huàn qù chà bu duō

鸡窝调鸭窝，调来调去差不多 jī wō diào yā wō, diào lái diào qù chà bu duō

人不离乡，鸟不离枝 rén bù lí xiāng, niǎo bù lí zhī

ئولتۇرۇپ يېسە تاغمو توشمايدۇ

«يېتىپ يېسە تاغمو توشۇمايدۇ» غا قاراڭ، 337 - بەت

ئومىچى يوق مازاردىن شەيخ قېچىپتۇ (زېرىكەر)

没利不早起 mé lì bù zǎo qǐ

无利不起早 wú lì bù qǐ zǎo

无利不入，无利不出 wú lì bù rù, wú lì bù chū

无利不向前 wú lì bù xiàng qián

ئون تونۇشتۇرۇشتىن بىر تونۇش ئەلا

十个公章不如一个老乡 shí ge gōng zhāng bù rú yī ge

lǎo xiāng

一个老乡胜过三个公章 yī ge lǎo xiāng shèng guo sān ge gōng zhāng

ئون كۆلكنىڭ بىر يىغىسى بار

乐极生悲 lè jí shēng bēi

笑多了没喜 xiào duō le méi xǐ

拾个欢喜拣个愁 shí ge huān xǐ jiǎn ge chóu

ئون ئويلاپ بىر سۆزلە

话到唇边（口边、舌边、舌间、嘴边）留半句 huà dào chún biān (kǒu biān、shé biān、shé jiān、zuǐ biān) liú bàn jù

说话细思考，吃饭细咬嚼 shuō huà xì sī kǎo, chī fàn xì yǎo jiáo

ئوۋچى قانچە ھىيلە بىلسە، ئېيتقۇمۇ شۇنچە يول بىلىدۇ

你有千条计，我有老主意 nǐ yǒu qiān tiáo jì, wǒ yǒu lǎo zhǔ yì

你有千条妙计，我有牢牢主意 nǐ yǒu qiān tiáo miào jì, wǒ yǒu láo láo zhǔ yì

你有千条妙计，我有一定之规 nǐ yǒu qiān tiáo miào jì, wǒ yǒu yī dìng zhī guī

他有千条妙计，我有一定之规 tā yǒu qiān tiáo miào jì, wǒ yǒu yī dìng zhī guī

他有千般计，我有老主意 tā yǒu qiān bān jì, wǒ yǒu lǎo zhǔ yì

凭你有千条妙计，我也有一定之规 píng nǐ yǒu qiān tiáo miào jì, wǒ yě yǒu yī dìng zhī guī

ئويلىمىغان يەردىن تۇغۇلمىغان توشقان چىقىپتۇ

天上掉馅儿饼 tiān shang diào xiànr bǐng

ئويلىمىغان يەردىن تۈلكە چىقار

烂泥肉也要防刺 làn ní ròu yě yào fáng cì

天有不测风云 tiān yǒu bù cè fēng yún

ئويناپ سۆزلىسەڭمۇ ئويلاپ سۆزلە

说话想着说，吃饭尝着吃 shuō huà xiǎng zhe shuō, chī fàn cháng zhe chī

说话要顾前后 shuō huà yào gù qián hòu

话到唇边（口边、舌边、舌间、嘴边）留半句 huà dào chún biān(kǒubiān、shébiān、shéjiān、zuǐbiān) liú bàn jù

无心人说话，只怕有心人来听 wú xīn rén shuō huà, zhǐ pà yǒu xīn rén lái tīng

ئويناشمىغىن ئەر باب بىلەن، ئەر باب سالۇر ھەر باب بىلەن

民不与官斗，鸡蛋碰不过石头 mín bù yǔ guān dòu, jī dàn pèng bu guò shí tou

民不搭官斗，穷不搭富斗 mín bù dā guān dòu, qióng bù dā fù dòu

官有十条计，九条民不知 guān yǒu shí tiáo jì, jiǔ tiáo mín bù zhī

小鬼斗不过阎王 xiǎo guǐ dòu bu guò yán wang

ئۇ

ئۇ قوشنامنىڭ توخۇسى بۇ قوشنامغا غاز كۆرۈنەر
«قوشنامنىڭ قوشنامغا قوش (ياخشى) كۆرۈنەر» گە قاراڭ، 187 - بەت

ئۇ قۇلاقتىن كىرىپ، بۇ قۇلاقتىن چىقىپتۇ
«بۇ قۇلاقتىن كىرىپ، ئۇ قۇلاقتىن چىقىپتۇ» غا قاراڭ، 62 - بەت

ئۇ ياققا تارتسام ئات ئۆرۈلەر، بۇ ياققا تارتسام ھارۋا سۇنار (ئۆرۈلەر)
欲进不能，欲退不得 yù jìn bù néng, yù tuì bù dé

ئۇچقۇندىن قورققان تۆمۈرچى ئەمەس
怕火的不是好铁匠 pà huǒ de bù shì hǎo tiě jiāng
怕火花的人不是好铁匠 pà huǒ huā de rén bù shì hǎo tiě jiāng

ئۇچۇشنى بىلىپ چۈشۈشنى بىلمەيتۇ
鹅毛满天飞，必有落地时 é máo mǎn tiān fēi, bì yǒu luò dì shí

不自量力 bù zì liàng lì
自不量力 zì bù liàng lì

ئۇراي دېسەم يالغۇز بالام، ئۇرماي دېسەم ياۋۇز بالام
独柴难烧，独子难教 dú chái nán shāo, dú zǐ nán jiào

ئۇرۇشنىڭ توققۇزى رەڭ، بىرى جەڭ
«جەڭنىڭ بىرى جەڭ، توققۇزى رەڭ» گە قاراڭ، 123 - بەت

ئۇرۇق - تۇغقان ئىزدەشمەسە ياتلىشار
三年不上门，当亲也不亲 sān nián bù shàng mén, dāng qīn yě bù qīn

ئۇرۇق - تۇغقاننىڭ يىرىقى ياخشى، ئوتۇن - ساماننىڭ (ياغاچنىڭ) يېقىنى

亲戚远来香 qīn qī yuǎn lái xiāng

亲戚远了香 qīn qī yuǎn le xiāng

亲戚越走越亲 qīn qī yuè zǒu yuè qīn

ئۇرۇقنىڭ ئۇبدان بولسا مايساڭ سەردان بولۇر (ئۆسەر)

好种出好稻，坏种出稗草 hǎo zhǒng chū hǎo dào, huài zhǒng chū bài cǎo

种好秧好，娘好娃好 zhǒng hǎo yāng hǎo, niáng hǎo wā hǎo

ئۇزۇن سەپەرمۇ بىرىنچى قەدەمدىن باشلىنىدۇ

«ھەرقانچە يىراق يولمۇ بىرىنچى قەدەمدىن باشلىنىدۇ» غا قاراڭ،

250 - بەت

ئۇزۇن گەپنىڭ مەزىسى يوق

«تولا گەپنىڭ مەزىسى يوق» قا قاراڭ، 105 - بەت

ئۇزۇننىڭ ئارىسىدا قىسقا بار، قىسقىنىڭ ئارىسىدا ئۇزۇن

尺有所短，寸有所长 chí yǒu suǒ duǎn, cùn yǒu suǒ cháng

ئۇستا باردى قولۇڭنى تارت، موللا باردى تىلىڭنى

鲁班门前别弄斧 lǚ bān mén qián bié nòng fǔ

别在鲁班门前弄斧 bié zài lǚ bān mén qián nòng fǔ

真菩萨面前，切勿（莫）假烧香 zhēn pú sà miàn qián,

qiè wù (mò) jiǎ shāo xiāng

ئۇستا بار يەردە ئۆزۈڭنى ئوخشاتما

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

ئۇستا كۆرمىگەن شاگىرت ھەر مۇقامغا يورغىلار (توۋلار)

半瓶醋好晃荡 bàn píng cù hào huàng dang

半桶水好溅 bàn tǒng shuǐ hào jiàn

半桶水乱晃荡 bàn tǒng shuǐ luàn huàng dang

满瓶不动半瓶摇 mǎn píng bù dòng bàn píng yáo

一瓶不响，半瓶荡 yī píng bù xiǎng, bàn píng dàng
不经一师，不长一艺 bù jīng yī shī, bù zhǎng yī yì
不经厨子手，没有五味香 bù jīng chú zi shǒu, méi yǒu wǔ wèi xiāng
不经厨子手，就有酱黄气 bù jīng chú zi shǒu, jiù yǒu jiàng huáng qì
乱弹琴 luàn tán qín

ئۇستاز زالىم بولسا، شاگىرت ئالىم بولۇر

严师出高徒 yán shī chū gāo tú

ئۇسسۇل ئوينىيالىغانغا يەر تارچىلىق

不怪自家麻绳短，只怪他人古井深 bù guài zì jiā má shéng duǎn, zhǐ guài tā rén gǔ jǐng shēn

不会过河怨河宽 bù huì guò hé yuàn hé kuān

不会睡觉怪床歪 bù huì shuì jiào guài chuáng wāi

不会写字怨笔秃 bù huì xiě zì yuàn bǐ tū

刀子钝怪肉生 dāo zi dùn guài ròu shēng

盛不上饭怨勺子 chéng bu shàng fàn yuàn sháo zi

睡不觉怨枕头 shuì bu jiào yuàn zhěn tou

小马乍行嫌路窄，雏鹰初舞恨天低 xiǎo mǎ zhà xíng xiǎn lù zhǎi, chú yīng chū wǔ hèn tiān dī

ئۇسسۇل ئوينىيالىغان قىزغا ئۆينىڭ تارلىقى باھانە بولۇپتۇ

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

ئۇششاق گەپ ئېشەككە يۈك

«حق گەپ ئېشەككە يۈك» كە قاراڭ، 124 - بەت

ئۇنداق قازانغا مۇنداق چۆمۈچ

以其人之道，还治其人之身 yǐ qí rén zhī dào, huán zhì qí rén zhī shēn

以子之毛，攻子之盾 yǐ zǐ zhī máo, gōng zǐ zhī dùn

将计就计 jiāng jì jiù jì

上有政策，下有对策 shàng yǒu zhèng cè, xià yǒu duì cè

ئۈنچى ھاكىچنى كۆرەلمەپتۇ

鹅蛋看不起鸭蛋 é dàn kàn bu qǐ yā dàn

当行戾当行 dāng háng yàn dāng háng

同行是冤家 tóng háng shì yuān jia

三十六行，行行相妒 sānshí liù háng, háng háng xiāng dù

ئۇيقۇ ئۆلۈك بىلەن تەڭ

تۆۋەندىكىگە قاراڭ

ئۇيقۇ - يېرىم ئۆلۈك (ئۆلۈم)

人睡如（一）小死 rén shuì rú (yī) xiǎo sǐ

睡沉如小死 shuì chén rú xiǎo sǐ

ئۇينىڭ بېشىغا كەلگەن كۈن موزاينىڭ بېشىغىمۇ كېلەر

«كالىنىڭ بېشىغا كەلگەن كۈن موزاينىڭ بېشىغىمۇ كېلەر» گە قاراڭ،

200 - بەت

ئۇينىڭ مۈڭگۈزىگە ئۇرسا تۇيىقى سىرقىرار

«كالىنىڭ مۈڭگۈزىگە ئۇرسا تۇيىقى سىرقىرار» غا قاراڭ، 201 - بەت

ئۆ

ئۆپكىسى تۈگەپ كانىيى قالدى

所剩无几 suǒ shèng wú jǐ

ئۆتكەن كۈنۈڭنى ئۇنتۇما، شرە چورۇقىڭنى قۇرۇتما
«كۆرگەن كۈنۈڭنى ئۇنتۇما، شرە چورۇقىڭنى قۇرۇتما» غا قاراڭ،

209 - بەت

ئۆتكەن ئۆمۈر - ئاققان سۇ

光阴好似河流水，只能流去不流回 guāng yīn hǎo sì hé liú shuǐ, zhǐ néng liú qù bù liú huí

光阴如同东流水，只能流去不能回 guāng yīn rú tóng dōng liú shuǐ, zhǐ néng liú qù bù néng huí

白岁光阴如过客 bǎi suì guāng yīn rú guò kè

ئۆتكەن ئىشقا سالاۋات

不咎既往 bù jiù jì wǎng

既往不咎 jì wǎng bù jiù

君子不计小人仇 jūn zǐ bù jì xiǎo rén chóu

ئۆتكەن ئىشقا ئۆكۈنمە

世上没有后悔药 shì shàng méi yǒu hòu huǐ yào

让往事付之东流 ràng wǎng shì fù zhī dōng liú

ئۆتكىلى بولمايدىغان دەريا يوق، چىققىلى بولمايدىغان تاغ
«چىققىلى بولمايدىغان تاغ يوق، ئۆتكىلى بولمايدىغان دەريا» غا قاراڭ،

135 - بەت

ئۆتمەس ماتا، زورلاپ ساتا

说嘴郎中无好药 shuō zuǐ láng zhōng wú hǎo yào
卖嘴的先生没好药 mài zuǐ de xiān sheng méi hǎo yào

ئۆتىنىڭ لايىقۇت، ئۆتۈككە ئايىقۇت

有借有还，再借不难 yǒu jiè yǒu huán, zài jiè bù nán
一个篱笆三个桩，一个好汉三个帮 yī ge lí ba sān ge
zhuāng, yī ge hǎo hàn sān ge bāng

ئۆچكىگە جان قايغۇسى، قاسسايقا ماي قايغۇسى

青蛙要命蛇要饱 qīng wā yào mìng shé yào bǎo
蛤蟆要命，长虫也要饱 há ma yào mìng, cháng chóng yě
yào bǎo

ئۆچكىگە چىگىت بېرىپ قۇيرۇقىنى تۇتۇپتۇ

急于求成 jí yú qiú chéng

急于事功 jí yú shì gōng

上午栽树，下午就想乘凉 shàng wǔ zāi shù, xià wǔ jiù
xiǎng chéng liáng

今天栽下树，明天就要果子 jīn tiān zāi xià shù, míng tiān
jiù yào guǒ zi

ئۆچكىنىڭ ھەمىشە ئوچۇق تۇرسا ھېچ گەپ يوق،

قوينىڭ بىر قېتىم ئېچىلىپ قالسا ھويت - ھويت

明于观人，暗于察己 míng yú guān rén, àn yú chá jǐ

明于知人，昧于知己 míng yú zhī rén, mèi yú zhī jǐ

明于料人，昧于责己 míng yú liào rén, mèi yú zé jǐ

ئۆردەك يېمەكچى بولساڭ غازنىڭ پېيىدە بول

求乎其上，得乎其中 qiú hū qí shàng, dé hū qí zhōng

ئۆردەكتە مېھمان قىلغاننى غاز بىلەن كۈتۈۋال

投我以桃，报之以李 tóu wǒ yǐ táo, bào zhī yǐ lǐ

投以木桃，报以琼瑶 tóu yǐ mù táo, bào yǐ qióng yáo

报桃报李 bào táo bào lǐ

报李投桃 bào lǐ tóu táo

投桃报李 tóu táo bào lǐ

ئۆردەككە سۇ يۇقماس

水过鸭背不湿毛 shuǐ guò yā bèi bù shī máo

ئۆردەكنى قونداققا ھەيدەپتۇ، توخۇنى كۆلچەككە

打（赶）鸭子上架 dǎ (gǎn) yā zi shàng jià

强人所难 qiǎng rén suǒ nán

ئۆرۈك ئۆرۈكنى كۆرۈپ ئالا بوپتۇ

一花引来百花开 yī huā yǐn lái bǎi huā kāi

一犬吠形，百犬吠声 yī quǎn fèi xíng, bǎi quǎn fèi shēng

一犬吠影，群犬吠声 yī quǎn fèi yǐng, qún quǎn fèi shēng

一只鸭子下河，十只鸭子也下河 yī zhī yā zi xià hé, shí zhī yā zi yě xià hé

一只馒头起酵，一笼馒头也起酵 yī zhī mán tou qǐ jiào, yī lóng mán tou yě qǐ jiào

ئۆز پۇتىغا ئۆزى پالتا چېپىپتۇ

搬起石头砸（打）自己的脚 bān qǐ shí tou zá (dǎ) zì jǐ de jiǎo

自讨（找）苦吃 zì tǎo (zhǎo) kǔ chī

ئۆز نېسۋەتكە شۈكرى قىل

安分守己 ān fèn shǒu jǐ

ئۆز ئۆيۈمنىڭ خۇشلۇقى، پۇت - قولۇمنىڭ بوشلۇقى

金窝银窝，不如自家草（上）窝 jīn wō yín wō, bù rú zì jiā cǎo (tǔ) wō

金窝银窝，不如家里草窝 jīn wō yín wō, bù rú jiā lǐ cǎo wō

金窝窝银窝窝，不如自己山窝窝 jīn wō wō yín wō wō, bù rú zì jǐ shān wō wō

金家银家，不如自己穷家 jīn jiā yín jiā, bù rú zì jǐ qióng jiā

別家金窩銀窩，不如自家草（狗）窩 bié jiā jīn wō yín wō, bù rú zì jiā cǎo (gǒu) wō

別人的金窩銀窩，不如自己的草窩 bié rén de jīn wō yín wō, bù rú zì jǐ de cǎo wō

他人龙床，不如自己狗突 tā rén lóng chuáng, bù rú zì jǐ gǒu dòu

在家千日好，出門万事難 zài jiā qiān rì hǎo, chū mén wàn shì nán

在家千日好，出外一时難 zài jiā qiān rì hǎo, chū wài yī shí nán

在家貧亦好 zài jiā pín yì hǎo

ئۆز يېغىدا ئۆزىنى قورۇپتۇ

以其人之道，还治其人之身 yǐ qí rén zhī dào, huán zhì qí rén zhī shēn

以夷伐夷 yǐ yí fá yí

拿你的馒头堵你的嘴 ná nǐ de mán tou dǔ nǐ de zuǐ

拿你自己的拳头堵你自己的嘴 ná nǐ zì jǐ de quán tou dǔ nǐ zì jǐ de zuǐ

使他的拳，捣他的腿 shǐ tā de quán, dǎo tā de tuǐ

ئۆزىگە خار بولغىچە، ئۆزۈڭنى (كۈچۈڭنى) خار قىل

« ئۆزۈڭنى خار قىلغىچە، كۈچۈڭنى خار قىل » غا قاراڭ، 279 -

بەت

ئۆزىگە ئۆلۈم تىلىگىچە، ئۆزۈڭگە ئۆمۈر تىلە

与其骂人死，不如盼己生 yǔ qí mǎ rén sǐ, bù rú pàn jǐ shēng

ئۆزۈڭ بىلگەن يولۇڭنى ئاتاڭغا بەرمە

求卦问卜，不如相信自己 qiú guà wèn bǔ, bù rú xiāng

xìn zì jǐ

ئۆزۈڭ نېمە يېسەڭ مېھمانغا (دوستۇڭغا) شۇنى قوي

有情饮水饱 yǒu qíng yǐn shuǐ bǎo

ئۆزۈڭ ئۈچۈن كۈل، يۇرتۇڭ ئۈچۈن ئۆل

为国捐躯，重于泰山 wèi guó juān qū, zhòng yú tài shān

ئۆزۈڭ يېمىسەڭ غېمىڭنى، قاغا چوقۇر تېنىڭنى

人不为己，天诛地灭 rén bù wèi jǐ, tiān zhū dì miè

ئۆزۈڭدە يوق، ئالەمدە يوق

千有万有，不如自己有 qiān yǒu wàn yǒu, bù rú zì jǐ yǒu

亲也有，邻也有，不如自己怀里有 qīn yě yǒu, lín yě

yǒu, bù rú zì jǐ huái lǐ yǒu

ئۆزۈڭگە ياقىمىغاننى كىشىگە تاڭما

己所不欲，勿施于人 jǐ suǒ bù yù, wù shī yú rén

ئۆزۈڭنى ئەر چاغلىساڭ ئۆزۈڭنى شر چاغلا

甬把自己看成柱石，休将他人比作茅草 béng bǎ zì jǐ

kàn chéng zhù shí, xiū jiāng tā rén bǐ zuò máo cǎo

莫道君行早，更有早行人 mò dào jūn xíng zǎo, gèng yǒu

zǎo xíng rén

莫说人家短，勿道自己长 mò shuō rén jiā duǎn, wù dào

zì jǐ cháng

强中更有（还有、自有）强中手 qiáng zhōng gèng yǒu

(hái yǒu, zì yǒu) qiáng zhōng shǒu

强中更有强中手，能人之外有能人 qiáng zhōng gèng yǒu

qiáng zhōng shǒu, néng rén zhī wài yǒu néng rén

强中自有强中手，能人背后有能人 qiáng zhōng zì yǒu

qiáng zhōng shǒu, néng rén bèi hòu yǒu néng rén

人上有人，天外有天 rén shàng yǒu rén, tiān wài yǒu tiān

人外有人，天外有天 rén wài yǒu rén, tiān wài yǒu tiān

天外有天，人外有人 tiān wài yǒu tiān, rén wài yǒu rén
能人背后有能人 néng rén bèi hòu yǒu néng rén

ئۆزۈڭنى بىل، ئۆزگىنى قوي

独善其身 dú shàn qí shēn

人贵有自知之明 rén guì yǒu zì zhī zhī míng

ئۆزۈڭنى بىل، ئۆزگىنى قوي، كۆتۈڭنى قىس، يولۇڭغا ماڭ

各人自扫门前雪，莫（休）管他人瓦上霜 gè rén zì sǎo

mén qián xuě, mò (xiū) guǎn tā rén wǎ shàng shuāng

多一事不如少一事 duō yī shì bù rú shǎo yī shì

别（少）管闲事 bié (shǎo) guǎn xián shì

ئۆزۈڭنى چىڭ تۇت، قوشناڭنى ئوغرى تۇتما

防人不如防己 fáng rén bù rú fáng jǐ

ئۆزۈڭنى خار قىلغىچە، كۈچۈڭنى خار قىل

求人不如求己 qiú rén bù rú qiú jǐ

靠别人不如靠自己 kào bié rén bù rú kào zì jǐ

靠人扶走不了长路 kào rén fú zǒu bu liǎo cháng lù

ئۆزۈم ئاپقان بالاغا، نەگە باراي دەۋاغا

咎有应得 jiù yǒu yīng dé

咎由自取 jiù yóu zì qǔ

吃哑巴亏 chī yǎ ba kuī

哑巴吃黄连 yǎ ba chī huáng lián

哑巴吃黄连，有苦说不出 yǎ ba chī huáng lián, yǒu kǔ

shuō bu chū

呼蛇容易遣蛇难 hū shé róng yì qiǎn shé nán

脚上的泡自己走的，身上的疮自己自己惹的 jiǎo shàng de

pào zì jǐ zǒu de, shēn shàng de chuāng zì jǐ rě de

庸人自扰 yōng rén zì rǎo

作法自毙 zuò fǎ zì bì

自食其果 zì shí qí guǒ

自作自受 zì zuò zì shòu

ئۆزۈم ساقلىمىغان سىرنى ئۆزگە قانداق ساقلىسۇن

要想人不知，除非己莫为 yào xiǎng rén bù zhī, chū fēi jǐ mò wéi

ئۆزۈم يېسەم سېسىق ئېشىم، كىشىگە بەرسەم ئىستى ئېشىم
«يەي دېسەم سېسىق ئېشىم، بېرەي دېسەم ئىستى ئېشىم» غا قاراڭ،

332 - بەت

ئۆزۈمنى چاغلىماي شىلتىڭ ئېتىپتىمەن،

پالازغا يۆگىنىپ ھەپتە يېتىپتىمەن

不自量力 bù zì liàng lì

自不量力 zì bù liàng lì

班门弄斧 bān mén nòng fǔ

鲁班门前弄斧 lǔ bān mén qián nòng fǔ

鲁班门前弄斧，孔夫子门前卖经 lǔ bān mén qián nòng fǔ, kǒng fū zǐ mén qián mài jīng

鲁班门前耍斧子 lǔ bān mén qián shuǎ fǔ zi

夫子门前读孝经 fū zǐ mén qián dú xiào jīng

夫子面前念孝经 fū zǐ miàn qián niàn xiào jīng

孔夫子门前卖诗书 kǒng fū zǐ mén qián mài shī shū

圣人门前卖百家姓 shèng rén mén qián mài bǎi jiā xìng

圣人门前卖字（字画）shèng rén mén qián mài zì (zì huà)

圣人门前卖字，鲁班门前弄斧 shèng rén mén qián mài zì, lǔ bān mén qián nòng fǔ

圣人面前卖经文 shèng rén miàn qián mài jīng wén

圣人面前卖经文 shèng rén miàn qián mài jīng wén

ئۆزۈمنىڭ ئەيىبى ئۆزۈمگە كۆرۈنمەس، قىزىمنىڭ ئەيىبى كۆرۈمگە

«ئۆزۈمنىڭ ئەيىبى ئۆزۈمگە كۆرۈنمەس (بىلىنمەس)» كە قاراڭ، 283 -

ئۆزۈمنىڭ شوخلۇقىدىن (يامانلىقىدىن) كۆڭلۈمنىڭ ئارامى يوق

咎由自取 jiù yóu zì qǔ

自作自受 zì zuò zì shòu

自食其果 zì shí qí guǒ

作法自毙 zuò fǎ zì bì

ئۆزى ئاجراشسىمۇ كۆڭلى ئاجراشماپتۇ

藕断丝不断 ǒu duàn sī bù duàn

ئۆزى باغدا، كۆڭلى تاغدا

«ئۆزى تاغدا، كۆڭلى باغدا» غا قاراڭ، مۇشۇ بەت

ئۆزى بەگ، ئۆزى خان

自由自在 zì yǒu zì zài

称王称霸 chēng wáng chēng bà

ئۆزى بولالمايدۇ، بولغاننى كۆرەلمەيدۇ

疾贤妒能 jí xián dù néng

自己不喝酒，嫉妒人脸红 zì jǐ bù hē jiǔ, jí dù rén liǎnhóng

ئۆزى بۇ يەردە يۈرگەن بىلەن، كۆڭلى توقسۇندا پالاز قېقىپتۇ

«ئۆزى تاغدا، كۆڭلى باغدا» غا قاراڭ، مۇشۇ بەت

ئۆزى بىر غېرىچ، ساقىلى ئىككى غېرىچ

口（嘴）大喉咙小 kǒu (zuǐ) dà hóu lóng xiǎo

ئۆزى تاپىمىغان مالنىڭ قەدىرى يوق

子用父钱心不痛 zǐ yòng fù qián xīn bù tòng

不是郎钱心不痛 bù shì láng qián xīn bù tòng

ئۆزى تاغدا، كۆڭلى باغدا

身在此处，心不在 shēn zài cǐ chù, xīn bù zài

身（人）在曹营，心在汉 shēn(rén) zài cáo yíng, xīn zài hàn

心不在焉 xīn bù zài yān

心猿意马 xīn yuán yì mǎ

ئۆزى تويىسمۇ كۆزى تويىماس

肚饱眼睛饥（馋）dù bǎo yǎn jīng jī(chǎn)

眼饥肚里饱 yǎn jī dù lì bǎo

吃着碗里，望（看）着锅里 chī zhe wǎn li, wàng (kàn) zhe guō li

吃着碗里的，望（看）着锅里的 chī zhe wǎn li de, wàng (kàn) zhe guō li de

得陇望蜀 dé lǒng wàng shǔ

贪得无厌 tān dé wú yàn

ئۆزى تۇرپاندا، كۆڭلى توقسۇندا پالاز قاقىدۇ

«ئۆزى تاغدا، كۆڭلى باغدا» غا قاراڭ، 281 - بەت

ئۆزى قوڭغۇزدەك، گېپى توڭگۇزدەك

螳臂当车 táng bì dāng chē

不自量力 bù zì liàng lì

自不量力 zì bù liàng lì

ئۆزى كولغان ئورغا ئۆزى چۈشۈپتۇ

«ئۆزىنى كىم كولسا ئۆزى (شۇ) چۈشەر» گە قاراڭ، 282 - بەت

ئۆزى ئۆيگە كىرگىچە، كەشى تۆرگە چىقىپتۇ

不识抬举 bù shí tái jǔ

人未到，声先到 rén wèi dào, shēng xiān dào

ئۆزى ئۆلسە بىر كىشى، ئېشىكى ئۆلسە مىڭ كىشى

官娘死了满街白，官死了无人抬 guān niáng sǐ le mǎn jiē bái, guān sǐ le wú rén tái

太太死了满（一）街白，老爷死了没人埋 tài tai sǐ le mǎn (yī) jiē bái, lǎo ye sǐ le méi rén mái

死了太太跑满街，死了老爷没人抬 sǐ le tài tai pǎo mǎn jiē, sǐ le lǎo ye méi rén tái

人在人情在，人死两分开 rén zài rén qíng zài, rén sǐ liǎng fēn kāi

ئۆزى ئۆلۈپ ئۆزى يىغلاپتۇ

自己跌倒自己爬 zì jǐ diē dǎo zì jǐ pá

ئۆزى يوقنىڭ كۆزى يوق

人走茶凉 rén zǒu chá liáng

人一走茶就凉 rén yī zǒu chá jiù liáng

ئۆزىدىن ئاشسا ياتقا

肥水不流外人（别人）田 fèi shuǐ bù liú wài rén (bié rén) tián

ئۆزىدىن خورىكى چوڭ

眼高于顶 yǎn gāo yú dǐng

ئۆزىگە قاراڭغۇ ياندىكىگە ئايان

当事（局）者迷，旁观者清 dāng shì (jú) zhě mí, páng guān zhě qīng

ئۆزىگە يارىغان خانغا ياراپتۇ

穿衣不问别人，自己称心便合身 chuān yī bù wèn bié rén, zì jǐ chèn xīn biàn hé shēn

有钱难买我乐意 yǒu qián nán mǎi wǒ lè yì

ئۆزىنى بىلگەن خار ئەمەس

تۆۋەندىكىگە قاراڭ

ئۆزىنى بىلگەن دانىشمەن

人贵有自知之明 rén guì yǒu zì zhī zhī míng

ئۆزىنى سورىغان قازىنىڭ ئىشىكىگە (ئالدىغا) بارماس

为人自觉，不受指责 wèi rén zì jué, bù shòu zhǐ zé

ئۆزىنىڭ ئەيىبى ئۆزىگە بىلىنمەس (كۆرۈنمەس)

人不知己错，牛不知力大 rén bù zhī jǐ cuò, niú bù zhī

lì dà

人不知自丑，马不知脸长 rén bù zhī zì chǒu, mǎ bù zhī liǎn cháng

牛不知角弯，马不知脸长 niú bù zhī jiǎo wān, mǎ bù zhī liǎn cháng

背上的灰，自己瞧（看）不见 bèi shàng de huī, zì jǐ qiáo (kàn) bu jiàn

乌鸦笑猪黑，自丑不觉得 wū yā xiào zhū hēi, zì chǒu bù jué de

只见别人眉毛短，不见自己头发长 zhǐ jiàn bié rén méi máo duǎn, bù jiàn zì jǐ tóu fà cháng

只看别人脸上灰，不看自己脸上屎 zhǐ kàn bié rén liǎn shang huī, bù kàn zì jǐ liǎn shang shǐ

自屎不觉臭 zì shǐ bù jué chòu

ئۆزىنىڭ سايىسىدىن ئۆزى ئۈرۈكۈپتۇ

杯弓蛇影 bēi gōng shé yǐng

ئۆزىنىڭ سايىسىغا ئۆزى مۇشت ئېتىپتۇ

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

ئۆزىنىڭ ئۆزىگە ، توپىسى كۆزىگە

咎由自取 jiù yǒu zì qǔ

自食其果 zì shí qí guǒ

自作自受 zì zuò zì shòu

自作自受自遭殃 zì zuò zì shòu zì zāo yāng

恶人自有恶报 è rén zì yǒu è rén bào

恶多必自毙 è duō bì zì bì

羊毛出在羊身上 yáng máo chū zài yáng shēn shang

ئۆستەڭدە سۇ بولسا كىچىك ئېرىق قۇرماس

大河有水，小河满 dà hé yǒu shuǐ, xiǎo hé mǎn

大河有水，小河满；大河无水，小河干 dà hé yǒu shuǐ,
xiǎo hé mǎn ; dà hé wú shuǐ, xiǎo hé gān

ئۈستەڭدە سۇ تاشسا، ئۆردەككە نېمە غەم
«دۇنيانى سۇ باسسا، ئۆردەككە نېمە غەم» گە قاراڭ، 147 - بەت

ئۈستەڭدە سۇ تاشسا، ئۆردەكنىڭ نېمە پەرۋايى
«دۇنيانى سۇ باسسا، ئۆردەككە نېمە غەم» گە قاراڭ، 147 - بەت

ئۆكۈز ئۆلىسىمۇ كۆزىنىڭ ئالسى كەتمەس
鱼死不闭眼 yú sǐ bù bì yǎn

ئۆلگەنگەن خۇي ئۆلگىچە قالماي
«قان بىلەن كىرگەن خۇي جان بىلەن چىقار» غا قاراڭ، 182 - بەت
ئۆلەر ئىت پالتىدىن قورقمايتۇ

死猪不怕开水烫 sǐ zhū bù pà kāi shuǐ tàng

死狗不怕狼叨 sǐ gǒu bù pà láng diāo

死汉不怕狼拖 sǐ hàn bù pà láng tuō

死老鼠任猫拖 sǐ lǎo shǔ rèn māo tuō

ئۆلگەن تۆگىنىڭ بېشى تۆگىنى قورقۇتۇپتۇ
死猫吓倒活老鼠 sǐ māo xià dǎo huó lǎo shǔ

ئۆلگەن قايتماس، ئۆچكەن يانماس

人死不能复生 rén sǐ bù néng fù shēng

死者不可复生 sǐ zhě bù kě fù shēng

ئۆلگەندە يىغلىغىچە، ئۆلەستە سەۋەب قىل

厚葬不如厚养 hòu zàng bù rú hòu yǎng

ئۆلگەندىن كېيىن ياسىن ئوقۇپتۇ
تۆۋەندىكىگە قاراڭ

ئۆلگەندىن كېيىن ياسىنىڭ نېمە كېرىكى

亡羊补牢 wáng yáng bǔ láo

船到江心补漏迟 chuán dào jiāng xīn bǔ lòu chí

雨后送伞，时间已晚 yǔ hòu sòng sǎn, shí jiān yǐ wǎn
贼去关门 zéi qù guān mén

马后炮 mǎ hòu pào

马后炮，赶不到 mǎ hòu pào, gǎn bu dào

马跑了，尾巴是拉不住的 mǎ pǎole, wěiba shì lābuzhùde

ئۆلگەندىن (ئۆلۈكتىن) ئۆپكە سورايتۇ

枉费心机 wǎng fèi xīn jī

无济于事 wú jì yú shì

与虎谋皮 yǔ hǔ móu pí

ئۆلگەننىڭ ئەيىبىنى كولىما

死不记仇 sǐ bù jì chóu

死的姑娘好姑娘 sǐ de gū niang hǎo gū niang

ئۆلگەننىڭ كەينىدىن ئۆلگىلى بولماس

人死不能复生 rén sǐ bù néng fù shēng

死者不可复生 sǐ zhě bù kě fù shēng

ئۆلمەكنىڭ ئۈستىگە تەپمەك

落（投）井下石 luò (tóu) jǐng xià shí

鼓破众人擂 gǔ pò zhòng rén léi

墙倒众人推 qiáng dǎo zhòng rén tuī

墙倒众人推，鼓破乱人捶 qiáng dǎo zhòng rén tuī, gǔ pò luàn rén chuī

投石下井 tóu shí xià jǐng

雪上加霜 xuě shàng jiā shuāng

ئۆلمىسەك كۆرۈشەرمىز

后会有期 hòu huì yǒu qī

ئۆلمىگەن جاندا ئۈمىد بار

人不死就有一救 rén bù sǐ jiù yǒu yī jiù

败棋也有胜着 bài qí yě yǒu shèng zhāo

天无绝人之路 tiān wú jué rén zhī lù

死马当作活马医（治） sǐ mǎ dāng zuò huó mǎ yī(zhì)

留得（有了）青山在，不怕没柴烧 liú de (yǒu le) qīng shān zài, bù pà méi chái shāo

有苗不愁长 yǒu miáo bù chóu zhǎng

ئۆلمىگەن كۆرۈشىدۇ

有缘千里来相会 yǒu yuán qiān lǐ lái xiāng huì

有缘千里相逢 yǒu yuán qiān lǐ xiāng féng

人生何处不相逢 rén shēng hé chù bù xiāng féng

ئۆلۈپ يېتىپ ئۆپكە سوراپتۇ، چېچىپ يېتىپ كۆرپە

«ئۆلگەندىن (ئۆلۈكتىن) ئۆپكە سوراپتۇ» غا قاراڭ، 286 - بەت

ئۆلۈشكە قاراپ كۆمۈش

状元死状元埋 zhuàng yuán sǐ zhuàng yuán mái

ئۆلۈك دېسە گۆردە يوق، تىرىك دېسە ساندا يوق

行尸走肉（骨） xíng shī zǒu ròu (gǔ)

徒有其名 tú yǒu qí míng

徒有虚名 tú yǒu xū míng

ئۆلۈككە دورا شىپا قىلماس

缓不济急 huǎn bù jì jí

ئۆلۈككە گۆر تېپىلار، تىرىككە ئۆي

«تىرىككە ئۆي تېپىلار ، ئۆلۈككە گۆر» گە قاراڭ، 116 - بەت

ئۆلۈم قاش بىلەن كىرىپكىنىڭ ئارىلىقىدا

生死为邻 shēng sǐ wéi lín

ئۆلۈم كىشىگە باقمايدۇ

生死不由人 shēng sǐ bù yóu rén

ئۆلۈم ياش - قېرىغا باقمايدۇ

死生无老少 sǐ shēng wú lǎo shào

黄泉 (阎王) 路上无老少 huáng quán (yán wang) lù shang wú lǎo shào

八十老头儿桥头站，三岁玩童染黄泉 bā shí lǎo tóuér qiáo tóu zhàn, sān suì wán tóng rǎn huáng quán

ئۆلۈمنىڭ چوڭىمۇ كىچىكىمۇ ئۆلۈم

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

ئۆلۈمنىڭ كۆزى يوق

«ئۆلۈم كىشىگە باقمايدۇ» غا قاراڭ، 287 - بەت

ئۆمۈر - ئاتقان ئوق

光阴似 (如) 箭 guāng yīn sì (rú) jiàn

光阴似箭，一去不返 guāng yīn sì jiàn, yī qù bù fǎn

ئۆي ئالما، قوشنا ئال

تۆۋەندىكىگە قاراڭ

ئۆي سېتىۋالغىچە قوشنا سېتىۋال

千金买房，万金买邻 qiān jīn mǎi fáng, wàn jīn mǎi lín

千金买邻，八百买舍 qiān jīn mǎi lín, bā bǎi mǎi shè

ئۆي ئىگىسى بولمىسا ئۆچكىنىڭ ئېتى ئابدۇراخمان

«ئۆيىنىڭ چوڭى بولمىسا ئۆچكىنىڭ ئېتى ئابدۇراخمان» غا قاراڭ،

289 - بەت

ئۆي ئىگىسىدىن ئوغرى كۈچلۈك

«مال ئىگىسىدىن ئوغرى كۈچلۈك» كە قاراڭ، 232 - بەت

ئۆيدە ئولتۇرۇپ يول سالدىم، ھەممە يەرگە كۆز سالدىم

闭门造车难 (难求、未必) 合辙 bì mén zào chē nán

(nán qiú, wèi bì) hé zhé

闭门造车，出不合辙 bì mén zào chē, chū bù hé zhé

闭门造车，出门未必合辙 bì mén zào chē, chū mén wèi

bì hé zhé

ئۆيدىكى گەپ بازارغا (تالاغا) راست (توغرا، ماس) كەلمەپتۇ

闭门造车 bì mén zào chē

闭门造车难合辙 bì mén zào chē nán hé zhé

事与愿违 shì yǔ yuàn wéi

纸上谈兵 zhǐ shàng tán bīng

ئۆيدىكى ھېساب بازارغا توغرا (ماس) كەلمەس

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

ئۆيدىكى ھېساب تالاغا يارماس

«ئۆيدىكى گەپ بازارغا (تالاغا) راست (توغرا، ماس) كەلمەپتۇ» غا

قاراڭ، مۇشۇ بەت

ئۆينىڭ چوڭى بولمىسا ئۆچكىنىڭ ئېتى ئابدۇراخمان

老猫不在家，小猫上篱笆 lǎo māo bù zài jiā, xiǎo māo shàng lí ba

老猫不在家，耗子上房笆 lǎo māo bù zài jiā, hào zi shàng fáng ba

猫不在家，耗子造了反 māo bù zài jiā, hào zi zào le fǎn

蜀中无大将，廖化作先锋 shǔ zhōng wú dà jiàng, liào huà zuò xiān fēng

阎王不在家，小鬼要造反 yán wang bù zài jiā, xiǎo guǐ yào zào fǎn

ئۆينىڭ ئۆلچىكى بار، ئوتتۇرىسىدا چۆچىكى

家家有规矩，国有国法 jiā yǒu jiā guī, guó yǒu guó fǎ

家家有法，铺有铺规 jiā yǒu jiā fǎ, pù yǒu pù guī

ئۆيۈڭ تاغدا بولسا ئوتۇندىن نېمە غەم

靠山不怕没柴烧 kào shān bù pà méi chái shāo

ئۆيۈڭ ئۆستەڭ بويىدا بولسا، قاپىقىڭ قۇرۇق قالماي

近水楼台先得月 jìn shuǐ lóu tái xiān dé yuè

靠山吃山，靠水吃水 kào shān chī shān, kào shuǐ chī shuǐ
靠山的不怕没柴烧，靠水的怕缺鱼吃 kào shān de bù
pà méi chái shāo, kào shuǐ de bù pà quē yú chī
靠山好烧柴，靠水好吃鱼 kào shān hǎo shāo chái, kào
shuǐ hǎo chī yú

ئۆيۈڭنىڭ بىساتى قوشناڭغا مەلۇم

家有多少钱，四邻有戥盘 jiā yǒu duō shao qián, sì lín
yǒu dēng pán

ئۆيۈمدە بىر نان يوق، ئېتىم مارجان بۇۋى

«قوڭۇمدا ئىشتان يوق، ئېتىم مارجان بۇۋى» غا قاراڭ، 188 - بەت

ئۇ

ئۈجە پىش، ئاغزىمغا چۈش

守株待兔 shǒu zhū dài tù

等着天上掉馅儿饼 děng zhe tiān shang diào xiànr bǐng

饭来张口，衣（水）来伸手 fàn lái zhāng kǒu, yī (shuǐ)

lái shēn shǒu

衣（水）来伸手，饭来张口 yī (shuǐ) lái shēn shǒu, fàn

lái zhāng kǒu

不劳而获 bù láo ér huò

临渊羡鱼 lín yuān xiàn yú

坐享其成 zuò xiǎng qí chéng

ئۈچ ئادەم بار يەردە خىزىر بار

三人之中必有高手 sān rén zhī zhōng bì yǒu gāo shǒu

众人是圣人 zhòng rén shì shèng rén

ئۈچ قوي سويغان قاسساپ بوپتۇ

杀过三只羊就成了屠户 shā guo sān zhī yáng jiù chéng

le tú hù

撮药三年会行医 cuō yào sān nián huì xíng yī

三折肱成良医 sān zhé gōng chéng liáng yī

ئۈچ ئۆيىنىڭ قۇرۇق ئۆنى بىر ئۆيگە ئاش بولۇر

«ئىككى ئۆيىنىڭ قۇرۇق ئۆنى بىر ئۆيگە ئاش بوپتۇ» غا قاراڭ، 313 -

بەت

ئۈچىنىڭ بىرى خانغا يارايتۇ

三人行，必有我师 sān rén xíng, bì yǒu wǒ shī

ئۆزۈمنى يە، تېكىنى سورىما

«تېكىنى سورىماي ئۆزۈمنى يە» گە قاراڭ، 116 - بەت

ئۆلپىتىڭ قاغا بولسا يېيىشنىڭ پوق

跟猫吃肉，跟狗吃屎 gēn māo chī ròu, gēn gǒu chī shǐ

跟什么人学什么样 gēn shén me rén xué shén me yàng

跟好人学好人，跟猫虎学咬人 gēn hǎo rén xué hǎo rén,

gēn māo hǔ xué yǎo rén

跟好人学好人，跟着狐狸学妖精 gēn hǎo rén xué hǎo

rén, gēn zhe hú li xué yāo jīng

跟好人学好人，跟着强盗去做贼 gēn hǎo rén xué hǎo

rén, gēn zhe qiáng dào qù zuò zéi

跟好人学好人，跟着巫婆跳假神 gēn hǎo rén xué hǎo rén,

gēn zhe wū pó tiào jiǎ shén

跟着啥人学啥人，跟着巫婆会跳神 gēn zhe shá rén xué

shá rén, gēn zhe wū pó huì tiào shén

跟着好人学好人，跟着大仙跳假神 gēn zhe hǎo rén xué

hǎo rén, gēn zhe dà xiān tiào jiǎ shén

ئۈمەتسىز پەيغەمبەر يوق، مۇرتسىز پىر

七十二行（三百六十行），行行出状元 qī shí èr háng

(sān bǎi liù shí háng), háng háng chū zhuàng yuán

ئۈنچە - مارجان تاش ئىكەن، ئارپا - تېرىق تاش ئىكەن

«ئارپا - تېرىق تاش ئىكەن، ئۈنچە - مارجان تاش ئىكەن» گە قاراڭ،

17 - بەت

ۋ

ۋاپاغا جاپا قىپتۇ

恩将仇报 ēn jiāng chóu bào

忘恩负义 wàng ēn fù yì

以怨报德 yǐ yuàn bào dé

打好了江山杀韩信 dǎ hǎo le jiāng shān shā hán xìn

ۋاقت - ئاتقان ئوق

光阴似（如）箭 guāng yīn sì (rú) jiàn

光阴似箭，一去不返 guāng yīn sì jiàn, yī qù bù fǎn

ۋاقت ئادەمگە باقمايدۇ

时不我待 shí bù wǒ dài

季节不等（让）人 jì jié bù děng (ràng) rén

节令不饶人 jié lìng bù ráo rén

节气不饶苗，岁数不饶人 jié qì bù ráo miáo, suì shù bù ráo rén

ۋاقت ئالتۇندىن قىممەت

一寸光阴一寸金 yī cùn guāng yīn yī cùn jīn

一寸光阴一寸金，寸金难买寸光阴 yī cùn guāng yīn yī

cùn jīn, cùn jīn nán mǎi cùn guāng yīn

寸时寸金 cùn shí cùn jīn

一刻值千金 yī kè zhí qiān jīn

时间就是金钱（金子） shí jiān jiù shì jīn qián (jīn zi)

黄金失落有法找，光阴失落无处寻 huáng jīn shī luò

yǒu fǎ zhǎo, guāng yīn shī luò wú chù xún

ۋاقىت غەنىيەت

时不可失 shí bù kě shī

ۋاقتى كەلگەندە خانمۇ تەختتىن چۈشۈدۇ

花开花谢自有时 huā kāi huā xiè zì yǒu shí

ۋاقتىڭ كەتتى _ بەختىڭ كەتتى

香蕉不结两次实 xiāng jiāo bù jié liǎng cì shí

ئى

ئېتى ئۇلۇغ، سۇپىسى قۇرۇق

名不符实 míng bù fú shí

名不其实 míng bù qí shí

名过其实 míng guò qí shí

华而不实 huá ér bù shí

盛名之下，其实难副 shèng míng zhī xià, qí shí nán fù

徒有其名 tú yǒu qí míng

徒有虚名 tú yǒu xū míng

有名无实 yǒu míng wú shí

ئېتىزنىڭ ئىشى قاتتىق، ئېشى تاتلىق

白米饭好吃，田难种 bái mǐ fàn hǎo chī, tián nán zhòng

ئېتىزنىڭ ئۆستەڭگە يېقىن بولسا ئاۋۋال سۇ ئىچەر

近水楼台先得月 jìn shuǐ lóu tái xiān dé yuè

向阳院子先得暖 xiàng yáng yuàn zi xiān dé nuǎn

ئېتىگىنى قامچا بىلەن ھەيدىگىچە يەم بىلەن ھەيدە

马无粮草勿能行 mǎ wú liáng cǎo wù néng xíng

ئېتىم تېز چاپسىكەن، چۆپ (ئوت) يېمىسىكەن

又要马儿跑得快，又要马儿不吃草 yòu yào mǎ pǎo de

kuài, yòu yào mǎ bù chī cǎo

又要马儿跑，又要马儿不吃草 yòu yào mǎ pǎo, yòu yào

mǎ bù chī cǎo

ئېتىۋەتسەم تېگىپ كەتتى

歪打正着 wāi dǎ zhèng zháo

ئېچىشقان يەرگە تۈز سېپىپتۇ

火上浇油 huǒ shàng jiāo yóu

哪壶不开提哪壶 nǎ hú bù kāi tí nǎ hú

ئېچىلمايدىغان سىر يوق

«يېشىلمەيدىغان سىر يوق» قا قاراڭ، 338 - بەت

ئېچىلمايدىغان سىر، يېشىلمەيدىغان تۈگۈن يوق

«يېشىلمەيدىغان سىر يوق» قا قاراڭ، 338 - بەت

ئېرى تاتۇقنىڭ خوتۇنى پۇچۇق

«جىرتاق خوتۇنغا چاپاق ئەر» گە قاراڭ، 123 - بەت

ئېسىل نەرسىنىڭ ئەرزىنى يوق

一分钱（价钱）一分货 yī fēn qián (jià qián) yī fēn huò

ئېسىلنىڭ ئوقۇرى ئېگىز

贵人眼高 guì rén yǎn gāo

ئېشەك سەت كۆرۈنسە توقۇمىمۇ سەت كۆرۈنۈپتۇ

讨厌和尚恨袈裟 tǎo yàn hé shàng hèn jiā shā

ئېشەك كۆۈرۈكتىن ئۆتۈپلا ئىگىسىنى ئۇنتۇپتۇ

«ئېشىكىم كۆۈرۈكتىن ئۆتكىچە نەزىر» گە قاراڭ، 298 - بەت

ئېشەك مىنىپ تاغار كۆتۈرۈپتۇ

骑驴扛布袋 qí lú kāng bù dài

ئېشەك ئېشەكتىن قالسا قۇلقىنى كەس

不甘后人 bù gān hòu rén

不甘示弱 bù gān shì ruò

人之所能，我何不能 rén zhī suǒ néng, wǒ hé bù néng

ئېشەككە كۈچۈڭ يەتمىسە ئۇر توقۇمىغا

打不动牛打车 dǎ bu dòng niú dǎ chē

打不着野狼打家狗 dǎ bu zháo yě láng dǎ jiā gǒu

冬瓜走去，拿瓠子出气 dōng guā zǒu qu, ná hù zi chū qì
抓不住老虎，在猫身上出气 zhuā bu zhù lǎo hǔ zài māo
shēn shang chū qì

ئېشەكنە ھۈنەر كۆرسەت دېسە ھاڭراپ بېرىدۇ

«ئېشەكنىڭ ھۈنرى ھاڭراش» قا قاراڭ، مۇشۇ بەت

ئېشەكمۇ بىر قېتىم مۇدۈرگەن يەرگە ئىككىنچى قېتىم دەسسەيدۇ
头回上当，二回心亮 tóu huí shàng dàng, èr huí xīn liàng
ئېشەكنى ئۇرغانغا ئات بولماس

驴子不能跟马跑 lǘ zi bù néng gēn mǎ pǎo

ئېشەكنىڭ ھۈنرى كۈچىنىپ ھاڭراش،

پوچىنىڭ ھۈنرى ئۆزىنى داڭلاش

تۆۋەندىكىگە قاراڭ

ئېشەكنىڭ ھۈنرى ھاڭراش

黔驴技穷 qián lú jì qióng

黔驴之技 qián lú zhī jì

ئېشىكى قانچە، يېغىرى شۇنچە

大有大难，小有小难 dà yǒu dà nán, xiǎo yǒu xiǎo nán

ئېشىكى ئۆلسە كۆتى (قوڭى) غېجەك تارتىپتۇ (چاپتۇ)

幸灾乐祸 xìng zāi lè huò

ئېشىكى ئۈچ تەڭگە، توقۇمى بەش تەڭگە

工钱十五，饭钱六十 gōng qián shí wǔ, fàn qián liù shí

得不偿失 dé bù cháng shī

吃了砒霜药老虎 chī le pī shuāng yào lǎo hǔ

本末倒置 běn mò dào zhì

舍本逐末 shě běn zhú mò

ئېشىكى يوق موللامنىڭ قۇلىقى تىنچ

无事（无官）一身轻 wú shì (wú guān) yī shēn qīng

ئېشكىگە يارىشا توقۇمى

人配衣裳，马配鞍 rén pèi yī shang, mǎ pèi ān

人凭衣裳，马靠鞍 rén píng yī shang, mǎ kào ān

人是衣裳，马是鞍 rén shì yī shang, mǎ shì ān

ئېشكىم تېز چاپسىكەن، چۆپ (ئۆت) يېمىسىكەن

«ئېتىم تېز چاپسىكەن، چۆپ (ئۆت) يېمىسىكەن» گە قاراڭ، 295 -

بەت

ئېشكىم كۆۋرۈكتىن ئۆتكىچە نەزىر

过了桥就拆桥 guò le qiáo jiù chāi qiáo

过河拆桥，卸磨杀驴 guò hé chāi qiáo, xiè mò shā lú

推完磨再杀驴吃 tuī wán mò zài shā lú chī

真神面前烧假香 zhēn shén miàn qián shāo jiǎ xiāng

ئېشى چىققىچە كۆكنى يەپتۇ

寅吃卯粮 yín chī mǎo liáng

寅年吃了卯年粮 yín nián chī le mǎo nián liáng

ئېشىنى يەپ تاۋىقنى چىقىپتۇ

吃了人家饭，砸了人家的碗 chī le rén jia fàn, zá le rén jia de wǎn

饭后砸锅 fàn hòu zá guō

ئېغىز - ئايغاق، تىل - تايغاق

言（话）多语失 yán (huà) duō yǔ shī

言多必失 yán duō bì shī

ئېغىز يۈگۈرۈكى باشقا، پۈت يۈگۈرۈكى ئاشقا

祸从口出 huò cóng kǒu chū

口是祸之门 kǒu shì huò zhī mén

口言是亡身祸 kǒu yán shì wáng shēn huò

言出患入 yán chū huàn rù

嘴是祸的根 zuǐ shì huò de gēn

蚊虫遭扇打，只为嘴伤人 wén chóng zāo shàn dǎ, zhǐ wèi zuǐ shāng rén

言多必错 yán duō bì cuò

ئېغىزغا ئوختا سالغىلى بولماس

话没有笼头，风没有牵绳 huà méi yǒu lóng tou, fēng méi yǒu qiān shéng

ئېغىزدا بار، ئەمەلدە يوق

言行不致（不一） yán xíng bù zhì (bù yī)

ئېغىزدىن بالا تۇغۇلماس، باشقا ھەممىسى تۇغۇلار

口是祸之门 kǒu shì huò zhī mén

嘴是祸的根 zuǐ shì huò de gēn

ئېغىزنىڭ ئوختىسى يوق

«ئېغىزغا ئوختا سالغىلى بولماس» قا قاراڭ، مۇشۇ بەت

ئېغىزى ئاشقا تەگسە (تەگكىچە) بۇرنى (بېشى) تاشقا تېگىپتۇ

吃不上麸皮，倒挨了磨杠 chī bu shàng fū pí, dào ái le mò gàng

功败垂成 gōng bài chuī chéng

ئېقىن سۇ سېسىماس

流水不腐（臭） liú shuǐ bù fǔ (chòu)

ئېكەككە دوقاقنى كەلتۈرۈپتۇ، ھۈررەككە پوقاقنى

懒汉行工，不是下雨就是刮风 lǎn hàn xíng gōng, bù shì xià yǔ jiù shì guā fēng

针尖儿对麦芒儿 zhēn jiānr duì mài máng'er

牙对牙，眼对眼 yá duì yá, yǎn duì yǎn

针锋相对 zhēn fēng xiāng duì

ئېگىز ئوقۇرغا بويى يەتمەي ئېڭىكى يىغىر بويىتۇ

高眼没裤子穿 gāo yǎn méi kù zi chuān

ئېگىز ئۆسكەن مايسىغا ئاۋۋال ئۇششۇك تېگەر

出头椽子先烂 chū tóu chuán zi xiān làn

霜打枯根草 shuāng dǎ kǔ gēn cǎo

严霜单打独根草 yán shuāng dān dǎ dú gēn cǎo

ئېگىلگەنگە ئېگىل بېشىڭ يەرگە تەگكىچە،

غادا يانغا غاداي بېشىڭ كۆككە يەتكىچە

你敬人一尺，人敬你一丈 nǐ jìng rén yī chǐ, rén jìng nǐ yī zhàng

你敬人一分，人敬你十分 nǐ jìng rén yī fēn, rén jìng nǐ shí fēn

你敬我一尺，我敬你一丈 nǐ jìng wǒ yī chǐ, wǒ jìng nǐ yī zhàng

人敬你一尺，你敬人一丈 rén jìng nǐ yī chǐ, nǐ jìng rén yī zhàng

人待我一尺，我待人一丈；人待我一丈，我把人顶在头上
rén dài wǒ yī chǐ, wǒ dài rén yī zhàng; rén dài wǒ yī zhàng, wǒ bǎ rén dǐng zài tóu shang

他敬我一尺，我敬他一丈 tā jìng wǒ yī chǐ, wǒ jìng tā yī zhàng

ئېگىلمىگەنگە ئېگىشمە

人敬我，我敬人；人不敬我，我不敬人 rén jìng wǒ, wǒ jìng rén; rén bù jìng wǒ, wǒ bù jìng rén

ئېلىپنى «تاياق» دېيەلمەيدۇ، مېنى «چوماق»

不识一丁 bù shí yī dīng

斗大的字不识一个 dòu dà de zì bù shí yī gè

斗大的字不识半升 dòu dà de zì bù shí bàn shēng

斗大的字，认识不到一石 dòu dà de zì, rènshi budào yī dàn

斗大的字不认识 - 一箩筐 dǒu dà de zì bù rèn shi yī luó kuàng

目不识丁 mù bù shí dīng

胸无点墨 xiōng wú diǎn mò

«ئېلىپ» نى ئوقۇپ (بىلىپ)، «بە» نى ئوقۇماپتۇ (بىلمەپتۇ)

只知借，不知还 zhǐ zhī jiè, bù zhī huán

有借无还 yǒu jiè wú huán

ئېلىپنىڭ سونۇقىنى بىلمەيدۇ

«ئېلىپنى» «تاياق» دېيەلمەيدۇ، مەنى «چوماق» قا قاراڭ، 300 -

بەت

ئېلىشتا «ھاي - ھاي»، بېرىشتە «ۋاي - ۋاي»

«ئالغۇچە بىسىملا، بەرگۈچە ئەستايغۇرۇلا» غا قاراڭ، 34 - بەت

ئېلىشىمغىچە تېپىشماي

不打不相识 bù dǎ bù xiāng shí

不打不成交 bù dǎ bù chéng jiāo

ئېيتاي دېسەم تىلىم كۆيىدۇ، ئېيتماي دېسەم دىلىم

«دەي دېسەم تىلىم كۆيىدۇ، دېمەي دېسەم دىلىم» غا قاراڭ، 145 -

بەت

ئېيتقان سۆز - ئاتقان ئوق

言出如箭，不可乱发；一入人耳，无法拔出 yán chū rú jiàn, bù kě luàn fā; yī rù rén ěr, wú fǎ bá chū

话是一股风，眨眼到东京 huà shì yī gǔ fēng, zhǎ yǎn dào dōng jīng

话一出口，驷马难追 huà yī chū kǒu, sì mǎ nán zhuī

一言出口，快马难追 yī yán chū kǒu, kuài mǎ nán zhuī

一言既出，驷马难追 yī yán jì chū, sì mǎ nán zhuī

ئېيتماق ئاسان، قىلماق تەس

«دېمەك ئاسان، قىلماق تەس» كە قاراڭ، 149 - بەت

ئېيتىشماڭ ئەر باب بىلەن، ئەر باب سالۇر ھەر باب بىلەن
«ئويناشمىغىن ئەر باب بىلەن، ئەر باب سالۇر ھەر باب بىلەن» گە قاراڭ،

269 - بەت

ئېيىقنى ئاغام دەپتۇ، توڭگۇزنى تاغام

把臭狗屎看成香窝窝 bǎ chòu gǒu shǐ kàn chéng xiāng

wō wo

ئى

ئىت ئالدىدىن سۆڭەك ئاشماس

«ئىت يېنىدا سۆڭەك ياتماس» قا قاراڭ، 305 - بەت

ئىت بېشى تەخسىدە تۇرماپتۇ

狗肉上不得台盘 gǒu ròu shàng bu dé tái pán

狗肉不上桌 gǒu ròu bù shàng zhuō

狗肉上不了客桌 gǒu ròu shàng bu liǎo kè zhuō

狗肉上不得席 gǒu ròu shàng bu dé xí

不识抬举 bù shí tái jǔ

ئىت بىلەن بىر بولساڭ ئىت خۇيلۇق بولسەن

跟什么人学什么样 gēn shén me rén xué shén me yàng

跟好人学好人，跟猫虎学咬人 gēn hǎo rén xué hǎo rén,

gēn māo hǔ xué yǎo rén

跟好人学好人，跟着狐狸学妖精 gēn hǎo rén xué hǎo

rén, gēn zhe hú li xué yāo jīng

跟好人学好人，跟着强盗去做贼 gēn hǎo rén xué hǎo

rén, gēn zhe qiáng dào qù zuò zéi

跟猫吃肉，跟狗吃屎 gēn māo chī ròu, gēn gǒu chī shǐ

ئىت بىلەن يولداش بولساڭ قولۇڭدىن تاياق چۈشمەسۇن

与狗同行，莫丢手中的棍 yǔ gǒu tóng xíng, mò diū shǒu

zhōng de gùn

害人之心不可有，防人之心不可无 hài rén zhī xīn bù kě

yǒu, fáng rén zhī xīn bù kě wú

ئىت چىشلىمىسۇن دېسەڭ تاياق ئېلىپ يۈر

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

ئىت سۆڭەك يېسە كۆتى بىلەن كېڭىشەر

事要三思，免得后悔 shì yào sān sī, miǎn de hòu huǐ

ئىت قاۋار، كارۋان ماڭار

任它狗儿怎样叫，不误马儿走正道 rèn tā gǒu zěnyàng jiào, bù wù mǎ zǒu zhèng dào

任凭风浪起，稳坐钓鱼船 rèn píng fēng làng qǐ, wěn zuò diào yú chuán

ئىت قۇربانلىققا يارماس

猪替不了羊死 zhū tì bu liǎo yáng sǐ

狗肉上不得台盘 gǒu ròu shàng bu dé tái pán

狗肉上不了客桌 gǒu ròu shàng bu liǎo kè zhuō

ئىت مۈشۈكنى بۇيرۇسا، مۈشۈك قۇيرۇقىنى بۇيرۇيتۇ

大懒使小懒 dà lǎn shǐ xiǎo lǎn

张三推李四 zhāng sān tuī lǐ sì

ئىت ئۆز ئۈۋىسىدا كۈچلۈك

强龙难压地头蛇 qiáng lóng nán yā dì tóu shé

ئىت ئىتلىقنى قىلمىسا كۆڭلى تىنماس

狗不咬人心不安 gǒu bù yǎo rén xīn bù ān

狗改不了吃屎 gǒu gǎi bu liǎo chī shǐ

ئىت ئىتنى كۆرسە قاۋايدۇ

一犬吠形，百犬吠声 yī quǎn fèi xíng, bǎi quǎn fèi shēng

一犬吠影，群犬吠声 yī quǎn fèi yǐng, qún quǎn fèi shēng

ئىت ئىگىسى بىلەن كۈچلۈك

狗跟在主人身后才厉害 gǒu gēn zài zhǔ rén shēn hòu cái lì hai

狗仗人势 gǒu zhàng rén shì

ئىت يېنىدا سۆڭەك ياتماس

狗头上搁不住骨头 gǒu tóu shàng gē bu zhù gǔ tóu

狗窝里落不下剩馒头 gǒu wō lǐ là bu xià shèng mán tóu

ئىتتىن ئاشقاننى پىت يېمەس

猫不叨狗不啃 māo bù diāo gǒu bù kěn

ئىتتىن قورققان گاداي ئەمەس

怕狗的不是穷汉 pà gǒu de bù shì qióng hàn

讨饭不怕狗咬 tǎo fàn bù pà gǒu yǎo

当炉不怕火，怕火不当炉 dāng lú bù pà huǒ, pà huǒ bù dāng lú

ئىتتىن قېچىپ بۆرىگە ئۇچراپتۇ

«ئوغرىدىن قېچىپ قاراقچىغا تۇتۇلۇپتۇ (يولۇقۇپتۇ)» غا قاراڭ، 265

- بەت

ئىتنى چىشلەيدۇ دېمە، ئاتنى تەپمەيدۇ

没有不吃人的狼 méi yǒu bù chī rén de láng

世上没有不吃人的老虎 shì shàng méi yǒu bù chī rén de lǎo hǔ

条条蛇咬人 tiáo tiáo shé yǎo rén

ئىتنى سۆڭەك بىلەن ئۇرساڭ ھاۋشىماس

狗不咬拜年的，官不打送钱的 gǒu bù yǎo bài nián de, guān bù dǎ sòng qián de

筷子头打人不觉痛 kuài zi tóu dǎ rén bù jué tòng

ئىتنى ئۇرساڭ ئىككىسىگە باق

打狗看主人 dǎ gǒu kàn zhǔ rén

打狗要看主人面 dǎ gǒu yào kàn zhǔ rén miàn

ئىتنىڭ ئەسكىسى (يامىنى) ماراپ (قاۋىماي) چىشلەيدۇ

恶狗咬人暗下口 è gǒu yǎo rén àn xià kǒu

恶狗咬人不露牙 è gǒu yǎo rén bù lòu yá

ئىتنىڭ خۇيىنى ئىگىسى بىلەر

«ئاتنىڭ خۇيىنى ئىگىسى بىلەر» گە قاراڭ، 6 - بەت

ئىتنىڭ سادىقلىقىدىن تۈلكە تۈرگە چىقۇپتۇ

人善被人欺，马善被人骑 rén shàn bèi rén qī, mǎ shàn bèi rén qí

ئىتنىڭ قارغىشىغا پىت ئۆلەس

癞蛤蟆咒天，越咒越鲜 làiháma zhòu tiān, yuèzhòuyuèxiān

ئىتنىڭ كۆڭلى سۆڭەكتە

狗的心头操在骨头上 gǒu de xīn tóu cāo zài gǔ tóu shang

醉翁之意不在酒 zuì wēng zhī yì bù zài jiǔ

ئىتنىڭ گۆشىنى ئىت يېمەس

狗不咬狗骨头 gǒu bù yǎo gǒu gǔ tóu

ئىچ سىرىڭنى ئاتاڭغا ئېيتما

休将我语用他语，未必他心似我心 xiū jiāng wǒ yǔ yòng tā yǔ, wèi bì tā xīn sì wǒ xīn

ئىچەي دېسەم سېسىق ئېشىم، ئىچەي (تۆكەي) دېسەم ئىستى ئېشىم
«يەي دېسەم سېسىق ئېشىم، بېرەي دېسەم ئىستى ئېشىم» گە قاراڭ،

332 - بەت

ئىچەمەس يەردە سۇ بار، يېمەس يەردە ئوت

«سۈيى بار يەرنىڭ ئوتى يوق، ئوتى بار يەرنىڭ سۈيى يوق» قا قاراڭ،

167 - بەت

ئىچىدە روزا تۇتۇپ، تېشىدا ھېيت ئويناپتۇ

«ئالادا ھېيت ئوينىسا، ئۆيدە روزا تۇتۇپتۇ» غا قاراڭ، 95 - بەت

ئىچىمىدە ئىش تولا، قولۇمدىن ئۇسۇل كەلمەيدۇ

心有余而力不足 xīn yǒu yú ér lì bù zú

心余力绌 xīn yú lì chù

ئىززەت تاپاي دېسەڭ ئىززەت قىل

تۆۋەندىكىگە قاراڭ

ئىززەت قىلساڭ، ئىززەت تاپسەن

你尊敬人，人尊敬你 nǐ zūn jìng rén, rén zūn jìng nǐ

你要想别人尊重你，你就该先学会尊重别人 nǐ yào xiǎng

bié rén zūn zhòng nǐ, nǐ jiù gāi xiān xué huì zūn zhòng

bié rén

你敬人一尺，人敬你一丈 nǐ jìng rén yī chǐ, rén jìng nǐ

yī zhàng

你敬我一尺，我敬你一丈 nǐ jìng wǒ yī chǐ, wǒ jìng

nǐ yī zhàng

你敬人一分，人敬你十分 nǐ jìng rén yī fēn, rén jìng nǐ

shí fēn

人敬我，我敬人 rén jìng wǒ, wǒ jìng rén

若要（欲要）人敬己，己必先敬人 ruò yào (yù yào) rén

jìng jǐ, jǐ bì xiān jìng rén

若要人敬己，先必己敬人 ruò yào rén jìng jǐ, xiān bì jǐ

jìng rén

他敬我一尺，我敬他一丈 tā jìng wǒ yī chǐ, wǒ jìng tā

yī zhàng

要得人敬你，就得先敬人 yào dé rén jìng nǐ, jiù děi xiān

jìng rén

欲人敬己，必先敬人 yù rén jìng jǐ, bì xiān jìng rén

让礼一寸，得礼一尺 lǐ ràng yī cùn, dé lǐ yī chǐ

ئىززىتىنى بىلىمگەن ئەدەبىنى يەر

敬酒不吃，吃罚酒 jìng jiǔ bù chī, chī fá jiǔ

ئىس چىققان يەردە ئادەم بار

没有火就没有烟 méi yǒu huǒ jiù méi yǒu yān

有庙就有和尚 yǒu miào jiù yǒu hé shang

ئىسسىق باشتىن ئۆتەر، سوغۇق تاپاندىن

寒从足下起，火从头上生 hán cóng zú xià qǐ, huǒ cóng
tóu shàng shēng

ئىسلىق ئۆيۈم - ئىسسىق ئۆيۈم

«قومۇش ئۆيۈم - كۆمۈش ئۆيۈم» گە قاراڭ، 189 - بەت

ئىسمى بار، جىسمى يوق

有名无实 yǒu míng wú shí

名存实亡 míng cún shí wáng

徒有其（空、虚）名 tú yǒu qí (kōng, xū) míng

ئىسنىڭ ئاچچىقىنى مورا بىلەر

«تۈتۈننىڭ ئاچچىقىنى مورا بىلەر» گە قاراڭ، 111 - بەت

ئىش بار يەردە ئاش بار

有做的就有吃的 yǒu zuò de jiù yǒu chī de

ئىش چېگىغا چىققاندا قۇشقۇندا ئولتۇرۇۋاپتۇ

打退堂鼓 dǎ tuì táng gǔ

ئىش قورالنىڭ ساز بولسا مۇشەققەتنىڭ ئاز بولۇر

工欲善其事，必先利其器 gōng yù shàn qí shì, bì xiān
lì qí qì

磨刀不误砍柴工 mó dāo bù wù kǎn chái gōng

人巧不如家什妙 rén qiǎo bù rú jiā shì miào

斧快不怕木柴硬 fǔ kuài bù pà mù chái yìng

斧快不怕柴纹皱 fǔ kuài bù pà chái wén zhòu

斧快不怕扭纹柴 fǔ kuài bù pà niǔ wén chái

斧快不怕松头老 fǔ kuài bù pà sōng tóu lǎo

ئىش قىلساڭ پۇختا قىل

做事必须脚踏实地 zuò shì bì xū jiǎo tà shí dì

ئىش ئۈستىدىن قورقار

巧裁缝手下无碎布 qiǎo cái féng shǒu xià wú suì bù

ئىش ئۆملۈكتە، كۈچ بىرلىكتە

团结就是力量 tuán jié jiù shì lì liàng

大家团结起，扛得天起 dà jiā tuán jié qǐ, kāng de tiān qǐ

事成于和睦，力生于团结 shì chéng yú hé mù, lì shēng yú tuán jié

万人万双手，托着泰山走 wàn rén wàn shuāng shǒu, tuō zhe tài shān zǒu

众人拾柴火焰高 zhòng rén shí chái huǒ yàn gāo

ئىش ئېپى بىلەن، كەتمەن سېپى بىلەن

«ھەر ئىش ئېپى بىلەن، كەتمەن سېپى بىلەن» گە قاراڭ، 253 -

بەت

ئىشتا يوق، ئاشتا بار

事事不管，一餐三碗 shì shì bù guǎn, yī cān sān wǎn

ئىشلەپ يېسەڭ تاتلىق تېتىدۇ

用正当劳动挣来的面包皮，比张口就能得到的鱼肉香得多
yòng zhèng dòng láo dòng zhèng lái de miàn bāo pí, bǐ
zhāng kǒu jiù néng dé dào de yú ròu xiāng de duō

ئىشلىسەڭ ئالارسەن قاب - قاب (قاپلاپ) ئاش،

ئىشلىمىسەڭ قالارسەن چاپناپ تاش

تۆۋەندىكىگە قاراڭ

ئىشلىسەڭ چىشلەيسەن

有做的就有吃的 yǒu zuò de jiù yǒu chī de

功夫不负有心人 gōng fu bù fù yǒu xīn rén

人勤地不懒 rén qín dì bù lǎn

人勤肚饱，人懒饿倒 rén qín dì bǎo, rén lǎn è dǎo
一分耕耘，一分收获 yī fēn gēng yún, yī fēn shōu huò
着意耕耘，自有收获 zhuó yì gēng yún, zì yǒu shōu huò
蜘蛛勤织网，总有飞来虫 zhī zhū qín zhī wǎng, zǒng
yǒu fēi lái chóng

ئىشنى قىل پىلان بىلەن، ناستا قىل بىر نان بىلەن
做事有计划，免得瞎胡抓 zuò shì yǒu jì huà, miǎn de
xiā hú zhuā

ئىشنى قىلغان كانايچى، بالاغا قالغان سۇنايچى
白狗偷吃，黑狗遭殃 bái gǒu tōu chī, hēi gǒu zāo yāng
白狗偷肉，黑狗当罪 bái gǒu tōu ròu, hēi gǒu dāng zuì
黑狗偷食，白狗当灾 hēi gǒu tōu shí, bái gǒu dāng zāi
人家偷牛，你拔橛子 rén jiā tōu niú, nǐ bá jué zi
偷牛跑了，逮住拔橛儿 tōu niú pǎo le, dǎi zhù bá juér
偷牛的抓不住，抓住拔桩的 tōu niú de zhuā bu zhù, zhuā
zhù bá zhuāng de

有肉大家吃，砸锅一人赔 yǒu ròu dà jiā chī, zá guō yī
rén péi

ئىشنىڭ بېشى سەھەردىن
一日之计在于晨 yī rì zhī jì zài yú chén

ئىشنىڭ بېشى سەھەردىن، يىلنىڭ بېشى باھاردىن
一日之计在于晨，一年之计在于春 yī rì zhī jì zài yú
chén, yī nián zhī jì zài yú chūn

ئىشى بولسا ئەسسالام، ئىش تۈگىگەندە ۋەسسالام
有事叫公公，无事脸朝东 yǒu shì jiào gōng gong, wú shì
liǎn cháo dōng

ئىشى تېزنىڭ ئېشى تېز
人勤春来早 rén qín chūn lái zǎo

ئىشچاندىن تەر چىقىدۇ، ھورۇندىن «ئۇھ»

做做力出，缩缩病出 zuò zuò lì chū, suō suō bìng chū

ئىشچاننىڭ پۇلى تۈگىمەس، بەتخەجنىڭ قەرزى

手勤俭用一世富，好吃懒做一世穷 shǒu qín jiǎn yòng yī

shì fù, hào chī lǎn zuò yī shì qióng

ئىشەنگەن تاغدا كېيىك ياتماپتۇ

守到中秋没月出 shǒu dào zhōng qiū méi yuè chū

大失所望 dà shī suǒ wàng

ئىشتانسز ئىشتىنى يىرتىققا كۈلۈپتۇ

乌鸦笑（说）猪黑 wū yā xiào (shuō) zhū hēi

乌鸦笑（说）猪黑，自丑不觉得 wū yā xiào (shuō) zhū

hēi, zì chǒu bù jué de

五十步笑一百步 wǔ shí bù xiào yī bǎi bù

ئىشتانغا چىققان كۆڭۈلگە تايىن

肚痛心知 dù tòng xīn zhī

心里有病舌头短 xīn li yǒu bìng shé tou duǎn

心里有病，心神不定 xīn li yǒu bìng, xīn shén bù dìng

自家有病（鬼）自家知 zì jiā yǒu bìng (guǐ) zì jiā zhī

ئىشتىنى يوق تىزى يىرتىقنى زاڭلىق (مازاق) قىپتۇ

«ئىشتانسز ئىشتىنى يىرتىققا كۈلۈپتۇ» غا قاراڭ، مۇشۇ بەت

ئىككى پۇتى بىر ئۆتۈككە تىقىلىپتۇ

双脚穿进一只靴子里 shuāng jiǎo chuān jìn yī zhī xuēzǐ lǐ

进退两难 jìn tuì liǎng nán

进退维谷 jìn tuì wéi gǔ

山穷水尽 shān qióng shuǐ jìn

走投无路 zǒu tóu wú lù

ئىككى پۇلغا ئەرزان، تۆت پۇلغا قىممەت

分文不值 yī fēn bù zhí

一钱不值 yī qián bù zhí

ئىككى تاۋۇزنى بىر قولتۇققا قىسقىلى بولماس

贪多嚼不烂 tān duō jiáo bù làn

ئىككى سەر ئىچىپ تۆت سەر مەست بويۇتۇ

三分酒，七分醉 sān fēn jiǔ, qī fēn zuì

ئىككى سەككىز - ئون ئالتە

半斤八两 bàn jīn bā liǎng

半斤对八两 bàn jīn duì bā liǎng

一个半斤，一个八两 yī ge bàn jīn, yī ge bā liǎng

一碗豆腐，豆腐一碗 yī wǎn dòu fu, dòu fu yī wǎn

背着抱着一般重 bēi zhe bào zhe yī bān zhòng

铢两悉称 zhū liǎng xī chèn

ئىككى قاغا پوق تالاشسا ئوۋچىغا پايدا

鹬蚌相争，鱼翁（渔人）得利 yù bàng xiāng zhēng, yú wēng (yú rén) dé lì

坐收渔利 zuò shōu yú lì

ئىككى قوشقار ئۈسۈشكەندە بۆرىنىڭ قورسىقى ئېچىپتۇ

羊顶角，狼得食 yáng dǐng jiǎo, láng dé shí

ئىككى قوشقارنىڭ كاللىسى بىر قازاندا قاينىماس

一林不容二虎 yī lín bù róng èr hǔ

一林无二虎 yī lín wú èr hǔ

一林不两虎 yī lín bù èr hǔ

一山不（难）容二虎 yī shān bù (nán) róng èr hǔ

二马不同槽 èr mǎ bù tóng cáo

两雄不并立（并栖） liǎng xióng bù bìng lì (bìng qī)

冰炭不同炉 bīng tàn bù tóng lú

道不同不相为谋 dào bù tóng bù xiāng wéi móu

坐不到一条凳上 zuò bu dào yī tiáo dèng shang

ئىككى قۇشقاچ جاڭجاللاشسا ئوغرى مۈشۈككە يەم
«ئىككى قاغا يوق تالاشسا ئوۋچىغا پايدا» غا قاراڭ، 312 - بەت

ئىككى قېيىققا دەسسەگەن سۇغا چۈشەر

脚踏两船必落水 jiǎo tà liǎng chuán bì luò shuǐ

脚踏两船必然遭水淹 jiǎo tà liǎng chuán bì rán zāo shuǐ yān

ئىككى قىلىچ بىر قىنىغا پاتماس

一个桩不能拴二牛 yī ge zhuāng bù néng shuān èr niú

ئىككى قىلىچ بىر غىلاپقا سىغماس

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

ئىككى كېمىنىڭ قۇيرۇقىنى تۇتقان سۇغا چۈشەر

«ئىككى قېيىققا دەسسەگەن سۇغا چۈشەر» گە قاراڭ، مۇشۇ بەت

ئىككى نان تاپسا بىرىنى داپ چاپتۇ

有了腌肉嫌豆花 yǒu le yān ròu xián dòu huā

ئىككى ئۆينىڭ قۇرۇق ئۇنى بىر ئۆيگە ئاش بوپتۇ

一家不够，两家相凑 yī jiā bù gòu, liǎng jiā xiāng còu

ئىككىسى ئۆلسە بىر كىشى يىغلاپتۇ، ئېتى ئۆلسە مىڭ كىشى

«ئۆزى ئۆلسە بىر كىشى، ئېشىكى ئۆلسە مىڭ كىشى» گە قاراڭ،

282 - بەت

ئىلتىپاتنىڭ چوڭ - كىچىكى يوق

礼无厚薄，不可漏落 lǐ wú hòu bó, bù kě lòu luò

千里送鹅毛，礼轻人意重 qiān lǐ sòng é máo, lǐ qīng

rén yì zhòng

ئىلغىماي يېگەن تاماق قورساقنى ئاغرىتار

贪嘴落得泻肚子 tān zuǐ luò de xiè dù zi

ئىلىنىڭ دەرياسىغا ئالتايدا تۇرۇپ ئۆتۈك ساپتۇ

«سۈنى كۆرمەي ئۆتۈك سالما» غا قاراڭ، 164 - بەت

ئىناق ئەلدە بالا يوق

国泰民安 guó tài mín ān

ئىنساپسىز قوشۇق سالسا يەتتە ئوتلاپتۇ

惟利是图 wéi lì shì tú

ي

يا ئەلمدە يوق، يا قەلمدە

文不文，武不武 wén bù wén, wǔ bù wǔ

文不成，武不就 wén bù chéng, wǔ bù jiù

文不成才，武不成将 wén bù chéng cái, wǔ bù chéngjiàng

文不能提笔，武不能捉刀 wén bù néng tí bǐ, wǔ bù néng zhuō dāo

يا قاينامدىن چىقار، يا سايرامدىن

背水一战 bèi shuǐ yī zhàn

不是东风压倒西风，就是西风压倒东风 bù shì dōng fēng

yā dǎo xī fēng, jiù shì xī fēng yā dǎo dōng fēng

不是鱼死，便（就）是网破 bù shì yú sǐ, biàn (jiù) shì wǎng pò

不成功，便成仁 bù chéng gōng, biàn chéng rén

成败利钝 chéng bài lì dùn

存亡绝续 cún wáng jué xù

你死我活 nǐ sǐ wǒ huó

يا ئۆلۈم، يا كۆرۈم

不是你死，就是我活 bù shì nǐ sǐ, jiù shì wǒ huó

你死我活 nǐ sǐ wǒ huó

拼个你死我活 pīn ge nǐ sǐ wǒ huó

不是鱼死，便（就）是网破 bù shì yú sǐ, biàn (jiù) shì wǎng pò

不是打死大虫，就是被老虎吃掉 bù shì dǎ sǐ dà chóng, jiù shì bèi lǎo hǔ chī diào

不成功，便成仁 bù chéng gōng, biàn chéng rén

背水一战 bèi shuǐ yī zhàn

存亡绝续 cún wáng jué xù

ياتار قورساق — كېتەر قورساق

夜饭少吃 yè fàn shǎo chī

ياتقان ئۆكۈزگە يەم يوق

人不劳动没饭吃，鸟不觅食饿树枝 rén bù láo dòng méi

fàn chī, niǎo bù mì shí è shù zhī

ياتقان يىلاننىڭ بېشىنى قوزغىما

不要打草惊蛇 bù yào dǎ cǎo jīng shé

ياخشى ئاتتا بىر ئەيىب

好马不十全 hǎo mǎ bù shí quán

千里马有一蹶 qiān lǐ mǎ yǒu yī jué

ياخشى ئاتقا بىر قامچا، يامان ئاتقا يۈز قامچا

好马一鞭，劣力千鞭 hǎo mǎ yī biàn, liè lì qiān biàn

君子一言，快马一鞭 jūn zǐ yī yán, kuài mǎ yī biàn

快马一鞭，快人一言 kuài mǎ yī biàn, kuài rén yī yán

快人一言 kuài rén yī yán

ياخشى ئاتقا قامچا كەتمەيدۇ

好马不用鞭策，好鼓不用重捶 hǎo mǎ bù yòng biàn cè,

hǎo gǔ bù yòng zhòng chuī

快马不用鞭催，响鼓不用重锤 kuài mǎ bù yòng biàn cuī,

xiǎng gǔ bù yòng zhòng chuī

响鼓不用重槌敲 xiǎng gǔ bù yòng zhòng chuī qiāo

响鼓何须重槌敲 xiǎng gǔ hé xū zhòng chuī qiāo

ياخشى ئاتقا قامچا لازىم ئەمەس

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

ياخشى ئاز، يامان كۆپ؛ بۇغداي ئاز، سامان كۆپ

凶多吉少 xiōng duō jí shǎo

ياخشى بىلەن دوست بولساڭ ياخشى يولغا باشلايدۇ

跟好人，学好人 gēn hǎo rén, xué hǎo rén

ياخشى بىلەن يۈرسەڭ يېتىسەن مۇرادقا،

يامان بىلەن يۈرسەڭ قالسەن ئۇياتقا

跟好人学好人，跟端公没好人 gēn hǎo rén xué hǎo rén,

gēn duān gōng méi hǎo rén

跟着好人学好人，跟着狐狸学妖精 gēn zhe hǎo rén xué

hǎo rén, gēn zhe hú li xué yāo jīng

跟着好人学好人，跟着坏人瞎胡混 gēn zhe hǎo rén xué

hǎo rén, gēn zhe huài rén xiā hú hùn

跟猫吃肉，跟狗吃屎 gēn māo chī ròu, gēn gǒu chī shǐ

靠着好人学好人，靠着坏人学坏人，靠着二流子学个浪荡

神 kào zhe hǎo rén xué hǎo rén, kào zhe huài rén xué

huài rén, kào zhe èr liú zǐ xué ge làng dàng shén

习善则善，习恶则恶 xí shàn zé shàn, xí è zé è

挨金似金，挨玉似玉 ái jīn sì jīn, ái yù sì yù

ياخشى بولماق مىڭ يىلچىلىك، يامان بولماق بىردەمچىلىك

学好千日不足，学坏一日有余 xué hǎo qiān rì bù zú,

xué huài yī rì yǒu yú

行善如登，行恶如崩 xíng shàn rú dēng, xíng è rú bēng

ياخشى تېپىپ سۆزلەيدۇ، يامان توقۇپ

好人以忠告，坏人进恶言 hǎo rén yǐ zhōng gào, huài rén

jìn è yán

ياخشى خوتۇن ئەرنى تۈزەيدۇ

妻贤夫祸少 qī xián fū huò shǎo

ياخشى سۆز تاشنى يارار، يامان سۆز باشنى

好话能劈开石头 hǎo huà néng pī kāi shí tóu

好话能穿铁 hǎo huà néng chuān tiě

ياخشى سۆز دىلى ئېرىتىدۇ، يامان سۆز جاننى قېرىتىدۇ

好话一句三冬暖，恶言出唇六月寒 hǎo huà yī jù sān dōng nuǎn, è yán chū chún liù yuè hán

好话一句三冬暖，恶语伤人六月寒 hǎo huà yī jù sān dōng nuǎn, è yǔ shāng rén liù yuè hán

好话一句软人心 hǎo huà yī jù ruǎn rén xīn

ياخشى سۆز شېكەردىن شېرىن (تاتلىق)

好话比蜜甜 hǎo huà bǐ mì tián

ياخشى سۆز ھەممە ئەيىبنى ياپار

好话能遮丑 hǎo huà néng zhē chǒu

ياخشى كۆرگىنىنى ئېيتار، يامان يېگىنىنى

贤人谈见识，庸人扯吃喝 xián rén tán jiàn shí, yōng rén chě chī hē

ياخشى كۈننىڭ يامىنى بار، يامان كۈننىڭ ياخشىسى

花无百日红 huā wú bǎi rì hóng

花无百日红，人无千日好 huā wú bǎi rì hóng, rén wú qiān rì hǎo

花无百日香，天无百日晴 huā wú bǎi rì hóng, tiān wú bǎi rì qíng

花无长红，月无长圆 huā wú cháng hóng, yuè wú cháng yuán

花无长红，月无长圆；树无长青，人无长富 huā wú cháng hóng, yuè wú cháng yuán; shù wú cháng qīng, rén wú cháng fù

人无千口好，花无百日红 rén wú qiān rì hǎo, huā wú bǎi rì hóng

人有旦夕祸福 rén yǒu dàn xī huò fú

月无常圆，花无常开 yuè wú cháng yuán, huā wú cháng kāi

ياخشى گەپ بوسۇغىدىن چىققىچە، يامان گەپ يەتتە تاغدىن ھالقىپتۇ

好话不出门，坏话传千里 hǎo huà bù chū mén, huài huà chuán qiān lǐ

好事不出门，坏事传千里 hǎo shì bù chū mén, huài shì chuán qiān lǐ

ياخشى گەپ ئىسىستقۇ، يامان گەپ سوۋۇتقۇ

好话一句三冬暖，恶言出唇六月寒 hǎo huà yī jù sān dōng nuǎn, è yán chū chún liù yuè hán

好话一句三冬暖，恶语伤人六月寒 hǎo huà yī jù sān dōng nuǎn, è yǔ shāng rén liù yuè hán

ياخشى گۆشتىن ياخشى شورپا

好肉有好汤 hǎo ròu yǒu hǎo tāng

肉肥汤也肥 ròu féi tāng yě féi

好货不贱，贱货不好 hǎo huò bù jiàn, jiàn huò bù hǎo

ياخشى ئىش كۆپ ئەجىردىن كېلىدۇ

好事多磨 hǎo shì duō mó

ياخشى ئىشقا كاشلا كۆپ

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

ياخشى يىگىت ئەلنى قوغدار

好人护三村，好狗护三邻 hǎo rén hù sān cūn, hǎo gǒu hù sān lín

ياخشىدىن ئات قالىدۇ، ياماندىن دات

好人留芳名，坏人留恶迹 hǎo rén liú fāng míng, huài rén liú è jì

好人美名传，恶人臭万年 hǎo rén měi míng chuán, è rén chòu wàn nián

ياخشىدىن يامان چىقىدۇ، ياماندىن ياخشى

寒翁失马，安知（焉知）非福 sài wēng shī mǎ, ān zhī (yān zhī) fēi fú

ياخشىغا بىر سۆز، يامانغا مىڭ سۆز

君子一言 jūn zǐ yī yán

君子一言，快马一鞭 jūn zǐ yī yán, kuài mǎ yī biàn

ياخشىغا كۆرۈم، يامانغا ئۆلۈم

善有善报，恶有恶报 shàn yǒu shàn bào, è yǒu è bào

ياخشىغا كۈن يوق، يامانغا ئۆلۈم

好人无好报 hǎo rén wú hǎo bào

好人不长寿，恶人活千年 hǎo rén bù cháng shòu, è rén huó qiān nián

好人命短 hǎo rén mìng duǎn

好人无好命 hǎo rén wú hǎo mìng

ياخشىغا يانداش، ياماندىن قاچ

趋吉避凶 qū jí bì xiōng

好鞋不踏臭粪 hǎo xié bù tà chòu fèn

ياخشىغا يىپەك يېپىشار، يامانغا تىكەن

好人必有好报 hǎo rén bì yǒu hǎo bào

好心总有好报 hǎo xīn zǒng yǒu hǎo bào

善有善报，恶有恶报 shàn yǒu shàn bào, è yǒu è bào

ياخشىلىق يەردە قالماي

好心总有好报 hǎo xīn zǒng yǒu hǎo bào

善有善报 shàn yǒu shàn bào

上天不负好人 shàng tiān bù fù hǎo rén

ياخشىلىق يەردە ياتماي، يامانلىق ئۆزىدىن ئاشماي

善有善报，恶有恶报 shàn yǒu shàn bào, è yǒu è bào

ياخشىلىققا ياخشىلىق ھەر كىشىنىڭ ئىشىدۇر،

يامانلىققا ياخشىلىق ئەر كىشىنىڭ ئىشىدۇر

以德报德人人可为，以德报怨君子所为 yǐ dé bào dé rén rén kě wéi, yǐ dé bào yuàn jūn zǐ suǒ wéi

ياخشىلىققا ياخشىلىق، يامانلىققا يامانلىق

以德报德，以怨报怨 yǐ dé bào dé, yǐ yuàn bào yuàn

善有善报，恶有恶报 shàn yǒu shàn bào, è yǒu è bào

ياخشىلىققا يامانلىق

恩将仇报 ēn jiāng chóu bào

救了落水狗，反被咬一口 jiù le luò shuǐ gǒu, fǎn bèi yǎo yī kǒu

ياخشىنىڭ شارايتى تېگەر، ياماننىڭ كاساپىتى

近善则善，近恶则恶 jìn shàn zé shàn, jìn è zé è

近朱者赤，近墨者黑 jìn zhū zhě chì, jìn mò zhě hēi

靠着好人学好人，靠着坏人学坏人，靠着二流子学个浪荡神
kào zhe hǎo rén xué hǎo rén, kào zhe huài rén xué huài rén, kào zhe èr liú zǐ xué ge làng dàng shén

ياخشىنىڭ قەدىرى ئۆلگەندە بىلىنەر، يۇرتنىڭ قەدىرى كۆچكەندە

有猫不知猫功劳，无猫才知老鼠多 yǒu māo bù zhī māo gōng láo, wú māo cái zhī lǎo shǔ duō

ياخشىنىڭ ئىزى قالدۇر، ياماننىڭ مېزى

«ياخشىدىن ئات قالدۇر، ياماندىن دات» قا قاراڭ، 319 - بەت

ياخشىنىڭ ياخشىلىقىنى چىقار كۆككە يەتسۇن،

ياماننىڭ يامانلىقىنى چىقار توزۇپ كەتسۇن

善人流芳百世，恶人遗臭万年 shàn rén liú fāng bǎi shì, è rén yí chòu wàn nián

يارا ئاغرىقىدىن كۆڭۈل ئاغرىقى يامان

刀伤易治，口伤难医 dāo shāng yì zhì, kǒu shāng nán yī
يارىتىش خۇدادىن (ئاللاھتىن)، يارىلىش ئۆزۈڭدىن

谋事在人，成事在天 móu shì zài rén, chéng shì zài tiān
يارىڭنى گۈل ئارىسىدىن ئۆزىڭ، ئەركىڭنى ئەل ئارىسىدىن

爱情要在花丛里找，幸福到民间去寻 ài qíng yào zài huā
cóng lǐ zhǎo, xìng fú dào mǐn jiān qù xún

يارىمنىڭ تىللىغىنى - چىللىغىنى

打是亲，骂是爱 dǎ shì qīn, mà shì ài

يارىنىڭ ئۈستىگە تۈز سېپىپتۇ

火上浇油 huǒ shàng jiāo yóu

雪上加霜 xuě shàng jiā shuāng

ياز بولسا قىش بولمىسا، ئاش بولسا ئىش بولمىسا

«ئاش بولسا ئىش بولمىسا، ياز بولسا قىش بولمىسا» غا قاراڭ، 22 -

بەت

يازدا ئۇخلىغان قىشتا مۇزلار

夏季玩一天，冬季饿十日 xià jì wán yī tiān, dōng jì è
shí rì

يازدا يېپىنچاڭنى ئېلىپ يۈر، قىشتا ئوزۇقنى

تۆۋەندىكىگە قاراڭ

يازغا يېپىنچا، قىشقا ئوزۇق

饱带干粮，热带衣裳 bǎo dài gān liáng, rè dài yī shang

夏天不忘寒时衣，饱时不忘饿时饥 xià tiān bù wàng hán
shí yī, bǎo shí bù wàng è shí jī

يازنىڭ تېزىكى (پوقى) قىشقا دورا

夏天拾的粪，冬天变黄金 xià tiān shí de fèn, dōng tiān
biàn huáng jīn

يازنىڭ غېمىنى قىشتا قىل، قىشنىڭ غېمىنى يازدا

冬不可废葛，夏不可废裘 dōng bù kě fèi gé, xià bù kě fèi qiú

ياساش قىيىن، بۇزماق ئاسان

砌屋三石米，拆屋一顿饭 qì wū sān dàn mǐ, chāi wū yī dùn fàn

学好三年，学坏一天 xué hǎo sān nián, xué huài yī tiān

ياساشقا كېتىدۇ يۈز كۈن، بۇزۇشقا كېتىدۇ بىر كۈن

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

ياش ئادەمگە (ئىنسانغا) باقمايدۇ

年纪（年岁、岁数）不饶人 nián jì (nián suì、suì shù) bù ráo rén

ياشلىقتا ئۆگەنگىنىڭ تاشقا مۆھۈر باسقاندەك،

قېرىغاندا ئۆگەنگىنىڭ قۇمغا سۈسەپكەندەك

少年学习记得深，好比石上刻道印 shào nián xué xí jì de shēn, hǎo bǐ shí shàng kè dào yìn

幼年学的好比石头上刻的 yòu nián xué de hǎo bǐ shí tou shàng kè de

ياغ بىلەن گۆش بىر تۇغقان، پىيازنىڭ كۆيگىنى كۆيگەن

«ماي بىلەن گۆش بىر تۇغقان، پىيازنىڭ كۆيگىنى كۆيگەن» گە

قاراڭ، 232 - بەت

ياغلىق قاپاق - ياغلىق قاپاق

乌鸦报喜没人信 wū yā bào xǐ méi rén xìn

乌鸦报喜也是坏了名 wū yā bào xǐ yě shì huài le míng

一朝行窃，终身是贼 yī zhāo xíng qiè, zhōng shēn shì zéi

ياغاچ پىچاق، لاتتا غىلاپ

银样镞枪头 yín yàng là qiāng tóu

ياغاچ قازان بىرلا قېتىم قاينايدۇ

空城计只能用一次 kōng chéng jì zhǐ néng yòng yī cì

ياغاچ قۇلاققا گەپ ئۆتمەس

倔驴不听劝 jué lǘ bù tīng quàn

ياغاچ كەسسەڭ ئۇزۇن كەس، تۆمۈر كەسسەڭ قىسقا كەس

锯木宜长，锯铁宜短 jù mù yí cháng, jù tiě yí duǎn

木匠长，铁匠短 mù jiàng cháng, tiě jiàng duǎn

长木匠，短铁匠 cháng mù jiàng, duǎn tiě jiàng

ياغاچنى نوتا ۋاقتىدا ئەگ

嫩树枝好扭 nèn shù zhī hǎo niǔ

树小扶直易，树大扳直难 shù xiǎo fú zhí yì, shù dà

bān zhí nán

ياق - ياق دەپ تۇرۇپ موك - موك سوقۇپتۇ (ساپتۇ)

虚情假意 xū qíng jiǎ yì

假惺惺 jiǎ xīng xīng

ياقسام پىشۇرمۇ، كۆمسەم پىشۇرمۇ؟

«كۆمسەم پىشۇرمۇ، ياقسام پىشۇرمۇ؟» غا قاراڭ، 213 - بەت

ياغمىساڭ يەر يۆتكەل

人挪活，树挪死 rén nuó huó, shù nuó sǐ

树挪死，人挪活 shù nuó sǐ, rén nuó huó

يالغان گەپ چاپسان (تېز) تارقىلار

«يالمان گەپ چاپسان (تېز) تارقىلار» غا قاراڭ، 326 - بەت

يالغانچىنىڭ راست سۆزىمۇ يالغان

乌鸦报喜没人信 wū yā bào xǐ méi rén xìn

يالغانچىنىڭ قۇيرۇقى بىر تۇتام

骗子的尾巴好抓 piàn zi de wěi ba hǎo zhuā

说谎难瞒当乡人 shuō huǎng nán mán dāng xiāng rén

谎话腿不长 huǎng huà tuǐ bù cháng

货软人不硬 huò ruǎn rén bù yìng

يالغۇز ئاتنىڭ چېڭى چىقماس، چېڭى چىقسىمۇ دېڭى چىقماس

一匹马扬不起尘上 yī pǐ mǎ yáng bu qǐ chén tǔ

单丝不成线 dān sī bù chéng xiàn

单丝不成线，独木不成林 dān sī bù chéng xiàn, dú mù bù chéng lín

单丝不成线，单个不成行 dān sī bù chéng xiàn, dān gè bù chéng háng

单丝不成线，孤掌难鸣 dān sī bù chéng xiàn, gū zhǎng nán míng

单人不成阵，独木不成林 dān rén bù chéng zhèn, dú mù bù chéng lín

单弦不成音，独木不成林 dān xián bù chéng yīn, dú mù bù chéng lín

独木（孤木）不成林 dú mù (gū mù) bù chéng lín

独木不成林，单丝不成线 dú mù bù chéng lín, dān sī bù chéng xiàn

يالغۇز خش تام بولماس

独木难撑大厦 dú mù nán chéng dà shà

单丝不成线 dān sī bù chéng xiàn

独（孤）木不成林 dú (gū) mù bù chéng lín

يالغۇز چاۋاكىنىڭ ئۇنى چىقماس

«يەككە قولدىن چاۋاك چىقماس» قا قاراڭ، 332 - بەت

يالغۇز دەرەخ ئورمان بولماس، ئىناق ئۆتكەن ۋەيران بولماس

独（孤）木不成林 dú (gū) mù bù chéng lín

يالساڭاچ سۇدىن قورقماس

«يالساڭاياغ سۇدىن قورقماس» قا قاراڭ، 326 - بەت

يالساڭاچ سۇدىن قورقماس، كەچ قالغان قاراڭغۇدىن

تۆۋەندىكىگە قاراڭ
يالىڭاياغ سۇدىن قورقماس

光脚的不怕水 guāng jiǎo de bù pà shuǐ
光着身子的不怕雨淋 guāng zhe shēn zi de bù pà yǔ lín
被雨淋过的人不怕露水 bèi yǔ lín guò de rén bù pà lù shuǐ
处山不怕坡陡 chǔ shān bù pà pō dǒu

يامان گەپ چاپسان (تېز) تارقىلار

坏话（事）传千里 huài huà (shì) chuán qiān lǐ

يامان ئۇرۇقتىن ياخشى مېۋە بولماس

坏笋子出不了好竹子 huài sǔn zi chū bu liǎo hǎo zhú zi
恶人难行善事 è rén nán xíng shàn shì

يامان ئىشنى يامان تاپار، سېسىق گۆشنى چىۋىن

臭（烂）肉招（引）苍蝇 chòu (làn) ròu zhāo (yǐn) cāng ying
耗子才知耗子路 hào zi cái zhī hào zi lù

يامان ئىشنىڭ ياخشى تەرىپىمۇ بار، ياخشى ئىشنىڭ يامان تەرىپىمۇ بار

塞翁失马，安知（焉知）非福 sài wēng shī mǎ, ān zhī
(yān zhī) fēi fú

丢了羊，得了牛 diū le yáng, dé le niú

يامان ئىنەك ئۆلگىچە سۈتلۈك ئاتالماس

乌鸦报喜没人信 wū yā bào xǐ méi rén xìn

乌鸦报喜也是坏了名 wū yā bào xǐ yě shì huài le míng

يامان ياماندىن قورقىدۇ

阎王也怕拼命鬼 yán wang yě pà pīn mìng guǐ

يامان يولۇاس يولدا يېتىپ شرغا يول بەرمەس

强龙不压（难压）地头蛇 qiáng lóng bù yā (nán yā) dì
tóu shé

ياماندىن جىنىمۇ قورقىدۇ

鬼也怕恶人 guǐ yě pà è rén
人恶鬼也怕 rén è guǐ yě pà
人不讲理鬼害怕 rén bù jiǎng lǐ guǐ hài pà
神鬼怕恶人 shén guǐ pà è rén

ياماندن ياخشلىق كەلمەس

恶人难行善事 è rén nán xíng shàn shì
毒蛇嘴里没好牙 dú shé zuǐ li méi hǎo yá
狗嘴里吐不出象牙 gǒu zuǐ li tǔ bu chū xiàng yá
救了落水狗，反咬你一口 jiù le luò shuǐ gǒu, fǎn yǎo nǐ yī kǒu

ياماندن ياخشلىق كۈتمە

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

يامانغا گۆردىمۇ قوشنا بولما

与恶人活不为伴，死不为邻 yǔ è rén huó bù wéi bàn, sǐ bù wéi lín

好鞋不踏臭粪 hǎo xié bù tà chòu fèn

يامانغا ئىشلەپ، قالدىم لېۋىمنى چىشلەپ

出（费）力不讨好 chū (fèi) lì bù tǎo hǎo

يامانغا ياخشلىق قىلساڭ بېشىڭغا چىقار

养虎遗患 yǎng hǔ yí huàn

养痾遗患 yǎng yōng yí huàn

救了落水狗，反被咬一口 jiù le luò shuǐ gǒu, fǎn bèi yǎo yī kǒu

يامانغا يامان قوينىڭ كاللىسى

恶人自有恶人报（磨） è rén zì yǒu è rén bào (mó)

恶马恶人骑 è mǎ è rén qí

يامانغا يانتاياق بولما

不要为虎傅翼 bù yào wèi hǔ fù yì

不要为虎作伥 bù yào wèi hǔ zuò chāng

不要助桀为虐 bù yào zhù jié wéi nüè

يامانغا يولۇقساڭ يارىسى يۇقار، قازانغا يولۇقساڭ قارىسى
«قازانغا يولۇقساڭ قارىسى يوقار، يامانغا يولۇقساڭ يارىسى» غا قاراڭ،

178 - بەت

ياماننى ئايساڭ ياخشىلىق يوق

«يامانغا ياخشىلىق قىلساڭ بېشىڭغا چىقار» غا قاراڭ، 327 - بەت

ياماننىڭ ئاغزىدىن ياخشى گەپ چىقماس

狗嘴里没人话 gǒu zuǐ li méi rén huà

狗嘴里吐不出象牙 gǒu zuǐ li tǔ bu chū xiàng yá

野鸡叫不出凤凰音 yě jī jiào bu chū fèng huáng yīn

ياماننىڭ توقمىقى يېنىدا

恶人自有恶报 è rén zì yǒu è bào

恶人自有天报应 è rén zì yǒu tiān bào yìng

一报还一报 yī bào huán yī bào

咎由自取 jiù yǒu zì qǔ

自食其果 zì shí qí guò

自作自受 zì zuò zì shòu

作法自毙 zuò fǎ zì bì

ياماننىڭ كۆڭلى ئارام تاپماس

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

ياماننىڭ ياخشى تەرىپىمۇ بار، ياخشىنىڭ يامان تەرىپىمۇ بار

人各有所长，各有所短 rén gè yǒu suǒ cháng, gè yǒu suǒ duǎn

坏竹也能出好笋 huài zhú yě néng chū hǎo sǔn

ياماننىڭ ياخشى بولمىقى مىڭ يىلچىلىك،

ياخشىنىڭ يامان بولمىقى بىردەمچىلىك

«ياخشى بولماق مىڭ يىلچىلىك، يامان بولماق بىردەمچىلىك» كە قاراڭ، 317 - بەت

ياماننىڭ ياخشىسى بولغىچە، ياخشىنىڭ يامىنى بول
与其作恶人中的强者，不如作好人中的弱者 yǔ qí zuò è
rén zhōngde qiáng zhě, bùrú zuò hǎo rén zhōng de ruòzhě
ياماننىڭ يامانلىقى ئۆزىگە يانار

«ياماننىڭ توقمىقى يېنىدا» غا قاراڭ، 328 - بەت
يامراپ كەتكەن سەلدىن قورق، تەۋرەپ كەتكەن ئەلدىن
«تەۋرەپ كەتكەن ئەلدىن قورق، يامراپ كەتكەن سەلدىن» گە قاراڭ،
99 - بەت

يامغۇر تەگمىگەن ئۆگزە يوق
是祸躲不过 shì huò duǒ bu guò
يامغۇر ياغدى - ياغ ياغدى؛ قار ياغدى - نان ياغدى
春雨贵如油，瑞雪兆丰年 chūn yǔ guì rú yóu, ruì xuě
zhào fēng nián

يامغۇر ياغمىسا دەريامۇ قۇرۇپ قالدۇ
天不下雨，河水不涨 tiān bù xià yǔ, hé shuǐ bù zhǎng
يامغۇردىن قېچىپ مۆلدۈرگە ئۇچراپتۇ
刚躲过大雨，又遭到冰雹 gāng duǒ guo dà yǔ, yòu zāo
dào bīng báo

يامساڭ يېڭى بولار، يېڭىنىڭ تېڭى بولار
新三年，旧三年，缝缝补补又三年 xīn sān nián, jiù sān
nián, féng feng bǔ bu yòu sān nián

يانتاقتىن قورققان ئوتۇنچى ئەمەس
怕火（火花）的不是好铁匠 pà huǒ (huǒ huā) de bù shì
hǎo tiě jiāng

ياندېكى كاسپىنىڭ قەدىرى يوق

本地姜不辣 běn dì jiāng bù là

当地生姜不辣 dāng dì jiāng bù là

外来的和尚会念经 wài lái de hé shang huì niàn jīng

ياندېكى موللا جا موللا، يىراقتىكى موللا دا موللا

外来的和尚会念经 wài lái de hé shang huì niàn jīng

远来的和尚好念经 yuǎn lái de hé shang hǎo niàn jīng

本地姜不辣 běn dì jiāng bù là

当地生姜不辣 dāng dì jiāng bù là

墙里开花墙外香 qiáng lǐ kāi huā qiáng wài xiāng

ياۋاش ئۇيىنىڭ مۇڭگۈزى ئىچىدە

«ياۋاشنىڭ مۇڭگۈزى (ھۈنرى) ئىچىدە» گە قاراڭ، مۇشۇ بەت

ياۋاشقا كۈن يوق

老实人到处有人欺负 lǎo shí rén dào chù yǒu rén qī fù

人善被人欺，马善被人骑 rén shàn bèi rén qī, mǎ shàn

bèi rén qī

ياۋاشنىڭ مۇڭگۈزى (ھۈنرى) ئىچىدە

人不可貌相（取） rén bù kě mào xiàng (qǔ)

人心隔肚皮 rén xīn gé dù pí

不出声的狗才咬人 bǔ chū shēng de gǒu cái yǎo rén

柔中有刚 róu zhōng yǒu gāng

يەپ تويىمىغان يالاپ تويىماس

未出窝的麻雀嘴朝外，挨着了就吃 wèi chū wō de má

què zuǐ cháo wài, āi zháo le jiù chī

يەپ تۇر، بەك تۇر

吃饭吃到饱，做活做到时 chī fàn chī dào bǎo, zuò huó

zuò dào shí

يەتتە ئۆلچەپ بىر كەس

七次量衣一次裁 qī cì liáng yī yī cì cái

三思而行 sān sī ér xíng

三思而后行 sān sī ér hòu xíng

يەر - ئالتۇن قوزۇق

一寸土地一寸金 yī cùn tǔ dì yī cùn jīn

地是刮金板 dì shì guā jīn bǎn

يەر ھەيدىسەڭ كۆز ھەيدە، كۆز ھەيدىمىسەڭ يۈز ھەيدە

节令不饶人 jié lìng bù ráo rén

يەرگە كىرەي دېسەم يەر قاتتىق،

ئاسمانغا چىقاي دېسەم ئاسمان (يول) يىراق

«ئاسمانغا چىقاي دېسەم ئاسمان (يول) يىراق، يەرگە كىرەي دېسەم

يەر قاتتىق» قا قاراڭ، 22 - بەت

يەرنى ئالدىغان ئۆرنى ئالدار

你哄地皮，地哄肚皮 nǐ hǒng dì pí, dì hǒng dù pí

يەكچەشمىنىڭ شەھىرىگە بارساڭ بىر كۆزۈڭنى قىسسىۋال

入乡问（随）俗 rù xiāng wèn (suí) sú

入乡（国）问禁 rù xiāng (guó) wèn jìn

入国从（问）俗 rù guó cóng (wèn) sú

入乡随俗，入水随流 rù xiāng suí sú, rù shuǐ suí liú

入乡随乡，入街随街 rù xiāng suí xiāng, rù jiē suí jiē

入国随国，入乡随乡 rù guó suí guó, rù xiāng suí xiāng

随乡入乡（俗） suí xiāng rù xiāng (sú)

吃哪江水，讲哪方话 chī nǎ jiāng shuǐ, jiǎng nǎ fāng huà

喝什么地方的水，随什么地方的俗 hē shén me dì fang

de shuǐ, suí shén me dì fang de sú

到什么山上，唱什么歌 dào shén me shān shang, chàng

shén me gē

上什么山，唱什么歌 shàng shénme shān, chàng shénme gē
见什么人说什么话，见什么菩萨烧什么香 jiàn shén me
rén shuō shénme huà, jiàn shénme púsà shāo shénmexiāng
见人说人话，见鬼说鬼话 jiàn rén shuō rén huà, jiàn guǐ
shuō guǐ huà

يەككە قولدىن چاۋاك چىقماس

单（一个）巴掌拍不响 dān (yī gè) bā zhǎng pāi bu xiǎng
一只手拍不响 yī zhī shǒu pāi bu xiǎng
孤掌难鸣 gū zhǎng nán míng

يەڭگەن سۇلتان، يېڭىلگەن ئۇلتاڭ

胜者王侯，败者贼 shèng zhě wáng hóu, bài zhě zéi
胜者为王，败者为寇（贼）shèng zhě wéi wáng, bài zhě
wéi kòu (zéi)
成者王侯，败者贼 chéng zhě wáng hóu, bài zhě zéi
成则为王，败则为寇（贼）chéng zé wéi wáng, bài zé
wéi kòu (zéi)

يەمچۈكنى كۆرۈپ قارماقنى كۆرمەپتۇ

只见食，不见钩 zhǐ jiàn shí, bù jiàn gōu
鱼儿见食（饵）不见钩 yú r jiàn shí (ěr) bù jiàn gōu

يەي دېسەم سېسىق ئېشىم، بېرەي دېسەم ئىست ئېشىم

食之无味，弃之可惜 shí zhī wú wèi, qì zhī kě xī

يوتقانغا بېقىپ (قاراپ) پۇت سۇن

看菜吃菜（饭），量体裁衣 kàn cài chī cài (fàn), liáng tǐ
cái yī
量体裁衣，看菜吃菜（饭）liáng tǐ cái yī, kàn cài chī
cài (fàn)

量力而行 liáng lì ér xíng

量入为出，量力而行 liáng rù wéi chū, liáng lì ér xíng

يوق دەپ كۆپمە، بار دەپ تۆكمە

«بار دەپ تۆكمە، يوق دەپ كۆپمە» گە قاراڭ، 50 - بەت

يوقلۇق ئۆگىتىدۇ، بارلىق بەزدۈرىدۇ

«بارلىق بەزدۈرىدۇ، يوقلۇق ئۆگىتىدۇ» غا قاراڭ، 52 - بەت

يول ئازابى - گۆر ئازابى

鞍马之劳 ān mǎ zhī láo

鞍马劳顿 ān mǎ láo dùn

餐风宿露 cān fēng sù lù

餐风饮露 cān fēng yǐn lù

风餐露宿 fēng cān lù sù

露宿风餐 lù sù fēng cān

风尘仆仆 fēng chén pú pú

舟车之苦 zhōu chē zhī kǔ

يول بۇ ياققا، ھارۋا ئۇ ياققا

南辕北辙 nán yuán běi zhé

南其辕而北其辙 nán qí yuán ér běi qí zhé

行不顾言 xíng bù gù yán

يول بىلىمگەن يولدا قالار

即鹿无虞 jí lù wú yú

يول سورىغان يولدىن ئازماس

常问路的人不会迷失方向 cháng wèn lùde rén bù huì mí shī fāng xiàng

有嘴就有路 yǒu zuǐ jiù yǒu lù

鼻子底下长着嘴 bí zǐ dī xià zhǎng zhe zuǐ

鼻子下边就是路 bí zǐ xià bian jiù shì lù

路在嘴边 lù zài zuǐ bian

路在口里，一问便知 lù zài kǒu lǐ, yī wèn biàn zhī

يول يىراق، ئات ئورۇق

任重道远 rèn zhòng dào yuǎn

يولدا قوشۇلغان يولداش ئەمەس

途中遇到的伙伴，不一定是同路人 tú zhōng yù dào de huǒ bàn, bù yī dìng shì tóng lù rén

路遇不是伴 lù yù bù shì bàn

يولداش يولدا سىنىلار

路遥知马力，日久见人心 lù yáo zhī mǎ lì, rì jiǔ jiàn rén xīn
日（事）久见人心 rì (shì) jiǔ jiàn rén xīn

يولدىن چىقما، خاندىن قورقما

不犯王法不怕官 bù fàn wáng fǎ bù pà guān

理正不怕（怯）官 lǐ zhèng bù pà (qiè) guān

有理不怕人 yǒu lǐ bù pà rén

有理不怕势来压 yǒu lǐ bù pà shì lái yā

يولسىزنىڭ تىلى قىسقا

有理走遍天下，无理寸步难行 yǒu lǐ zǒu biàn tiān xià, wú lǐ cùn bù nán xíng

يولغا چىقساڭ سەھەر چىق

走远路的人爱起早 zǒu yuǎn lù de rén ài qǐ zǎo

يولغا چىققاننىڭ غېمىنى ئۆيدە قالغان يەيدۇ

儿行千里母担忧 ér xíng qiān lǐ mǔ dān yōu

يوللۇقلار نۇسرەت تاپىدۇ، يولسىزلار لەنەتكە قالىدۇ

得道多助，失道寡助 dé dào duō zhù, shī dào guǎ zhù

يولى باشقىنىڭ نىيىتى باشقا

道不同不相为谋 dào bù tóng bù xiāng wéi móu

يولۋاس بالىسىنى تۇتمەن دېسەڭ يولۋاس ئۇۋىسىغا كىر

不入虎穴，焉得虎子 bù rù hǔ xué, yān dé hǔ zǐ

يولۋاس قېرىسمۇ ھەيۋىسى قېرىماس

虎老雄心在 hǔ lǎo xióng xīn zài

英雄虽老雄风在 yīng xióng suī lǎo xióng fēng zài

يولۋاس ئۆلسە تېرىسى قالار، ئادەم ئۆلسە نامى

豹死留皮，人死留名 bào sǐ liú pí, rén sǐ liú míng

يولۋاسنى يەڭگەن باتۇر ئەمەس، ئاچچىقنى يەڭگەن باتۇر

降虎非英雄，忍怒真好汉 xiáng hǔ fēi yīng xióng, rěn nù zhēn hǎo hàn

能忍怒者能吞山 néng rěn nù zhě néng tūn shān

يۇرتنى تۈزەيدىغىنىمۇ بەگ، بۇزىدىغىنىمۇ بەگ

成也萧何，败也萧何 chéng yě xiāo hé, bài yě xiāo hé

يۇمشاق قاتتىقنى يەيدۇ

柔能克刚 róu néng kè gāng

يۇندىسىنى ئىت كۆرمەيدىغان، تۇتۇنىنى بۇلۇت

铁公鸡一毛不拔 tiě gōng jī yī máo bù bá

يۈرەكنى تارتسا بېغىر ئاغرىيدۇ

牵一发而动全身 qiān yī fà ér dòng quán shēn

يۈز ئاڭلىغاندىن بىر كۆرگەن ئەلا

«مىڭ ئاڭلىغاندىن بىر كۆرگەن ئەلا» غا قاراڭ، 241 - بەت

يۈز دوست ئاز، بىر دۈشمەن كۆپ

«مىڭ دوستتىن بىر دۈشمەن يامان» كە قاراڭ، 241 - بەت

يۈز ھۈنەرنى بىلگەندىن بىر ھۈنەردە كامالەتكە يەتكەن ئەلا

百艺通，不如一艺精 bǎi yì tōng, bù rú yī yì jīng

يۈزنى كۆز كۆرەلمەس

牛不知角弯，马不知脸长 niú bù zhī jiǎo wān, mǎ bù zhī liǎn cháng

يۈزۈڭ كىر بولسا ئەينەكتىن كۆرمە

脸且怪不着(怨不得)镜子 liǎn chǒu guài bu zháo (yuàn bu de) jìng zi

يۈزۈڭنىڭ سەتلىكىگە ئەينەك گۇناھكار ئەمەس
يۇقىرىدىكىگە قاراڭ
يۈزۈمنىڭ قېلىنلىقى - جېنىمنىڭ راھىتى

脸厚饿不着 liǎn hòu è bu zháo

没皮没脸，白吃白喝 méi pí méi liǎn, bái chī bái hē
丢脸不丢脸，混个肚儿圆 diū liǎn bù diū liǎn, hùn ge dǔr yuán

老了脸皮(面皮)，饱了肚皮 lǎo le liǎn pí(miàn pí), bǎo le dǔ pí

脸皮厚吃个够，脸皮薄摸不着 liǎn pí hòu chī ge gòu, liǎn pí báo mō bu zháo

يۈزى بارنىڭ (چوڭنىڭ) گېپى ئوڭ، يۈزى يوقنىڭ گېپى توڭ
人微言轻 rén wēi yán qīng

يۈزى قېلىندىن جىنىمۇ قورقىدۇ

«ئادەمدە يۈز بولمىسا جىنىمۇ قورقىدۇ» غا قاراڭ، 14 - بەت

يۈزىدىكى قارىنى ئۆزى كۆرەلمەيدۇ

脸上有黑自己看不见 liǎn shang yǒu hēi zìjǐ kàn bu jiàn

يۈزىگە ئۇرۇپ مەن سېمىز دەپتۇ

打肿脸充胖子 dǎ zhǒng liǎn chōng pàng zi

يۈگۈرگەن قالدۇر، بۇيرۇغان ئالۇر

欲速则不达 yù sù zé bù dá

يېپىق قازان يېپىق پېتى قالسۇن

心照不宣 xīn zhào bù xuān

将错就错 jiāng cuò jiù cuò

不要走漏风声 bù yào zǒu lòu fēng shēng

يېتىپ قالغىچە ئېتىپ قال

与其束手就擒，不如拼个鱼死网破 yǔ qí shù shǒu jiù

qín, bù rú pīn gè yú sǐ wǎng pò

与其束手就擒，不如破釜沉舟 yǔ qí shù shǒu jiù qín,

bù rú pò fǔ chén zhōu

يېتىپ ئۆلگىچە ئېتىپ ئۆل

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

يېتىپ يېسە تاغمو توشمايدۇ

坐吃山空 zuò chī shān kōng

坐吃山空海也干 zuò chī shān kōng hǎi yě gān

يېتىم بۇلۇڭدا، تېرىق تولۇمدا

身处屋檐下，怎能不低头 shēn chǔ wū yán xià, zěn néng

bù dī tóu

يېتىمنىڭ ئاتىسى يەتتە

孤儿吃百家饭 gū ér chī bǎi jiā fàn

يېتىمنىڭ ئاغزى ئاشقا تەگسە بېشى تاشقا تېگىپتۇ

严霜偏（单）打独根草 yánshuāng piān (dān) dǎ dú gēn cǎo

يېتىمنىڭ ئاغزى ئاشقا تەگسە بۇرنى قانايتۇ

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

يېرىڭ ئۆستەڭگە يېقىن بولسا ئاۋۋال سۇ ئىچەر

295 «ئېتىزىڭ ئۆستەڭگە يېقىن بولسا ئاۋۋال سۇ ئىچەر» گە قاراڭ،

- بەت

يېرىڭنى ئۆزۈڭ سۇغار، تۈگىمىنىڭگە ئۆزۈڭ بار

事必躬亲 shì bì gōng qīn

يېرىم سۇ شالاقلایدۇ، بىلىمسىز ۋالاقلايدۇ

半瓶醋好晃荡 bàn píng cù hào huàng dang

满瓶不响，半瓶晃荡 mǎn píng bù xiǎng, bàn píng huàng

dang

يېشىلمەيدىغان سىر يوق

天下没有解不开的谜 tiān xià méi yǒu jiě bu kāi de mí

يېغى ياندىن قوپار، بالا كەلسە قېرىنداشتىن

祸起萧墙 huò qǐ xiāo qiáng

衅起萧墙 xìn qǐ xiāo qiáng

家里无贼贼不来 jiā lǐ wú zéi zéi bù lái

没有家鬼引不来外贼 méi yǒu jiā guǐ yǐn bu lái wài zéi

没有家贼引不来外鬼 méi yǒu jiā zéi yǐn bu lái wài guǐ

يېغى ياندىن قوپار، دۈشمەن تاپاندىن

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

يېغىر قەيەردە، چىۋىن شۇ يەردە

臭(烂)肉招(引)苍蝇 chòu (làn) ròu zhāo (yǐn) cāng ying

يېقىن قوشنا ئۇرۇق - تۇغقاندىن ئەلا

近邻比亲 jìn lín bǐ qīn

يېقىندىكى موللام جا موللام، يىراقتىكى موللام دا موللام

«ياندىكى موللا جا موللا، يىراقتىكى موللا دا موللا» غا قاراڭ، 330 -

بەت

يېگەن كۆرۈنمەس، كىيگەن كۆرۈنەر

不瞧吃的，但瞧穿的 bù qiáo chī de, dàn qiáo chuān de

يېگەننىڭ تىلى قىسقا، ئالغاننىڭ قولى

吃人家的嘴软，拿人家的手短 chī rén jia de zuǐ ruǎn, ná rén jia de shǒu duǎn

拿了人的手短，吃了人的嘴软 ná le rén de shǒu duǎn, chī le rén de zuǐ ruǎn

يېڭى قازاننىڭ ئېشى تاتلىق

新添(箍)马桶三日香 xīn tiān (gū) mǎ tǒng sān rì xiāng

يېڭى ئىدىشنىڭ سۈيى تاتلىق

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

يېمەس يەردە ئوت بار، ئىچمەس يەردە سۇ

«سۈيى بار يەرنىڭ ئوتى يوق، ئوتى بار يەرنىڭ سۈيى يوق» قا قاراڭ،

167 - بەت

يېمەيمەن دەپ تۇرۇپ يەتمىش قۇيماق يەپتۇ

不吃不吃，吃三碗 bù chī bù chī, chī sān wǎn

يېمىگەن مانتىنىڭ پۇلىنى تۆلەپتۇ

吃哑巴亏 chī yǎ ba kuī

赔了夫人又折兵 péi le fū rén yòu zhé bīng

张公吃酒李公醉 zhāng gōng chī jiǔ lǐ gōng zuì

يېمىشلىك ياغاچنىڭ بېشى تۆۋەن

虚怀若谷 xū huái ruò gǔ

يېنىڭدىكى پۇلىنى خەققە (كىشىگە) كۆرسەتمە

钱财不露眼 qián cái bù lòu yǎn

财不露白 cái bù lù bái

يېيىشى كېپەك، كىيىشى يېپەك

外面摆阔气，家里没得吃 wài mian bǎi kuò qì, jiā lǐ méi de chī

表壮里不壮 biǎo zhuàng lǐ bù zhuàng

يېپەك بىلەن بېزىگىچە تېشىڭنى، ئىلىم بىلەن زىننەتلىگىن ئىچىڭنى

表富不如里富 biǎo fù bù rú lǐ fù

يىراق بولسىمۇ يول ياخشى

宁绕十步远，不走一步险 nìng rào shí bù yuǎn, bù zǒu yī bù xiǎn

يىراق بولسىمۇ يولدىن ماڭ

يۇقىرىدىكىگە قاراڭ

远路从近处走 yuǎn lù cóng jìn chù zǒu

يىراقتا بولسا كىشىنىشىدۇ، يېقىندا بولسا چىلىشىدۇ

«تۇغقان يىراقتا بولسا كىشىنىشىدۇ، يېقىندا بولسا چىشلىشىدۇ» غا

قالک، 107 - بہت

يىراقتىكى تۇغقاندىن يېقىندىكى قوشنا ياخشى

远亲不如近邻 yuǎn qīn bù rú jìn lín

يىراقتىكى سۇ يېقىندىكى ئوتنى ئۇچۇرلەيدۇ

远水救不了近火 yuǎn shuǐ jiù bu liǎo jìn huǒ

يىراقتىكى سۇغا ئۇسسۇزلۇق قانماس

远水不解近渴 yuǎn shuǐ bù jiě jìn kě

يىراقنى كۆرەي دېسەڭ ئېگىزگە چىق

站得高，看得远 zhàn de gāo, kàn de yuǎn

欲穷千里目，更上一层楼 yù qióng qiān lǐ mù, gèng

shàng yī céng lóu

يىغلىماقنىڭ كۈلىمكى بار، كۈلەكنىڭ يىغلىمىقى

苦尽甘来 kǔ jìn gān lái

苦的不尽，甜的不来 kǔ de bù jìn, tián de bù lái

悲喜为邻 bēi xǐ wéi lín

笑多了没喜 xiào duō le méi xǐ

يَقْلَغَاقْ جَبَلْشَقَا تَوِيْمَايتُوْ

惯骑马的惯摔跤 guàn qí mǎ de guàn shuāi jiāo

河里淹死会水人 hé li yǎn sǐ huì shuǐ rén

愿挨的嘴巴不痛 yuàn ái de zuǐ ba bù tòng

يېقىلغانغا يۈلەك بول، يىرتىلغانغا ياقاق بول

与人为善 yǔ rén wéi shàn

يىگىت سۆزىدىن قايتماس، يولۋاس ئىزىدىن

君子一言，驷马难追 jūn zǐ yī yán, sì mǎ nán zhuī
大丈夫一言，驷马难追 dà zhàngfu yī yán, sì mǎ nán zhuī
话一出口，驷马难追 huà yī chū kǒu, sì mǎ nán zhuī
一言既出，驷马难追 yī yán jì chū, sì mǎ nán zhuī
一言出口，驷（快）马难追 yī yán chū kǒu, sì (kuài)
mǎ nán zhuī

出言驷马难追 chū yán sì mǎ nán zhuī
老虎不走回头路 lǎo hǔ bù zǒu huí tóu lù
覆水难收 fù shuǐ nán shōu
驷不及舌 sì bù jí shé

يىگنە قايققا ماڭسا، يىپمۇ شۇ ياققا ماڭدۇ

针往哪里钻，线往哪里穿 zhēn wǎng nǎ lǐ zuān, xiàn
wǎng nǎ lǐ chuān
针穿到哪里，线引到哪里 zhēn chuān dào nǎ lǐ, xiàn yǐn
dào nǎ lǐ

يىگنە كۆزدەك تۆشۈكتىن تۆگىدەك سوغۇق كىرەر

针眼大的窟窿斗大的风 zhēn yǎn dà de kū long dòu dà
de fēng

针鼻儿大的眼儿，斗大的风 zhēn bír dà de yǎnr, dòu dà
de fēng

针尖大的窟窿，进来牛大的风 zhēn jiān dà de kū long,
jìn lai niú dà de fēng

针尖大的孔，橡头粗的风 zhēn jiān dà de kǒng, chuán tou
cū de fēng

يىگنە كىچىك بولسىمۇ يۇتقىلى بولماس

针虽小，却难吞 zhēn suī xiǎo, què nán tūn

يىگنە ئۆتكەن يەردىن يىپ ئۆتىدۇ

针过得，线过得 zhēn guò de, xiàn guò de

针穿到哪里，线引到哪里 zhēn chuān dào nǎ li, xiàn yǐn dào nǎ li

يىگىندەك تۆشۈك توسىمنى بۇزار

千里之堤，溃于蚁穴 qiān lǐ zhī dī, kuì yú yǐ xué

千里长堤，溃于蚁穴 qiān lǐ cháng dī,

千里金堤，溃于一穴 qiān lǐ jīn dī, kuì yú yī xué

百里长堤，毁于蚁穴 bǎi lǐ cháng dī, huǐ yú yǐ xué

一蚁之穴，能溃千里之堤 yī yǐ zhī xué, néng kuì qiān lǐ zhī dī

يىلىنىڭ بېشى باھاردىن، ئىشنىڭ بېشى سەھەردىن

310 «ئىشنىڭ بېشى سەھەردىن، يىلىنىڭ بېشى باھاردىن» غا قاراڭ،

- بەت

يىلان: ئۆزۈم تۈز، يولۇم ئەگرى دەيدۇ

蛇说：不是我弯，是路弯 shé shuō: bù shì wǒ wān, shì lù wān

蛇不说自己弯，反说路不直 shé bù shuō zì jǐ wān, fǎn shuō lù bù zhí

蛇以为自己的身子并没弯，所走的道路却是弯的 shé yǐ wéi zì jǐ de shēn zǐ bìng méi wān, suǒ zǒu de dào lù què shì wān de

يىلاندىن قورقۇپ كەتكەن ئارغامچىدىنمۇ قورقار

被蛇咬过的人害怕绳子 bèi shé yǎo guò de rén hài pà shéng zi

给蛇咬过，见到麻绳都怕 gěi shé yǎo guo, jiàn dào má shéng dōu pà

挨过毒蛇咬，害怕见草绳 ái guò dú shé yǎo, hài pà jiàn cǎo shéng

曾被青蛇咬一口，看烂绳子都害怕 céng bèi qīng shé

yǎo yī kǒu, kàn làn shéng zǐ dōu hài pà

遭蛇咬一口，见绳子都害怕 zāo shé yǎo yī kǒu, jiàn shéng zǐ dōu hài pà

见了草绳就是蛇 jiàn le cǎo shéng jiù shì shé

一次（一朝）被蛇咬，十年怕井绳 yī cì (yī zhāo) bèi shé yǎo, shí nián pà jǐng shéng

一朝被蛇咬，十年怕井（草）绳 yī zhāo bèi shé yǎo, shí nián pà jǐng (cǎo) shéng

一朝被蛇咬，三年怕麻绳 yī zhāo bèi shé yǎo, sān nián pà má shéng

杯弓蛇影 bēi gōng shé yǐng

惩羹吹齏 chéng gēng chuī jī

يىلانغا رەھىم قىلما، ئۈجىھە سايىسىنى سايە قىلما

蛇过来打一棍 shé guò lái dǎ yī gùn

见蛇打蛇莫放松，打死毒蛇立大功 jiàn shé dǎ shé mò fàng sōng, dǎ sǐ shé lì dà gōng

见蛇不打三分罪，见死不救罪更深 jiàn shé bù dǎ sān fēn zuì, jiàn sǐ bù jiù zuì gèng shēn

见蛇见蝎，不打作孽 jiàn shé jiàn xiē, bù dǎ zuò niè

يىلاننى ئۇرساڭ بېشىغا ئۇر

打蛇先打头 dǎ shé xiān dǎ tóu

打蛇打七寸 dǎ shé dǎ qī cùn

参考文献

پايدىلانغان كىتاب - ماتېرياللار

1. «ئۇيغۇر خەلق ماقال - تەمسىللىرى»، مۇھەممەت رېھىم، شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى، 1990 - يىل 1 - ئاي، 1 - نەشرى.
2. «ئۇيغۇر خەلق ماقال - تەمسىللىرى»، مەمتىلى سايت، شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى، 2000 - يىل 12 - ئاي، 1 - نەشرى.
3. «ئۇيغۇر خەلق ماقال - تەمسىللىرى ئىزاھلىق لۇغىتى»، ئابلىز ئەمەت، قەشقەر ئۇيغۇر نەشرىياتى، 2001 - يىل 2 - ئاي، 1 - نەشرى.
4. «ئۈرۈمچى تىيانشان رايون خەلق ماقال - تەمسىللىرى»، ئۈرۈمچى شەھەر تىيانشان رايون خەلق ئەدەبىياتى توپلاملىرى تەھرىر ھەيئىتى، شىنجاڭ ياشلار - ئۆسمۈرلەر نەشرىياتى، 1994 - يىل 10 - ئاي، 1 - نەشرى.
5. «تۇرپان شەھەر خەلق ماقال - تەمسىللىرى»، تۇرپان شەھەرلىك خەلق ئەدەبىياتى توپلاملىرى تەھرىر ھەيئىتى، 1990 - يىل 9 - ئاي، 1 - نەشرى.
6. «ئۇيغۇر خەلق ماقال - تەمسىللىرى»، ئالىم قادىر، جاڭ چۈنشى، جاۋ شىجيې، شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى، 1984 - يىل 1 - ئاي، 1 - نەشرى.
7. «خەنزۇچە - ئۇيغۇرچە ماقال - تەمسىللەر سېلىشتۇرما لۇغىتى»، غەييۇر ئابدۇقادىر، قەشقەر ئۇيغۇر نەشرىياتى، 1999 - يىل 6 - ئاي، 1 - نەشرى.
8. «قىسقىچە خەنزۇچە - ئۇيغۇرچە تۇراقلىق سۆز بىرىكمىلىرى»، لى جىنباۋ، شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى، 1995 - يىلى 1 - ئاي، 1 - نەشرى.
9. «خەنزۇچە - ئۇيغۇرچە تۇراقلىق ئىبارىلەر لۇغىتى»، شىنجاڭ

ئىجتىمائىي پەنلەر ئاكادېمىيىسى تىل تەتقىقات ئورنى، مىللەتلەر نەشرىياتى، 1993 - يىلى 3 - ئاي، 1 - نەشرى.

10. «خەنزۇچە - ئىنگلىزچە - ئۇيغۇرچە تۇراقلىق ئىبارىلەر لۇغىتى»، قادىر قاۋۇز، شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى، 1990 - يىلى 9 - ئاي، 1 - نەشرى.

11. «خەنزۇچە - ئۇيغۇرچە كۆپ قوللىنىلىدىغان ماقال - تەمسىللەر لۇغىتى»، لى شياڭرۇي، فۇۋېي، لى لەنچىن، جۇيۇڭلياڭ، شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتى نەشرىياتى، 2005 - يىلى 3 - ئاي، 1 - نەشرى.

12. «ئۇيغۇر تىلىنىڭ تۇراقلىق ئىبارىلەر ئىزاھلىق لۇغىتى»، ئابلىز ئەمەت، شىنجاڭ ياشلار - ئۆسمۈرلەر نەشرىياتى، 2005 - يىلى 3 - ئاي، 1 - نەشرى.

13. «ئۇيغۇرچە تۇراقلىق ئىبارىلەر لۇغىتى»، ۋاڭ جېنپېن، ئېلى ئابىت، شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى، 1982 - يىلى 4 - ئاي، 1 - نەشرى.

14. «ئەمەلىي قوللىنىلىدىغان ئۇيغۇرچە - خەنزۇچە لۇغەت»، چىن شىمىڭ، لياۋ زېيۇ قاتارلىقلار، شىنجاڭ داشۆسى نەشرىياتى، 1995 - يىلى 9 - ئاي، 1 - نەشرى.

15. 《俗语词典》：徐宗才，应俊玲；商务印书馆；1994 年 6 月第一版。

16. 《常用俗语手册》：徐宗才，应俊玲；北京语言学院出版社；1985 年 12 月第一版。

17. 《俗语两千条》：孙治平，王仿；上海文艺出版社；1985 年 9 月第一版。

18. 《中国俗语谚语库》（上下）：张印栋；中州古籍出版社；1999 年元月第一版。

19. 《谚语大全》：赵强，王丰；青海人民出版社；2003 年 8 月第一版。

20. 《中国谚语》：郑勋烈，郑晴；东方出版中心；1996

年5月第一版。

21. 《漫谈维吾尔语熟语的汉译》；王启；《语言与翻译》；1992年第三期。

مەسئۇل مۇھەررىر : دولقۇن قادىر
مەسئۇل كوررېكتور : خۇدابەردى خېلىل

ئۇيغۇرچە - خەنزۇچە ئۇيغۇر خەلق ماقالى - تەمسىللىرى

ئالىم ھېمىت ئايگۈل تۇرسۇن

نەشر قىلغۇچى :	مىللەتلەر نەشرىياتى
ئادرېسى :	بېيجىڭ شەھىرى خېپېنگلى شىمالىي كوچا 14 - قورۇ
	پوچتا نومۇرى : 100013، تېلېفون نومۇرى : 64290862 _ 010
ساتقۇچى :	جايلاردىكى شىنخۇا كىتابخانىلىرى
باسقۇچى :	دېشىن باسما زاۋۇتى
نەشرى :	2006 - يىل 4 - ئايدا 1 - قېتىم نەشر قىلىندى
بېسىلىشى :	2006 - يىل 4 - ئايدا بېيجىڭدا 1 - قېتىم بېسىلدى
ئۆلچىمى :	850×1168 م.م. 32 كەسلەم
باسما تاۋىقى :	11.125
سانى :	3000 _ 0001
باھاسى :	23.00 يۈەن

责任编辑：多 鲁 洪

责任校对：胡达白地

图书在版编目(CIP)数据

维汉维吾尔民间俗谚词典/阿力本编. —

北京：民族出版社，2006.4

ISBN 7-105-07636-4

I. 维... II. 阿... III. ①维吾尔族 — 俗语 — 对照词典 — 维，汉 ②维吾尔族 — 谚语 — 对照词典 — 维，汉
IV. H215.3-61

中国版本图书馆 CIP 数据核字(2006)第 032652 号

出版发行：民族出版社 <http://www.e56.com.cn>

社 址：北京市和平里北街 14 号 邮编：100013

电 话：010-64290862 (维文室)

印 刷：北京迪鑫印刷厂

版 次：2006 年 3 月第 1 版 2006 年 3 月北京第 1 次印刷

开 本：850 毫米×1168 毫米

印 张：11.125

印 数：0001-3000 册

定 价：23.00 元
